

ÇATAK BELEDİYE BAŞKANLIĞI

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ KURULUMU PROJESİ

FİZİBİLİTE RAPORU

TRB2/19/FZD/0069
2019

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı 2019 Yılı Fizibilite Destek Programı kapsamında hazırlanan bu çalışma, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı-DAKA desteği ile **AYŞAN Mimarlık Mühendislik Reyhan OKTAY ERGİNYÜREK** şirketi tarafından “ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ” Fizibilite Raporu hazırlanmasına yönelik olarak 13.10.2020 tarihinde imzalanan Hizmet Alım Sözleşmesi ve Teknik Şartname kapsamında hazırlanmıştır.

KONTROL BİRİMİ

DAKA-İzleme ve Değerlendirme Birimi

Tamer KAMACI

Birim Başkanı

Mehmet Murat AKGÜN

Birim Uzmanı

ÇATAK İLÇE PROJE EKİBİ

Cihan YALÇIN

Belediye Başkan Yardımcısı

Erdoğan BABUR

Fen İşleri Müdürü

Aydın BABUR

SYDV Müdürü

Fatma ÇELEBİ

İlçe Proje Koordinatörü

FİZİBİLİTE RAPORUNU HAZIRLAYAN

Reyhan OKTAY ERGİNYÜREK

Tasarım ve Mimarlık

YÜKLENİCİ FİRMA PROJE EKİBİ

Reyhan OKTAY ERGİNYÜREK

Tasarım ve Mimarlık

Harun ÖZDEMİR

İnşaat Mühendisi

Mesut BOR

Jeoloji Mühendisi

Bilen HAYLAZ

Makina Mühendisi

Adem HAYLAZ

Elektirik Mühendisi

Vektör Harita

© Bu raporun tüm hakları saklıdır ve izinsiz kullanılamaz. T.C. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı ve Çatak Belediye Başkanlığı'nın yazılı onayları olmadan raporun içeriği kısmen ya da tamamen kopyalanamaz, elektronik, mekanik veya benzeri bir araçla herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz, fotokopi veya teksir edilemez, dağıtılamaz. İçerik ile ilgili tek sorumluluk Çatak Belediye Başkanlığı'na aittir ve T.C. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın görüşlerini yansıtmaz.

VAN ÇATAK BELEDİYE BAŞKANLIĞI ALTERNATİF (MACERA) TURİZMİ KAPSAMINDA AKARSU RAFTİNG TURİZMİ FİZİBİLİTE RAPORU

ÖZET

Bu proje, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) 2020 Yılı Fizibilite Desteği Programı kapsamında “TRB2 bölgesinin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesine, bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik projelerin fizibilite çalışmalarına destek sağlamak amacıyla katkı sunmayı hedeflemektedir.

Bu amaca yönelik Fizibilite Dokümanı, Ayşan Mimarlık Danışmanlık tarafından yapılan araştırmalar ile Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) tarafından sağlanan kaynaklar, raporlar, materyaller ve bilgiler ışığında, Danışman’ın ilgili danışmanlık sözleşmesinde açıklandığı üzere “Van Çatak Alternatif (Macera) Turizmi Kapsamında Akarsu Rafting Turizmi Fizibilite Raporu” yapılacak yatırımlar için fizibilite çalışmasında fikir ve mali danışmanlık görevine istinaden hazırlanmıştır. Fizibilite Dokümanı Van ilinde ve Çatak İlçesinde kamu ya da özel sektör tarafından yapılacak yatırımlara yönelik alan taraması, risk analizi, zayıf ve güçlü yönlerin belirtilerek yatırıma yönelik bir perspektif çizerek yalnızca hitap ettiği kişilerin ve bu kişilerin danışmanlarının kullanımına yöneliktir. İşbu yazının kabulüyle her katılımcı (DAKA ile imzalanması söz konusu olabilecek Gizlilik Anlaşması çerçevesinde taşıyabileceği diğer yükümlülüklerle ek olarak), kendisinin ve aracılarının, temsilcilerinin, yönetici ve çalışanlarının işbu Fizibilite Dokümanı’nı DAKA’nın önceden onayı alınmadan hiçbir zaman bütün olarak ya da parçalar halinde diğer kişilere kopyalayamayacağını, çoğaltmayacağını ya da dağıtamayacağını ve burada sözü geçen henüz halka ulaşmamış tüm bilgileri gizli tutacağını ve işbu Fizibilite Dokümanı yalnızca yatırım fırsatının daha ayrıntılı olarak incelenip incelenmemesine ilişkin karar verme amaçlı kullanacağını kabul eder.

Fizibilite dokümanın hazırlanmasında DAKA yayınlamış olduğu ilgili raporları ve diğer kurumlardan alınan veriler doğru olarak kabul edilmiştir. Bu Fizibilite Dokümanı burada açıklanan yatırım fırsatının verilmesine yönelik bir teklif ya da davet niteliğinde değildir ve hiçbir sözleşmenin temelini oluşturmayacaklardır. Aksi ifade edilmedikçe, bu fizibilite dokümanı DAKA’nın mülkiyetinde olacaktır.

Danışman burada açıklanan yatırım fırsatının verilmesiyle ilgili olarak başka hiç kimse adına değil, yalnızca DAKA adına hareket etmektedir; danışmanlığa yönelik sağlanan koruma şartları hakkında DAKA hariç hiç kimseye karşı sorumlu olmayacaktır.

SUNUŞ

Çatak İlçesi tarih, kültür, doğa, inanç ve su sporları turizmi bakımından keşfedilmeyi bekleyen nadide bölgelerden biridir.

Başlı başına su sporları turizmi rotası olabilecek bir konumda bulunan ilçemizin cazibesini arttırmak için tüm enerjimizi kalkınma olanaklarını harekete geçirmeye odaklanmış bulunuyoruz. 2019 yılı Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı Fizibilite Destek Programına başvuru yapmamızın altında yatan en büyük sebep ilimizin en önemli turizm merkezlerinden birisi olan Çatak ilçemizi tarih ve eşsiz tabiat güzellikleriyle Ülkemizin rafting cazibe merkezi haline getirmektir. İlçemizde 47 km olarak belirlenen doğal rafting parkurumuz zorluk derecelerinin çeşitliliği özellikle bahar ve yaz aylarında su debisinin yeterliliğiyle neredeyse her yaştan katılımcılarımızı ilçemize çekmektedir. Yerli ve özellikle son zamanlarda dünya ülkelerinin farklı

bölgelerindeki vatandaşlarının tercih ettiği bölgemiz Oteller bölgesine yakınlığından dolayı turistlerin uğrak yeri haline gelmiştir.

Projemizle Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) 2019 Yılı Fizibilite Desteği Programı kapsamında “TRB2 bölgesinin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesine, bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik projelerin fizibilite çalışmalarına destek sağlamaktır.” amacına katkı sunmayı hedeflemektedir. Diğer bir ifadeyle, bölgenin ve bölge turizminin rekabet gücünü artırmak, bölgenin sosyoekonomik gelişmişliğini yükseltmek amacıyla bölgede yapılması düşünülen alternatif/macera doğa turizmi ve buna bağlı Çatak/Botan Çayı akarsu rafting sporu, Türkiye’nin en uzun parkurlu rafting eğitim merkezi ve diğer doğa turizm teknik, ekonomik ve finansal araştırmalarının yapılarak söz konusu yatırımın getirisinin ölçülmesi ve bu doğrultuda karar verilmesi amacıyla işbu fizibilite çalışması yürütülmüştür.

Su Sporları Turizminde Cazibe kent olmaya aday olan Çatak tarihten beri stratejik konumu bakımından önemli bir merkez olmuştur. Projemizin hayata geçmesiyle birlikte özellikle ilçemiz gençlerini milli sporcu yapmayı hedeflemekteyiz. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planındaki hedeflere ulaşabilmek için katma değer yaratıp yerelden hareketle turizmi canlandırabileceğimiz inancımızla herkese saygılarımı sunarım.

Ekrem ÇEÇEN
Çatak Kaymakamı

ÖNSÖZ

İlçemiz tarihi mekânları, doğası ve konumu itibarıyla eşsiz bir yapıya sahiptir. Bu güzelliklerin gerek ülkemiz, gerekse de tüm dünya çapında bilinmesi, tanıtılması ve turizme kazandırılması için Çatak Belediye Başkanlığı olarak tüm kamu kurumları ile koordineli bir şekilde çalışmalar yürütülmektedir.

İlçemizin tarihinin bilinmesi, doğal güzelliklerinin tanıtılması ve turizme kazandırılması yolunun spordan geçtiği inancıyla ilçemiz gençlerine imkanlar tanımak için seferber olunmuş ve kısa sürede bir çok alanda başarılar sağlanmıştır.

İlçemizde 2009 yılından bu yana aktif olarak rafting sporu yapılmakta olup Belediye Başkanlığımız desteği ile 2017 yılında 'Çatak Belediye Spor Kulübü Derneği' kurulmuştur. Derneğimiz bünyesinde aktif olarak rafting, kayak, futbol, tekvando, fitness, masa tenisi, tenis, golf, basketbol vb. spor dalları yapılmaktadır. Ayrıca Belediye başkanlığımız tarafından 2017 yılında yapımına başlanan Çatak 15 Temmuz Şehitleri Mesire alanında sporcularımız için spor kompleksi yapılmış ve hizmete sunulmuştur. Spor

kompleksimiz içerisinde profesyonel futbol sahası, basketbol sahası, tenis kortu, mini golf, satranç sahası, koşu ve bisiklet yolu ile spor aletleri bulunmakta olup gençlerimizin motivasyonuna önemli oranda katkı sağlamıştır.

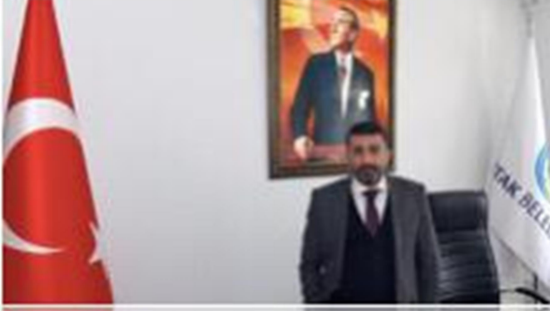
Verilen destekler ile yapılan çalışmalarımız kısa sürede meyvelerini vermiş olup gerek Ülkemizde, gerekse de bölgemizde ses getirecek başarılarla imza atılmış ve ilçemizin ülke çapından sporcular ile turistler tarafından yoğun olarak ziyaret edilmesine öncülük etmiştir. 2017 yılında kurulan spor kulübümüz bünyesinde faaliyet gösteren futbol takımımız 2019 yılında 1. amatör ligine yükselmiş olup, Rafting Sporumuz ülke çapında çok sayıda dereceler elde etmiştir.

Göreve geldiğimiz günden bu yana gençlerimize yönelik her alanda destekler sunulmakta ve spor ile tüm engellerin aşılabileceği anlayışı ile hareket edilmektedir. İlçemizin güzelliklerinin tanıtılmasına spor ile öncülük edebilmek için çalışmalarımız devam etmekte olup ilçemizin rafting sporunun yüzü olması ve profesyonel anlamda rafting parkuru yapılması için tüm girişimlerde bulunulmuştur. Bu anlamda Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) tarafından 2019 yılında çağrıya çıkan fizibilite projesi için Belediye Başkanlığımızca 'Çatak Rafting Eğitim Merkezi Kurulumu Fizibilite Projesi' adına proje sunulmuş ve fizibilite çalışmamız tamamlanmıştır. 2021 yılı içerisinde Türkiye'de ilk olarak yapılacak olan Rafting Eğitim Merkezinin tüm alt yapıları tamamlanmış ve gerekli destekler sağlandıktan sonra hayata geçirilecek ve ilçemiz tüm dünyada yapılacak olan rafting şampiyonalarına ev sahipliği yapacaktır. Sürdürülebilir uluslararası rekabet avantajı sağlamak amacı ile gerçekleştirilen bu çalışmanın, Çatak'a ve sektöre katkı sağlayacağını umuyor, saygılarımla sunarım.

Abdurrahman ŞEYLAN

Çatak Belediye Başkanı

PROJE KOORDİNATÖRÜNDEN SUNUŞ

Çatak ilçesi tarih, kültür, doğa, inanç ve su sporları turizmi bakımından keşfedilmeyi bekleyen nadide bölgelerden biridir.

Başlı başına su sporları turizmi rotası olabilecek bir konumda bulunan ilçemizin cazibesini arttırmak için tüm enerjimizi kalkınma olanaklarını harekete geçirmeye odaklanmış bulunuyoruz. 2019 yılı Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı Fizibilite Destek Programına başvuru

yapmamızın altında yatan en büyük sebep ilimizin en önemli turizm merkezlerinden birisi olan Çatak ilçemizi tarihi ve eşsiz tabiat güzellikleriyle Ülkemizin rafting cazibe merkezi haline getirilmektir. İlçemizde 47 km olarak belirlenen doğal rafting parkurumuz zorluk derecelerinin çeşitliliği ile özellikle bahar ve yaz aylarında su debisinin yeterliliğiyle neredeyse her yaştan katılımcılarımızı ilçemize çekmektedir. Yerli ve özellikle son zamanlarda en çok yabancıların tercih ettiği dünya ülkelerinin farklı bölgelerindeki vatandaşlarının uğrak yeri haline gelen bölgemiz Oteller bölgesine yakınlığından dolayı yine en sık ziyaretlerinden biri haline gelmiştir.

Projemizle Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) 2019 Yılı Fizibilite Desteği Programı kapsamında “TRB2 bölgesinin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesine, bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik projelerin fizibilite çalışmalarına destek sağlamaktır.” amacına katkı sunmayı hedeflemektedir. Diğer bir ifadeyle, bölgenin ve bölge turizminin rekabet gücünü artırmak, bölgenin sosyoekonomik gelişmişliğini yükseltmek amacıyla bölgede yapılması düşünülen alternatif/macera doğa turizmi ve buna bağlı Çatak/ Botan Çayı akarsu rafting sporu, Türkiye’nin en uzun parkurlu rafting eğitim merkezi ve diğer doğa turizm teknik, ekonomik ve finansal araştırmalarının yapılarak söz konusu yatırımın getirisinin ölçülmesi ve bu doğrultuda karar verilmesi amacıyla işbu fizibilite çalışması yürütülmüştür.

Su Sporları Turizmde Cazibe kent olmaya aday olan Çatak tarihten beri stratejik konumu bakımından önemli bir merkez olmuştur. Projemizin hayata geçmesiyle birlikte özellikle ilçemiz gençlerini milli sporcu yapmayı hedeflemekteyiz. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planındaki hedeflere ulaşabilmek için katma değer yaratıp yerelden hareketle turizmi canlandırabileceğimiz inancımızla herkese saygılarımı sunarım.

Cihan YALÇIN
Çatak Belediye Başkan Yardımcısı

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

Yönetici Özeti

1. YÖNTEM

- 1.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi
- 1.2.Araştırmanın Yöntemi
- 1.3.Araştırmanın Yönteminin 4 Şekilde Değerlendirilmesi

2. PROJENİN TANIMI VE KAPSAMI

- 2.1.Projenin Adı
- 2.2.Proje Konusu
- 2.3.Proje Tanımı
- 2.4.Projenin Önemi:
- 2.5.Projenin Amacı Ve Hedefi
- 2.6.Projenin Teknik Analizi
- 2.7.Uygulama Yeri ve Alanı
- 2.8.Ana Girdileri
- 2.9.Projenin Çıktıları
- 2.10. Hedef Aldığı Kitle ve/veya Bölge
- 2.11. Yürütücü Kuruluş

3. DÜNYA TURİZM SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ

- 3.1.Genel Bilgiler
- 3.2.Dünyada Turizm Sektörü Gelişim Evresi
- 3.3.Dünya Turizmi ve Eğilimler
- 3.4.Dünya Turizm Sektöründe Yaratılan İstihdam ve Hacim
- 3.5.Turizm Türleri/Çeşitleri

4. TÜRKİYE'YE GENEL BAKIŞ VE TURİZM SEKTÖRÜ

- 4.1.Türk Yaşam Biçimi
- 4.2.Dil
- 4.3.Din
- 4.4.Türk Yemekleri
- 4.5.Türkiye'de Turizm Sektörü
- 4.6.Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Türkiye Turizm Sektörü GZFT Analizi
- 4.7.Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisindeki Yeri

5. PROJENİN ARKA PLANI

- 5.1.Van İli Genel Bilgiler
- 5.2.Tarihi Doku
- 5.3.Van'ın Genel Coğrafi Yapısı
- 5.4.Sosyo-Ekonomik Durumu
- 5.5.Sanayi
- 5.6.Ticaret:
- 5.7.Tarım ve Hayvancılık:

5.8.Ulaşım:

5.9.Demiryolu

5.10. Havayolu Şirketleri

5.11. Van'da Turizm Sektörünün Genel Durumu

5.12.Yemek Kültürü

5.13.Kültürel Değerler

5. 14. Van'da Turizm Sektörü Gelişimi, Beklentisi Ve Yabancı Turist Akımı

5.14.1. Van Turizmini İranlı Turistler Üzerinden Değerlendirmek (DAKA-TÜİK,2018)

5.14.1.a. Temel Göstergeler

5.14.2. İranlı Turistlerin Van'a Gelme Nedenleri

5.14.3. İranlıların Van Ziyaretinden Memnuniyet Düzeyleri

5.14.4. Van'a Tekrar Gelmeyi Düşünüyor Musunuz?

5.15. Sonuç ve Öneriler

6.VAN ÇATAK BELEDİYESİ RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ

6.1 İlçeye Genel Bakış

6.2 İlçe'nin Coğrafi Yapısı

6.2.1 Coğrafi Konum ve İdari Sınırlar

6.2.2 Dağlar

6.2.3 Ovalar

6.2.4 Vadiler, Plato ve Yaylalar

6.2.5 Riskli Alanlar

6.2.6 Genel Toprak Yapısı

6.2.7 Akarsular, Göller ve Sulak Alanlar

6.2.8 Çayır ve Mera Alanları

6.2.9 Sıcaklık

6.2.10 Yağış

6.3. İlçe'nin İdari Yapısı

6.4. Sosyo-Kültürel Yapı

6.4.1 Nüfus

6.4.2 Eğitim

6.4.3 Sağlık

6.4.4 Spor

6.5 Ekonomik Yapı

6.5.1 Tarım ve Hayvancılık

6.5.1.1 Tarımsal Yapı ve Alan

6.5.1.2 Bitkisel Üretim

6.5.2 Hayvansal Üretim

6.5.2.1 Büyükbaş Hayvan Varlığı

6.5.2.2 Küçükbaş Hayvan Varlığı

6.5.2.3 Arıcılık

6.5.3.Hayvansal Üretim Miktarları

6.5.4.Sanayi

6.5.4.1 Küçük Sanayi Siteleri

6.5.5 İlçede Öne Çıkan Sektörler

6.6 İstihdam ve Sosyal Güvenlik

6.7 Kültür ve Turizm

6.8. Tarihi ve Turistik Mekânlar

6.8.1 Kanisipi Çağlayanı

6.9. İlçede Konaklama İmkânları

6.10. Altyapı ve Ulaşım

6.11. Çevre ve Enerji

6.11.1. Çevre

6.11.2. Enerji

6.11.2.1. Doğalgaz

6.11.2.2. Elektrik

6.11.2.3. Yenilenebilir Enerji

6.12. Hidrolik

6.13. Sonuç ve Değerlendirme

7. DÜNYA VE TÜRKİYE DE DOĞA, AKARSU VE RAFTİNG TURİZMİ SEKTÖRÜ

7.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

7.1.1. Alternatif Turizm (Macera Turizmi)

7.1.2. Akarsu Turizmi

7.1.3. Rafting Su Sporları

7.1.4. Rafting Turizmi

7.1.4.1. Rafting’te Kullanılan Malzemeler

7.1.4.2. Rafting Zorluk Dereceleri ve Sınıflandırmaları

7.1.4.3. Rafting Rehberliği

7.1.4.4. Rafting Sporunda Kaza

8. YATIRIMIN FİNANSAL BÖLÜMÜ

8.1. Yapılacak Yatırım organizasyon durumu, iş bölümü ve fon

8.1.1 Yapılacak Yatırım İçin Yapacağınız Pazarlama Çalışmalarının Aktivite Planı

8.1.2. Finans Kaynakları ve Fonların Kullanılışı

8.1.3. Yönetim Yapısı (Yönetim Kurulu, İdari Yöneticiler & Şirket Müdürleri Vb.)

8.2 GİDER FİNANSMAN VERİLERİ

8.2.1 İşçilik ve Personel Giderleri

8.2.2 Genel Yönetim Giderleri

8.2.3 Satış ve Pazarlama Giderleri

8.2.4 Amortisman Giderleri

8.2.5 Elektrik, Su, Yakıt Giderleri

8.2.6 Bakım-Onarım Giderleri

8.2.7 Yatırım Maliyetleri

8.2.8 Yıllık İşletme Giderleri Tablosu

8.3. GELİR FİNANSMAN VERİLERİ

8.3.1. Yıllık Ziyaretçi Senaryosu

8.3.2. Kişi Başı Ortalama Harcamalar Senaryosu

8.3.3. Toplam Yıllık Ciro

9. DEĞERLENDİRME SONUÇLARI

10. KAYNAKÇA

Harita Listesi

Harita 1: İlçe İdari Yapısı

Harita 2: Van İli Topoğrafyası

Harita 3: Van Deprem Ve Fay Hattı Haritası

Harita 4: Çatak İlçesi Riskli Bölgeler

Harita 5: Çatak İlçesi Hidrolojik Yapı

Harita 6: Yıllık Ortalama Yağış Miktarı

Harita 7: Karayolları 11. Bölge Müdürlüğü Karayolları Haritası

Harita 8: Van İli Endemik Flora Alanları

Harita 9: Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası

Harita 10: Trb2’de Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası

Tablo Listesi

Tablo1. İnsanları Turizme Yönlendiren Faktörler

Tablo 2. Turist Sayısı Bakımından Dünyada İlk 10 Ülke, 2017

Tablo 3. Turizmde Sağlanan Gelir Bakımından Dünyada İlk 10 Ülke, 2017, Milyar USD

Tablo 4. Uluslararası Turizm Harcamaları Bakımından İlk 10 Ülke, 2017, Milyar USD

Tablo 5. Türkiye Geneli Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler, (2003 – 2018; TÜİK 2019)

Tablo 6. Türkiye Turizmüne Ait GZFT Analizi Tablosu

Tablo 7. Turizm Harcamaları Ortalama Geliri

Tablo 8. TRB2 Bölgesi Kentsel Kademelenme Ve Strateji Dağılım Durumu

Tablo 9. TRB2 Bölgesi Fiziki/Coğrafi Erişilebilirlik Durumu

Tablo 10. TRB2 Bölgesi Ekonomik Dönüşüm Ve Büyüme Eksenine Mevcut Durumu

Tablo 11. TRB2 Bölgesi Ekonomik Dönüşüm Ve Büyüme Eksenine Strateji Durumu

Tablo 12. Van Hava Ulaşımı

Tablo 13. Van Turist Ve Geceleme Sayıları Ve Ülkeye Oranı

Tablo 14. Van'a Gelen Turist Ve Geceleme Sayıları

Tablo 15. Van Sınır Kapısından Giriş Yapan Yabancı Sayısı, 2016-2018

Tablo 16. Belediye Ve İşletme Belgeli Tesislerde Konaklayan Yabancılar Ve Geceleme Sayıları, 2018

Tablo 17. Van'a Geliş Amaçlarına Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler

- Tablo 18. Harcama Türlerine Göre Turizm Gelirleri (TL)
Tablo 19. Van Turizmine Ait GZFT Analizi
Tablo 20: Van İli Çayır Ve Mera Alanları, 2015 (Ha Olarak)
Tablo 21: 1988-2007 Yılları Arası Uzun Dönem İklim Verileri
Tablo 22: Çatak'ın 2016 Yılına Kadar Olan Uzun Dönem İklim Verileri
Tablo 23: Van İli 1988-2007 Yılları Arası Uzun Dönem İklim Verileri
Tablo 24: Bölgede Yer Alan İlçe, Mahalle İle Bölgenin Yüzölçümüne İlişkin Genel Bilgiler, 2016
Tablo 25: Bölgede Yer Alan Köylerin İlçeye Uzaklığı İle Uzaklığı Ve Nüfus Bilgileri, 2016
Tablo 26: 2007-2019 Yılları Arası Bölge Nüfusu, 2019
Tablo 27: Çatak, Van, TRB2 Genel Eğitim Verileri
Tablo 28: Spor Tesisi Ve Toplam Lisanslı Sporcu Sayıları, 2020
Tablo 29: Çatak, Van Ve TRB2'de Tarım Alanları, 2015 (Dekar Olarak)
Tablo 30: Yıllar İtibariyle Küçükbaş Hayvan Varlığı (Adet Olarak)
Tablo 31: Bölgede Arı Kovanı, Arıcılık Yapan İşletme Sayısı, Balmumu Ve Bal Üretimi 2015
Tablo 32: Van İli Küçük Sanayi Siteleri Bilgileri
Tablo 33: Çatak'ta İmalat Alanında Faaliyet Gösteren İşletmelerin Dağılımı, 2015
Tablo 34. Van Kent Merkezi Ve Çatak Temsil Eden Meteorolojik Veriler
Tablo 35. Van İli İşletme Belgeli Oteller
Tablo 36. Van İli Turizm Yatırım Belgeli Oteller
Tablo37: Çatak'ta Konaklama Kapasitesi, 2020
Tablo 38: Çatak İlçe Merkezinden Bazı İllere Karayolu Uzaklıkları
Tablo 39: Van İli Su Kaynakları Potansiyeli

Grafik Listesi

- Grafik 1. Rafting Eğitim Merkezinin Bölgesel Ekonomiye Etkileme Kanalları
Grafik 2: Yıllar İtibariyle Dünya Uluslararası Turist Varışları Ve Değişimleri
Grafik 3. Dünya Turizm Sektöründe Yaratılan İstihdam Ve Hacim
Grafik 4: İlçede Nüfus Artış Hızının Değişimi, 2015
Grafik 5: Çatak'ın Nüfus Piramidi, 2015
Grafik 6: Çatak Global Radyasyon Değeri (KWh/m²-gün)
Grafik 7: Çatak Güneşlenme Süreleri (saat)
Grafik 8: Çatak PV Tipi-Alan-Üretililecek Enerji (Kwh-Yıl)

Şekil Listesi

- Şekil 1: Çalışmanın Yapısı
Şekil 2: Turizm Şekilleri Karşılaştırma
Şekil 3: Türkiye geneli geliş nedenine göre çıkış yapan ziyaretçiler

- Şekil 4. Van tarihinin kronolojisi
Şekil 5. Van PET değerlerinin zamansal dağılımı
Şekil 6. Van'a geliş amaçlarına göre çıkış yapan ziyaretçiler
Şekil 7. Van'da geceleme yapma durumu
Şekil 8. Ziyaretçilerin geceleme tercihleri
Şekil 9. Güvenliğe ilişkin memnuniyet
Şekil 10. Van halkının misafirperver tutumlarından memnuniyet
Şekil 11. Fiyatlardan memnuniyet
Şekil 12. Güvenlik hizmetinden memnuniyet
Şekil 13. Çevre temizliğinden memnuniyet
Şekil 14. Kültürel imkânlardan memnuniyet
Şekil 15. Yeme içme hizmetlerinden memnuniyet
Şekil 16. konaklama hizmetlerinden memnuniyet
Şekil 17. Ulaşım hizmetlerinden memnuniyet
Şekil 18. Tur hizmetlerinden memnuniyet
Şekil 19. Van'ı tekrar ziyaret etme durumu
Şekil 20: Çatak Dağ Yapısı
Şekil 21: Van-Çatak Arası Karayolu Güzergâhı
Şekil 22. Vangölü Ekspresi Güzergâhı

Resim Listesi

- Resim 1: Uzun Parkul Alanı: 47 Km
Resim 2: Kısa Eğitim Parkul Alanı: 0,85 Km
Resim 3: Van'ın Erek Dağı Tarafından Görünüşü
Resim 4: Altınsaç Koyu, Gevaş
Resim 5. Abalı Kayak Tesis
Resim 6. Hüsrev Paşa Cami Van Kalesi
Resim 7. Akdamar Kilisesi Ve Adası
Resim 8. Van Kalesi Ve Vangölü
Resim 9: Çatak Kanisipi Çağlayanı
Resim 10: Çatak Çayında Rafting

KISALTMALAR

ABD Amerika Birleşik Devletleri Eurostat European Statistics (Avrupa Komisyonu İstatistik Ofisi)

GSH Gayrisafi Hasıla

Ha Hektar

İVO İç Verimlilik Oranı

KDV Katma Değer Vergisi

DAKA Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı

TÜRSAB Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu

UNWTO United Nations World Tourism Organization (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü)

WTTC World Travel & Tourism Council (Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi)

CBSBB Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

PET (Physiological Equivalent Temperature) Fizyolojik Eşdeğer Sıcaklık

TTS Türkiye Turizm Stratejisi

GİRİŞ

En eski çağlardan beri seyahat, ister zorunluluktan kaynaklansın isterse de hobi ya da sosyal aktivite amaçlı olsun, insan yaşamında hep olmuştur. Yeni bir yeri kendi ülkesinde veya dışarıda keşfetme, çevre ve deneyim değişikliği isteme antik çağlardan beri tecrübe edilmiştir. İlk çağlarda atın evcilleştirilmesi ve tekerleğin icadı gibi tarihe yön veren gelişmelerin ulaştırma imkanlarını geliştirdiği, bunun sonucunda da seyahatlerin başladığı söylenebilir. Bu dönemde ülkeler arasında ticareti yürütmek için ticari amaçlı seyahatlerin yapıldığı bilinmektedir. Fenikeliler yaptıkları ticari gezilerle ün yapmışlardır. Bugünkü anlamda ilk turizm faaliyetlerine eski Grek medeniyetinde rastlanmaktadır. Kutsal atfedilen dini mekanların ziyareti, olimpiyatlar gibi belirli dönemlerde yapılan spor karşılaşmalarının izlenmesi, sağlık amaçlı kaplıcalara gidilmesi vb. faaliyetleri turizm kapsamında yapılmaktaydı (Akat, 2000:9).

Yani İnsanlar, sürekli yaşadıkları yerlerden geçici sürelerle ayrılarak başka ülke veya bölgelere gitmekte ve buralarda gezip-görme, dinlenme, eğlenme, öğrenme gibi psikolojik ve sosyo-kültürel ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Ekonomik anlamda geniş etkiler doğuran ve turizm olarak isimlendirilen bu olay, günümüz uygarlığının temel bir özelliğini oluşturmaktadır (Uçkun, 2004:28). Turizm, Latince “tornus” kelimesinden kaynaklanmakta ve insanların bir eksen etrafında dönme hareketini ifade etmektedir. Buradan da İngilizce, Fransızca ve Almanca gibi yaygın dünya dillerine “tour” şeklinde geçmiştir ki insanların dairesel hareket içerisinde bazı görülmeye değer yerleri, iş veya eğlence amacıyla gezip geri dönmelerini ifade etmektedir (Ağaoğlu, 1991:24). Turizm ile ilgili yapılan bir tanım şöyledir, “turizm genel olarak devamlı yaşanan yer dışında tüketici olarak tatil, dinlenme, eğlenme gibi ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketleridir” (Kozak vd., 1997:1). Diğer bir tanımda turizm “dinlenme ya da iş amaçlı bir yerden yola çıkarak belli bir destinasyona yönelen insani faaliyettir” (Bayer, 1992:3) şeklinde tanımlanmaktadır. Çeşitli tanımları yapılan turizm faaliyetini gerçekleştiren kişiye ise turist denilmektedir. Turistin temel özellikleri ise şu şekildedir;

- Turist, turizme yön veren kişi ve turizm hareketlerinin belirleyicisidir.
- Turist, sürekli yerleşme amacı olmaksızın din, ailevi ilişki, sağlık, eğlenme, dinlenme veya boş zamanlarını gibi ticari olmayan nedenlerle seyahat eden insandır.

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

- Bilimsel, idari, diplomatik, dini, sportif nedenler veya bu çeşit toplantılara katılmak amacıyla seyahat edenler de turist olarak kabul edilir.
- Turist, temel amacı psikolojik tatmin olan, seyahati süresince ekonomik anlamda tüketici sayılan, normal düzeyde mali güce sahip ve zamanı sınırlı olan kişidir.
- Bir ülkeye çalışma, yerleşme, uzun süreli eğitim amacıyla gidenler ve transit yolcular turist sayılmamaktadır. En az bir gece konaklama gerçekleştirmiş günübirlikçiler ise turist olarak kabul edilir (Yağcı, 2003:12).

Turizm, dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yapılan geziler ve bir ülkeye veya bir bölgeye gezmen (turist) çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümüdür. Turistik gezi, insanların sadece bir yerden bir yere gitmesi değil kültürel, ekonomik ve toplumsal olarak da iletişim içinde olmalarıdır. Turizm sayesinde insanlar hem diğer ülkelerin, hem kendi ülkelerinde yaşadıkları bölgenin dışındaki güzelliklerin, hem de geçmişte yaşamış olan insanların bırakmış oldukları kültürel mirasın farkına vararak, gelecek kuşaklara daha yaşanılabilir bir dünya bırakmanın gerekliliğine inanarak hayata farklı açılardan bakabilirler. Turistler gittikleri ülke ya da bölgede gördükleri yerler karşılığında o yöre halkına mevdut ve finansal akışında bulunurlar. Yani turizm ziyaret edilen ülke ve bölgenin ekonomisine büyük bir maddi katkı sağlar. Diğer bir ifadeyle, turizmin ekonomik boyutu göz ardı edilmemesi gereken önemli bir husus olarak ön plana çıkmaktadır.

Turizm faaliyetlerinin yürütülmesi için inşa edilmiş uygun alanlarda ise turizmin alıcıları konumunda olan turistler ve turizmin sağlayıcıları olan satıcılar bir araya getirilmektedir.

Turistlerin barınmaları, eğlenip dinlenmeleri için yapılan oteller, moteller, pansiyonlar, plajlar, lokanta ve gazinolar, kamp alanları, eğlence yerleri, spor ve avcılık tesisleri, kaplıcalar birer turizm kurum veya kuruluşudur. Bu kurumların sayısı, konforu, personelinin güler yüzlülüğü, buralara ulaşım kolaylığı turist akımını artırır. Turizmi arttıran bir başka etmen de tarihi anıtların bolluğudur. Eski kent harabeleri, ünlü anıtlar (camiler, kiliseler, açık hava tiyatroları, müzeler vb...) her zaman insanların ilgisini çekmiştir. Bunların yanı sıra doğa güzellikleri de önemli bir ilgi kaynağı olarak dikkat çekmektedir.

Bu proje, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) 2020 Yılı Fizibilite Desteği Programı kapsamında "TRB2 bölgesinin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesine, bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik projelerin fizibilite çalışmalarına destek sağlamaktır." amacına katkı sunmayı hedeflemektedir. Diğer bir ifadeyle, bölgenin ve bölge turizminin rekabet gücünü artırmak, bölgenin sosyoekonomik gelişmişliğini yükseltmek amacıyla bölgede yapılması düşünülen alternatif/macera doğa turizmi ve buna bağlı Çatak/Botan Çayı akarsu rafting sporu, Türkiye'nin en uzun parkurlu rafting eğitim merkezi ve diğer doğa turizm teknik, ekonomik ve finansal araştırmalarının yapılarak söz konusu yatırımın getirisinin ölçülmesi ve bu doğrultuda karar verilmesi amacıyla işbu fizibilite çalışması yürütülmüştür.

Projemiz DAKA'nın Bölge Planı kapsamında bir bölgenin kalkınması amacıyla, ulusal düzeyde üretilen politika, plan ve stratejiler ile yerel düzeyde yürütülecek faaliyetler arasındaki ilişkiyi belirlemek; yerel düzeyde yer alan kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu güçlendirmek; kamu, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek; bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak; kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve bölgesel program ve

projelere temel oluşturmak üzere hazırlanan strateji, koordinasyon ve yönlendirme tanımına uygun bir şekilde yapılmıştır.

Bölgenin sosyo-ekonomik ve fiziksel durumunun değerlendirilmesi, bölgedeki mevcut sektörlerin değerlendirilmesi, bölge içi alt bölgelerin değerlendirilmesi, bölgenin GZFT (Güçlü yanlar, Zayıf yanlar, Fırsatlar, Tehditler) analizinin yapılması, yereldekilerin talep ve ihtiyaçlarının belirlenerek çözümler üretilmesi, amaç, hedef ve stratejileri ortaya koyarak bölgenin gelişmesinin programlanması Bölge Planı yapılmasının amaçlarıdır.

1. YÖNTEM

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Zengin doğal kaynaklara sahip olan Türkiye, su sporları (rafting, kano ve nehir kayağı vb.) için ziyaretçilerine önemli bir akarsu turizmi potansiyeli sunmaktadır. Türkiye'nin uzun ve coşkun akan akarsu kaynaklarına sahip olması macera turizmine yapılan yatırımların ve ilginin artmasında önemli bir etkidir. Bu proje ile amaçladığımız durum gelecek yıllarda yapılacak olan yatırımların alt yapısı oluşturması, turizmin ve turistlerin ilçeye gelmesini sağlamak, istihdam sorununun önüne geçmek, göçü önlemek, terörü besleyen nedenlerin ve kaynakların önüne geçmek, ekonomik girdi sağlayarak refah standartlarını yükseltmektir.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma Türkiye çapında başlı başına bir çalışma olup rafting merkezi ve eğitim parkuru ile ilgili müstakil bir çalışmaya rastlanamamış ve kendi sahasında bir ilki temsil etmektedir. Bu yüzden konunun müstakil olması nedeni ile ciddi güçlükler ile karşılaşmış, yabancı kaynaklar taranmış ve Türkiye'de benzerine yakın kaynaklar irdelenmiştir.

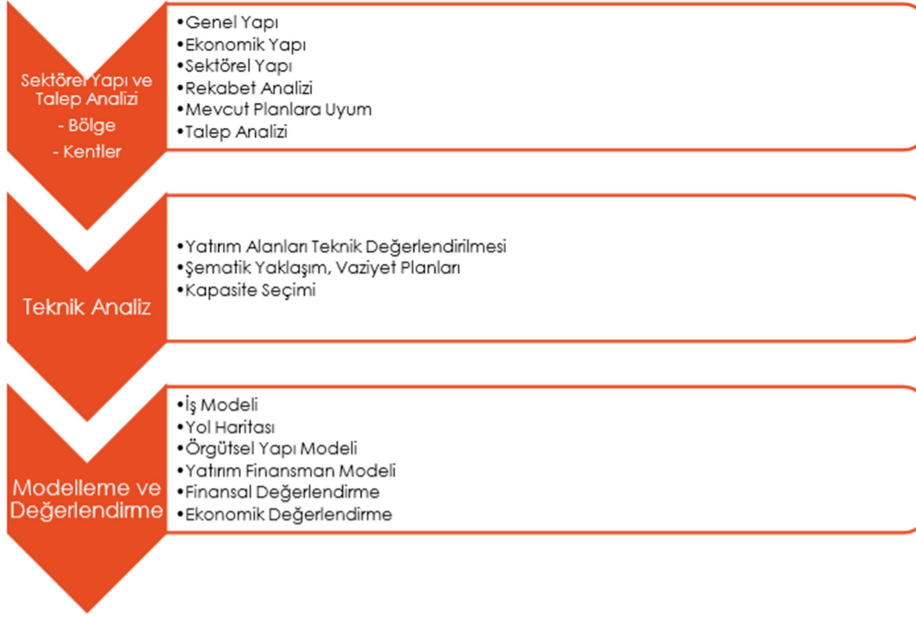
1.3. Araştırmanın Yönteminin 4 Şekilde Değerlendirilmesi

1. Değerlendirme: Dünya ve Türkiye Bazlı Turizm İncelenmesi, Yeni Alternatif Turizmin Ülkemize Getirilmesi, Türkiye Destinasyonunda Yeni Alanların Açılması Aşaması
2. Değerlendirme: Van Ve Çatak İlçesi İçin Veri Toplama Aşaması
3. Değerlendirme: Teknik Alt Yapı Ve Analiz Çalışması Aşaması
4. Değerlendirme: Fizibilite Raporu Oluşturma Aşaması

Araştırmanın değerlendirmesinden çıkan sonuç üç ana sütunda değerlendirilecektir.

Rafting işletmelerinin sorunlarını tespit etmek ve onlara çözüm önerilerinde bulunmak amacı ile yürütülen bu çalışma kalitatif bir özellik taşımaktadır.

Yürütülen çalışma verilerin makro ve bölgesel düzeyden, mikro ve proje düzeyine indirildiği üç ana sütundan oluşmaktadır. Bölgesel ekonomik yapının talebi etkileyen faktörlerinin analizi; teknik analiz; modelleme ve finansal değerlendirme çalışmanın üzerine inşa edildiği üç ana sütundur. Şekil 1. Çalışmanın Yapısı

Şekil 1. Çalışmanın Yapısı

(Kaynak:FKA-2019)

Fizibilite çalışmasının ilk aşamasında bölgenin genel görünümü ve kapasitesini ortaya koymak amacıyla coğrafi, demografik, sosyoekonomik ve ticari verileri ile tarım, madencilik, imalat ve hizmetler sektörleri ve fiziki altyapısı incelenmiştir. Bölgenin rekabet avantajını ortaya koyan bir çalışma yapılmıştır. Projenin sektörel ve bölgesel politika ve planlarla ilgisi incelenmiştir. İlçede mevcut sosyo ekonomiye katkı sunan paydaşlar ile görüşmeler yapılmış. Ayrıca sportif faaliyetlere ilişkin sektörler ve ülkemizdeki gelişimiyle ve su turizmiyle ilgili genel bilgi verildikten sonra bölgede kurulacak bir rafting eğitim merkezine olan potansiyel talebin ölçülmesi amacıyla makro düzeydeki verilerden hareketle bir talep analizi yapılmıştır. Bu analiz bölgedeki paydaşlar ile yapılan saha analizinden elde edilen mikro bilgilerle desteklenmiştir.

Teknik analizle, eğitim merkezi yapılmasına elverişli olduğu düşünülen arazi değerlendirilmiş, alan ile ilgili seçenekli öngörüler ile vaziyet planları geliştirilerek, toprak yapısı, DSİ verileri üzerinden çayın debisi, yağış alanı ve talep analizlerine bağlı kapasite seçimleri de yapılmıştır.

Modelleme ve değerlendirme aşamasında ise rafting eğitim merkezi yatırımı, ziyaretçi sayısı ve işletilmesi için iş modeli geliştirilmiş, örgütsel yapı ve finansman modeli seçenekleri sunulmuştur. Bu öngörülerin gerçekleştirilmesi için yol haritaları geliştirilmiştir. Finansal ve ekonomik analizler de bu bölümdedir.

Fizibilite çalışması sadece projeye başlama kararı alınmasıyla ilgili olarak düşünülmemiştir. Proje uygulamasına da yön verecek şekilde kilit noktalar ele alınmış ve uygulamada olabilecek hataların en aza indirgenmesine önem verilmiş olup, bu amaçla çoklu değerlendirmeler sunulmuştur.

Araştırmanın değerlendirmesinden çıkan sonuç üç ana sütunda değerlendirilmiş ve stratejik hedef belirlenmiştir.

TRB2 Bölgesi Turizm Gelirlerinin Artırılması Türkiye'nin 2023 hedefleri arasında yer alan 50 milyon turist ve 50 milyar dolar gelir hedefine ulaşabilmesi için kıyı turizminin yanı sıra Anadolu kentlerinde var olan zenginliğin turizme kazandırılması gerektiği 01-03 Kasım 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilen 3. Turizm Şurası'nda dile getirilmiştir. Turizmde bir politika değişikliğine işaret eden bu tespit, aynı zamanda nitelikli turistin Türkiye'ye çekilmesi yoluyla hem sektörden elde edilen gelirin artırılması hem de Türkiye'nin kültürel ve tarihi zenginliğinin ön plana çıkarılması anlamına gelmektedir. Bununla beraber önümüzdeki dönemlerde Anadolu'nun turizm değeri taşıyan varlıklarının ziyaretçilerin sunumuna hazır hale getirilmesi, kıyı turizmindeki tikanıklığın önünü, alternatif macera turizmin kapsamında olan doğa turizmi, rafting vs açmak için bir gereklilik halini alacaktır. TRB2 Bölgesi, zengin tarihi ve arkeolojik mirası, doğal güzellikleri, kültürel ve sosyal yaşamdaki çeşitliliği gibi özellikleriyle turizmde gelişen yeni eğilimlerin tecrübe edilebileceği bir bölgedir. Ancak; değişen ve gelişen sektör politikalarıyla uyumlu bir şekilde Bölge'nin turizm potansiyelini harekete geçirmek, turizm gelirlerini çeşitlendirmek, markalaşmayı sağlamak ve Bölge'nin bilinirliğini sağlamak amacıyla kamu-özel sektör işbirliği çerçevesinde turizm çeşitliliğini geliştirecek faaliyetlerin desteklenmesi önem arz etmektedir. Bu amaçla, Bölge'de turizm çeşitliliği ile turizm gelirlerinin artırılması, stratejik bir önem taşımaktadır. (Kaynak:FKA-2019)

2.PROJENİN TANIMI VE KAPSAMI

2.1. Projenin Adı

Van Çatak Belediyesi Rafting Eğitim Merkezi Fizibilite Çalışması

2.2-Proje Konusu

Van, Komşu, Uzak Doğu ve Ortadoğu ülkelerine açılan sınır kapıları ile büyük bir hinterlanda hitap eden jeostratejik bir konuma sahiptir. Jeostratejik konumu nedeni ile bahse konu ülkelerden ciddi bir finansal girdi ve turizm yönünde de avantajlı bir yeredir. Batının sermayesinin, katma değer üretimin Pazar ağını oluşturan uzak doğu ve Ortadoğu geçiş güzergâhında yer alan Van bu yönü ile farklı yeniliklere açık bir şehirdir. Fakat istenilen noktada daha değildir. Bunun yanında Van iklimsel ve coğrafi yapısı nedeni ile Türkiye'de 12 ay boyunca farklı alanlarda turizmin yapılabileceği ender şehirlerinden biridir. Van'ın turizm değerleri incelendiğinde doğal güzellikleri, tarihi, kültürel, alternatif turizm alanları, yaylaları, gölleri, termal suları, kayak merkezleri, su sporları ve dini açısından birçok değeri bünyesinde bulundurmaktadır. Türkiye'ye gelen yabancı turist büyük bir kısmı Van üzerinden giriş yapmakta olup, başta İran gelmektedir. Diğer uzak doğu ve Ortadoğu'dan gelenleri istisna tutmamıza rağmen Türkiye'ye gelen İranlı turizm sayısı ülkemizde 4. Sırada yer almaktadır.

Turizm, yerel ve ulusal ekonomilere doğrudan girdi sağlaması, istihdam yaratması, yatırımların artırılması, diğer sektörler üzerindeki pozitif çarpan etkisi ve ülke ekonomilerinde dış cari açıkların giderilmesinde etkin rol oynayan ve pazar payı sürekli artan bir sektördür. Van bu sektörün içinde hızla yerini almalı, kitle ve alternatif turizm açısından yeni olanaklar sunmalıdır. Devletin desteği ile Van son dönemde aslında bu gerçeğin farkına vararak kendi potansiyelini geliştirmekte ve yeni alanlara yönelmektedir.

Van merkez ve bağlı ilçelerin her birisi kendi has özellikleri ve bünyesinde barındırdığı güzellikleri ile birbirinden farklılık oluşturmaktadır. Bu da Van ilinin yılın 12 ayı farklı turizm hitap etmesini sağlıyor. Bu farklı alanları bünyesinde barındıran ilçelerimizden biride Çatak ilçesidir. Çatak yüksek dağları, yılın her

mevsiminde akan coşkulu suları, doğal yapısı, tarihi köprü ve yapıtları ile özellikle turizm alanında son yıllarda yükselişte olan alternatif/macera turizmin gözdesi haline gelmeye başlamıştır. İlçenin bu potansiyelinin farkına vararak, gurup dayanışmasının, takım ruhunun ve adrenalinin yüksek olduğu su sporları özellikle “Rafting Sporunun ve Turizmin” İlçe özelinde kazandırılması açısından bu fizibilite çalışması yapılmaktadır. Tam bu noktada “Akarsu Rafting Turizm ve Eğitim Merkezi” projemizin amacı Van özelinde Çatak İlçesinin doğa, tarihi ve estetiğini ön plana çıkaracak, yeni iş alanları oluşturacak, kırsaldan kente göçü durduracak, yaşam alanı oluşturacak, turizmi güçlendirecek ve diğer yeni projelere/yatırımlara ön ayak olup yatırımcıyı cesaretlendirecek bir proje olarak bakıyoruz. Bunla beraber en önemli katkısı ise il ve ilçe esnafına can olacak ve ekonomik açıdan hareketlilik getirecek bir fikir olarak bakıyoruz. Bu proje ile Çatak ve Botan Çayı'nda yapılacak yeni tesisler ile bölgenin cazibesinin ve ziyaretçi sayısının artırılması hedeflenmektedir. Bu fizibilite raporunda yapılması planlanan yatırım çok yönlü olarak incelenmektedir.

Kısacası; Bu proje ile amaçladığımız durum gelecek yıllarda yapılacak olan yatırımların alt yapısı oluşturması, turizmin ve turistlerin ilçeye gelmesini sağlamak, istihdam sorununun önüne geçmek, göçü önlemek, terörü besleyen nedenlerin ve kaynakların önüne geçmek, ekonomik girdi sağlayarak refah standartlarını yükseltmektir. Ayrıca Türkiye'nin 2023 planlarına uyumlu ve Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planındaki hedeflere yönelik bir stratejik amaç gütmekteyiz.

2.3-Proje Tanımı

Rafting, parkurları zorluk derecelerine göre sınıflandırılıyor. Kuşkusuz parkur akıntının şiddeti, akarsu düşüşlerinin miktarı, girdaplar, şelalelerin yapısı, arazi eğimi, suyun derinliği ve yüksekliği bu zorluk derecelerinin belirlenmesinde rol oynuyor. Bu derecelerin birçok nehirde mevsimlere göre de değiştiğini söylemek gerekiyor. Nehirlerin en coşkun zamanı yüksek seviyelerdeki kar sularının eriyerek nehirlerle katıldığı dönem olan bahar aylarına denk düşüyor. Rafting sporu bu coşkulu ve zorlu sulara yapılan bir aktivite olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok çeşitli macera turizmi faaliyetleri arasında yer alan faaliyetlerden birisi olan akarsu rafting, bireylere olağanüstü ve heyecan verici deneyimler sunarak bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilen farklı bir aktivite olarak kabul edilmektedir (Sato vd., 2018:74). Projemiz ile kısacası uluslar arası yapılan rafting sporunun ilçemizde sürekli hale getirmek, ilçe rafting sporunda elde ettiğimiz başarılarımızı tüm ülkeye ve uluslar arası müsabakalara yansıtmak, Türkiye’de ilk en uzun rafting parkuru ve eğitim merkezi koşullarını sağlamaktır, tüm mevsim akan Botan çayının yıl boyunca rafting ve diğer su sporları için uygun olduğunu göstermek, rafting ile başlayan projemizin diğer doğa ve macera turizmin alt yapısını oluşturacak niteliğe kavuşturmak olarak tanımlayabiliriz.(Gülmez-2019 alıntı)

2.4-Projenin Önemi:

Turizm, ülke ekonomilerinin gelişiminde önemli bir gelir kaynağıdır. T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2018 yılında ilan edilen turizm istatistik raporuna göre, 2018 yılında Türkiye’ye gelen turist sayısı 2018 yılına göre %21,45 oranında artış göstererek 46,1 milyon ve elde edilen gelir 29,5 milyar \$ olarak ölçülmüştür (Turizm İstatistikleri Genel Değerlendirme Raporu, 2018). Bu durum turizm sektörüne önem verilmesi gerektiğini göstermektedir. Bundan dolayı turizme yönelik yapılan uygulamalarda yeni faaliyet alanlarının ve alternatif turizm kaynaklarının açılarak turizme kazandırılması ülkelerin gelişmişliğini artırma açısından önemli görülmektedir. Türkiye coğrafyası da çeşitli turizm faaliyetleri için

(deniz, kum, güneş, kültür, doğa yürüyüşleri, rafting vb.) zengin doğal kaynaklara sahiptir. (Rafting Su Sporları İşletmelerinin Sorunları Ve Çözüm Önerileri-Prof. Dr. Mustafa Gülmez)

Bireylerin gününbirlik hoş vakit geçirme ve dinlenme isteği, eğlenme amaçlı talepleri, macera arayışları gibi nedenlerden dolayı turizm sektörü ülke ekonomilerinin önemli bir gelir kaynağı haline gelmiştir. Günümüzde kitle turizminden farklı olarak doğa ile iç içe olmayı sağlayan, büyük konaklama tesisleri yerine daha küçük yapıları işletmelerin seçtiği, bireylerin bu turizm faaliyetleri için ödemeye istekli oldukları alternatif turizm kavramı ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde alternatif turizm çeşitlerinden biri olan akarsu-rafting turizmine olan ilgi ve yatırımlar artış göstermektedir. Türkiye'nin uzun ve coşkun akan akarsu kaynakları, raftinge olan yatırımların ve ilginin artmasında önemli bir etkidir.

(Rafting Su Sporları İşletmelerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri-Prof. Dr. Mustafa Gülmez)

Ülkemizin coğrafi yükseltilerinden kaynaklı coşkun akan suları ile beraber, macera ve yüksek düzeyde adrenalin severler için bir tutkuya dönüşebilen Rafting sporu ülkemizin turizmdeki en önemli kozlarından birisi. Başta Çoruh olmak üzere, Van Çatak Çayı ve devamı Botan Çayı, Köprüçay, Manavgat, Dalaman ve Melen çaylarının güçlü akıntıları son yıllarda bu heyecan verici aktivitelere yoğun biçimde sahne oluyor. Bahsi geçen bu akarsularımızda rafting yapan yerli ve yabancı sayısı yılda 800 bine yaklaşıyor. Ancak, turizmin bu önemli kozu baraj yapımları, kaçak turlar ve iyi yönetilemeyen doğal varlıklar nedeniyle yok olma tehdiyle karşı karşıya. "Rafting'in Türk turizmi için büyük önemi var. Öncelikle, kitle turizmi maksadıyla ülkemize gelen ziyaretçiler farklı heyecanlar yaşayabiliyor ve Türkiye destinasyonu bir yandan renklenirken, diğer yandan katma değeri yükselmiş oluyor. Rafting sporunun cazibesi paket turlarla Türkiye'ye gelen turistlerin bir kısmını tesis dışına çıkmaya ikna ediyor. Ülkenin sahil dışındaki daha derin kısımlarının turistlerce keşfedilmesine yardımcı oluyor. Bu spor dalında popüler olmuş akarsularımızın kıyılarındaki pek çok köy ve ilçe bu spordan gelir elde ediyor ve turizm denen olguyla bu spor sayesinde tanışıyor." (Cengiz Yücel, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı)

Uzmanlarında değerlendirdiği gibi bireylerin sadece kitle turizm ile yetinmediği yeni alternatif arayışlarına girdiği bir trent yaşıyoruz. Bu arz talebine ülkenin iç kesimlerine kadar tanıtılması, macera turizminin büyük önem taşıdığını görüyoruz. Özellikle macera turizm kapsamında rafting, kano, trekking, bungalov, doğa ile iç içe yaşama, paraşüt, adrenalin içerikli birlikteliklerin son yıllarda arttığını görmekteyiz. Bireyler için değişen şartlara uyum açısından ülkenin yeni heyecanlara açılması ve dünya turizminde değişen destinasyona ayak uydurması gerekmektedir.

2.5-Projenin Amacı Ve Hedefi

Projenin amacı TRB2 bölgesine bir rafting eğitim merkezi ev buna bağlı diğer doğa sporları turizmi kazandırmaktır. Bu amaçla hedeflenen bölgede bulunan işletmelerin rekabet gücünün artırılması, bölgenin sosyoekonomik ve kültürel açıdan gelişmesine katkı sağlanmasıdır.

Bölgemizde sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda doğa ve kültür mirasını koruyarak alternatif turizm modelleri oluşturmak, turizm altyapısını geliştirmek ve çeşitlendirmektir. Temel amacımız, Çatak ilçesinde akarsu rafting turizme yönelik su sporları ve alternatif/macera turizmi güçlendirmek, markalaştırmak, bu alanda ilde turizm merkezi oluşturmak, bu sayede ilçemizden başlayarak bölge boyutunda gelen turist sayısını, ortalama kalış süresini artırarak bölgeyi cazibe merkezi haline getirmek,

ilin ve ilçenin turizm gelirlerinin içerisinde farklı ve güçlü yeni bir gelir ve istihdam alanı yaratmaktır. Ayrıca ilin ve ilçenin doğal turizm potansiyelini, bölgenin ulusal ve uluslararası alanda farkındalığını yaratarak bilinirliğini artırmaktır.

Ayrıca bölgenin yıllardır terörden dolayı maruz kaldığı geri kalmışlığı yatırımlar ile kaldırmak, işsizlikten dolayı terörü besleyen insan kaynağının önüne geçmek, istihdam sorunundan dolayı büyük kentlere doğru olan göç olayının önüne geçilmek, katma değeri yüksek alanlar oluşturmak, güveni artırmak, yaşam standartlarını yükseltmek, ili ve ilçenin tanıtımını yapmak, insanları alışkanlıklarının ötesine çıkarak dünyaya bakışını genişletmek vs. projenin temel amacıdır.

Kısacası; Rafting Eğitim Merkezi Projesi, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı Kurumsal Strateji Belgesi'nde yer alan amaçlar ve hedefler doğrultusunda bölgenin tanıtım eksikliğini gidermek, 2023 strateji hedefleri doğrultusunda bölgedeki ve bölge dışındaki sporcuları, turistleri ve hizmet veren turizmcileri rahat bir ortamda buluşturmak, genel olarak bölgenin turizm, finans ve kültür altyapısını güçlendirmek ve diğer bir ifadeyle bölgenin topyekûn rekabet avantajını yükseltmek amacıyla seçilmiş bir proje olarak ön plana çıkmaktadır. Ayrıca İlçe için sürekliliği olan istihdam ortamları oluşturmak, sürdürülebilir yatırımlara ön ayak olmak, doğrudan ve dolaylı olarak iş imkanları açmak, genç nüfusun aktifite ve bakış açısını oluşturmak, katma değer üretime ön ayak olmayı hedeflemektedir.

2.6- Projenin Teknik Analizi

Projede, Türkiye'de rafting yapmaya en uygun çaylar arasında gösterilen Çatak Çayı üzerindeki 1 km eğitim parkuru, 47 km'lik uzunluklu doğal parkur, parkurlar içerisinde 1 adet rafting merkezi ve 4 adet rafting istasyonu kurulacaktır.

- Kapalı Alanlar:

Rafting merkez binası toplam 3450m² alana sahip olup, tam teşekküllü ve barınma, dinlenme, konaklama amacı ile yapılacak ve 26 takıma yetecek şekilde tasarlanmıştır grup takım kalma yeri mevcut olup VIP dışında toplam 182 yataklı kapasite sahiptir. 4 adet VIP kalma yeri, sporcuların malzeme, eşya, bot vs bırakacakları takım başına ayrılmış depolar, cafe, buhar odası, kompresör odası, enerji odası, revir, fitness, toplantı salonu, kapalı otopark, nizamiye vs fonksiyonları içinde barındıracak birimlere sahip bina inşa edilecektir.

- Açık Alanlar;

Alanda kule, anfi stad, dinlenme alanları, spor etkinliği parkur üzerinde atlama yerleri, derin havuzlar, ağaç tırmanma noktaları, fotoğraf çekme noktaları vs. inşa edilecektir.

Ayrıca Çatak belediyesine ait ve eğitim merkezine 1 km uzakta bulunan Futbol Sahası (FIFA standartı ebatlarında), Atletizm Parkuru (en az 300 metre), Tenis Kortu (uluslararası ebatlarında), Basketbol Sahası (uluslararası ebatlarında), Voleybol Sahası (uluslararası ebatlarında), golf sahası, Doğa yürüyüşü, Koşu Parkuru vs. ile beraber gelen turist ve sporculara unutulmaz vakitler kazandıracak teknik alt yapıya sahip bir çalışmadır.

Yapılacak etüd çalışması neticesinde araziye şartlarının elverdiği ölçüde projelendirilecek bu yapıların Avan Proje hazırlık çalışmaları aşağıda tarif edildiği şekilde yapılacaktır;

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

- Hazırlanacak projelere altlık olarak İdareden veya İdare aracılığıyla temin edilecek; hali hazır planlar, belediyece düzenlenecek imar durumu, plankote, arsa/arazi zemin bilgileri, iklimsel veriler vb. dokümanlar kullanılacaktır.
- DSİ, Karayolları, Büyükşehir Belediyesi, Kaymakamlık, Jandarma vs izinler kurum tarafından alınacaktır.
- Avan projeler mimari plan şemaları şeklinde hazırlanacak, bu planlarda mahal adları, yaklaşık kullanım alan bilgileri ve genel yapı ölçüleri belirtilecektir.
- Kullanıcılara yönelik ortak mekânlar (otopark, enerji odası, kazan dairesi, su deposu vb.) projelerde belirlenecektir.
- Yapım/kullanım ruhsatı alımı tamamen belediye ait olup, hazırlanacak projeye altlık teşkil edecek mimari plan şemaları 1/100 veya 1/200 ölçekte düzenlenecektir.
- Genel vaziyet planı 1/500 ölçekte hazırlanarak açık ve kapalı kullanım alanları plana işlenecektir.
- CD ortamında projeler ayrıca sunulacak.

2.7. Uygulama Yeri ve Alanı

Uzun parkurumuz Bilge ve Alacayar Mahallesi arasında başlayıp ve Çakıt Mahallesi yakınlarına kadar devam etmektedir. Eğitim parkuru Bilge Mah. Yolu tarafına doğru Çatak Merkezden 1,5 km başlayıp, Çatak merkezi içinde yer alan Toyga mevkiinde bitmektedir.(Resim 1)

Bu Sınırlar içerisinde kalan tarihi ve kültürel değer taşıyan eski yapıların korunması esas alınmalıdır. Sınır içinde kalan mevcut yapıların turizme yönelik ticari faaliyetlerde (yöresel ürün teşhir ve satış yeri, pansiyon vb.) kullanılmak üzere dönüşümü desteklenerek ticari koridorların oluşması sağlanmalıdır. İlçe merkezden eğitim merkezine doğru giden yol genişletilmesi iyileştirilmesi tavsiye edilir. Projenin başlaması ile birlikte bu yolda tur otobüsleri ve ziyaretçi araçları yoğunlaşacağı düşünülmelidir. İlçe merkezinde başlatılan iyileştirilme ve dönüşüm faaliyetlerinde mimari estetik ön planda olmalıdır. İlçe girişinden itibaren kayak merkezi sahasına kadar olan güzergâhta yön ve bilgilendirme tabelaları bulunmalıdır.

(Resim 1) Uzun Parkul Alanı: 47 Km

(Resim 2) Kısa Eğitim Parkul Alanı: 0,85 Km

2.8. Ana Girdileri

Proje bir hizmetler sektörü yatırımdır. Buradaki ana girdiler imalat yatırımı girdilerinden farklılık arz etmektedir. Yüksek rafting merkezinin inşaatı için söz konusu girdiler çimento, demir, kaba inşaat, ince inşaat, elektrik, mekanik vs. şeklinde detaylandırılmıştır. Bunun haricindeki girdiler rafting merkezi ve tesislerinin alanının tefrişini ilgilendiren giderlerdir. Bunlar, botlar, güvenlik yelekleri, kanolar, ışıklandırma, standlar ve spor malzemeleri gibi demirbaş yatırımlarıdır. Hizmet sektöründeki yatırımlarda olduğu gibi bu yatırımda da diğer bir önemli girdi insan kaynaklarıdır.

Çalışmamızda tefrişat ve insan kaynakları, işletmeci tarafından karşılanacak olan girdiler olarak Kabul edilmiş ve söz konusu projenin girdileri değişkenlik kabul edilmemiştir.

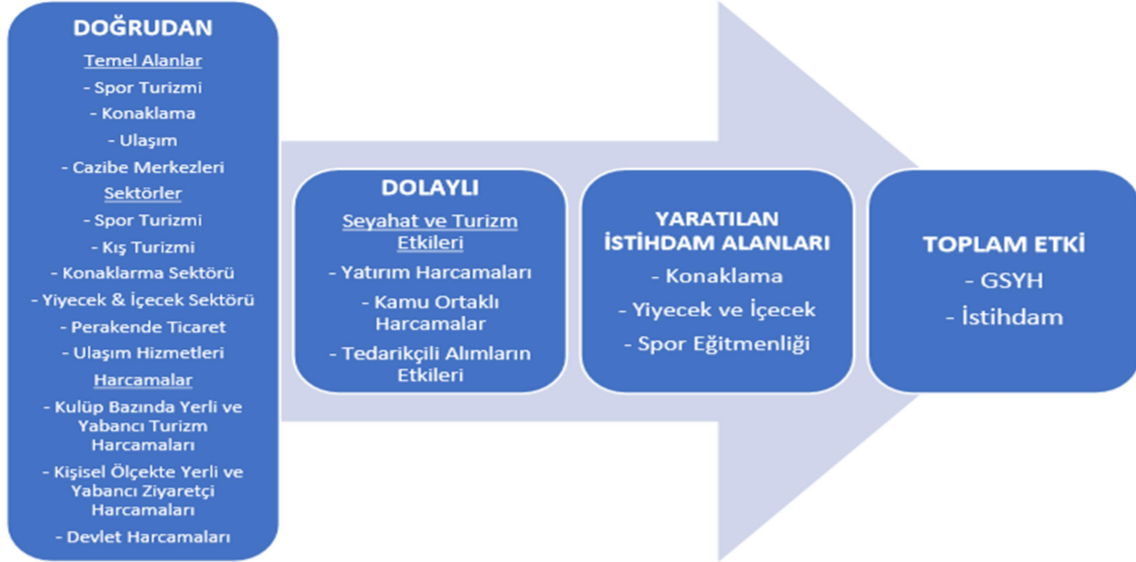
2.9. Projenin Çıktıları

Projenin temel çıktısı Çatak, Van ve civar yerleşkelere doğru ekonomik, kültürel ve turistik bir hareketlilik kazandırmaktır. İnşası planlanan Çatak Rafting Eğitim Merkezi bölgesel kalkınmaya da katkı

sunacak ve turizm yoluyla bölgesel ölçekte gelir düzeyinde artış, yeni istihdam olanakları, kültürel dönüşüm gibi ekonomik ve sosyal refah unsurlarında artışa katkı sunacaktır. Yerli ya da yabancı turistler ile desteklenen turizm kavramı, ülkeler açısından değerlendirildiğinde ziyaretçilerin doğal, kültürel, tarihi ve benzeri zenginliklere yapılan harcamalarından oluşan ekonomik bir faaliyeti ifade etmektedir. Ziyaretçilerin bu çeşitli talepleri karşısında turizm bölgelerinde sunulan arz kaynaklarının da çeşitlenmesi bölgelerin ekonomik yönden gelişmesini sağlayarak yerel kalkınmaya anlamlı katkılar sağlamaktadır. Dolayısı ile bu etkiler bölgenin ekonomik büyüklüğüne ve çarpan etkisine bağlı olarak değişmektedir. Dünyada gelişmiş ülkelerin milli gelirlerinde hizmet sektörünün payı %70-80'ler civarında iken turizm gelirlerinin payı ise yaklaşık %30 civarındadır (Gülbahar, 2009:28). Bu bağlamda rafting merkezinin bölgesel ekonomiye sunması beklenen katkılar doğrudan ve dolaylı olmak üzere Grafik 1.'de ifade edilmektedir.

Grafik 1. Rafting Eğitim Merkezinin Bölgesel Ekonomiye Etkileme Kanalları(Kaynak:FKA-2019)

2.10. Hedef Aldığı Kitle ve/veya Bölge

Eylem planı kapsamında yeni ve farklı deneyimleri arayan, kitle turizminin hantal yapısından ziyade çevre konusunda hassas, sık ve kısa süreli tatil yapan, yüksek standartlarda ve iyi kalitede hizmet arayışına sahip “yeni” turist profiline bu bölgede (TRB2) yeni destinasyonlar oluşturulması hedeflenmiştir. Eylem planının uygulamaya geçmesi, Çatak özelinde Van ve Doğu Anadolu Bölgesi’nin sahip olduğu kültürel ve doğal güzelliklerinin ortaya çıkartılmasına ve bu kapsamda sinerji yaratılmasına katkı sağlanacak, katma değeri yüksek ürün alt yapısı oluşacak, bölgede inovasyona dayalı turizm projelerinde (kış ve spor turizmi, kongre, tarih ve kültür mirası turizmi, macera ve doğa sporları turizmi, ekoturizm ile medikal ve sağlık turizmi projeleri) bir artışa sebep olacaktır.

İnşa edilecek Rafting Eğitim Merkezi ile birlikte yılın 12 ayı boyunca aktif bir kamp merkezi ve bu merkezin periferisini de kapsayacak şekilde 12 ay boyunca farklı sporların yapıldığı sürekli olarak aktif bir

kompleks planlanmaktadır. Hedeflenen kitle içinde yerli ve yabancı turizm destinasyonları yanında ayrıca üniversiteler, okullar, gençlik spor müdürlükleri ve bakanlık, MEB, belediyelerin spor takımları, seyahat acenteleri, toplu gezi ve macera grupları v.s insan kaynağı yüksek kitleye hitap edecektir.

2.11- Yürütücü Kuruluş

Van Çatak Kaymakamlığı ve Belediye Başkanlığı

3. DÜNYA TURİZM SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ

3.1. Genel Bilgiler

En eski çağlardan beri seyahat, ister zorunluluktan kaynaklansın isterse de hobi ya da sosyal aktivite amaçlı olsun, insan yaşamında hep olmuştur. Yeni bir yeri kendi ülkesinde veya dışarıda keşfetme, çevre ve deneyim değişikliği isteme antik çağlardan beri tecrübe edilmiştir. İlk çağlarda atın evcilleştirilmesi ve tekerleğin icadı gibi tarihe yön veren gelişmelerin ulaştırma imkanlarını geliştirdiği, bunun sonucunda da seyahatlerin başladığı söylenebilir. Bu dönemde ülkeler arasında ticareti yürütmek için ticari amaçlı seyahatlerin yapıldığı bilinmektedir. Fenikeliler yaptıkları ticari gezilerle ün yapmışlardır. Bugünkü anlamda ilk turizm faaliyetlerine eski Grek medeniyetinde rastlanmaktadır. Kutsal atfedilen dini mekanların ziyareti, olimpiyatlar gibi belirli dönemlerde yapılan spor karşılaşmalarının izlenmesi, sağlık amaçlı kaplıcalara gidilmesi vb. faaliyetleri turizm kapsamında yapılmaktaydı (Akat, 2000:9).

Yani İnsanlar, sürekli yaşadıkları yerlerden geçici sürelerle ayrılarak başka ülke veya bölgelere gitmekte ve buralarda gezip-görme, dinlenme, eğlenme, öğrenme gibi psikolojik ve sosyo-kültürel ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Ekonomik anlamda geniş etkiler doğuran ve turizm olarak isimlendirilen bu olay, günümüz uygarlığının temel bir özelliğini oluşturmaktadır (Uçkun, 2004:28). Turizm, Latince “tornus” kelimesinden kaynaklanmakta ve insanların bir eksen etrafında dönme hareketini ifade etmektedir. Buradan da İngilizce, Fransızca ve Almanca gibi yaygın dünya dillerine “tour” şeklinde geçmiştir ki insanların dairesel hareket içerisinde bazı görülmeye değer yerleri, iş veya eğlence amacıyla gezip geri dönmelerini ifade etmektedir (Ağaoğlu, 1991:24). Turizm ile ilgili yapılan bir tanım şöyledir, “turizm genel olarak devamlı yaşanan yer dışında tüketici olarak tatil, dinlenme, eğlenme gibi ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketleridir” (Kozak vd., 1997:1). Diğer bir tanımda turizm “dinlenme ya da iş amaçlı bir yerden yola çıkarak belli bir destinasyona yönelen insani faaliyettir” (Bayer, 1992:3) şeklinde tanımlanmaktadır. Çeşitli tanımları yapılan turizm faaliyetini gerçekleştiren kişiye ise turist denilmektedir. Turistin temel özellikleri ise şu şekildedir;

- Turist, turizme yön veren kişi ve turizm hareketlerinin belirleyicisidir.
- Turist, sürekli yerleşme amacı olmaksızın din, ailevi ilişki, sağlık, eğlenme, dinlenme veya boş zamanlarını gibi ticari olmayan nedenlerle seyahat eden insandır.
- Bilimsel, idari, diplomatik, dini, sportif nedenler veya bu çeşit toplantılara katılmak amacıyla seyahat edenler de turist olarak kabul edilir.
- Turist, temel amacı psikolojik tatmin olan, seyahati süresince ekonomik anlamda tüketici sayılan, normal düzeyde mali güce sahip ve zamanı sınırlı olan kişidir.

- Bir ülkeye çalışma, yerleşme, uzun süreli eğitim amacıyla gidenler ve transit yolcular turist sayılmamaktadır. En az bir gece konaklama gerçekleştirmiş gününbirlikçiler ise turist olarak kabul edilir (Yağcı, 2003:12).

Turizm, dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yapılan geziler ve bir ülkeye veya bir bölgeye gezmen (turist) çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümüdür. Turistik gezi, insanların sadece bir yerden bir yere gitmesi değil kültürel, ekonomik ve toplumsal olarak da iletişim içinde olmalarıdır. Turizm sayesinde insanlar hem diğer ülkelerin, hem kendi ülkelerinde yaşadıkları bölgenin dışındaki güzelliklerin, hem de geçmişte yaşamış olan insanların bırakmış oldukları kültürel mirasın farkına vararak, gelecek kuşaklara daha yaşanılabilir bir dünya bırakmanın gerekliliğine inanarak hayata farklı açılardan bakabilirler. Turistler gittikleri ülke ya da bölgede gördükleri yerler karşılığında o yöre halkına mevduat ve finansal akışında bulunurlar. Yani turizm ziyaret edilen ülke ve bölgenin ekonomisine büyük bir maddi katkı sağlar. Diğer bir ifadeyle, turizmin ekonomik boyutu göz ardı edilmemesi gereken önemli bir husus olarak ön plana çıkmaktadır.

Turizm faaliyetlerinin yürütülmesi için inşa edilmiş uygun alanlarda ise turizmin alıcıları konumunda olan turistler ve turizmin sağlayıcıları olan satıcılar bir araya getirilmektedir.

Turistlerin barınmaları, eğlenip dinlenmeleri için yapılan oteller, moteller, pansiyonlar, plajlar, lokanta ve gazinolar, kamp alanları, eğlence yerleri, spor ve avcılık tesisleri, kaplıcalar birer turizm kurum veya kuruluşudur. Bu kurumların sayısı, konforu, personelinin güler yüzlülüğü, buralara ulaşım kolaylığı turist akımını arttırır. Turizmi arttıran bir başka bir etmen de tarihi anıtların bolluğudur. Eski kent harabeleri, ünlü anıtlar (camiler, kiliseler, açık hava tiyatroları, müzeler vb...) her zaman insanların ilgisini çekmiştir. Bunların yanı sıra doğa güzellikleri de önemli bir ilgi kaynağı olarak dikkat çekmektedir.

3.2. Dünyada Turizm Sektörü Gelişim Evresi

Turizm sözcüğü ilk olarak 21. Yüzyılın başlarında bazı İngilizlerin Avrupa'ya yaptığı yolculuklar için kullanılmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra bu eylem, dünya çapında yaygınlık kazanınca, turizm sözcüğü de dilden düşmez olmuştur.

Dünya Turizm Örgütü(UNWTO) turizm gelirlerinin her yıl % 4 oranında artış gösterdiğini belirtmiştir. Bununla birlikte günümüzün en popüler turistik mekânlarını içerisinde barındıran Avrupa kıtasının 1995'de % 60 olan turizm gelir payı 2020 yılında % 46'ya düşmesi beklenmektedir.

Dünya Turizm Örgütü'ne göre insanları turizme yönlendiren faktörler iç ve dış faktörler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Tablo 1).

Tablo1. İnsanları Turizme Yönlendiren Faktörler

İç Faktörler	Dış Faktörler
İş	Tanıtma
Merak	Reklam
Din	Propaganda
Kültür	Uluslararası İlişkiler – Küreselleşme
Eğitim-Öğretim	Yeni Turistik Bölgelerin Ortaya Çıkması
Milli Kültür	
Dinlenme ve Eğlence	
Spor	
Tedavi	
Snobizm	
Dost ve Akraba Ziyaretleri	

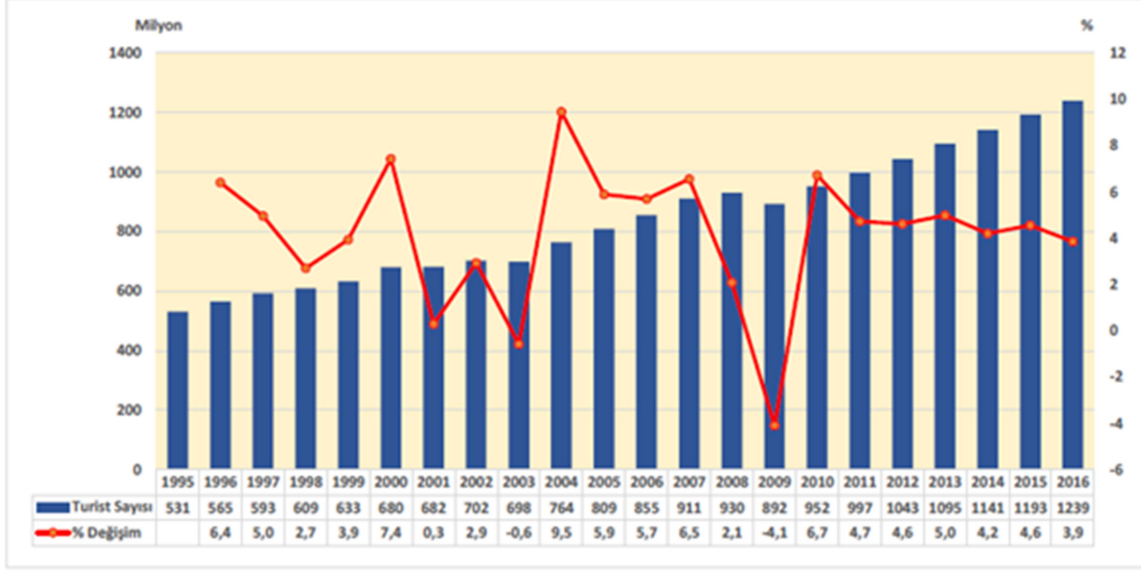
Kaynak: Dünya Turizm Örgütü

Turizm sektörü geçmişten günümüze hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler tarafından yoğun şekilde ilgi gösterilen bir sektör olma özelliğini hala korumaktadır. Bunun en önemli nedeni ise, dünya genelinden en hızlı gelişen sektörlerden biri olmasıdır. Bu durum, turizm sektörünün ülke ekonomilerine katkılarını ön plana çıkarmış ve Dünya Turizm Örgütü'nün 2020 yılında dünya turizm gelirin 2 trilyon dolar olacağına ilişkin tahmininin de etkisiyle her ülkenin kendi turizm arz potansiyeli nispetinde bu pastadan pay alma veya aldıkları payı büyütme mücadelesine girişmelerine neden olmuştur. Turizm sektörünü geliştirerek ülkelerin gelişmişlik seviyelerine göre ulaşmak istediği hedef farklılık gösterebilmektedir. Gelişmiş ülkeler turizm sektörünün gelir etkisinden yararlanmaya çalışırken gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkeler ise, bu sektörün döviz kazandırıcı ve yeni istihdam olanakları yaratabilme gücünden yararlanmak istemektedirler.

3.3. Dünya Turizmi ve Eğilimler

Günümüz dünyasında sayısı günden güne artan birçok bölge turizm yatırımlarına açılmakta ve yarattığı doğrudan ve dolaylı istihdam ve gelir artışıyla turizm, ülkelerin sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunmaktadır. Geride kalan son altmış yılda turizmin sürekli bir biçimde yayılması ve turistik faaliyetlerin çeşitliliğinin artması sebebiyle dünyada en çok büyüyen ekonomik sektörlerden birisi haline gelmiştir.

Grafik 2: Yıllar İtibariyle Dünya Uluslararası Turist Varışları Ve Değişimleri

Kaynak: UNWTO, World Tourism Barometer

Turizm sektörü, yarattığı istihdam oranı ve ulaştığı hacim ile dünya ekonomisine önemli katkısı olan sektörlerin başında gelmektedir. 2010 yılında dünya gayri safi milli hâsılasının %9'unu oluşturan turizm sektörünün 2023 yılında 11,1 trilyon ABD doları hacme ulaşması beklenmektedir. Son yıllarda dünya turizm sektöründe yatırımcılar geleneksel pazarlardan alternatif pazarlara doğru kaymakta ve yatırımlarını yeni gelişmeleri göz önüne alarak gerçekleştirmektedir.

Sektörde gözlemlenen bu değişimin temel nedenlerinden biri turizm sektöründe önemli bir pay oluşturan hizmet sektörünün gün geçtikçe gelişmesi ve sunulan imkânların ve seçeneklerin önemli ölçüde çoğalmasındır. Hizmet sektöründe sunulan bu çeşitlilik, turizm sektörünü tetiklemekte ve tatil için karar verme sürecinde var olan birçok farklı imkâna ek olarak, turistlerin tercihlerinde belirli kişisel ihtiyaçlarının karşılanması arayışına girmelerine yol açmaktadır. Bu durum turistik bölgeler arasındaki rekabeti arttırarak, işletmeleri bu ihtiyaçların ve tercihlerin karşılanmasına yönlendirmektedir. Müşterilerin değişen seyahat kıstasları, yenilikçi ve uygun fiyatlı seyahat arayışları, sektörde yeni oluşumlara yol açmakta ve sektörde yıllardan beri süregelen kitle turizmi anlayışına meydan okumaktadır.

Son yıllarda uluslararası turizm hareketlerine bakıldığında, anlamlı ve eğitsel deneyimlerin yaşanabileceği gezilere olan talebin büyük bir artış gösterdiği görülmektedir. WTO (Dünya Turizm Örgütü) 'ya göre turizmde en hızlı büyüyen sektör doğa turizmi ve onun bir alt bölümünü oluşturan ekoturizm, yılda % 10-50 arasında gelişme göstermektedir. Dünya Kaynakları Enstitüsü'nün 'ne göre turizmin genel büyüme hızı yıllık ortalama %4 iken bu hız doğa seyahatleri segmentinde %10 ile 30 arasında seyretmektedir. WTO, ekoturizm için yapılan seyahat harcamalarının dünya turizm ortalamalarının 5 katı kadar fazla olduğunu ve hızla arttığını belirtmektedir. Bu artış hızı yıllık %20'ye tekabül etmektedir. Ekoturizm gelirlerinin büyük ölçüde bu tür turizmin yapıldığı yöre insanına büyük yarar sağladığı ve bu insanların daha çok toplumun en yoksul kesimini oluşturan dağ ve orman köylüleri ile pansiyon çalışan

aile grupları olduğu düşünüldüğünde, bu kesimin ekonomik olarak iyileşme gösterebileceği açıktır. Üstelik ekoturizm gelirlerinin bir kısmı da doğal değerlerin korunması ve geleneksel kültürlerin yaşatılmasında kullanılmaktadır.

Doğa temelli turizme yönelen talebi etkileyen bir unsur da dünya çapında giderek artan çevre bilincidir. Doğa belgeselleri ve yayınları birçok destinasyonu eskisinden daha fazla tanınır kılmıştır. Genel olarak dünyada, keşfetmek amacıyla yapılan ekoturizm faaliyetleri, son yıllarda ülkemizde de sıklıkla gündeme gelmektedir. Fakat bu turizm faaliyeti, ülkemizde sadece yayla turizmi olarak düşünülmektedir. Oysa bir bütün olarak ele alınması gereken ekoturizm, sosyal ve kültürel faaliyetleri de içine alan, geniş alanlarda birçok aktiviteyi kapsayan bir turizm türüdür. Kültür ve Turizm Bakanlığı (www.turizm.gov.tr), ekoturizmi; yayla turizmi, ornitoloji (kuş gözlemciliği) turizmi, foto safari, akarsu sporları (kano- rafting) çiftlik turizmi, botanik (bitki inceleme) turizmi, bisiklet turları, atlı doğa yürüyüşü, kamp-karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi ve doğa yürüyüşü, botanik turizmi gibi başlıklar altında değerlendirmektedir. Potansiyel kır ve sayfiye alanları, doğa turizminin temelini oluşturmaktadır. Bunlar; topografya, bitki örtüsü, yabanıl ortam, su kaynakları ve doğal manzara gibi el değmemiş doğal ortamlardan oluşturmaktadır.

Turizm kelimesine bağlı olarak ortaya çıkan birtakım kavramların ifade edilmesinde de fayda görülmektedir. Bu noktada bazı temel kavramlar aşağıda tanımlanmaktadır(Koç,2019:19)

-Turist; Yaşadığı yerden para kazanma amacı olmaksızın eğlence, dinlenme, spor, iş, toplantı veya ziyaret gibi nedenlerle en az bir gün, en fazla 1 yıl olması kaydıyla ayrılarak seyahate çıkanlara turist denir. Bu seyahat ülke sınırları içinde yapılıyorsa yerli turist denir (Yıldız, 2011:55).

-Turizm Sektörü: Bir ülkeye gelen yabancı turist sayısını ve elde edilecek turizm gelirini artırmak, iç turizmin gelişimini sağlamak ve yurt dışına çıkan insanların seyahatlerini düzenlemekle ilgili genel faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Turizm endüstrisinin boyutunu ölçmenin farklı yolları vardır, çünkü turizm, endüstrilerin tanımlandığı gibi imalat, ormancılık ve diğer endüstriler gibi alışılmış yollara uymamaktadır. Turizm, ziyaretçilere farklı ürün ve hizmetler sunan çok çeşitli sektörleri oluşturmaktadır.

-Turizm Harcaması: Yurt içinden ve dışından gelen ziyaretçilerin, kaldığı müddetçe yaptığı tüketim harcamalarıdır.

-Turizm Ürünü: Doğal, kültürel ve somut ve maddi olmayan unsurların birleşimi Hedeflenen pazarlama karmasının temelini temsil eden ve potansiyel müşteriler için duygusal yönleri içeren genel bir ziyaretçi deneyimi yaratan belirli bir ilgi merkezi etrafında insan yapımı kaynaklar, ilgi çekici yerler, tesisler, hizmetler ve faaliyetler. Bir turizm ürünü dağıtım kanalları üzerinden fiyatlandırılır ve satılır ve bir yaşam döngüsüne sahiptir.

-Turizm destinasyonu: Ülke bütününden küçük ve ülke içerisindeki pek çok şehirden büyük, insanın gözünde belirli bir görünüme sahip markalaşmış ulusal bir alan ve önemli turistik çekiciliklere, çekim merkezlerine, festivaller gibi muhtelif etkinliklere, bölge içinde kurulmuş sağlam bir ulaşım ağına, gelişim potansiyeline, dâhilî ulaşım ağıyla bağlantılı bölgeler arası ve ülke düzeyinde ulaşım imkanlarına ve turistik tesislerin gelişimi için yeterli coğrafi alana sahip bir bölge olarak tanımlanmaktadır.

3.4. Dünya Turizm Sektöründe Yaratılan İstihdam ve Hacim

Turizm sektörü dünya genelinde sağladığı istihdam ve ulaştığı hacim ile dünyadaki en aktif sektörlerden biridir. 2010 yılında toplam 250 milyon kişiyle küresel istihdamın %8,1'i turizm sektörü ile sağlanmıştır.

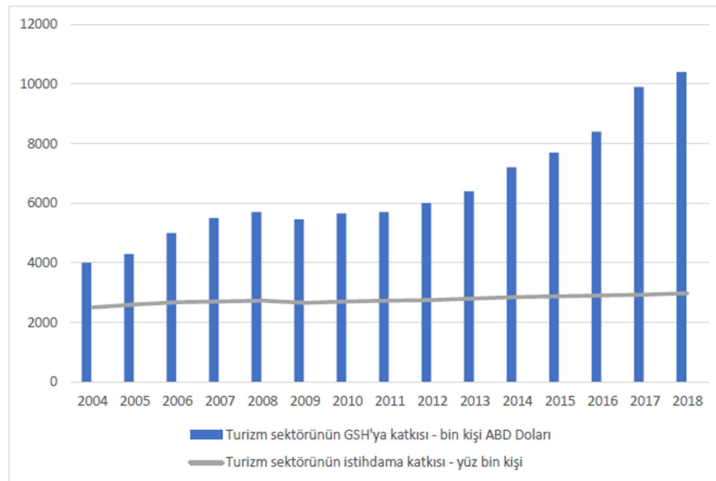
2011 yılında turizm sektörünün bir önceki yıla göre %3'lük artış kaydederek yaklaşık 260 milyon kişiye istihdam sağlaması beklenmektedir. 2020 yılına kadar turizm sektörünün küresel istihdamdaki payının %9'a çıkarak, 320 milyon kişiye istihdam sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Sektör, 2018 yılında bir önceki yıla göre %1,7 büyüyerek dünya gayri safi hâsılasının %9'una karşılık gelen 9,7 trilyon ABD doları hacme ulaşmıştır. 2018 yılsonuna kadar turizm sektöründe %3,8'lik büyüme beklenmektedir ve toplamda yaklaşık olarak 10,4 trilyon ABD doları hacme ulaşması öngörülmüştür. 2020 yılına kadar, turizm sektörünün her yıl yaklaşık %4 büyüyerek 11,1 trilyon ABD doları hacme ulaşması beklenmektedir.

Ayrıca Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün 2019 bültenine göre turizm dünyanın gayrisafi hasılasının ve küresel istihdamın %10'undan sorumludur. Turizm, dünya ihracatında 1,4 trilyon dolarlık bir hacim (dünyanın tüm ihracatının %7'sini) oluşturmaktadır. Küresel hizmet ihracatındaki payı %30'a denk gelen turizm ülkeler ve bölgeler açısından ekonomik büyüme ve kalkınma imkânı sağlamaktadır.

Dünya genelinde, 2018 yılında 1,323 milyar kişi seyahat etmiştir. Bunların 323 milyonu Asya – Pasifik, 58 milyonu Ortadoğu, 63 milyonu Afrika, 671 milyonu Avrupa ve 209 milyonu Kuzey ve Güney Amerika'ya seyahat gerçekleştirmiştir. Turist sayısı 1950 yılında tüm dünyada 25 milyon iken 2020'de 1,4 milyara ve 2030 yılında ise 1,8 milyara çıkması beklenmektedir. Dünyada turizme en fazla para harcayan ilk 5 ülke Çin, ABD, Almanya, Birleşik Krallık ve Fransa iken en fazla gelir elde eden ülkeler ABD, İspanya, Fransa, Tayland ve Birleşik Krallıktır. Dünya genelinde ziyaret amaçlarına göre turistlerin dağılımı ele alındığında bunların %53'ünün eğlence, dinlenme ve tatil yapma, %27'sinin arkadaş – akraba ziyareti ve sağlık, dini amaçlar vb., %13'ünün iş ve %7'sinin ise amacını belirtmeyenlerden oluştuğu görülmektedir.

Grafik 3. Dünya turizm sektöründe yaratılan istihdam ve hacim

Orta ve uzun vadede turizm sektörünün küresel büyümeyi yönlendirmesi ve iş imkânları yaratması bakımından öncü sektörlerden olması beklenmektedir. Gelişmekte olan ülkeler, uluslararası seyahatlerin artmasıyla birlikte büyümedeki en önemli payı alırken, gelişmiş ülkelerin uzun vadede sektöre yön

vereceği öngörülmüştür. Kısa süreli seyahatlerin artması ve müşterilerin sürekli yenilik arayışının, sektörde yeni ürünler ve pazarlar oluşturmaya beklenmektedir.

Ülke bazında incelendiğinde turizm sektörünün en önemli göstergeleri yurtdışından gelen turist sayısı ve sağlanan gelirler olarak gösterilmektedir. Aşağıdaki tablolarda, ziyaret eden turist sayısı ve sağladığı gelirler bakımından ilk 10 ülke listelenmiştir. Buna ek olarak uluslararası turizm harcamaları bakımından ilk 10 ülke de aşağıdaki kısımda yer almaktadır.

Tablo 2. Turist sayısı bakımından dünyada ilk 10 ülke, 2017

Sıra	Ülke	Milyon Kişi
1	Fransa	86,9
2	İspanya	81,8
3	ABD	76,9
4	Çin	60,7
5	İtalya	58,3
6	Meksika	39,3
7	İngiltere	37,7
8	Türkiye	37,6
9	Almanya	37,5
10	Tayland	35,4

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü, 2018

Tablo 3. Turizmde sağlanan gelir bakımından dünyada ilk 10 ülke, 2017, milyar USD

Sıra	Ülke	Milyon Kişi
1	ABD	210,7
2	İspanya	68
3	Fransa	60,7
4	Tayland	57,5
5	İngiltere	51,2
6	İtalya	44,2
7	Avustralya	41,7
8	Almanya	39,8
9	Çin	35,6
10	Japonya	34,1

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü, 2018

Tablo 4. Uluslararası turizm harcamaları bakımından ilk 10 ülke, 2017, milyar USD

Sıra	Ülke	Milyon Kişi
1	Çin	257,7
2	ABD	135
3	Almanya	89,1
4	İngiltere	71,4
5	Fransa	41,4
6	Avustralya	34,2
7	Kanada	31,8
8	Rusya	31,1
9	Kore	30,6
10	İtalya	27,7

3.5. Turizm Türleri/Çeşitleri

Turizm, birbirinden farklı çok sayıda türe ayrılmaktadır. Raporun bu kısmında Dünya Turizm Örgütü tarafından belirlenen turizm türleri sıralanmaktadır. Dünya Turizm Örgütü'ne göre turizm türleri yaz turizmi, kış turizmi, yayla turizmi, mağara turizmi, sağlık ve termal turizmi, mağara turizmi, av turizmi, kongre turizmi, spor turizmi (yaz sporları, kış sporları, golf turizmi, hava sporları, dağcılık turizmi, akarsu-rafting turizmi, su altı dalış turizmi), yat turizmi, botanik turizmi, ipek yolu turizmi, inanç turizmi, kuş gözlemciliği turizmi olarak sıralanmaktadır.

Şimdiye kadar geleneksel kitle turizmi, pazarın büyümesine odaklanmış, doğal kaynakları sektörün bir girdisi olarak fiyatlayan ve çevre konusuna, sunulabilecek ürünler dışında, fazla ilgi göstermeyen sektör kollarından biri olmuştur. Fakat değişen turizm talepleri artmakta olan farklı ilgi alanlarını yansıtmakta ve Özel İlgi Turizmi'nin (Special Interest Tourism) doğmasıyla birlikte tüketicilerin önemsendiği yeni değerleri de ortaya çıkarmaktadır. Bu değerler arasında açık hava aktivitelerinin öneminin artması, çevreyle ilgili problemlere karşı bilinçlenme, eğitimsel gelişim, estetik düşünce ve bireysel gelişim yer almaktadır.

Tablo 6. Geleneksel Turizm ve Yeni Turizm Çeşitleri

Şekil 2: Turizm Şekilleri Karşılaştırma

Yaklaşım	Geleneksel turizm	Yeni turizm modelleri
Turizm modelleri	Deniz turizmi Kış turizmi	Alternatif turizm modelleri Çiftlik turizmi Ekoturizm Kültürel Doğa yürüyüşü Doğa turizmi Özel ilgi turizmi Konferans İş seyahatleri Denizaltı Dini Sağlık/Spa Eğitim Spor Macera(rafting-kano)
Organizasyon şekli	Kitle turizmi Bireyler Sosyal turizm İkinci ikamet	Küçük turist grupları Bireyler Sosyal turizm
Turist davranış tarzı	Duyarsızlık Aşırı tüketim (kaynakların azalması)	Sorumluluk Kaynakların kullanılması (tüketilmemesi)
Turizm faaliyetlerinin durumu	Sürdürülebilir olmayan turizm	Yeşil turizm Ekonomik olarak sürdürülebilir turizm

Yukarıda saydığımız kitle turizminde farklı birçok alternatif turizm dalı olmakla beraber fizibilitenin hacmini artırmamak amacı ile çatak ilçesini ilgilendiren rafting ve akarsu turizmi üzerinde daha çok duracağız. Rafting ile ilgili geniş bilgi ilçe değerlendirmesi ve yapılacak yatırım kısmında verilecektir.

4.TÜRKİYE'YE GENEL BAKIŞ VE TURİZM SEKTÖRÜ

Türkiye'nin jeopolitik konumu, üç semavi dininin bulunduğu bir ülke olarak ön plana çıkması, uzun bir tarihi geçmişe sahip olması, ayrıca rakiplerine göre son derece temiz plaj ve koylara sahip olması ve dört mevsimin bir arada yaşanması özellikleri nedeniyle adeta bir turizm cennetidir. Türkiye Kış Turizmi, Kültür ve Tarih Turizmi, Deniz Turizmi, Doğa Turizmi, Spor Turizmi, Termal Turizm, Kongre Turizmi, İnanç Turizmi gibi her türlü tatil ihtiyacına ve amaca hitap edebilecek turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği bir ülkedir.

Türkiye, 814.578 km² yüzölçümüne sahip, İstanbul ile Çanakkale Boğazları aracılığıyla Marmara Denizi üzerinden Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan büyük bir yarımadadır.

Marmara Denizi'nin kuzeyinde kalan üçgen biçimindeki Trakya Bölgesi Türkiye'nin Avrupa topraklarında bulunan bölümünü oluşturur. Anadolu ise 1.500 km uzunlukta ve 550 km genişliğinde bir dikdörtgen biçimindedir.

Türkiye yarımadası, kuzeyde, batıda ve güneyde bazı bölgelerde sıra dağlarla çevrili olup doğuda ortalama yüksekliği 800-3.200 metre arasında değişen yalçın bir dağlık bölgeye de sahiptir. Batıdaki dağlar ise denize uzanır. Kuzey Anadolu'da bulunan dağlık yöreler ve güneydeki Toros Dağları yay biçiminde doğuya uzayarak yoğunluk kazanırlar. Türkiye'nin en yüksek dağı kuzeydoğuda yer alan 5.165 m yüksekliğindeki Ağrı Dağı'dır. Bu dağın aynı zamanda Nuh'un gemisinin karaya oturduğu yer olduğuna da inanılmaktadır.

Türkiye'de 300 doğal ve 130 yapay göl bulunmaktadır. Sahip olduğu göl sayısı bakımından en zengin bölge Doğu Anadolu'dur. Bu bölgedeki göller arasında 3.713 km² yüzölçümü ile en büyük göl olan Van Gölü ile Erçek, Çıldır ve Hazar Gölleri bulunur.

Türkiye, birbirinden farklı coğrafi özelliklerinden dolayı bir mozaik andırır: Bu coğrafyada birbirine paralel dağlar, sönük volkanlar, vadiler ve ovalarla bölünen platolar yer alır. Üç yanı denizlerle çevrili ülkede ılıman bir iklim hâkimdir. Bununla birlikte, bölgeler arasında iklimsel değişimler göze çarpmaktadır. Karadeniz Bölgesi'nde ılıman bir iklime sahip iken, güney ve ege sahillerinde ise akdeniz iklimi hâkimdir. Anadolu Platosu'nda karasal ve kurak iklim belirgin, doğuda sert dağ iklimi hüküm sürer. Bu iklimsel çeşitlilikler hayvan türleri ve bitki örtüsü yönlerinden Türkiye'nin, Avrupa ve Orta Doğu'nun en zengin ülkelerinden biri olmasına olanak tanımaktadır.(Kudaka,2012)

Tablo 5. Türkiye geneli geliş nedenine göre çıkış yapan ziyaretçiler, (2003 – 2018; TÜİK 2019)

Yıl	Toplam	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2003	16.302.048	8.445.416	2.101.732	79.021	139.971	64.548	997.479	246.648	1.604.905	503.870	2.118.458
2004	20.262.645	10.076.732	2.469.907	144.277	171.994	65.778	1.068.949	168.329	1.928.860	694.943	3.472.876
2005	24.124.504	12.024.521	3.281.111	99.957	220.338	112.308	1.111.088	404.941	2.068.954	757.119	4.044.167
2006	23.148.670	10.328.750	3.836.601	106.250	193.728	125.503	1.166.756	322.343	2.462.609	959.990	3.646.140
2007	27.214.986	13.002.599	4.319.515	149.430	198.554	143.969	1.126.186	38.133	2.347.545	1.299.360	4.589.695
2008	30.979.974	15.031.984	4.864.747	157.464	224.654	99.041	1.074.853	232.571	2.367.268	1.197.768	5.729.624
2009	31.972.377	16.407.366	5.380.786	217.665	201.222	127.815	1.175.900	637.144	1.577.508	1.087.840	5.159.131
2010	33.027.941	17.448.324	5.194.790	176.975	163.252	114.340	1.062.808	769.814	1.723.940	1.130.648	5.243.050
2011	36.151.327	18.602.663	6.058.787	240.583	187.363	106.743	1.101.744	795.916	2.134.624	1.166.273	5.756.631
2012	36.463.921	20.331.030	5.436.739	222.442	216.229	66.401	877.687	38.548	2.158.204	956.250	6.160.389
2013	39.226.226	21.680.347	5.757.757	190.272	267.461	59.076	952.204	36.429	2.333.144	1.154.085	6.795.452
2014	41.415.070	23.904.039	5.979.016	176.324	414.658	83.180	1.058.365	38.698	2.315.225	1.061.792	6.383.774
2015	41.617.530	24.215.399	6.403.696	144.093	360.180	75.908	1.149.973	43.535	2.212.327	1.239.374	5.773.046
2016	31.365.330	15.287.344	7.031.921	101.142	377.384	47.329	1.237.627	29.529	1.810.536	1.231.626	4.210.892
2017	38.620.346	19.389.968	8.436.850	104.904	433.292	27.005	1.505.756	20.591	1.780.820	1.337.588	5.583.572
2018	45.628.673	25.355.412	8.050.784	114.036	551.748	29.072	1.433.776	55.154	1.902.089	1.218.028	6.918.575

1. Gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler; 2. Akriba ve arkadaş ziyareti; 3. Eğitim, staj (1 yıldan az); 4. Sağlık ve tıbbi nedenler (1 yıldan az); 5. Dini/hac; 6. Alışveriş; 7. Transit; 8. İş amaçlı (konferans, toplantı, görev vb.); 9. Diğer; 10. Beraberinde giden

4.1 Türk Yaşam Biçimi

Türkiye'de yaşam, yüzlerce yıllık bir geçmişin, bugünle bir arada var olduğu kültürel ve geleneksel bir çeşitliliğe ayna tutar. Ülkeyi ziyaret eden konuklar, egzotik olduğu kadar tanıdık bir görünümle karşılaşır zira doğu ve batı dünyasının büyüleyici bütünlüğü Türk yaşam biçiminin özünü oluşturmaktadır.

4.2.Dil

220 milyon kişi tarafından konuşulan ve dünyanın en çok kullanılan beşinci dili olan Türkçe, ülkenin resmi dilidir. 11. yüzyıldan beri bilinen lehçelerden doğmuş olan günümüz Türkçesi, Fince ve Macarcanın da dâhil olduğu UralAltay dil ailesinin bir parçasıdır.

4.3.Din

Nüfusun yaklaşık %99'una yakını Müslüman olmasına rağmen, dinin tam anlamıyla kişiye özel bir konu olarak görüldüğü Türkiye, İslam dünyasındaki yönetim olarak tek laik ülkedir. Türkiye'de miladi takvim kullanılır ve haftalık tatil günü Avrupa ülkelerinde olduğu gibi pazardır. Farklı inançlara sahip pek çok kişinin barış içinde yaşadığı Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki inanç çeşitliliği hâlâ korunmaktadır ve günümüzde Türkiye'de 236 kilise ve 34 sinagog bulunmaktadır.

4.4.Türk Yemekleri

Dünyanın en iyi mutfaklarından biri olarak tanınan Türk mutfağı, sayısız çeşidi, doğal malzemelerin kullanımı, her damak zevkine hitap eden geniş lezzet yelpazesi ile Avrupa, Asya, Ortadoğu ve Afrika üzerindeki etkisi dolayısıyla dünyanın en temel üç mutfağından biri olarak kabul edilir. Kökleri, Türklerin ilk yerleşim yeri olan Orta Asya'ya dayanan Türk mutfağı, Türklerin Anadolu'ya gelmelerinden itibaren yakın bir kültürel alışveriş içinde bulundukları kıtanın iç bölgeleri ve Akdeniz kültürlerinden gelen katkılarla gelişmiştir. Bu açıdan, Türk mutfağı içerdiği malzemelerin doğal tat ve lezzetlerini zenginleştiren kendine özgü nitelikleriyle, Uzak Doğu ve Akdeniz mutfağı arasında bir köprü görevi görmektedir.

İstanbul'da hakim olan saray mutfağının yanı sıra, Anadolu'daki yerel mutfaklar pek çok bölgede coğrafi ve iklimsel olarak farklılaşmak suretiyle Türk mutfağının zenginliğini temsil eder.

4.5. Türkiye'de Turizm Sektörü

Türkiye'de var olan zengin sosyal, kültürel ve coğrafi kaynak potansiyeli turistik ürün çeşitlendirme konusunda önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bu potansiyelin kamu ve özel sektör tarafından iyi değerlendirilmesi, ülke turizminin gelişimi açısından önem arz etmektedir. Turistik ürün çeşitlendirmesine yönelik çalışmalar, ilgi gören turizm türleri ve bölgenin sahip olduğu değerler göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Önemli bir alternatif turizm türü olan spor turizmi Türkiye olanakları dikkate alındığında bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor turizmi çeşitli bölgelerde turistik ürün çeşitlendirme amacıyla sıkça kullanılmakta ve bölge ekonomilerindeki mevsimsel dalgalanmaları giderme konusunda önemli bir rol oynamaktadır.

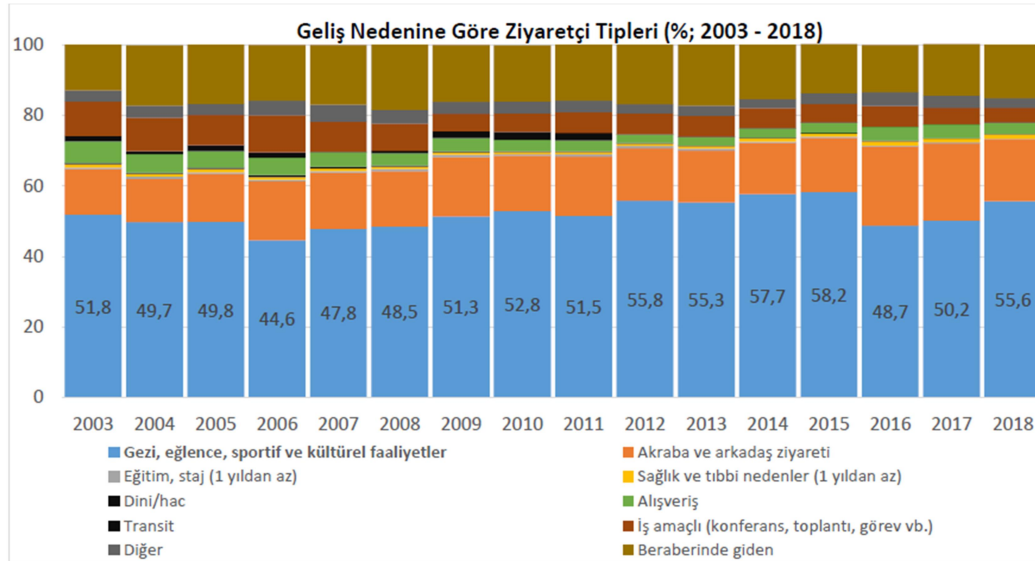
Coğrafi ve doğal konumu nedeniyle ve sayısız tarihi ve arkeolojik siteye sahip olmanın yanı sıra zamanla çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Türkiye, zengin turizm potansiyeline sahip dünyadaki nadir ülkelerden biridir. Bu nedenle, Türkiye'nin uluslararası turizm müşterisi pazarları deniz, güneş ve kumla sınırlı değildir. Aksine, Türkiye keşfedilmemiş otantik doğal ve kültürel zengin bir karışımına sahiptir. Türk turizminin gelişimini, çeşitli hükümet politikaları çerçevesinde ülkenin gelişimi için uyulan genel ekonomik yaklaşımlardan ayrı tutulamaz. Bu durum, özellikle, politika ve ekonomideki değişimlere duyarlı bir endüstri olduğundan turizm için daha çok geçerlidir (Tarhan, 1999:47-51).

Dünyada böylesine hızlı şekilde büyüyen turizm sektörünün Türkiye’deki durumu da neredeyse dünyadaki eğilimlere paralellik gösterecek şekilde gelişmektendir. Türkiye’de planlı dönem öncesi olarak anılan dönemde (1923-1962), turizm alanında faaliyet gösteren ilk organizasyon Raşit Saffet Atabinen ve bir grup aydın tarafından kurulan “Seyyahin Cemiyeti” dir. Bu cemiyet ismini daha sonra “Türkiye Turing Kulübü” ve ardından da “Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü “ olarak değiştirmiştir. Kurumun çalınmaları sonucu Türkiye’nin ilk turizm prospektüsleri, ilk afisleri, ilk karayolu haritaları bastırılmış, ilk tercüman rehberlik sınavları yapılmış ve ilk turizm ile ilgili incelemeler yapılmıştır (Kozak vd,1997:83). Türkiye’nin turizm sektörü ile ilgili ilk yasal çalınması ise, 1934 yılında “İktisat Vekaleti Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında 2450 Sayılı Kanun”udur (Yağcı, 2003:17). 1939 yılında tanıtma ve turizm işleri bir müdürlük halinde Ticaret Bakanlığının bünyesine alınmıştır. 1940’da Basın ve Umum Müdürlüğüne, 1943’de Basın Yayın Umum Müdürlüğüne, 1949’da Basın Yayına ve turizm Genel Müdürlüğüne bağlı Turizm Dairesine bırakılmıştır. Turizm alanında yapılacak yatırımların teşviki konusu 1950’de Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu ele alınmış ve aynı yıl Türkiye Emlak Kredi Bankasında 1.000.000 TL’lik kredi fonu oluşturulmuştur. 1953 yılında 6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla birlikte girişimcilerin turizm sektörüne yatırım yapmaları teşvik etmek amacıyla 10 yıl süreyle vergi muafiyeti sağlanmıştır. 1955 yılında Turizm Bankası kurulmuş ve böylece turizm sektörünün finansman ihtiyacının karşılanması amaçlanmıştır. 1957 yılında Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, “Basın Yayın ve Turizm Vekâleti” adıyla Bakanlık olmuştur (Tunç ve Saç, 1998:98).

2007 yılından bu yana yürürlükte olan ve cumhuriyetin 100. yıl dönümünü kapsayan 16 yıllık strateji planı olan Türkiye Turizm Stratejisi 2023 hazırlanmıştır. Bu plan, turizm endüstrisindeki yönetsel ve uygulamalı süreçler için bir yol haritası sunmakta ve stratejik planlama çabalarının yönetimi ve uygulanmasına yönelik genişletmeler sağlamak ve yönetim ilkesine göre kamu ve özel sektörler arasındaki işbirliğini geliştirmek için bir çabadır. Özet olarak, strateji planı, planlama, yatırım, organizasyon ve araştırma ve geliştirme ile ilgili çeşitli uzun vadeli stratejiler önermektedir (Okumus ve Karamustafa, 2005:942–961).

Şekil 3: Türkiye geneli geliş nedenine göre çıkış yapan ziyaretçiler

4.6. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Türkiye Turizm Sektörü GZFT Analizi

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın öncülüğünde sektörün önüne planlı bir yol haritası konularak yönlendirilmesini hedef alan bir çalışma olan "Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2013" Dokuzuncu Kalkınma Planında öngörülen "turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere Turizm Sektörü Ana Planı" hazırlanması ifadesinden hareketle geliştirilmiştir.

Türkiye Turizm Stratejisi, turizm sektöründe, kamu ve özel sektörün yönetim ilkesi çerçevesinde işbirliğini gündeme taşıyan ve stratejik planlama çalışmalarının yönetim ve uygulamasına yönelik açılımlar sağlamasını hedef alan bir çalışmadır. Bu çalışmanın temel hedefi; sürdürülebilir turizm yaklaşımının benimsenerek istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede turizmin öncü bir sektör konumuna ulaştırılması ve Türkiye'nin 2023 yılına kadar uluslararası pazarda turist sayısı ve turizm geliri bakımından ilk beş ülke arasında önemli bir varış noktası ve uluslararası bir marka haline getirilmesinin sağlanmasıdır.

Strateji belgesinde turizm türlerinin çeşitlendirilmesi öngörülmekte olup, öncelikle geliştirilmesi planlanan turizm türleri (sağlık ve termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, eko-turizm ve yayla turizmi, kongre ve fuar turizmi) ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilmektedir.

Turizm sektörünün güçlendirilmesine yönelik akslardan biri olan Kültürel Aksların düzenlenmesi kapsamında kış turizmine yönelik tesis ve aktivitelerin canlandırılması çalışmalarına başlanması ve ilave tesislerin yapılması öngörülmüştür. Yüksek İrtifa Kamp Merkezleri de strateji belgesinde bu önemli merkezlerden birisi olarak sıralanmıştır.

Turizmin Çeşitlendirilmesi Stratejisi kapsamında yer alan kış turizminin geliştirilmesi stratejisi turizm sezonunun bütün bir yıla yayılmasının turizm ürününün eşitlenmesine bağlı olması nedeniyle öncelikli olarak belirlenen turizm türlerinin desteklenmesi ve gelişmelerinin sağlanması öngörülmüştür.

Tablo 6. Türkiye Turizmine ait GZFT analizi tablosu (DAKA yüksek irtifa raporu)

Güçlü Yönleri	Fırsatlar
Coğrafya ve iklim açısından turizm çeşitliliğine imkan sağlanması, Derin tarihi ve kültürel (somut ve soyut) zenginlikten kaynaklı ortaya çıkan turizm ürünlerinin varlığı, Beşeri sermayenin turizme yatkın oluşu, Yerel ve keşfedilmemiş doğal, sosyal ve kültürel değer varlıkları, Dünya çapında bazı turizm tiplerinde yüksek tanınırlık, Türkiye'ye çalışan seyahat acentelerinin ve havayolu taşımacılığı firmalarının varlığı, Bazı alanlarda gizemini koruyan ve keşfedilmemiş destinasyon özelliği göstermesi, Yerli turist sayısının giderek artması, Ülke içerisinde erişilebilirliğin iyileşmesi, Uluslararası turizmde değişen talep yapısına uyum sağlanması, Kış turizmine uygun alanların varlığı ve kış turizmine uygun kamu yatırımlarının yaygınlaşması, Yeni gelişen turizm eğilimlerinde (sağlık, spor vb.) Türkiye'nin daha iddialı ve güçlü oluşu, Kurvaziyer ve yat turizminde güçlü bir çekim noktası olması	Dünyada yükselen alternatif turizm tiplerinde Türkiye'nin potansiyelinin ve gücünün yüksek olması, Dünyada gelir düzeyi artan ülkelerde turist sayısının artması, Turizme açılmamış ve bilinmeyen noktaların varlığı, Dünyada değişen alışkanlıklar ve sosyal medya kullanımının talebin bilinmeyen varış noktalarına kayması, Seyahat ve organizasyon firmalarının sayısının artması, Yeni pazarlarda dizi filmler ve sosyal medya yoluyla Türkiye'ye yönelik ilginin yüksek olması, Kalkınma Ajanslarının turizm altyapısının geliştirilmesine kaynak sağlaması,
Zayıf Yönler	Tehditler
Turizmde risklerin dengelenmesi için etkin bir politikanın kurulamaması, Deniz – kum – güneş turizminde her şey dahil sisteminin olumsuz özellikleri, Hızlı altyapı oluşumu ve hızlı turist artışının kaynak değerleri yok etmesi riski, Turizm sektöründe kamu otoritesinde koordinasyonun sağlanamaması, Yat turizmi için liman ve marinaların dağılımının dengeli olmaması ve belgelendirmede kurumlar arası koordinasyon eksikliği, Tesislerde kalite sertifikasyonundaki eksikler Doğal ve kültürel turizm kaynak değerlerinin korunamaması, Tanıtım ve pazarlamanın ülke genelinde profesyonelce yapılmaması, Destinasyon bazlı tanıtımın olmayışı, İnsan kaynağının eğitilmesi gerekliliği, Turizm aktörlerinin çevre ile ilgili bilgi ve bilinç yetersizliği.	Artan ziyaretçi sayısı nedeniyle bazı destinasyonların kaldırma kapasitesinin üstüne zorlanması, Ülke imajının güvenlikle ilgili sorunluymuş gibi algılanması, İklim değişikliğini dikkate alan politikaların duyurulmaması, Türkiye'nin bulunduğu coğrafyanın güvenlik sorunu oluşturması,

4.7.Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisindeki Yeri

Küresel ekonomiyi oluşturan sektörlerin, dünya ekonomisi ile küreselleşme arasındaki nedensellik ilişkisinin derecesi arttıkça, önemli bir yapısal değişim gösterdiği kesinlikle yadsınamaz bir gerçektir. Bu olumlu gelişmeye ek olarak, tüm bu sektörler reel olarak ekonomik büyüme döneminden geçerek kendilerini yapısal olarak değiştirmeye zorlamıştır. Dünya coğrafyasında yaşanan bu ekonomik büyüme trendi, tüketici kitlelerinin hacminde ve bu sektörlerin faaliyet gösterdiği pazarlarda önemli artışlar göstermiştir. Dünya coğrafyasında yaygınlık ortaya çıkmaktadır, aynı zamanda turizm endüstrisinin dinamizmini de hızlandırmıştır. Küreselleşme ve yükselen gelirlerle birlikte, turizm hareketlerinin sadece ekonomik bir boyutu değil, aynı zamanda özellikle sosyal, kültürel, dini, politik, sportif, çevresel, vb. gibi diğer unsurları da ortaya çıkardığı açıktır.

Küreselleşmenin etkisini artırmasıyla birlikte Türkiye'nin dünya ile entegrasyon sürecinin hızlandığı 1980'li yıllarda Türk turizm endüstrisi de canlanmaya ve sosyo-ekonomik parametrelerde yer tutmaya başlamıştır. Depremler, terör olayları ekonomik krizler vb. yaşanan istenmeyen gelişmelerin sebep olduğu konjonktürel dalgalanmaların etkileri dışında, sağlıklı ve istikrarlı bir gelişim süreci içinde Türkiye turizm endüstrisinin ilerlediği görülmektedir. Türkiye tarihi zenginlik ve doğal güzelliği açısından diğer birçok ülkede kolayca bulunmayan benzersiz özelliklere sahiptir. Bu tarihi zenginlik ve doğal güzelliğin dünyaya yeterince açıklanması durumunda, bu ülkeye çok sayıda insan gelir ve bu da ülkenin turizm gelirlerini önemli ölçüde artıracaktır (Ağaoğlu, 2009: 23-25).

Türkiye'nin 2003-2020 yılları arasında Turizm geliri, gelen turist sayısı ve ortalama harcama miktarları Çizelge.6'deki gibidir. Özellikle son dönemde Türk turizm sektöründe uygulanan teşvik politikalarının sonuçları sayesinde, Türkiye'ye gelen turist sayısında önemli artışlar görülmektedir. Bu sayısal artışlar, turizm gelirleri rakamlarına da yansımıştır. Özellikle son dönemde uygulanan fiyat politikalarının sonuçları nedeniyle, turizm gelirleri, gelen turist sayısındaki artışa rağmen dalgalanan bir güzergâh izlemektedir. Bu rakamların ve gelirlerin artmasına neden olan en önemli faktör, Türkiye'nin turizm sektöründe markalaşma yolunda önemli adımlar atması ve yıllardır alternatif turizme yatırım yapmasıdır. Ancak, Türk girişimciliği bu politikada çok önemli bir rol oynamaktadır. Son zamanlarda Türkiye, güneş-kum-deniz turizmi dışında, sağlık (termal turizm), kış, yatçılık ve golf turizmi gibi alternatif potansiyel turizm faaliyetlerine de ağırlık vermektedir (Okumus ve Karamustafa, 2005:942-961).

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

Tablo 7. Turizm Harcamaları Ortalama Geliri

**YABANCI ZİYARETÇİ VE YURT DIŞINDA İKAMET EDEN VATANDAŞ ZİYARETÇİLERDEN ELDE EDİLEN
TURİZM GELİRİ, GİDERİ ve ORTALAMA HARCAMANIN YILLARA GÖRE DAĞILIMI**

YILLAR	TOPLAM						YABANCI ¹		VATANDAŞ ²		YABANCI + VATANDAŞ ³
	GELEN ZİYARETÇİ SAYISI	ÇIKAN ZİYARETÇİ SAYISI	TURİZM GELİRİ	ORTALAMA HARCAMA	TURİZM GELİRİNİN GSYİH İÇİNDEKİ PAYI (%)	TURİZM GİDERİ ⁴	TURİZM GELİRİ	ORTALAMA HARCAMA	TURİZM GELİRİ	ORTALAMA HARCAMA	GSM+Marina Hizmet Harcamaları
			(1000 \$)	(\$)		(Milyon \$)	(1000 \$)	(\$)	(1000 \$)	(\$)	(1000 \$)
2003	16 463 623	16 302 053	13 854 866	850	4.4	2 425	10 141 116	740	3 600 411	1 384	113 339
2004	20 753 734	20 262 640	17 076 607	843	4.2	2 954	13 061 118	759	3 862 552	1 262	152 937
2005	25 045 142	24 124 501	20 322 111	842	4.1	3 395	15 725 813	766	4 374 383	1 214	221 915
2006	23 924 023	23 148 669	18 593 951	803	3.4	3 271	13 918 757	722	4 463 614	1 153	211 580
2007	27 239 630	27 214 988	20 942 500	770	3.1	4 043	15 936 347	692	4 703 850	1 121	302 303
2008	31 137 774	30 979 979	25 415 067	820	3.3	4 266	19 612 296	742	5 418 439	1 191	384 332
2009	31 759 816	32 006 149	25 064 482	783	3.9	5 090	19 063 702	697	5 690 629	1 222	310 150
2010	32 997 308	33 027 943	24 930 997	755	3.2	5 875	19 110 003	670	5 558 366	1 231	262 627
2011	36 769 039	36 151 328	28 115 692	778	3.4	5 531	22 222 454	709	5 638 484	1 168	254 753
2012	37 715 225	36 463 921	29 007 003	795	3.3	4 593	22 410 364	715	6 354 378	1 241	242 261
2013	39 860 771	39 226 226	32 308 991	824	3.4	5 254	25 322 291	749	6 760 180	1 252	226 519
2014	41 627 246	41 415 070	34 305 903	828	3.7	5 470	27 778 026	775	6 289 260	1 130	238 617
2015	41 114 069	41 617 530	31 464 777	756	3.7	5 698	25 438 923	715	5 843 074	970	182 780
2016	30 906 680	31 365 330	22 107 440	705	2.6	5 050	15 991 381	633	5 964 853	978	151 206
2017	37 969 824	38 620 346	26 283 656	681	3.1	5 137	20 222 971	630	5 908 752	903	151 933
2018	46 112 592	45 628 673	29 512 926	647	3.8	4 896	24 028 311	617	5 345 472	801	139 142
2019	51 747 198	51 860 042	34 520 332	666	4.6	4 404	28 704 946	642	5 688 271	796	127 116
2020*	11 910 338	11 243 568	8 145 561	724	-	920	6 167 353	680	1 928 881	886	49 327

*Ocak-Eylül (**) 2020 Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında pandemi koşullarında sınır kapılarının kapalı olması nedeniyle TÜİK tarafından anket çalışması yapılamamıştır.

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu , Merkez Bankası , Kültür ve Turizm Bakanlığı

5. PROJENİN ARKA PLANI

5.1. Van İli Genel Bilgiler

Van dünya üzerinde 42 derece 40 dakika ve 44 derece 30 dakika Doğu boylamları ile 37 derece 43 dakika ve 39 derece 26 dakika Kuzey enlemleri arasındadır. Türkiye üzerinde ise Doğu Anadolu Bölgesinin Yukarı Murat-Van Bölümündeki Van Gölü kapalı havzasındadır. Kuzeyden Ağrı ili Doğubayazıt Diyardin ve Hamur ilçeleri; batıdan Van Gölü ile Ağrı ilinin Patnos ilçesi Bitlis' in Adilcevaz Tatvan ve Hizan ilçeleri; güneyden Siirt' in Pervari Hakkari ili Beytüşşebap ve Yüksekova ilçeleri ile komşudur. Doğusunda ise İran Devleti sınırı yer alır.

İl toprakları 19.069 km kare olan yüz ölçümü ile Türkiye topraklarının %2,5' ini oluşturur. Van yüz ölçümü bakımından Türkiye'nin 6. büyük ilidir. Van Doğu Anadolu Bölgesinin volkanik dağlarla kaplı çukur kesiminde bulunan Van Gölü' nün doğu kıyısına 5 km uzaklıkta çok az meyilli bir arazi üzerine kurulmuştur. Rakım yüksekliği yaklaşık 1725 m'dir. Türkiye' nin en büyük gölü olan Van Gölü yüksek dağların ortasında bir çöküntü durumundadır. Çevredeki yüksek dağlar Van ilinin sınırını oluşturur.

Van Türkiye nüfusunun %1.37'sine tekabül eden 1.123.784 kişi yaşamaktadır. Bahçesaray, Başkale, Çaldıran, Çatak, Edremit, Erciş, Gevaş, Gürpınar, Muradiye, Özalp, Saray, İpek Yolu, Tuşba olmak üzere 14 ilçeden oluşur.

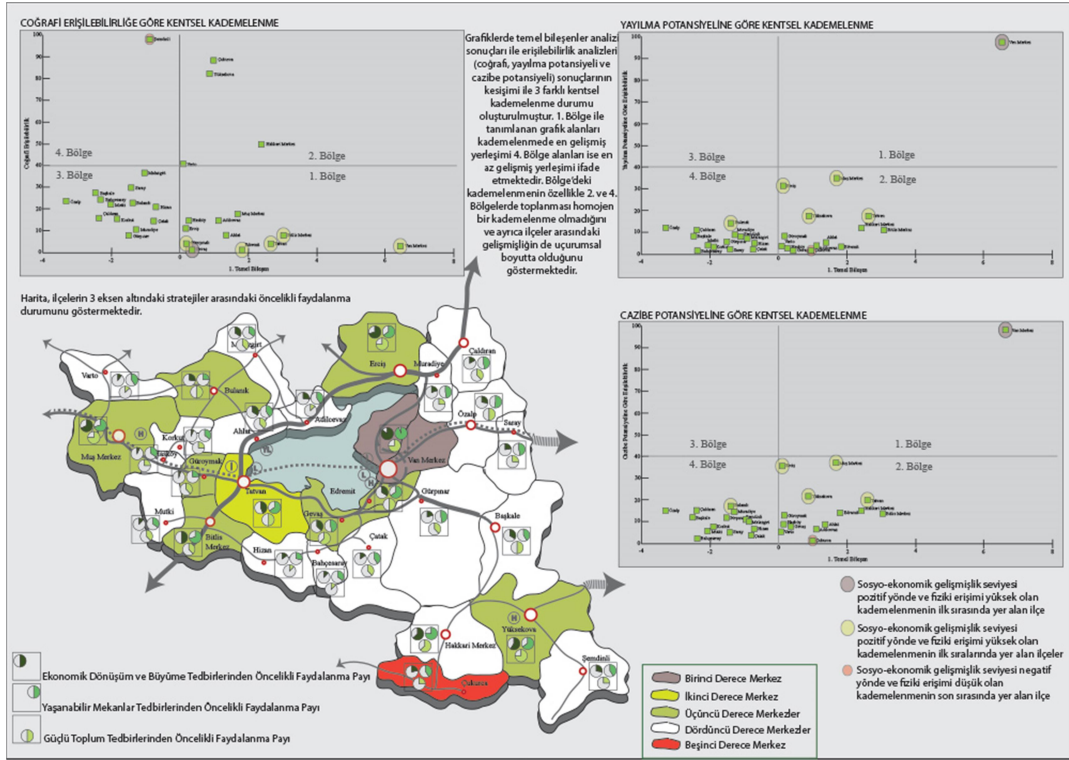
Resim 3: Van'ın Erek Dağı Tarafından Görünüşü

Van ve çevresi, coğrafya bakımından önemli bir konumu olduğu için çok eski dönemlerden beri yerleşim alanı olmuş, birçok uygarlığın izlerini üzerinde barındırmıştır. M.Ö. 4000'li yıllara kadar uzanan tarihiyle Van; Bizanslılar, Selçuklular, İlhanlılar, Hurriler, Urartular, Medler, Persler, Partlar, Sasaniler, Karakoyunlular, Akkoyunlular, Safeviler ve Osmanlılar gibi önemli uygarlıklara uzun yıllar yurtluk etmiştir. Van Gölü, Akdamar Kilisesi, 'kaleler kenti' olarak anılmasını sağlayan kaleleri, dünyaca ünlü kedisi ve pek çok turizm aktivitesine olanak veren coğrafyası ile Doğu'nun önemli bir turizm merkezidir. SEGE 2011 raporuna göre sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında Bitlis 76'ncı, Hakkâri 80'inci, Muş 81'inci ve Van ise 75'inci sırada yer almaktadır. Bölge sosyal ve ekonomik açıdan Türkiye'nin en geri kalmış illerinden oluşmaktadır.

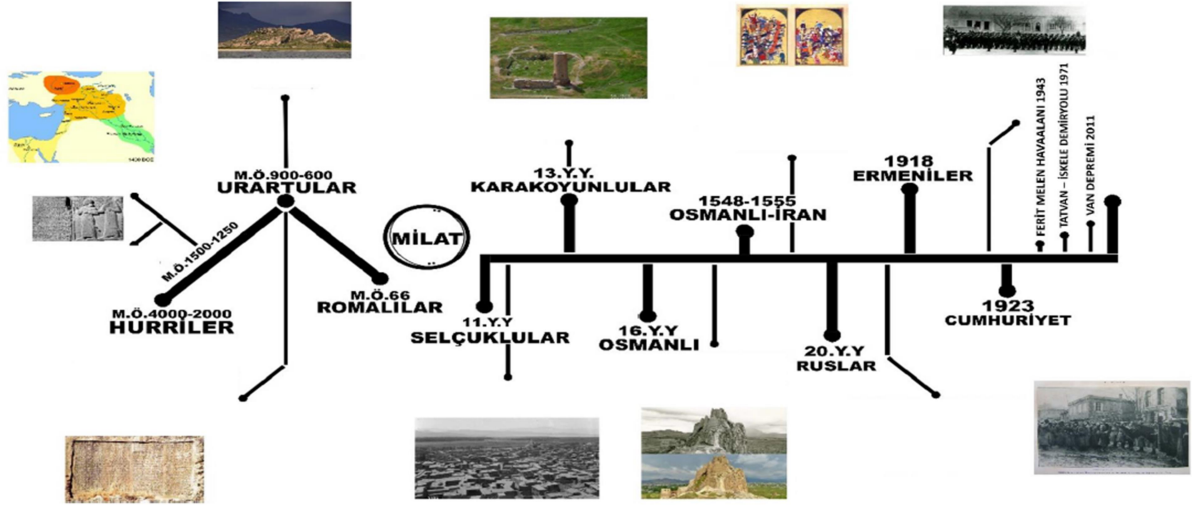
Tablo 8. TRB2 Bölgesi Kentsel Kademelenme ve Strateji Dağılım Durumu (DAKA)

5.2.Tarihi Doku

Van ve çevresi eski çağlardan beri devingen bir bölgedir. En eski Türkmen yerleşim alanlarından olan şehir değişik zamanlarda çeşitli etnik grupları barındırmıştır. Van ilinin adının nereden geldiği kesin olarak bilinmemektedir. İlde adı bilinen en eski yerleşme, uzun yıllar Urartuların başkenti olan Tuşpa'dır. Yörenin en eski adı yine Urartular döneminden kalmaz. M.Ö. 9. Yüzyıldan sonra bölge Urartu yazılı belgelerinde Biaina/Biane ülkesi, Asur kaynaklarında ise Nairi olarak geçmektedir. Tuşpa'nın başkent olarak kurulması I. Sarduri zamanında M.Ö. 9. yüzyıldadır. Van Kalesi Höyüğü'ndeki arkeolojik çalışmalar kent geçmişinin M.Ö. 3000'lere, Eski Tunç Çağı'na kadar gittiğini göstermiştir. M.Ö. 7. Yüzyılda II. Rusa döneminde Urartu idare merkezi Rusahinili (Toprakkale) yapılmışsa da Urartu kralları "Tuşpa'nın Efendisi" unvanını gurur duyarak kullanmışlardır. M.Ö. 6. Yüzyıl başlarında, İskit ve Med akınları, Urartu Krallığı'nın ve Tuşpa'nın sonunun gelmesine neden olmuştur. Eski Tunç'tan I. Dünya Savaşı sonuna kadar kesintisiz olarak yerleşime sahne olan kentte Hurritler, Urartular, Medler, Persler, Parthlar, Bizanslılar, Sasaniler, Selçuklular, Karakoyunlu ve Akkoyunlu Türkmenleri, Safeviler ve Osmanlıların izleri görülür. Osmanlılar döneminde Eyalet statüsü kazanmış olan Van'da o dönemde önemli gelişmeler olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında Ruslar tarafından işgal edilen Van ve çevresi 2 Nisan 1918'de işgalden kurtarılmıştır. İşgalden kurtulduktan sonra "Bağlar mevki" denilen bugünkü yerinde yeniden kurulmuştur. 1923 yılında il olan Van şehri gelişerek çağdaş bir kent olmuştur. (Vatso-Turizm Sektör Raporu 2019)

Şekil 4. Van tarihinin kronolojisi (Müze)

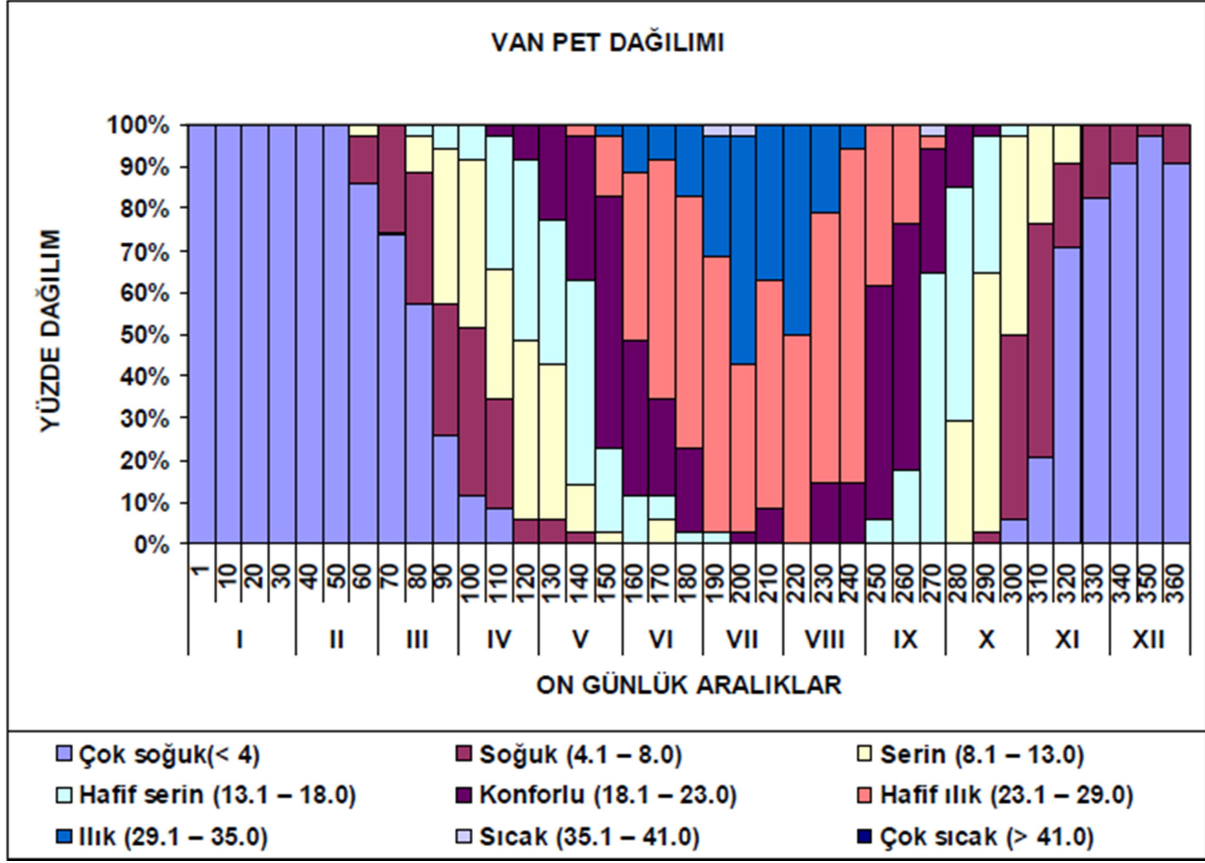
5.3. Van'nın Genel Coğrafi Yapısı

a) İklim:

Van ilinde kara iklimi hüküm sürer. Kışlar sert ve uzun geçer. Çok yüksek bölgelerinde, kışın daha az sert geçmesini Van Gölü temin eder. Kışın 150 güne yakını 0°C altında geçer. Yazın ise 20 gün +30°C'nin üstündedir. Toprak 80 gün karla örtülü kalır. Senelik yağış miktarı ilçelere göre 370 mm ile 570 mm arasında değişir. Yazlar az yağışlı ve çok sıcak geçer. Sıcaklık -26,9°C ile +36°C arasında seyreder.

Van kentinin biyoklimatik konfor değerlerinin zamansal dağılımına bakıldığında şu sonuçlar bulunmuştur. İl büyük bir su yüzeyi kenarında bulunmasına rağmen iklimi karasal iklim özelliği göstermektedir. Van kent merkezinde bulunan meteoroloji istasyonunun değerlerine göre hesaplanan biyoklimatik konfor PET (Physiological Effective Temperature) değerlerinin dağılımı Şekil 11'de verilmiştir. Buna göre ilde soğuk stresi kasım başından mart sonuna kadar devam ederken "konforlu" aralık ilkbahar sonu, yaz başı ve sonbaharın ilk ayında gözlenir. İlde olumlu olarak söylenebilecek biyoklimatik konfor özelliği yaz aylarında sıcaklık stresinin olmamasıdır. Bu durum özellikle yazın ağırlıklı olarak yapılabilen turizm aktivitelerine olumlu yansıyabilmektedir. Van'da maksimum, minimum ve ortalama PET değerleri sırasıyla 43,6, -19,4 ve 10,9 °C'dir (Toy 2010). (Van (Edremit İlçesi) Futbol Yüksek İrtifa Kampı Fizibilite Raporu)

Şekil 5. Van PET değerlerinin zamansal dağılımı (Toy 2010)

b) Bitki Örtüsü

Van Gölü civarı ve vadiler zengin bitki örtüsüyle kaplıysa da, dağlar genel olarak ağaçsızdır. İl toprakları bir bozkır manzarası arz eder. İl topraklarının % 70'i çayır ve meralarla, % 23'ü ekili ve dikili alanlarla ve % 2'si orman ve fundalıklarla kaplıdır.

c) Plato ve Yaylalar

Plato ve yaylalar, Van yüzölçümünün toplam %33' ünü teşkil eder. Genellikle platolar dağların arasına sokulmuştur. 3.Zaman'da oluştuklarına ilişkin yükselmelerden belirtiler ve özellikler taşımaktadır. (DAKA-2018)

d) Van Ovası

Van ilinin kurulduğu yerde olup, Van Gölü' nün doğusunda 150 km karelik bir alanı kaplamaktadır. Ovanın yaklaşık yükseltisi 200 m kadardır. Van Ovası, kuzeydoğuda Sıhke Düzü, kuzeyinde Akköprü Düzü ve güneyinde deŞamranaltı Düzü adını alan bir kaç bölümden oluşur. Çok verimli toprağa sahiptir.

e) Erciş Ovası

Van' ın en önemli ovalarından biridir. Yüzölçümü 150 km² olan bu ova, Van Gölü' nün kuzeyinde yer almaktadır. Nispi yükseltisi çok azdır. Erciş Ovası iki bölüme ayrılır. Bunlar Hatun ve Erciş ilçe merkezinin yer aldığı Sulu Ova'dır. Erciş Ovası' da çok çeşitli sebze ve meyve yetiştirilmektedir.

f) Van Gölü

60 bin yıl önce Nemrut Volkanı'nın patlaması ile Muş Ovası'nı da içine alan büyük su kütlesinin özü Tatvan'da kapanmıştır. Böylece 4.zamanda, Nemrut Dağı Volkanı'ndan çıkan lavlar, bir set oluşturarak Van Gölü çanağının Muş Ovası ile bağlantısını kesmiştir. Çanakta toplanan suların dışa akışı kesildiği için zamanla Van Gölü bugünkü şeklini almıştır

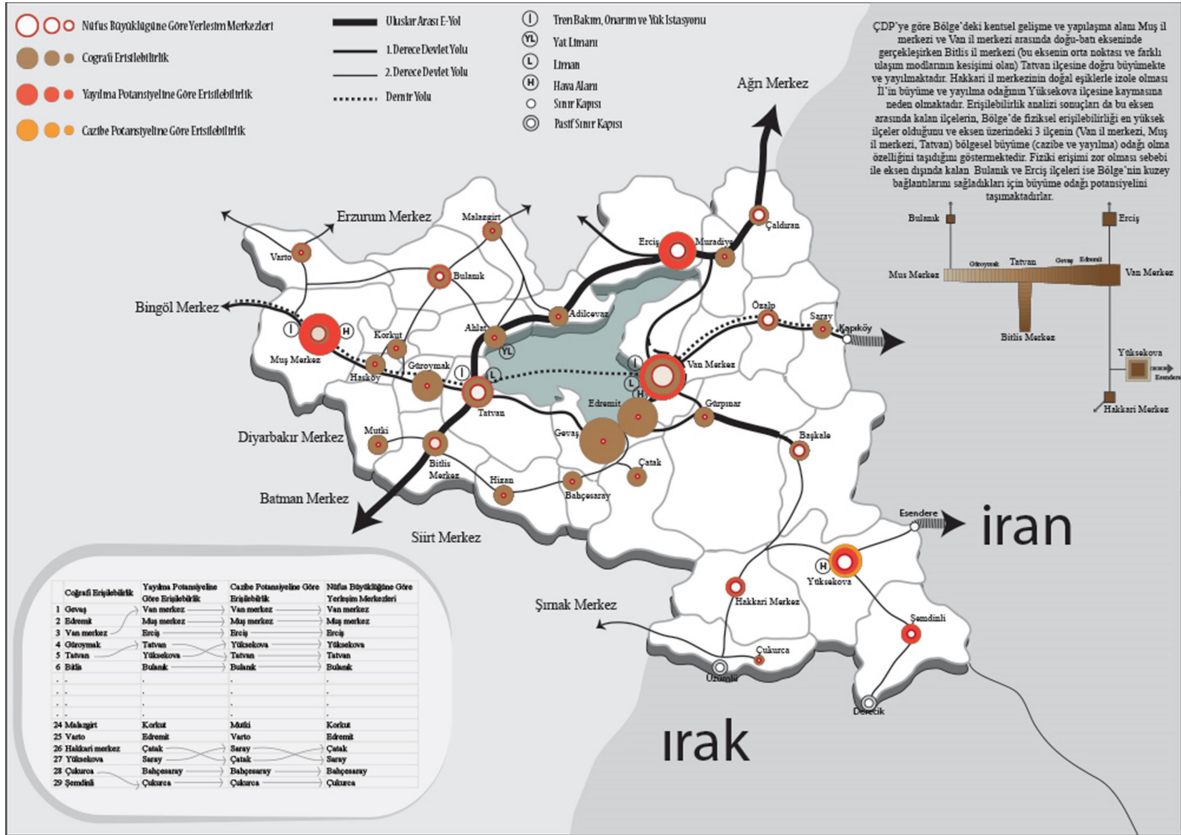
g) Erçek Gölü

Van Gölü' nün 30 km doğusunda, lavların yığılması ile oluşmuş, bölgenin ikinci büyük gölüdür. Van Gölü'nden bir eşikle ayrılan Erçek Gölü, bir çöküntü havzası içindedir. Yüzölçümü 99 km² olup deniz seviyesinden yüksekliği, 1.800 m ' dir. En derin yeri 15 m yi bulur. Göle doğudan karışan Memedik Çayı bol su taşımaktadır. Göl, Van Gölü gibi oldukça tuzlu ve sodalıdır.

h) Keşiş Gölü

Bir diğer adı da Turna Gölü' dür. Eskiden yapay bir gölet durumundayken, bol kaynaklarla beslenerek bugünkü halini aldığı söylenir. Keşiş Gölü; Kuh, Kozan ve Erek Dağı arasındaki vadidedir. Yüzölçümü 4 km² dir.

Tablo 9. TRB2 Bölgesi Fiziki/Coğrafi Erişilebilirlik Durumu

5.4.1.Sosyo-Ekonomik Durumu

Doğu Anadolu Bölgesi'nin doğu bölümünde, yer alan Van ili, 19.069 km² yüz ölçümüyle alan bakımından Türkiye'nin 6. büyük ilini oluşturur. Van ili kıyı şeridi hariç topraklarının büyük bir bölümü dağlık alanlardan oluşur. Yazların kısa ve sıcak, kışların ise soğuk ve sert geçen karasal bir iklime sahip olması, bunun yanında tarımsal üretimde verimin düşük ve uzun süre ulaşım olanaklarının sınırlı oluşu, Van ilinin gelişimini engelleyerek nüfus ve ekonomik faaliyetlerin kıyılardaki alüviyal ovalarda ve depresyonlarda toplanmasına neden olmuştur.

Van ekonomisinde, tarım özellikle de hayvancılık hakim faaliyet koludur. Önemli endüstriyel tesislerden, şehirler arası muntazam yollardan mahrum olan Van 1960 yılına kadar kayda değer bir gelişme göstermedi. Ancak 1960'tan sonra kıyının iki yakasında ulaşım açılan kara yolları, 1971'de demir yolları, feribot seferleri ve yakın zamanda hizmete giren hava yolları gelişmeyi teşvik etmişlerdir.

İlde sanayi gelişmemiştir. 11. kalkınmada öncelikli iller arasına alınmasıyla beraber sınırlı da olsa bir gelişme (ivme) kazanmıştır. Bu gelişmede kamu yatırımları, çok ortaklı şirketler ve kooperatif yatırımları esas rolü oynamıştır. 248.259'u ekonomik anlamda faal nüfusu teşkil etmekteydi. Faal nüfusun %73.4'ü tarım sektöründe, geri kalan önemli bir kısmı hizmet ve ticaret sektöründe idi. Sanayi sektörünün payı ise %2.1'dir. Ancak son yıllarda hızlı nüfus artışı, kente olan göç ve kamu yatırımları, inşaat sektörünün hızla gelişmesine ve bu sektörün G.S. yurt içi hasıladaki payının artmasına neden olmuştur.

Madencilik Van ilinde metalik madenlerden demir, Bahçesaray ve Çaldıran (haradukla köyü) yöresinde çıkarılır. İlde elde edilen sanayi hammaddelerinin en önemlisi sodadır. Van gölünde büyük soda rezervleri saptanmış olup 1 lt. göl suyu 9 gr. soda içermektedir.

Erciş'in Kocapınar beldesinde iki ayrı yörede çok iyi nitelikte 1400000 ton dolayında bir rezerve sahip perlit yatakları mevcuttur. Başta Erciş'in Kocapınar beldesi olanak üzere Attnaca, Ataköy ve Mollakasım köylerinde oldukça büyük ponzataşı yatakları mevcuttur. Timar'daki jips yatakları özel kesimce işletilmektedir. Başkale, Bordere, Poyrazala, Kırbalı ve Belliyurt yörelerinde kükürt yatakları vardır. Erciş'in Zilan vadisi yöresinde 2 milyon ton rezervli kömür yatakları ile Gürpınar ilçesindeki kömür yatakları işletilmektedir. İlde ayrıca krom, maden kömürü, sodyum tuzu, perlit, demir, bakır, kurşut, amiyant, kükürt, çinko ve çeşitli madenlerin varlığı belirlenmiştir.

5.4.2. Sanayi :

Van gölü çevresi sanayi bakımından gelişmemiştir. Çalışan nüfusun çok küçük bir bölümü (%2.4) sanayi sektöründe çalışmaktadır. 1988'de ilin kalkınmada birinci derecede öncelikli yöreler kapsamına alınmışsada 1970-85 arasındaki 15 yıllık devrede önemli bir gelişme meydana gelmemiş; sınırlı bir takım canlanmalar meydana gelmiştir. Sanayide çalışan işgücünün ezici bir kısmı dokuma ve gıda sanayisinde çalışmaktadır. Dolayısıyla tarım ve hayvancılık sanayi faaliyetlerinde etkili olmaktadır. İlde bulunan sanayi kuruluşlarının mamullerin dışarıya da gönderdiklerinden bölgesel karakterlidirler.

5.4.3. Ticaret :

Van'ın ekonomisinde tarım faaliyetlerinden sonra en önemli payı ticaret teşkil etmektedir. Van ticari açıdan köklü bir tarihi geçmişe sahiptir. Bu gün de ticari faaliyetler eskiden olduğu gibi şehirlerde toplanmıştır. Pehirler çevrelerindeki köylerin pazarı durumundadır. Ticarete konu olan malların büyük bir kısmı tarım ve hayvancılığa ya da gıda sektörüne dayanır. Çevredeki kırsal alanlardan şehire getirilerek

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

satılan başlıca ürünler: Tahıllar, kavun, Fasulye, patates, elma, armut, kayısı, ceviz gibi tarla ürünleri ve meyveleriyle canlı hayvan ve yün, peynir, yağ gibi hayvansal ürünlerdir.

Ziraat ürünleri içinde buğday, dışarıya gönderilen başlıca üründür. Türkiye'nin diğer bölgelerine gönderilen diğer ticari malların başında canlı havan ve deri, peynir, yapağı-yün ve et gibi hayvan ürünleridir. Bunun dışında Van kefalı, çimento, briket, şeker, un, hayvan ve buğday ihraç edilir. Ancak ihracat düzenli değildir. Türkiye-İran demiryolunun açılmasıyla nan'la olan ticari faaliyetler güçlenmiştir. Son yıllarda İran petrolü ithal edilmekte ve bölgede geniş bir pazar bulunmaktadır. 1989 yılı itibarıyla Van Sanayi ve Ticaret Odası'na kayıtlı 104 şirket vardır.

Beş Yıllık Kalkınma Planında Bölgesel Gelişme Politikaları kapsamında düzenlenen sınır ticareti, 1987 Yılından başlayarak İl ve Bölge planlamasına katkıda bulunmaktadır. Ancak şuan itibarıyla sınırlı ve belli zamanlar dahilinde yapılmaktadır.

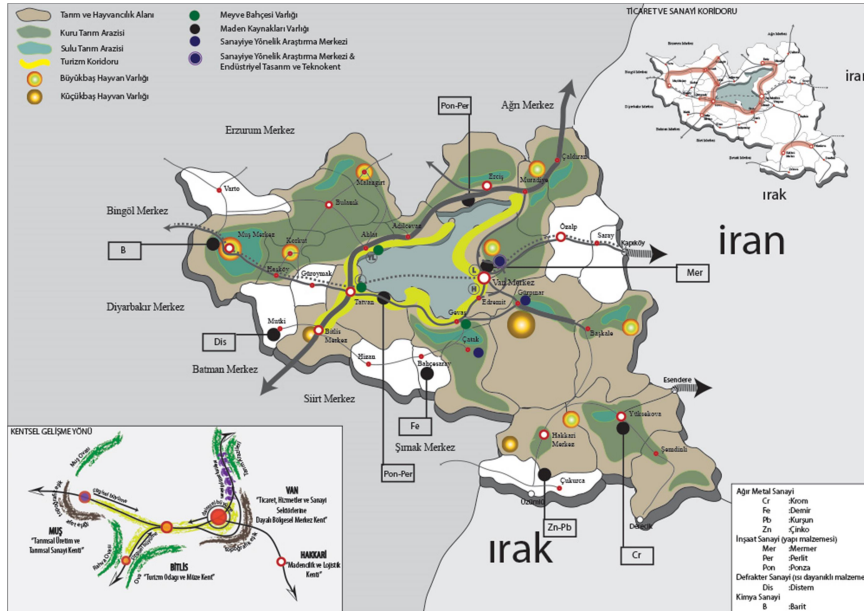
Van Gümrük Müdürlüğü, Hakkari Gümrükler başmüdürlüğüne bağlı birinci sınıf bir gümrük müdürlüğü olarak her türlü gümrük işlerini yapmaktadır.

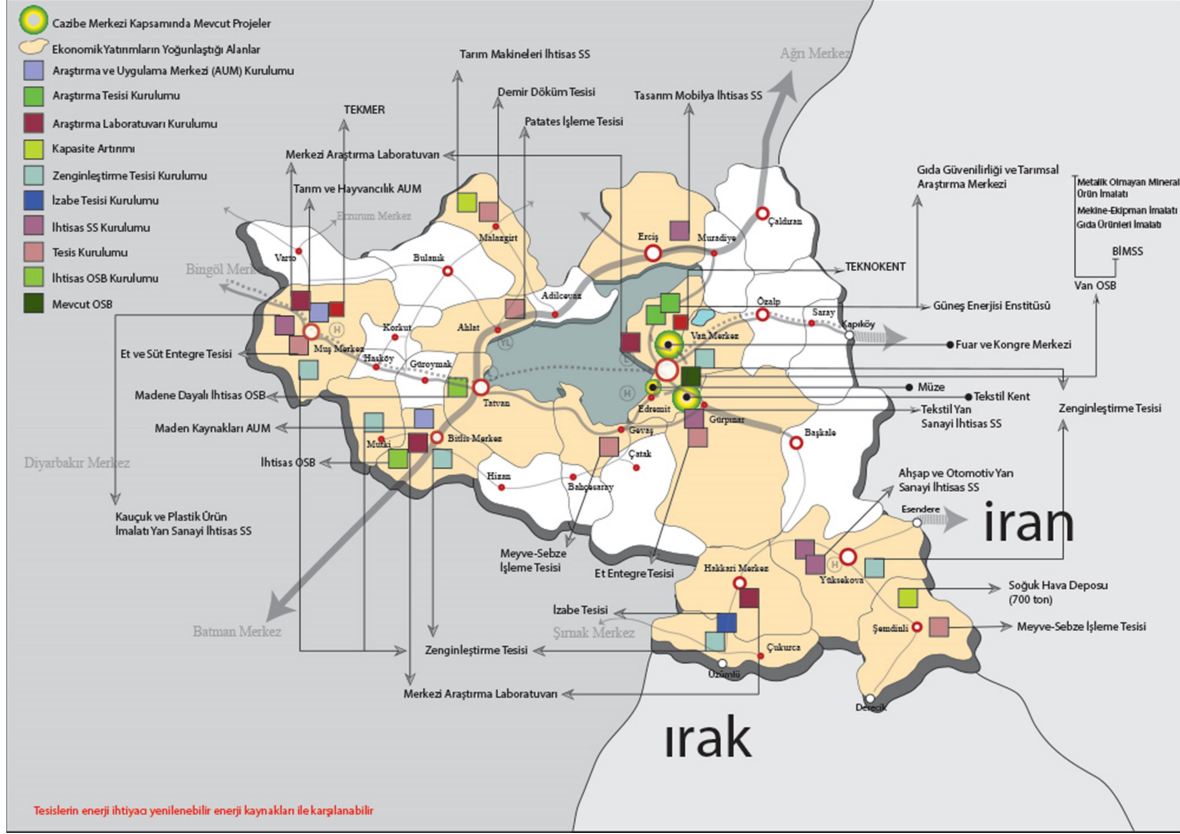
Eldeki mevcut belgelere göre, ilk teftişin 1938 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Buna göre, kuruluş tarihi biraz daha eskiye dayanmaktadır. Mülkiyet kendisine ait olan bahçe içerisinde Cumhuriyet caddesinde bulunan bir binada hizmet vermektedir.

Kurum ithalat ve ihracat işlemleri yakmaktadır. ihracatta daha ziyade un, şeker, demir, kereste, deterjan, bisküvi ve ham eşya ithalatta ise kaya tuzu ve sofr tuzu ithalatı yapılmaktadır.

Müdürlüğün en fazla iş hacmini kaçak zannı ile el konulup gümrük müdürlüğüne reslim edilen kaçak eşyalarla ilgili muhafaza, tasfiye ve ilgili mahkemelerle yapılan yazışmalar teşkil etmektedir.

Tablo 10: TRB2 Bölgesi Ekonomik Dönüşüm ve Büyüme Eksenli Mevcut Durumu

Tablo 11: TRB2 Bölgesi Ekonomik Dönüşüm ve Büyüme Eksenli Strateji Durumu**5.4.4. Tarım ve Hayvancılık :**

İlimizin toplam nüfusunun %60'ı kırsal kesimde % 40'ı da şehir merkezinde yaşamaktadır. Nüfusun % 60'nın kırsal kesimde yaşamasına ilaveten şehirde oturup köyle bağlantısı olanlarla bu oran yaklaşık % 80'lere varmaktadır. Toplam gayri safı hasılanın büyük bir kısmı tarım ve hayvancılıktan sağlanmaktadır. Üretilen ürün çeşitlenmesi bakımından genelde yem bitkileri ve hububat üretimi birinci sırayı almaktadır. İlimizde tarımsal üretimi arttırmak amacıyla ürün değişikliği çalışmalarımız hızla devam etmektedir. Bu değişiklikler içerisinde meyveciliğin geliştirilmesi cevizcilik, silalık mısır, yem bitkileri yetiştiriciliği, Norduz koyunu yetiştiriciliği, seracılık gibi faaliyet dalları gelmektedir

Mevcut alanların sulaması devlet yatırımları ve vatandaşın kendi imkanları ile yapılmakta olup toplam 365.312 olan kültür arazisinin % 82'si sulamaya elverişli olmasına rağmen ancak sulanabilir arazinin % 36'sı sulanabilmektedir.

Van ilinde yetiştirilen önemli ziraî ürünlerin verim durumları aşağıda gösterilmiştir. Bitkisel üretim de ilimizdeki mevcut yem açığını kapatmak için yem bitkili ekiliş alanlarının azaltılmasına yönelik çalışmaların başında silajlık mısır yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması gelmektedir.

Bitkisel Üretim ve Verim, Van'da gece ve gündüz sıcaklık farkının fazla olması elma üretimi için istenen bir durum olduğundan elma üretimi yıllık 2260 c civarındadır. Tarihi açıdan bakıldığında Van'ın daha

önceleri üzüm bahçeleri, Erçekavunu üretimi ve elma bahçeleri ile merkez konumunda olduğu görülmektedir. Sebze üretiminde Erciş ilçesinde patates, lahana, fasulye, domates; Gevaş, Edremit ilçelerinde fasulye ve örtü altı sebzeciliğin ön plana çıktığı ve ekonomik anlamda iyi bir üretimin olduğu gözlenmektedir. Meyve ve sebze üretimine ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Toplam süt üretimi 1990 yılında 98.861 ton iken bu rakam özellikle ilimizdeki kültür hayvan sayısındaki önemli artış, suni tohumlama çalışmaları ve işletme büyüklüklerinin artması süt sanayindeki gelişmeler nedeniyle hayvancılık sektöründeki olumsuz gelişmelere rağmen önemli bir artış göstererek 1996 yılında 187.565 tona ulaşmış ancak 1997 yılında azalma göstererek 175.540 tona düşmüştür. Hayvancılıkta uygulanan ülkesel ekonomik politikalar üretimi önemli ölçüde etkilemektedir. Ancak varılan rakam yeterli olmamakta zira ilimizdeki süt fabrikası hammadde yetersizliğinden tam kapasite ile çalışmamaktadır. Aile işletmeciliği şeklinde otlu peynir üretimi yapıldığından üretim miktarı bakımından sağlıklı istatistiği bilgiler toplanamamaktadır. Son yıllarda ilimizde süt işleyen kuruluşlarda otlu peynir üretimine geçmişlerdir. Otlu peynir üretiminde kullanılan bitkiler üreticiler tarafından dağlardan toplanan mirlere katıldığında çeşitlilik göstermekte katılan bitkinin çeşidine göre de otlu peynirin lezzet ve kalitesinde de değişiklikler oluşmaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalarda otlu peynirin besin kalitesinin normal peynirlere göre çok daha besleyici olduğunu göstermiştir. Süt işleyen kuruluşların yıllık kapasiteleri 24.400 ton/yıl olmasına rağmen 1997 yılı üretimleri 2803 ton olarak gerçekleşmiştir.

5.4.5. Ulaşım:

Van, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde ve İran Devleti ile sınır konumundadır. Güneyinde Şırnak ve Hakkâri, batısında Bitlis ve Siirt, kuzeyinde Ağrı ili ile çevrilidir. Bitlis'e 168 km, Ağrı'ya 232 km ile İstanbul'a 1.637 km ve Ankara'ya ise 1.234 km uzaklıktadır.(DAKA-2018)

5.4.6. Demiryolu

İstanbuldan Vana kadar tren yolu ulaşımı sağlanmaktadır. Ayrıca Van Tebriz, Van Tahran arası demiryolu ile ulaşım sağlanabilmektedir

5.4.7. Havayolu Şirketleri

-Türk Hava Yolları

İstanbul Atatürk Hava Limanından her gün iki sefer geliş iki sefer gidiş olmak üzere toplam dört sefer yapılmaktadır.

Anadolu Jet

Ankara Esenboğa Hava Alnından Günde 4 gidiş 4 geliş seferi yapılmaktadır. Ayrıca İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanından bir gidiş bir geliş yapılmaktadır.

Pegasus

İstanbul Sabiha Gökçen Hava Limanından gün içerisinde bir kere olmak üzere her gün gidiş ve dönüş seferi yapılmaktadır.

Sun Express

İzmir ve Antalya Hava Alanlarından gün içerisinde bir kere olmak üzere gidiş ve dönüş seferleri yapılmaktadır.

Kaynak DHMİ

A map of Turkey with a red pin marking Van Ferit Melen Havalimani. Red lines connect this pin to several major cities, with the distances labeled in red text:

- Istanbul: 1573 Km
- Ankara: 1249 Km
- İzmir: 1815 Km
- Gaziantep: 928 Km

Other cities shown on the map include Bursa, Eskişehir, Konya, Adana, Mersin, Halep, Gaziantep, Sanliurfa, Mardin, Batman, Siirt, Diyarbakir, Malatya, Akaray, Afyonkarahisar, Denizli, Antalya, Side, Marmaris, Bodrum, Çanakkale, Edirne, Burgaz, Byprac, Samsun, Trabzon, Rize, Giresun, Kars, Tiflis, Batum, Erzurum, Musul, Erbil, Kerkük, and Süleymaniyah. Neighboring countries like Gürcistan, Ermenistan, and Irak are also labeled.

Van ve çevresi, coğrafya bakımından önemli bir konumu olduğu için çok eski dönemlerden beri yerleşim alanı olmuş, birçok uygarlığın izlerini üzerinde barındırmıştır. M.Ö. 4000’li yıllara kadar uzanan tarihiyle Van; Bizanslılar, Selçuklular, İlhanlılar, Huriler, Urartular, Medler, Persler, Partlar, Sasaniler, Karakoyunlular, Akkoyunlular, Safeviler ve Osmanlılar gibi önemli uygarlıklara uzun yıllar yurtluk etmiştir. Van Gölü, Akdamar Kilisesi, ‘kaleler kenti’ olarak anılmasını sağlayan kaleleri, dünyaca ünlü kedisi ve pek çok turizm aktivitesine olanak veren coğrafyası ile Doğu’nun önemli bir turizm merkezidir.(VATSO-2019)

İslam medeniyetinin ürünlerinden olan Hüsrev Paşa Külliyesi, Ulu Cami, Halime Hatun Kümbeti, Gevaş Selçuklu Mezarlığı, Süleyman Han Cami, Kaya Çelebi Cami, İkiz Kümbetler, Hoşap Kalesi ile bunların dışında birçok eser günümüze kadar gelmişlerdir. İlimizdeki farklı kültürleri yansıtan bu eserlerden; Hoşap Kalesi, Yoncatepe Nekropolü ve Ayanis Kalesi'nde kazı çalışmaları halen devam etmektedir.

5.6.2. Doğa Turizmi

Muradiye Şelalesi, Ganisipi Şelalesi, Başkale Peribacaları, Başkale Travertenleri, Keşiş Gölü, Süphan Dağı, İnci Kefali üreme göçü, florası ve Van Gölü, ilin başlıca doğal güzelliklerini oluşturmaktadır.

Resim 4: Altınsaç Koyu, Gevaş

Van Gölü, teknelerle yapılacak turlar ve su sporları için elverişli bir konumdayken bundan yararlanılamamaktadır. Doğal güzelliklerimiz ne yazık ki korunamamış, insanlar tarafından kirletilmiştir. Van Gölü'nde, kirlilik had safhaya ulaşmıştır. Ayrıca göl sularının yükselmesi ve karayolunun hemen sahil şeridinde yapılmış olması nedeniyle, kumsal alanlar azalmıştır. Şu anda Van Gölü'nde yüzelebilecek alanlar şehir merkezine 30 km mesafedeki Amik, Ayanis, Mollakasım ve Alaköy kıyılarıdır. Muradiye şelalesi ve Ganisipi şelalesi etrafında peyzaj düzenlemeleri ile tesislerin yapılmaması ne yazık ki bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.6.3. Kış Turizmi

Kış turizmi açısından ilimizde Merkez Kurubaş Köyü ile Gevaş Abalıköy yakınlarında bulunan yerler kayak yapılan alanlardır. Van Şehir merkezine 40 km mesafedeki Gevaş Abalıköy yakınlarındaki yer; karın kalma süresi, kar kalitesi, coğrafi konum açısından kayak yapmaya elverişlidir. Ancak burası genel hizmetlerin sağlanacağı tesislerden yoksundur. Uluslararası standartların çok dışındadır. Bu bölgenin biran önce yenilenerek güncellenmesi gereklidir.

Resim 5. Abalı kayak tesisi

5.6.4.Spor Turizmi

Yamaç paraşütü, doğa yürüyüşü, kayak ve dağcılık gibi sporlar için elverişli alanlar olmasına rağmen bunlar kısmi olarak yapılmaktadır.

Van Gölü, su sporlarının yapılabilmesi açısından son derece yeterli koşulları taşımaktadır. Yelken, kürek, kano, sörf ve su kayağı gibi çeşitli branşlarda su sporu yapılabilecek koşulları bulunduran Van Gölü'nde turizm amaçlı faaliyetler şu anda kısmi olarak yapılmaktadır.

5.6.5. Sağlık Turizmi

Mevcut hastaneleri nedeniyle ilimiz, Van Gölü Havzası içerisinde bir merkez konumundadır. Bu sebeple çevre illerden ilimize sağlık nedenlerinden dolayı birçok kişi gelmektedir.

Erciş ilçe merkezine 20 km uzaklıktaki Doğancı Kaplıcası bu yıl yapılan onarımlar sonucunda hizmetine devam etmektedir. Ancak peyzaj düzenlemeleri ve mevcut tesisler yetersiz kalmaktadır.

Başkale Elbak Vadisi ve Başkale Karasu Havzası, termal kaynakları olmasına rağmen işletilememektedir.

5.6.6. İnanç Turizmi

İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına, dini inançlarını gerçekleştirmek üzere inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları turistik amaçlı gezilerin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi İnanç Turizmi olarak tanımlanabilmektedir.

Dinlerin ortaya çıkışından itibaren dini otoritelerin emirleri doğrultusunda kutsal yerlerin ziyareti kişisel tercihlerin ötesine geçmiştir. Bunun sonucu olarak kutsal yerler yüz binlerce kişiye ev sahipliği yapmış ve kitlesel bir hareket olarak kendisini göstermiştir. Temelini dini inançların tatmininden alan inanç turizmi; dünya barışının ve kültürlerarası iletişimin gelişmesinde de önemli rol oynamaktadır. Aynı dine mensup

fakat dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan insanlar, dinlerinin kutsal mekânlarında bir araya gelerek dini inançlarını paylaşmanın yanı sıra birbirleriyle ve aynı dine mensup olsun veya olmasın yerel halka sosyal ve kültürel anlamda bir etkileşim içerisine girerler. Bu noktada inanç turizmi; farklılıkların ve çeşitliliklerin ortaya çıkmasına ve bunlara dinsel hoşgörü, saygı, sevgi ve anlayışla bakılmasına katkı sağlayan evrensel bir kurum niteliğine sahiptir.

Resim 6. Hüsrev Paşa Cami Van Kalesi

Çağımızda üç büyük dinin buluşma yeri olan Anadolu, farklı inançların ve medeniyetlerin buluştuğu bir coğrafya üzerinde yer almaktadır. Bu özelliği ile Türkiye'de inanç turizmindeki mevsimsel özellik (dini tören ve anma günleri) tüm yıla yayılma özelliği gösterir.

Ülkemiz birçok farklı tarihi ve kültürel değerlerin bir arada bulunabildiği ender ülkelerden biridir. Tarih boyunca pek çok medeniyet bu topraklarda uyum içinde yaşamış ve günümüze zengin ve renkli bir miras bırakmıştır. Ülkemizin sahip olduğu tarihsel ve arkeolojik zenginlikler şüphesiz ki, diğer dinler açısından da son derece önem arz etmektedir. Türkiye, inanç turizmi açısından bir açık hava müzesi konumundadır.

İslam ve Hristiyan inancına ait medeniyetlere ev sahipliği yapan ilimiz, inanç turizmi potansiyeli açısından önemli bir merkez konumundadır. Üzerinde barındırdığı; Hüsrevpaşa Camii, Akdamar Kilisesi, Kaya Çelebi Camii, Çarpanak Kilisesi gibi önemli eserler ziyaretçilerini beklemektedir.

Resim 7. Akdamar kilisesi ve adası

5.6.7. Sağlık - Kaplıca Turizmi

Van' da kaplıca olarak yalnızca Erciş ilçesindeki Doğancı kaplıcası Özel İdare Müdürlüğüne yaptırılıp hizmete sunulmuş olan kaplıcanın egzama hastalığına şifa dağıttığı bilinmektedir. Birçok doğal kaplıca da bulunmaktadır.

Kamp İmkânları:

Van Gölü çevresinde kamp kurmaya elverişli bir çok alan mevcut olup, bunlar arasında en güzel yerler, Edremit, Kadembastı, Amik, Mollakasım ve İşkirt 'tir. Ayrıca birçok resmi ve Belediye denetiminde olan özel kampingler

5.7.Mimari Doku

a) Van Kalesi (Antik Tuşpa)

Urartuların ilk başkentidir. Van Kalesi(resim 9) M. Ö. 9. yüzyılın ortalarında Urartu Kralı I. Sarduri tarafından yaptırılmıştır. Günümüze oldukça sağlam olarak ulaşan kalenin girişi kuzeybatıdadır. Girişin hemen batısında Sarduri Burcu (Madır Burcu) yer alır. Burada I. Sarduri tarafından Assur diliyle yazılmış Çivi yazılı kitabeler mevcuttur.

Kalenin kuzeybatı ucundan yukarıya çıkıldığında Urartu Kralı I. Argisti'nin mezar anıtı ve giriş kısmındaki duvarlarda çivi yazılı yıllıklar bulunmaktadır. Kalenin güney kesiminde Urartu krallarına ait mezar odaları yer almaktadır.

Güneyde eski Van şehrine ait kalıntılar vardır. Bunlardan Selçuklu Dönemine ait Ulu Camii ile Osmanlı Dönemine ait Kaya Çelebi ve Hüsrev Paşa Camileri dikkat çekici eserlerdir.

Resim 8. Van kalesi ve Vangölü

b) Toprakkale (Antik Rusahinili)

Urartuların ikinci başkentidir. Zimzim kayalıkları üzerine kurulmuştur. Urartu Kralı II. Rusa tarafından kurulduğu için Rusahinili adı verilmiştir. Urartu Baştanrısı Haldi'ye ait tapınak, sur kalıntıları, saray ve su sarnıcı bulunmaktadır.

c) Çavuştepe (Antik Sardurihinili)

Van'ın 24 km. güneydoğusunda bulunan Çavuştepe Kalesi M.Ö. 764-735 yılları arasında hüküm süren Urartu Kralı II. Sarduri tarafından inşa ettirilmiştir. 1961 yılından beri Türk bilim adamlarınca kazı yapılan Çavuştepe'de; Aşağı ve Yukarı Kale, ortada ana giriş kapısı ile birleşmektedir. Doğuda bulunan Yukarı Kale'de büyük bir kaya platformu ve Urartu Baş Tanrısı Haldi'ye ait tapınak bulunmaktadır. Aşağı Kale'de çok sayıda atölye binaları, 4-5 m. yüksekliğinde taş surlar, saray, depo, mahzenler, Urartu Tanrısı İrmuşini'ye ait tapınak yer almaktadır. Hoşap Kalesi Çavuştepe'nin 40 km doğusundadır. 1643 yılında

Osmanlılara bağlı Mahmudilerin Beyi Sarı Süleyman tarafından yaptırılmıştır. Kale aynı adı taşıyan Hoşap Suyu'nun sarp kayalıkları üzerinde yükselmektedir.

Kalenin batıya bakan girişi ve özgün kapısı bozulmadan günümüze ulaşabilmiştir. Kapının üstünden yapımı ile ilgili Farsça kitabe ve aslan kabartmaları yer almaktadır. Kale içindeki eski hamam, cami, medrese, çeşme, su sarnıcı, zindan ve odalarda geçmişin izlerini görmek mümkündür.

d) Gevaş

Van İl merkezinin 37 km. güneyinde, Van-Tatvan karayolu üzerinde yer alır. Urartular Döneminden beri iskâna sahne olan Gevaş'ta M.S. 14. yüzyıla ait Selçuklu mezarlığı özellikle dikkat çekicidir. Urartularca kurulmuş ve sonradan Selçuklular tarafından da kullanılmış olan kalenin güneyinde yer alan, Halime Hatun Kümbeti ve 400'den fazla mezar içeren mezarlık Selçuklu taş sanatının kendine özgü yapısını süsleme ve hat sanatının en güzel örneklerini gözler önüne sermektedir.

5.8.Antik Kentler

a) Biane (Van) Antik Kenti

Van'ın eski çağlara kadar inen çok eski bir tarihi bulunmaktadır. Özellikle Tilkitepe'de yapılan kazılarda ele geçen buluntular Kalkolitik Çağ'dan (MÖ.5500-3500) itibaren yörede sürekli bir yerleşim olduğunu göstermiştir. Ancak, bu buluntular Van bölgesi ile Mezopotamya kültürleri arasında yakın bir ilişki olduğunu da ortaya koymuştur. M.Ö.3000'de Hurriler Van'da yaşamıştır. Doğu Anadolu'da yaşayan Hurriler burayı merkez konumuna getirmişlerdir. Hurrilerin Hititler tarafından yıkılmasından sonra Urartular yöreye hâkim olmuş ve Van 300 yıl Urartuların başkenti olmuştur. Bu arada İ.Sardur Van Kalesini kurmuş ve buraya Urartu dilinde Biane adı verilmiş, bu isim zamanla Van'a dönüşmüştür. Urartuların ileri bir kültür düzeyine eriştikleri; Van'da Tuşba, Çavuştepe ve Topraktepe'de günümüze ulaşan sulama, bağcılık ve mimari alandaki eserleri ile anlaşılmaktadır. MÖ. VI. yüzyılın başlarında Medler Urartu Devletini yıkmışlar, bunun ardından da Persler yöreye hâkim olmuştur. Büyük İskender'in Persleri yenmesinden sonra Makedonyalılar, ardından Seleukoslar burada hüküm sürmüştür.

MÖ. III. yüzyılda Van yöresi kısa bir süre Ptolemaiosların eline geçmiş bunu MÖ. 129'da Partlar, MÖ. I.yüzyılda Ermeni krallarından Dikran'ın egemenliği izlemiştir. Van Partlar ile Romalılar arasında zaman zaman el değiştirmiş, MS. III. yüzyılda Romalılar Sasanilerle yöre için savaşmışlardır. Roma'nın ikiye ayrılmasından sonra Bizans yönetiminde kalan Van VII. yüzyılın ortalarında Arapların eline geçmiştir. IX. yüzyılda Saciler, X.yüzyılda Arap ve Ermeni çekişmelerine sahne olmuştur. Bu çekişmelerin ardından 1021'de Bizanslılar yeniden yöreye hakim olmuş ve Bizans'ın VaspurakanTheması'nın sınırları içerisinde kalmıştır. Van ve yöresinde tarih öncesi devirlere ait kaya ve mağara resimleri de bulunmuştur. Tilkitepe ve Dil Kaya höyüklerinde bu dönemlere ait zengin buluntularla karşılaşmıştır. Toprakkale (Antik Rusahinili)

Urartular'ın ikinci başkenti olan Toprakkale II. Rusa tarafından Zimzim kayalıklarının üzerine kurulmuştur. Urartular zamanında buranın adı Rusahinili'dir.Rusahinili'nin anlamı Rusa'nın kurduğu kenttir. Rusahinili, milattan önce 735 yılında Asur Kralı III. Tiglat-Pileser'inTuşpa'ya saldırısından sonra savunulması daha kolay olduğu için kurulmuştur. Bu yeni başkente su sağlamak için Van Ovası'nın doğusundaki Erek Dağı'nın doğusuna bir baraj yapmışlardır. Rusa Barajı adındaki bu baraj Urartu sulama sisteminin en gelişmiş örneğidir. Günümüze bu kentten Urartu BaştanrısıHaldi'ye ait bir tapınak, sur kalıntıları, saray ve su sarnıcı gelebilmiştir.

b) Alniunu Su Kanalları

Edremit'in güneyinde Alniunu Antik Kenti bulunmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi'nin kayalık alanında kurulan bu bölgeden kanallar geçirilerek sulama yapıldığı gibi Urartuların da önemli bir yerleşim yeridir. MÖ.3000'de Hurriler burada yaşamıştır. Hurrilerin Hititler tarafından yıkılmasından sonra Urartular yöreye hâkim olmuştur. Bu dönemde Kadembastı'da Şamram Kanalının güneyindeki tepede, yerden yüksekliği 10-12 m. olan Kız Damı (Dev Damı) Mağarası içinde sütunlar, ocaklar, güneyden çıkış yolu oyulmuştur. Urartu Sulama (Menua-Şamram) kanalları, Urartulardan sonra Doğu Anadolu Bölgesinde, Urartuların yapmış olduğu kadar sulama kanalı, göller ve baraj yapılmamıştır. Bundan önemlisi 2800 yılından beri çalışan bu su tesislerinin benzerine, dünyanın hiçbir yerinde rastlanılmamaktadır. İlginç inşaat tekniğinin tarihsel gelişimi büyük bir önem taşımaktadır.

c) Sardurihinili (Çavuştepe) Antik Kenti

Van'ın 24 km. güneydoğusunda Gürpınar Ovası'ndaki Bol Dağlarının uzantısındaki bir tepede kurulmuştur. Sardurihinili Urartu dilinde Sardur'un kurduğu kent anlamındadır. Çavuştepe Kalesi Van'a 25, Gürpınar'a da 10 km. uzaklıkta, Van-Hakkâri karayolu üzerindedir. Urartu Kralı 2.Sarduri'nin M.Ö.764-735 yılları arasında yaptırmış olduğu bu kalede 1961-1986 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden Prof.Dr. Afif Erzen kazılar yapmıştır. Bu kazılar sonrasında Aşağı ve Yukarı kale, ana giriş kapısı ve diğer yapıtlar ortaya çıkarılmıştır.

Çavuştepe Kalesi'nde depo binaları, Tanrı İrmuşini'ye ait tapınak, tapınağın batısında yan yana uzanan çok sayıda atölye, atölye odalarının birer kapı ile açıldığı koridor, bu koridorla geçilen batıdaki saray, su sarnıçları, tuvalet (bu alaturka tuvalet şu anda dünyanın en eski tuvalet örneğidir) fosseptik çukuru, kanalizasyon sistemine ait kalıntılar bulunmaktadır.

d) Gevaş (Vostan) Antik Kenti

Tilkitepe'de yapılan kazılarda kalkolitik Çağa (M.Ö.5500-3500) ait buluntular ele geçirilmiştir. Ayrıca Gevaş'ın kuzeyinde Van Gölü kıyısındaki Hişet kalesinin kalıntıları Urartular dönemine tarihlendirilmiştir. Bu bakımdan yörede ilk yerleşimin Urartular zamanında olduğu anlaşılmaktadır. Urartular bu yerleşime Vostan adını vermişlerdir. Sonraki yıllarda Selçukluların Vestan dediği bu sözcük zamanla Gevaş'a dönüşmüştür.

e) Karagündüz Höyüğü

Van il merkezinin 34 km kuzeydoğusunda, ErçekBucağı'nın 6 km kuzeyinde, Eski Karagündüz (Şarokonis) Köyü'nün olduğu yerdedir. Van- Özalp karayolu höyüğün 4,8 km güneydoğusundan geçmektedir. Yeni köy, su yükselmesinden dolayı höyüğün 2 km kuzeydoğusunda kurulmaktadır. Karagündüz Höyüğü'nde yapılan kazılarda ise Ortaçağ'dan Erken Transkafkasya dönemine kadar uzanan 7 yapı katının varlığı görülmüştür. En üst iki tabaka Ortaçağ'a aittir ve 1. yapı katı sırasında tepenin üzeri mezarlık olarak kullanılmıştır. 2. yapı katının altında uzunca bir boşluğu izleyerek sırasıyla Geç Demir çağı gelir. 4.yapı katı ise birkaç evrelidir. Bunların en ilginç Urartu Krallığı dönemine ait olan 4. yapı katıdır. Urartu tabakasının altında Erken Demir Çağı yani 5. yapı katı (bu tabaka nekropolle çağdaştır), arkasından 6. yapı katı (Orta-Son Tunç Çağı), 7. yapı katı ise erken Transkafkasya dönemine aittir ve höyüğün en kalın tabakasıdır.

5.9.Kaleler Ve Harabeler

a) Van Kalesi

Van Kalesi, Van il merkezi sınırları içerisinde olup, şehir Merkezine 5 km. mesafede bulunmaktadır. Urartu Kalelerinin en görkemlilerindendir. M.Ö. 9. yüzyılda Lutupri'nin oğlu 1.Sarduri tarafından yaptırılmıştır. Büyük bölümü ayakta kalan kalenin kuzeybatı ucunda bulunan ve Sardur burcu denilen taş bloklarla örülen yapının üzerinde 1.Sarduri'ye ait olan, Asur çivi yazısı ile yazılmış, bilinen en eski Urartu yazıtı vardır. Kalenin kuzey yamacında 2. Sarduri'nin Açık Hava Tapınağı (Analı-Kız) , kale içinde Menau ve Sarduri'ye ait mezar odaları, mağaralar, su sarnıçları ve çeşitli odalar vardır. Kalenin güneyinde ise eski şehrin kalıntıları bulunur. Ulu Cami, Hüsrev Paşa Cami, Kay Çelebi Cami, Hamamlar, Kümbetler ve çoğu tahrip olmuş eski evler, gezenleri tarihin yaprakları arasında seyahate çıkarır.

b) Hoşap Kalesi

Van il merkezine 60km. uzaklıkta, Gürpınar ilçesinde, Van-Hakkari karayolu üzerindeki Hoşap (Güzelsu)'da yer almaktadır. Dik bir kaya kütlesi üzerine kurulan kale, iç kale ile bunun kuzeyindeki dış kaleden oluşur. Gözetleme kulesi, surları, burçları, beden duvarları, mescit, fırın, zindan seyir köşkü, harem, selamlık ve orijinal demir kapı kanatları kalenin önemli yapılarıdır. Ayrıca kalenin güney tarafında Van Bölgesinin en eski Osmanlı Köprüsü bulunur.

c) Ağartı Kalesi

Van Gölü' nün doğu kıyısında kurulan kale iyi korunarak günümüze kadar gelen sur duvarları andezit taş bloklarla örülmüştür.

d) Kef Kalesi

Urartu'ların önemli merkezlerinden biridir. Kalede çok odalı bir saray, hayvan ve bitki rölyefleri vardır. Çavuştepe Kalesi Van il merkezine 25 km. uzaklıkta, Gürpınar ilçesine bağlı Çavuştepe köyünde yer almaktadır. Bol Dağı silsilesinin batı ucuna kurulmuş olan kale; aşağı ve yukarı kalelerden oluşmaktadır. Kale, II. Sarduri tarafından M.Ö. 764-734 tarihleri arasında yaptırılmıştır. Kalelerde Haldi Tapınağı, açık hava tapınağı, surlar, depo, ahır, saray binaları, su sarnıçları, çivi yazısı bulunmaktadır.

e) Ayanis Kalesi

Van'a 35 km. mesafedeki Ayanis köyündedir. Argışti'nin oğlu Rusa tarafından M.Ö. 645-643 tarihleri arasında yaptırılmıştır. Urartu tarihinin son safhalarının aydınlatılması açısından çok önemlidir. Van Gölü sahiline yakın bir alanda kuruludur.

f) Aşağı -Yukarı Anzaf Kaleleri

Van'ın 10 km. kuzeydoğusunda Van-Özalp karayolu yakınında yer almaktadır. Aşağı ve Yukarı Kalelerden oluşmaktadır. Her iki kalede surlar, kuleler, atölye, depo, saray yapısı, kitabe bulunmaktadır.

g) Tilkitepe Harabeleri

Tilkitepe Harabeleri haritası Van ili içinde yer almaktadır, coğrafi konum olarak ise; enlem: 38.417 ve boylam: 43.317 koordinatlarındadır.

h) Kale Harabesi Pizan

Kale Harabesi Pizan haritası Van ili içinde yer almaktadır, coğrafi konum olarak ise; enlem: 37.951 ve boylam: 43.948 koordinatlarındadır.

5.10.Dini Mimari

a) Van Ulu Cami

Eski Van şehrinde Tebriz Kapı ile İskele Kapı arasında yer almaktadır. Bugün oldukça harap olan yapıyı, 1913'deki W. Bachman'ın fotoğraf ve çizimleri ile 1970-1971 sezonlarında Prof. Dr. Oktay Aslanapa'nın yapmış olduğu kazılarda elde edilen buluntularla tanımak mümkün olmuştur. O. Aslanapa'nın Cami'yi 14. yüzyıl başlarına tarihlendirmesine karşın, tarihi sürece ve yapı hususiyetlerine baktığımızda Selçuklu devrinde yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Günümüze ulaşmasa bile, aslında, süsleme ve mimari özellikleri bakımından oldukça hususiyetli iç mekâna sahip olduğu, eski resimlerden anlaşılmaktadır. Süslemeler, iç mekan duvarlarında, mihrap ve dış cephedeki taç kapıda yoğunlaşmıştır. Tuğla ve alçıdan yapılmış süslemeler geometrik, bitkisel ve yazı örneklerinden oluşmaktadır.

b) Süleyman Han Camii

Van Kalesi'nin üst kesiminde, yukarı stadelin batısında yer almaktadır. E.Çelebi'ye dayanarak K. Sultan Süleyman tarafından 1534 yılında tamir ettirildiği kabul edilmektedir. Minaresi Osmanlı'nın yöreye hâkimiyetini gösteren sembol bir yapıdır. Cami, kare planlı olup, üzeri düz toprak dam örtülüdür. 1987-88 sezonunda Prof. Dr. Taner Tarhan tarafından kazılarak harimi ortaya çıkarılmıştır. Van Kalesi'nin silüetini etkileyen önemli kalıntılardan birisidir.

c) Gevaş İzzeddin Şir Camii

Cami, Gevaş'ın Hişet Mahallesi'nde bulunmaktadır. Üzerinde inşasına ilişkin herhangi bir kitabe bulunmamasına rağmen Van ve Hakkari Hakimi İzzettin Şir tarafından yaptırıldığı kabul edilmektedir. Genel olarak XIV-XV yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Yapı kare planlı bir cami ile bunun kuzey duvarına bitişik medreseden oluşmaktadır. Cami mihrap önü Kubbeli ve iki sahnıdır. Kubbe duvarının ortasında beş kenarlı mihrap nişi yer almaktadır. Yapıda düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır. Batı cephenin ortasındaki minare, günümüzde eklenmiştir.

d) Kızıl Minareli Camii

Eski Van'ın doğusunda Tebrizkapı mahallesinde bulunmaktadır. Sinaniye Cami veya Tebriz Kapısı Camii olarak da adlandırılmaktadır. Bugünkü caminin minaresi Selçuklu döneminden, cami kısmı ise, Osmanlı devrinden kalmadır. Üzerinde kitabe bulunmadığından hangi tarihte yapıldığı belli değildir. Selçuklu devrinden kalma minare kare kaide üzerinde silindirik gövdeli olarak yükselmektedir. Kaide kısmı kesme taş, gövde kısmı tuğladan yapılmıştır.

e) Hüsrev Paşa Cami

Eski Van'ın Ortakapı Mahallesi'nde bulunmaktadır. Cami medrese, türbe ve imaretten oluşan bir külliye içerisinde yer almaktadır. Cami giriş kapısı üzerindeki kitabesine göre, Van Beylerbeyi Köse Hüsrev paşa

tarafından 1567 tarihinde yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın eserleri arasında sayılmaktadır. Cami ve çevresinde Prof. Dr. A. Uluçam kazı ve restorasyon çalışmalarını yürütmüştür. Harim, kalın duvarlar üzerine kubbeyle örtülmüştür. Yapının duvarlarında kesme taş, tromp ve kubbede tuğla malzeme kullanılmıştır.

f) Kaya Çelebi Camii

Eski Van'ın Ortakapı Mahallesi'nde surlara yakın bir yerde bulunmaktadır. Vakfiyesine göre Kaya Çelebi Zade Koçi Bey tarafından 1660 tarihinde yapımına başlanmış, ancak Koçi Bey'in idam edilmesi üzerine 1663 yılında, Cem Dedemoğlu Mehmet Bey tamamlamıştır. 1993 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yapmış olduğu onarımlardan sonra, ibadete açılmıştır. Cami, kare planlı ve tek kubbeli harim ile kuzeyindeki beş gözlü son cemaat yerinden oluşmaktadır. Kuzey batı köşede minaresi bulunmaktadır. İki renkli kesme taşlarla inşa edilmiş olan caminin cepheleri, değişik formlarda pencerelerle hareketlendirilmiştir.

g) Hamurkesen Camii

Gülpınar İlçesi'ne bağlı, Hamurkesen Köyü'nün içerisinde, kalenin doğu tarafında yer almaktadır. Giriş kapısı üzerindeki kitabesine göre, Seyyid Muhammed tarafından 1122 (1710) tarihinde yaptırılmıştır. Kare planlı, tek kubbeli bir harimden oluşmaktadır. Yıkılan kubbesi son yıllarda Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yeniden yaptırılmıştır. Düzgün kesme taş malzeme kullanılan yapıda sadece kuzey cephe taş kapıyla hareketlendirilmiştir.

h) Horhor Camii

Eski Van'ın Horhor bahçelerine yakın bir yerde yer almaktadır. Kitabesi ve vakfiyesi bulunmadığından hangi tarihte ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Mimari özelliklerine bakarak XVIII. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Cami enine dikdörtgen planlı olup, güney ve doğu duvarları günümüze ulaşmıştır. Kible duvarının ortasına yerleştirilmiş caminin taş mihrabı önemlidir. Dışa taşıntılı mihrap, dikdörtgen görünümlü, istiridye yivli kavsara ile sonlanan beş kenarlı niş şeklindedir. Mukarnaslı bir tepeliği bulunmaktadır. Üzerinde kök boyalarla yapılmış kalem işi süslemeler mevcuttur.

i) Abbas Ağa Camii

Eski Van'ın kuzeybatı tarafında, Horhor Camii ile Ulu Cami arasında yer almaktadır. Kitabesi bulunmadığından kim tarafından ve hangi tarihte yaptırıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak mimari durumuna bakarak XVIII-XIX. Yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Enine dikdörtgen planlı caminin duvarları sağlam olup, üst örtüsü yıkılmıştır. Duvarlar altta taş, üstte kerpiçle yapılmıştır. Harime kuzey cephenin ortasına açılmış bir kapıdan girilmektedir.

Giriş ekseninde, kible duvarının ortasına yerleştirilmiş yarım daire planlı bir niş şeklinde mihrap bulunmaktadır.

5.11. Tarihi Kiliseler

Akdamar Kilisesi

Gevaş İlçesi'nin sınırları dâhilindeki Akdamar Adası'nda yer almaktadır. Adanın güneydoğusuna kurulmuş olan kilise Kutsal Haç adına Vaspurakan Kralı I. Gagik tarafından 915-921 yılları arasında Keşiş Manuel'e yaptırılmıştır. Kilisenin kuzeydoğusundaki şapel 1296-1336 tarihlerinde; batısındaki jamaton 1763 tarihinde; güneyindeki çan kulesi 18. yüzyıl sonlarında ilave edilmiştir. Kuzeyindeki şapelin ise, tarihi bilinmemektedir. İlk yapıldığında Saray kilisesi olan yapı, sonradan Manastır Kilisesine dönüştürülmüştür. 2007 yılında geçirmiş olduğu restorasyon sonucunda Anıt müze olarak hizmete girmiştir. Kilise, mimarisi yanında dış cephelerindeki figürlü taş plastığı ile dikkat çekmektedir. Plan bakımından merkezi kubbeli, dört yapraklı yonca biçimli haç plana sahiptir. Orta mekân yüksek kasnaklı, içten kubbe, dıştan piramidal kûlahla örtülüdür. Kubbenin yüksek tutulması kilisedeki dikey etkiyi açıkça ortaya koy maktadır. Kiliseye batı ve güneyden birer kapı vasıtasıyla girilmektedir. Kilisenin çevresi daha sonraki dönemlerde ilave edilen yapılarla kuşatılmıştır. Kilisenin figürlü repertuarı oldukça zengindir. Bunun yanında İncil ve Tevrat'tan alınmış çeşitli sahneler bulunmaktadır. Yunus Peygamber'in denize atılması, Hz. Meryem ve kucağında İsa, Âdem ile Havva'nın Cennet'ten kovulması, Hz. Davut ile Kral Goliat'ın mücadelesi, Samson Filistinli ikilisi, ateşte üç ibrani genci, Aslan ininde Daniel sahneleri bunların başlıcalarıdır. Batı cephede Kral Gagik'i kilise maketini sunarken gösteren bir sahne yer almaktadır. Dört yöndeki alınlıklarda İncil yazarları boydan tasvir edilmiştir. Batı ve kuzey cepheye açılmış iki kapı vasıtasıyla giriş sağlanmaktadır. Bunlardan batıdaki portal şeklinde bir düzenleme göstermektedir. Kesme taş malzeme kilisenin tamamında kullanılmıştır.

Düzgün kesme taş malzemeyle inşa edilen yapıda, dış cepheleri süsleyen mimari plastik, kiliseye etkin bir görünüm kazandırmaktadır. Abbasi yoluyla Orta Asya Türk sanatı etkilerini de üzerinde barındırması önemini arttırmaktadır.

Çarpanak Kilisesi

Kilisenin bulunduğu ada, Van merkeze bağlı Dibek düzü Köyü mevkiindedir. Adanın kuzey tarafında kurulmuş olan Ctouts manastır kompleksi St. Jean'a atfedilen bir kilise ile batısındaki jamaton ve kuzeydoğusundaki şapelden meydana gelmektedir. Manastır topluluğunun tarihi IX. Yüzyıla kadar inmektedir.

Adır Kilisesi

Ada, Van merkeze bağlı Yaylıkaya Köyü Döşeme Mezrası sınırları içerisinde yer almaktadır. Adanın güney tarafında kurulmuş olan Lim Manastırı; St. Georges kilisesi St. Sion şapeli, jamaton ve diğer binalardan meydana gelmiştir. Günümüzde St. Georges Kilise'nin büyük bir kısmı yıkılmış olup, jamaton ve şapel mevcuttur. Manastır 1305 yılında yapılmıştır. Daha sonra 1621 yılında Aziz Georges Kilisesi, 1766 yılında ise, jamaton ve şapel eklenmiştir. Bugün yıkılmış olan kilisenin eski çizimlerden haç planlı olduğu görülmektedir. Batı tarafında sağlam kalan jamaton kare planlı ve dokuz bölümlüdür.

Yedi Kilise

Erek Dağı'nın eteklerinde kurulmuş olan bu manastır, bugün Van Merkeze bağlı, Yukarı Bakraçlı Köyü'nde yer almaktadır. Tamamı WarakWank Manastırı olarak adlandırılan yapı, aslında anıldığı gibi yedi adet kilise olmayıp iki grup halinde beş kilise, kiliseye eklenen bir Jamaton, bir kütüphane ve bir çan kulesinden oluşmaktadır. Manastırı teşkil eden kiliselerin en eskisi St. Sophia kilisesidir. 8. yüzyılda inşa edilmiş olup, sadece apsisi mevcuttur. İkincisi bunun kuzey duvarına bitişik inşa edilmiş ve günümüzde yıkık olan St. John Kilisesi'dir. Bu ikisi yapıların birinci grubunu teşkil etmektedir.

Albayrak ST. Bartholomeus Kilisesi

Başkale İlçesi'ne bağlı Albayrak Köyü'nde bulunmaktadır. Büyük Zap Vadisi'ne bakan bir tepe üzerine kurulmuş olan kilise ve jamaton aynı tarihte yapılmıştır. Mimari ve süsleme özelliklerine bakarak 13. - 14. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Yapı daha sonra 1647-1655, 1760 ve 1877'de kapsamlı onarımlar geçirmiştir. Günümüze ulaşan şekil 17-19. yüzyıllardan kalmadır. Yapının tamamında düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır. Kiliseyle jamaton kısmının bütün olarak ele alınması yanında, batı cephedeki portalde yer alan figürlü plastik, yapının önemli yanlarını oluşturmaktadır.

Yanal (Soradir) Kilisesi

Başkale'nin Yanal Köyü'nde bulunmaktadır. St. Ejmiacin adına yapılan kilise, 7.-9. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Merkezi kubbeli, dörtlü yonca yaprağı planlıdır. Doğu ve batı kolları daha uzun tutulmuş kilisenin, orta mekânı karşılıklı ikişer kemerin kesişmesiyle oluşturulmuş kaburgalı bir kubbeyle örtülmüştür. Kubbe dışı, köşeleri pahlanmış kare biçiminde yüksekçe bir kasnakla yansıtılmıştır. Kilisenin kolları, içten yarım daire planlı, doğudaki apsis yuvarlağı ile batıdaki kol daha uzun tutulmuştur. Batıdaki kolun ortasına sivri kemerli bir kapı açılmıştır. Kuzey ve güneydeki kollar dışı beş kenarlı olarak yansıtılmıştır. Doğudaki kol, yanlarındaki hücreleriyle daha geniş bir cephe oluşturmaktadır. Hafif kırmızımtırak düzgün kesme taşlar yapıda kullanılmıştır.

Diğer Kiliseler

Van ve ilçelerinde bunlardan başka günümüze ulaşan birçok kilise ve manastır yapısı mevcuttur. Eski Van'da Çifte Kilise; Erciş'te Salmanağa Kilisesi; Muradiye'de St. Etienne Kilisesi; Gevaş'ta Kırmızı Kilise, St.

Tomas Manastırı ve Deveboynu Manastırı; Bahçesaray da Aparank Manastırı, Dire Gele (St. Georges Kilisesi), St. Jacques Kilisesi ve Andzghousts Kilisesi; Çatak'ta Elmalı Kilisesi ile Ziv, Hişet, Hiris ve Aşağı Hiris Kiliseleri; Gürpınar'da St. Merinos Kilisesi bunların başlıcalarıdır.

5.12.Yemek Kültürü

Yeme içme kültürü açısından ülkemizin her yöresinin kendine özgü nitelikleri vardır. İlimizin kendine has yemekleri ve de en önemlisi markalaşmış Van Kahvaltısı misafirlerin damaklarında güzel bir tat bırakmaktadır. Meşhur otlu peynir, cacık, murtuğa, kaymak, bal, kurut gibi farklı lezzetleri sunan kahvaltı salonları ile yöresel yemeklerin sunulduğu mekânları şehir merkezinde bulmak mümkündür. Turizm İşletme Belgeli 3 adet restoran yanında birçok Belediye Belgeli restoranda mevcuttur. Belediye Belgeli bu restoranlar gelen turistlere hizmet edebilecek düzeydedirler. Van yöresine özgü; Kurut Köftesi, Sengeser, Ayran Aşı, Kürt Köftesi, Ekşili, Boranı, Cılbır, Helise, Keledoş, Çırış Pilavı, ÇırışMıhlısı gibi birçok yemek bulunmaktadır.

Resim: Van kahvaltısı

5.13.KÜLTÜREL DEĞERLER

Kedi Evi

Van'ın en önemli sembollerinden biridir. Van Kedisi'nin en belirgin özelliği iki farklı göz rengine sahip olmasıdır. Bir gözü mavi, bir gözü sarı, bazen de bir gözü mavi, bir gözü yeşil olabilmektedir. Suyu seven tek kedi türü olan Van Kedisi, çok sadık bir evcil hayvandır.

Sevimli, cana yakın, zeki, çevik, sadık, güzel ve ilgi çekici görüntüsüyle Van Kedi'sinin neslinin tükenmemesi ve melezleşmesinin önlenmesi için tüm çabaların gösterilmesi gerekmektedir. Van Kedisi Yüzüncü Yıl Üniversitesi bünyesindeki Kedi Evi'nde genetik koruma altına alınmıştır.

Van Gölü

Dünyanın en büyük sodalı gölüdür. Bir iç denizdir. Adalar: Akdamar, Çarpanak, Adır ve Kuş Adası yüksek irtifa dalışı için en elverişli sulardandır. Gevaş İskelesinden kalkan motorlarla mavi tur yapılabilir. Turkuazın bütün tonlarını barındıran göl bakır koyları ile ilgi çekmektedir. Sodali sular; cilt hastalıkları için sağıltıcı özelliğe sahiptir. Fotoğraf tutkunları için eşsiz manzaralar sunar.

Van Müzesi

1972 yılından itibaren hizmet vermeye başlayan Van Müze'sinde, el sanatları ürünleri, el yazmaları ve eski savaş aletlerinin yanı sıra, Urartu tarihi açısından da çok zengin bir eser koleksiyonu yer almaktadır. Bölgeye çok sayıda bulunan Urartu çivi yazılı zafer stelleri ile Akkoyunlu ve Karakoyunlulara ait koç ve koyun şeklindeki mezar taşları bulundukları yerlerden toplanarak müzeye nakledilmiştir. Etnografik eserler salonunda Van-Hakkâri yöresine özgü dokuma eserler, gümüş kemerler, tütün tabakaları, tespih ve ağızlıklar, bronzdan mutfak kapları ve tepelikler teşhir edilmektedir. Van'ın otantik yapısını gözler önüne seren Şark Köşesi de ziyaretçilerin beğenilerine sunulmuştur.

Travertenler

Van'ın Başkale ilçesi merkezine 45 km mesafede Dereiçi (Sawkan Köyü) yakınlarındadır. Oluşumu devam eden Travertenler Akçalı travertenleri olarak Van'ın mucizevi doğal mirasları arasında yerini tutmuştur.

Kaplıca (Şifalı Sular) veya Termal Turizm

Kaplıca – şifalı sular veya termal turizm şeklinde anılan bu turizm türünde, termal tesis bünyesinde doktor ve sağlık personeli gözetiminde, tıbbi araç ve gereçler eşliğinde jeotermal suyun içerisinde bulunan belli oranlardaki minerallerin tedavi edici özelliğinden faydalanarak gerçekleştirilen kürlerin, sağlıklı yaşam ve dinlenmeye yönelik bütün hizmetlerini kapsamaktadır. Van'da bulunan kaplıcaların bazıları ise: **Hasan Abdal Kaplıcası:** Erciş ilçesinin 28 km kuzeydoğusunda ilçeye bağlı Deli çay bucağında yer alan bu kaplıca 68°C sıcaklığa sahip olup, debisi 7 lt/sn'dir. Başta romatizma olmak üzere birçok hastalığa iyi geldiği ifade edilen bu kaplıca yöre halkı tarafından oldukça yoğun şekilde kullanılmaktadır.

Dergezin Kaplıcası: Muradiye ilçe merkezinin doğusunda Dergezin Köyü yakınlarında bulunan bu kaplıca 36°C sıcaklığı, 5 lt/sn'lik debisi ve litresinde 1.8 gramlık mineral miktarı ile 3. derecede önemli kaplıcalar arasına girmektedir. Ulaşım ve konaklama imkânlarının olmayışı nedeniyle turizm amaçlı kullanılmamaktadır. Ancak yerel halk tarafından kullanılmaktadır.

Doğancı Kaplıcası: Erciş ilçesinde bulunan bu kaplıca, özel idare tarafından yaptırılmış olup su an hizmet vermektedir.

Defris Kaplıcası: Çaldıran ilçesinde bulunan bu kaplıcanın su sıcaklığı 36°C olup debisi 0,05 lt/sn'dir.

Zereni Kaplıcası: Çaldıran ilçesinde bulunan kaplıcanın su sıcaklığı 55°C debisi 1lt/sn'dir. Yukarıdaki kaplıcalara ilaveten kimyasal özelliği tespit edilememiş termal ve mineral amaçlı kullanılmayan sıcak su kaynakları, oluşacak taleple doğru orantılı bir şekilde, diğer turizm değerleri ile paralel yapılacak bir plan çerçevesinde kullanılabilir.

5. 14. Van'da Turizm Sektörü Gelişimi, Beklentisi Ve Yabancı Turist Akımı

Van il bütünü; bulunduğu coğrafya, yeryüzü şekilleri (dağ – yayla), doğal güzellikleri, termal su kaynakları, arkeolojik ve tarihi kültür kalıntıları ile turizme hizmet edebilecek zengin bir potansiyeledir. Van'a gelen ziyaretçi sayısı son zamanlarda hızlı bir biçimde artmaktadır. TÜİK verilerine göre turist ve geceleme sayıları Tablo 13'te ve Tablo 14'te verilmiştir. Buna göre, Van'da yıl bazında turist sayısı artmakta, bu artış yerli ve yabancı turist sayısındaki artışla beraber olmaktadır. Ülke turist sayısındaki oranı ise %1'leri yakalamış durumdadır. Yine geceleme sayıları da gittikçe artan bir seyir izlemektedir. Bu da göstermektedir ki Van'da turiste vakit geçirecek ve harcamaları arttıracak aktivite imkânları sunulmaktadır. (DAKA-2020)

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

Tablo 13. Van turist ve geceleme sayıları ve ülkeye oranı (DAKA)

	Toplam geliş sayısı (kişi)		Toplam geceleme sayısı		Yabancı geliş sayısı (kişi)		Yabancı geceleme sayısı	
	Van	%	Van	%	Van	%	Van	%
2002	0	0,0	315.728	0,4	0	0,0	51.294	0,1
2003	7.616	0,0	304.389	0,4	7.373	0,1	31.054	0,1
2004	26.193	0,1	307.875	0,3	25.066	0,1	40.527	0,1
2005	21.638	0,1	255.085	0,2	19.403	0,1	48.756	0,1
2006	22.892	0,1	351.677	0,4	21.035	0,1	27.324	0,0
2007	20.710	0,1	442.232	0,4	18.553	0,1	31.793	0,0
2008	26.039	0,1	396.538	0,3	22.500	0,1	31.807	0,0
2009	28.304	0,1	489.062	0,4	27.066	0,1	28.960	0,0
2010	28.730	0,1	492.849	0,3	28.149	0,1	46.598	0,0
2011	74.106	0,2	546.970	0,4	51.024	0,2	51.029	0,1
2012	86.894	0,2	381.181	0,2	49.579	0,2	33.710	0,0
2013	125.600	0,3	254.979	0,2	85.080	0,2	36.630	0,0
2014	207.873	0,4	339.551	0,2	154.174	0,4	69.804	0,1
2015	212.338	0,4	346.309	0,2	154.569	0,4	71.077	0,1
2016	274.549	0,7	234.386	0,2	221.691	0,9	50.968	0,1
2017	478.041	1,0	1.070.260	0,7	421.977	1,3	486.220	0,6
2018	323.615	0,6	864.044	0,5	232.202	0,6	317.286	0,3

Tablo 14. Van'a gelen turist ve geceleme sayıları

YIL	Belediye Belgeli konaklama tesislerinde geliş ve geceleme sayıları						Turizm İşletme Belgeli konaklama tesislerinde geliş ve geceleme sayıları						Toplam					
	Geliş			Geceleme			Geliş			Geceleme			Geliş			Geceleme		
	Toplam	Yabancı	Vatandaş	Toplam	Yabancı	Vatandaş	Toplam	Yabancı	Vatandaş	Toplam	Yabancı	Vatandaş	Toplam	Yabancı	Vatandaş	Toplam	Yabancı	Vatandaş
2000							99301	8751	90550	160166	17116	143050	99301	8751	90550	160166	17116	143050
2001							77230	8902	68328	135126	17336	117790	77230	8902	68328	135126	17336	117790
2002	115484	9729	105755	151242	17263	133979	97114	16116	80998	164486	34031	130455	212598	25845	186753	315728	51294	264434
2003	101141	6296	94845	174970	13429	161541	81199	8478	72721	129419	17625	111794	182340	14774	167566	304389	31054	273335
2004	108769	6804	101965	182624	18554	164070	90521	11457	79064	125251	21973	103278	199290	18261	181029	307875	40527	267348
2005	73373	9569	63804	114336	16749	97587	96905	18613	78292	140749	32007	108742	170278	28182	142096	255085	48756	206329
2006	120008	2423	117585	202704	4309	198395	110337	14871	95466	148973	23015	125958	230345	17294	213051	351677	27324	324353
2007	175162	5295	169867	296793	9273	287520	107627	13766	93861	145439	22520	122919	282789	19061	263728	442232	31793	410439
2008	139642	4916	134726	247893	13247	234646	111535	11129	100406	148645	18560	130085	251177	16045	235132	396538	31807	364731
2009	157390	1709	155681	325413	3583	321830	121968	14469	107499	163649	25377	138272	279358	16178	263180	489062	28960	460102
2010	214145	13950	200195	346263	23535	322728	105352	13771	91581	146586	23063	123523	319497	27721	291776	492849	46598	446251
2011	207324	10007	197317	372291	19256	353035	109982	18184	91798	174679	31773	142906	317306	28191	289115	546970	51029	495941
2012	138357	4845	133512	248797	9788	239009	82448	11413	71035	132384	23922	108462	220805	16258	204547	381181	33710	347471
2013	76119	4023	72096	115391	6117	109274	94556	18527	76029	139591	30516	109075	170675	22550	148125	254982	36633	218349
2014	92503	3284	89219	126699	9063	117636	136393	38478	97915	212852	60741	152111	228896	41762	187134	339551	69804	269747
2015	106462	3859	102603	135075	10571	124504	136656	38414	98242	211234	60506	150728	243118	42273	200845	346309	71077	275232
2016	26043	329	25714	38038	602	37436	165048	32662	132386	196348	50366	145982	191091	32991	158100	234386	50968	183418
2017	402804	182535	220269	734638	337285	397353	176261	71406	104855	335622	148935	186687	579065	253941	325124	1070260	486220	584040
2018	340095	121723	218372	596734	216056	380678	147858	45983	101875	267310	101230	166080	487953	167706	320247	864044	317286	546758

5.14.1. Van Turizmini İranlı Turistler Üzerinden Değerlendirmek (DAKA-TÜİK,2018)

Türkiye'ye turizm amacı ile gelen yabancı turistlerin büyük bir çoğunluğunu İranlı turistler oluşturmaktadır. Ülkemizi gelen yabancı turizm açısından 6. Sırada yer alan İranlı turistler girişi Van üzerinden yapmaktadırlar.

Türkiye ve İran, güçlü tarihsel, ekonomik ve sosyal bağlara sahip, birbirine komşu iki ülkedir. Türkiye'nin İran ile 454 km sınırı bulunmakta olup, bunun büyük bir kısmı Van ilinin doğu sınırlarını oluşturmaktadır. Son yıllarda, Van'da yaşanan güvenlik sorunlarının büyük ölçüde ortadan kalkmasıyla birlikte, Van'ı ziyaret eden İranlı turist sayısında önemli ölçüde artışlar yaşanmaya başlamıştır. Van'ın yabancı girişine açık üç gümrük kapısı bulunmaktadır. Bunlar, Kapıköy Gümrük Kapısı'ndan tren yolu ve karayolu geçişleri ile havayoludur. Ancak, yabancı girişinin neredeyse tamamı Kapıköy Gümrük Kapısı üzerinden karayolu ile sağlanmaktadır. 2017 yılında Van sınırları içerisinde bulunan gümrük kapılarından Van'a toplam 421.977 yabancı ziyaret etmiştir. Bu yılda Van'ı ziyaret eden yabancıların %99,8'i (421.306 kişi) İranlıdır. Van'a gelen İranlıların neredeyse tamamı (421.179 kişi) ise Kapıköy Gümrük Kapısı'nın karayolu geçişini kullanmıştır. 2016 yılında Van gümrük kapılarından giriş yapan İranlı sayısı 221.206 kişi iken, 2017 yılında bu sayı %90,5 oranında artarak 421.306'ya ulaşmıştır. 2017 yılında İranlı turist sayısında görülen artışla birlikte Van ekonomisinde ve Van'ın sosyal hayatında gözle görülür bir canlanma yaşanmış, bu canlanma ulusal ve yerel basının da ilgi odağı haline gelmiştir. Bu durum, Van'ın turizm potansiyelini harekete geçirecek politikaların belirlenerek hayata geçirilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Konuyla ilgili karar alıcılar için gerekli olan bilimsel ve istatistiki verilerin derlenmesi amacıyla, İranlıların Van ekonomisine yaptıkları katkılar ile memnuniyet düzeyleri ve beklentilerinin ölçümünü amaçlayan bir saha çalışması yapılması fikri önem kazanmıştır. İranlıların Van'a giriş ve çıkışlarında en yoğun kullandıkları sınır kapısı olması hasebiyle, bu çalışmanın Kapıköy sınır kapısından çıkış yapan İranlılarla yapılmasının beklenen sonuçlar açısından yeterli olacağına kanaat getirilmiştir. Bu bağlamda, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) ile işbirliği içerisinde 2018 yılında 4 dönem halinde Kapıköy Gümrük Kapısı'ndan çıkış yapan İranlı ziyaretçilere yönelik bir araştırma yapılmasına karar verilmiştir. Nisan, Haziran, Eylül ve Kasım ayları içerisinde gerçekleştirilen 2018 yılı alan uygulamalarında toplam 2.505 anket yapılmıştır. Anketle elde edilen veriler 6.148 İranlı turist hakkında bilgi içermiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2018 yılı verilerine göre, Kapıköy Gümrük Kapısı'ndan 231.863 İranlı çıkış yapmıştır. Bu rakam baz alınarak anket verileri üzerinden yapılan tahminlere göre, 181.452 İranlı Van'da en az bir gece konaklamış, 4.518 kişi Van'ı günübirlik ziyaret etmiş ve 46.659 kişi ise diğer illerden gelerek Kapıköy Gümrük Kapısı'ndan İran'a transit geçiş yapmıştır. Van'ı günübirlik veya gecelemeli olarak ziyaret eden 185.970 İranlının Van ekonomisine turizm geliri olarak katkısı toplam 231.942.605 TL olarak tahmin edilmiştir. İranlı ziyaretçilerin Van'da yaptıkları kişi başına ortalama harcama ise 1.247 TL olarak hesaplanmıştır. 2 İran, 2018 yılı Nisan ayında sınır geçiş ücretlerini neredeyse 10 kat artırmıştır. Bu bağlamda, Nisan ayından itibaren Van'a gelen İranlı turist sayısında önemli oranda düşüş yaşanmıştır. 2017 yılında İranlı turist sayısında yaşanan büyük artışın 2018 yılında devam etmesi beklenirken, sınır geçiş ücretine yapılan zam nedeniyle İranlı turist sayısı açısından 2016 yılı seviyelerine geri dönüldüğü görülmektedir. Raporun ilerleyen bölümlerinde ilk olarak araştırmanın amacı, kapsamı ve metodolojisi açıklanmıştır. İkinci bölümde, anket çalışmasının soru bazında dönemsel ve yıllık sonuçlarına yer verilmiştir. Son bölümde ise anket sonuçlarının genel bir değerlendirmesi yapılarak görüş ve önerilerde bulunulmuştur (TÜİK-Daka,2019)

5.14.1.a.Temel Göstergeler

Kültür ve Turizm Bakanlığı resmi verilerine göre, 2018 yılında ülkemize toplamda 2.001.744 İranlı gelmiştir. Van ili sınır kapılarından ülkemize giriş yapan İranlı ve toplam turist sayıları ise 2016, 2017 ve 2018 yılları için Tablo 15’de verilmektedir.

Tablo 15. Van sınır kapısından giriş yapan yabancı sayısı,2016-2018

Yıl	Milliyet	Merkez (H)	Kapıköy (K)	Kapıköy (T)	Van-Toplam
2016	İran	707	220 417	82	221 206
	Toplam	721	220 881	89	221 691
2017	İran	4	421 179	123	421 306
	Toplam	68	421 786	123	421 977
2018	İran	-	229 194	2 246	231 440
	Toplam	34	229 893	2 275	232 202

*H: Havayolu, K: Karayolu, T:Tren yolu

Van ilinde 2018 yılında Belediye ve İşletme (Bakanlık) belgeli konaklama tesislerinde toplam 167.706 yabancı konaklama yapmış olup geceleme sayısı ise 317.286 olmuştur. Tablo 1’de yer alan veriler doğrultusunda %99,6 oranında İran uyruklu kişilerin geldiği bilgisi dahilinde, konaklayan kişilerin neredeyse tamamının İranlı olduğu söylenebilir. 2018 yılında Belediye ve İşletme (Bakanlık) belgeli konaklama tesislerinde konaklayan yabancı turist ve geceleme sayıları detaylı olarak Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 16. Belediye ve işletme belgeli tesislerde konaklayan yabancılar ve geceleme sayıları, 2018

	1.Dönem		2.Dönem		3.Dönem		4.Dönem		Toplam	
Tesis türü	Tesise Geliş Sayısı	Geceleme sayısı	Tesise Geliş Sayısı	Geceleme sayısı	Tesise Geliş Sayısı	Geceleme sayısı	Tesise Geliş Sayısı	Geceleme sayısı	Tesise Geliş Sayısı	Geceleme sayısı
Belediye Belgeli	58 515	98 090	15 018	27 766	34 878	66 287	13312	23913	121 723	216 056
İşletme Belgeli	17 223	38 519	6 648	14 927	15 911	35 628	6201	12156	45 983	101 230
Toplam	75 738	136 609	21 666	42 693	50 789	101 915	19513	36069	167 706	317 286

Kapıköy Sınır Kapısı'nda gerçekleştirilen çalışma öncesi sahip olunan resmi veriler Tablo 12 ve Tablo 13'de görüldüğü gibi kısıtlı bilgiler içermekte, turistlerin Van şehrine ekonomik katkı ve beklentilerine yönelik istatistikleri içermemektedir.

5.14.2. İranlı Turistlerin Van'a Gelme Nedenleri

Emniyet kayıtlarına göre 2018 yılında Kapıköy Sınır Kapısından İran uyruklu 231.863 (Van'a ekonomik katkısı olan ve transit geçen kişiler toplamıdır.) kişi çıkış yapmıştır. Yapılan anket çalışmasından elde edilen sonuçlara göre İranlı ziyaretçilerin %48'inin Van'a gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler için geldiği tespit edilmiştir. İkinci sırada, % 17,9 ile alışveriş için gelenler yer almaktadır. Van'a kayda değer ekonomik katkı sunmadan İran'a transit geçenlerin oranı ise %20,1 olarak tahmin edilmiştir.

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

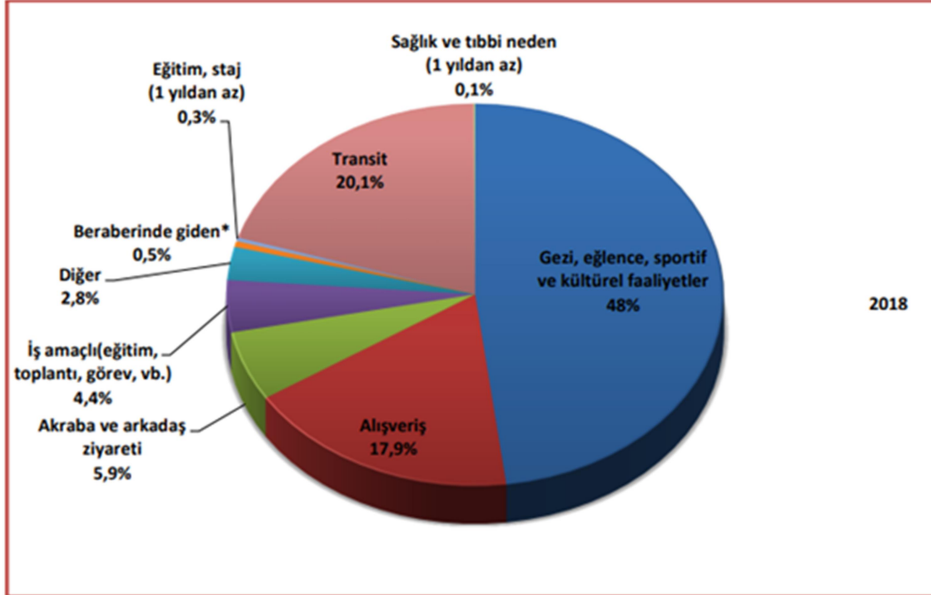

Tablo 17. Van'a geliş amaçlarına göre çıkış yapan ziyaretçiler

	1.Dönem		2.Dönem		3.Dönem		4.Dönem		2018	
Ziyaret amacı	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Toplam	114 956	100	36 853	100	55 045	100	25 009	100	231 863	100
Gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler	45 325	39,6	20 009	54,3	34 080	61,9	11 943	47,8	111 357	48,0
Alışveriş	23 173	20,2	7 863	21,3	5 276	9,6	5 082	20,3	41 394	17,9
Akraba ve arkadaş ziyareti	9 494	8,2	469	1,3	2 781	5,1	1 016	4,1	13 760	5,9
İş amaçlı(eğitim, toplantı, görev, vb.)	6 840	5,9	763	2,1	1 640	3,0	1 016	4,1	10 259	4,4
Diğer	3 573	3,0	1 225	3,3	674	1,2	933	3,7	6 405	2,8
Berberinde giden*	613	0,5	124	0,3	180	0,3	170	0,7	1 087	0,5
Eğitim, staj(1 yıldan az)	510	0,4	117	0,3	143	0,3	-	-	770	0,3
Transit	25 428	22,1	6 224	16,9	10 200	18,5	4 807	19,2	46 659	20,1
Sağlık ve tıbbi neden(1 yıldan az)	-	-	59	0,2	71	0,1	42	0,2	172	0,1

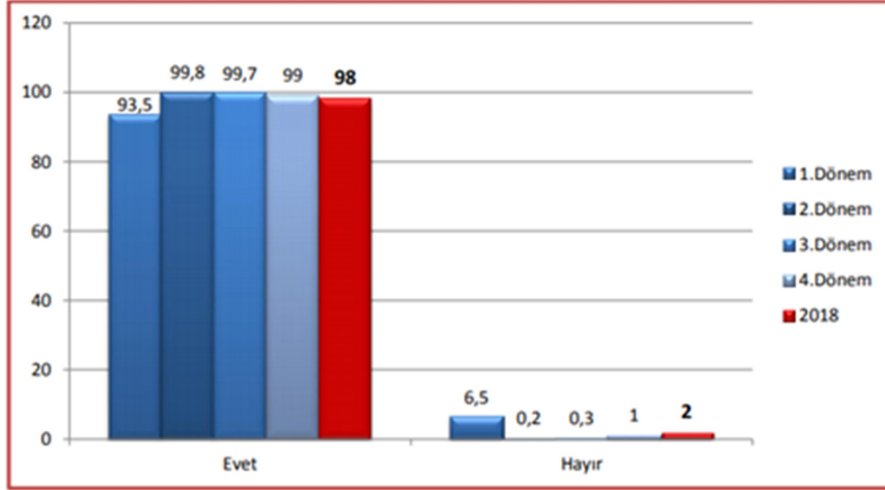
*Şoför, Muavin, Rehber vb.

Şekil 6. Van'a geliş amaçlarına göre çıkış yapan ziyaretçiler

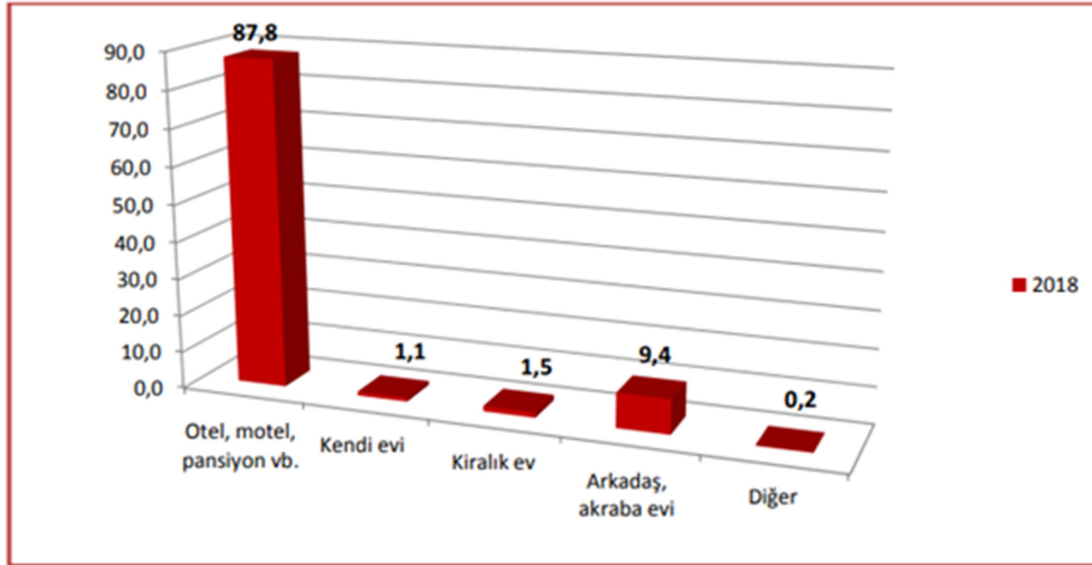
Şekil 7. Van'da geceleme yapma durumu

İranlı ziyaretçilerin 2018 yılı içinde %98'i Van'da en az bir gece konaklama yaparken, %2'sinin ise günübirlik olarak ziyaret gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

Şekil 8. Ziyaretçilerin geceleme tercihleri

* Ziyaretçi ve geceleme sayıları yapılan anketten elde edilen tahmin sonuçlarıdır.

16. Van'ı ziyaret eden İranlılardan sağlanan turizm gelirleri Van'ı ziyaret eden İranlılardan elde edilen toplam turizm geliri 2018 yılında toplam 231.942.605 TL olarak tahmin edilmiştir. Kişisel harcamalar (Yeme-içme, konaklama, sağlık vb.) 70.989.733 TL; Diğer mal ve hizmetler (Giyecek ve ayakkabı, hediyelik eşya vb.) ise 146.151.029 TL olarak gerçekleşmiştir. Turizm gelirleri içerisinde en yüksek pay

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

%55,1 ile “Giyecek ve ayakkabı” harcama grubuna aittir. Ziyaretçiler, seyahatlerini kişisel veya paket tur ile organize etmektedirler. Yapılan harcamaların 217.140.762 TL’sini kişisel harcamalar, 14.801.843 TL’sini ise paket tur harcamaları oluşturmaktadır. 2018’de ziyaretçilerin kişi başına ortalama harcaması 1.247 TL olmuştur. Ziyaretçilerin 2018 yılında yaptıkları dayanıklı tüketim, gayrimenkul ve toptan harcamaları ise Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Harcama türlerine göre turizm gelirleri (TL)

	1.Dönem	(%)	2.Dönem	(%)	3.Dönem	(%)	4.Dönem	(%)	2018	(%)
Harcama Türü										
Toplam turizm geliri	98 738 396	100	45 609 298	100	60 359 221	100	27 235 690	100	231 942 605	100
Kişisel Harcamalar										
Yeme-içme	12 169 156	12,32	4 463 011	9,80	9 379 357	15,54	3 367 913	12,37	29 379 436	12,67
Konaklama	11 969 557	12,12	5 162 847	11,31	7 289 871	12,08	2 742 759	10,07	27 165 034	11,71
Sağlık	115 875	0,12	65 163	0,14	60 343	0,10	30 870	0,11	272 251	0,12
Ulaştırma(Van İçi)	1 044 345	1,06	397 857	0,87	522 605	0,87	107 106	0,39	2 071 914	0,89
Spor, eğitim, kültür	658 688	0,67	446 125	0,98	1 607 805	2,66	233 050	0,86	2 945 668	1,27
Tur hizmetleri	25 750	0,03	70 100	0,15	731 432	1,21	266 743	0,98	1 094 025	0,47
Uluslararası ulaştırma(Türk Firmaları)	3 829 038	3,88	1 633 838	3,60	1 742 277	2,89	856 253	3,14	8 061 405	3,47
Diğer mal ve hizmetler										
Giyecek ve ayakkabı	59 513 831	60,27	25 761 831	56,50	28 075 779	46,51	14 622 957	53,69	127 974 397	55,18
Hediyelik eşya	8 439 531	8,55	3 235 627	7,10	2 622 839	4,35	1 910 520	7,01	16 208 517	6,99
Mücevher, altın, gümüş	22 991	0,02	18 718	0,05	72 468	0,12	28 364	0,10	142 541	0,06
Diğer harcamalar	354 516	0,36	758 845	1,60	372 987	0,62	339 225	1,25	1 825 573	0,79
Paket tur harcamaları	595 118	0,60	3 595 336	7,90	7 881 460	13,06	2 729 931	10,02	14 801 843	6,38

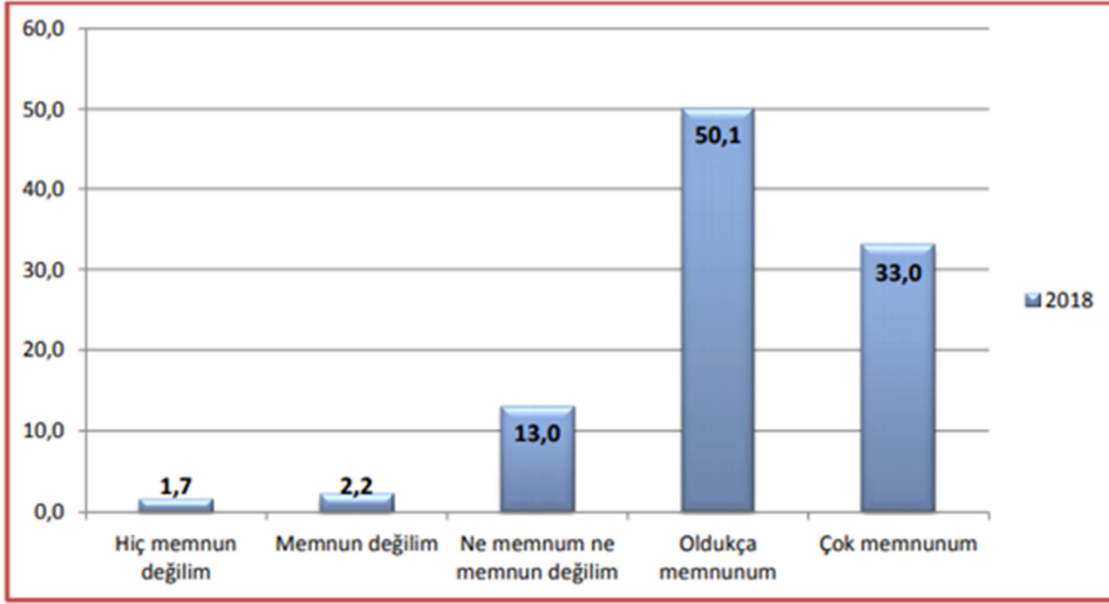
5.14.3. İranlıların Van Ziyaretinden Memnuniyet Düzeyleri

2018 yılında dört dönem olarak yürütülen çalışmada ölçülen memnuniyet düzeyleri yıllık ortalama olarak verilmiştir.

a. Güvenilirlik (Esnafa, vatandaşa karşı memnuniyet)

Güvenilirliğe ilişkin memnuniyet düzeyleri incelendiğinde ziyaretçilerin Van esnafına ve halkına karşı güvenilirlikte % 83,1 oranında memnun olduğu bulunmuştur. Memnun değilim diyenlerin oranı ise % 3,9’dur.

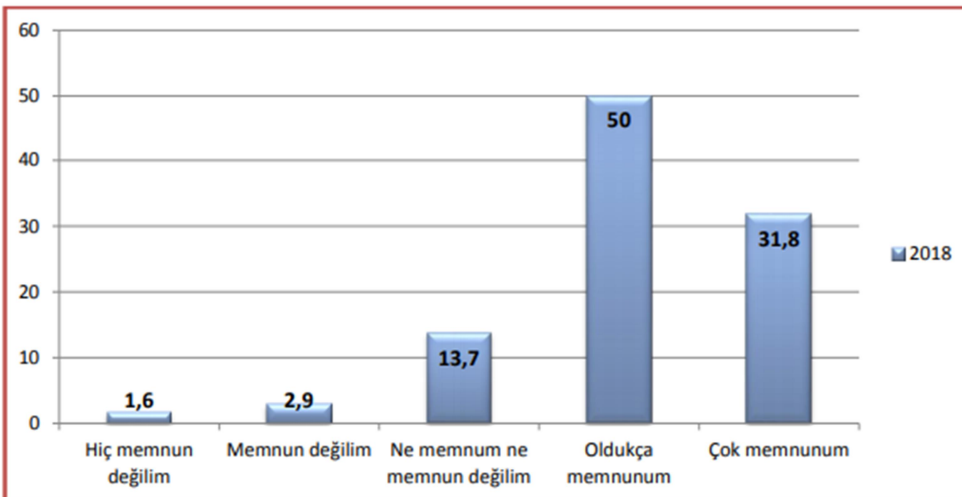
Şekil 9. Güvenliğe ilişkin memnuniyet

b. Misafirperverlik

İranlı ziyaretçilerin % 81,8'inin Van halkının misafirperverliğinden memnun olmuştur. Memnun değilim diyenlerin oranı ise % 4,5'dir

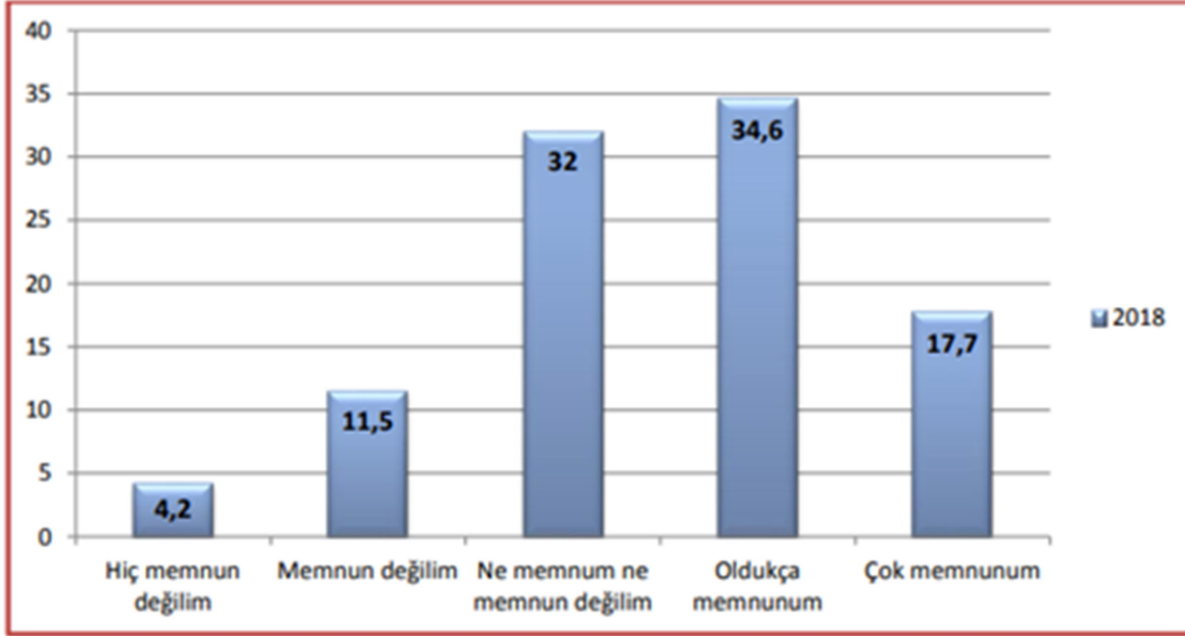
Şekil 10. Van halkının misafirperver tutumlarından memnuniyet

c. Fiyatlar

İranlı ziyaretçilerin %52,3'ü genel fiyat düzeylerinden memnundur. Fiyatlardan memnun olmayanların oranı ise % 15,7'dir.

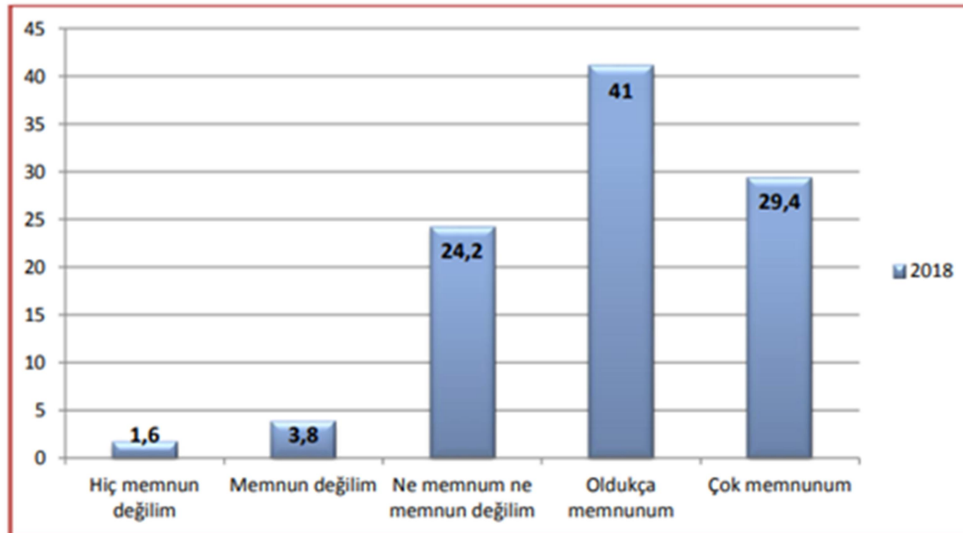
Şekil 11. Fiyatlardan memnuniyet

d. Güvenlik

(Asayiş, polis hizmetlerinden memnuniyet) İranlı ziyaretçilerin güvenlik hizmetlerinden memnuniyeti % 70,4 oranındadır. Memnun olmayanların oranı ise % 5,4'dür

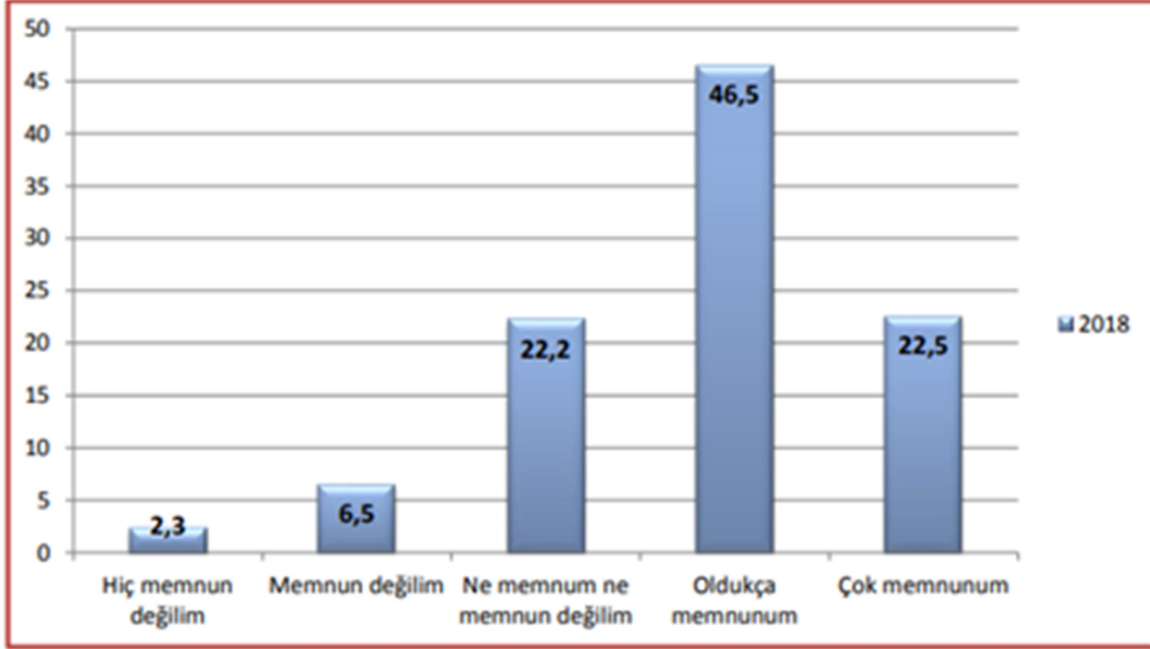
Şekil 12. Güvenlik hizmetinden memnuniyet

e. Çevre temizliği

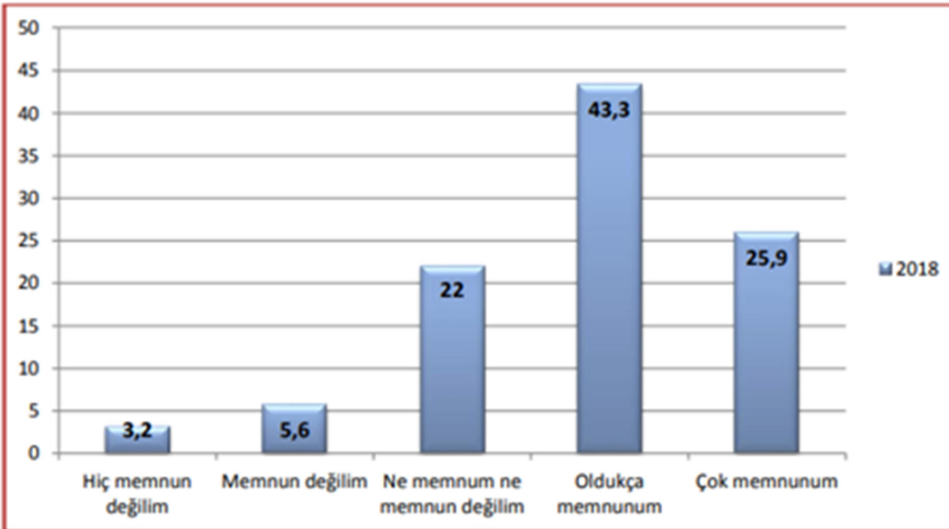
İranlı ziyaretçilerin % 69'u Van'ın çevre temizliğinden memnundur. Çevre temizliğinden memnun olmayanların oranı ise % 8,8'dir.

Şekil 13. Çevre temizliğinden memnuniyet

f. Kültürel hayat (müze, sinema vb.)

İranlı ziyaretçilerin % 69,2'si Van'daki kültürel imkanlardan memnundur. Memnun olmayanların oranı ise % 8,8'dir

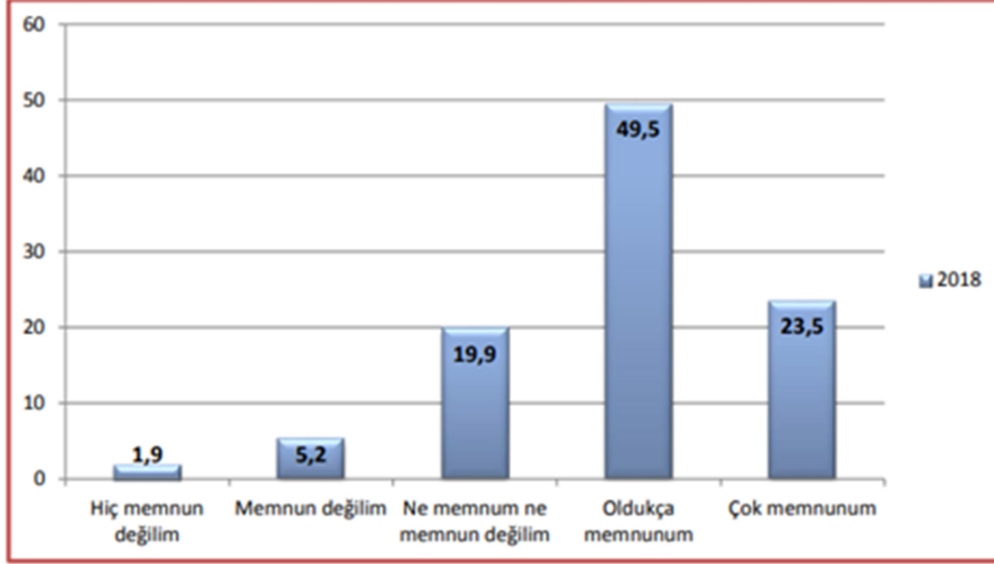
Şekil 14. Kültürel imkânlardan memnuniyet

g. Yeme-içme hizmetleri

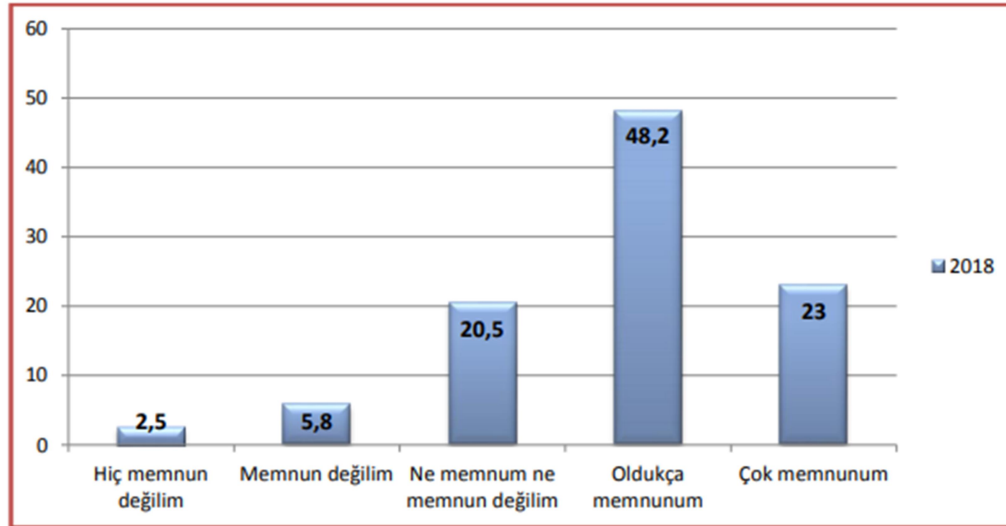
İranlı ziyaretçilerin % 73'ü Van'ın yeme-içme hizmetlerinden memnundur. Yeme içme hizmetlerinden memnun olmayanların oranı ise % 7,1'dir.

Şekil 15. Yeme içme hizmetlerinden memnuniyet

h. Konaklama hizmetleri

İranlı ziyaretçilerin %71,2'si Van'daki konaklama hizmetlerinden memnun olduğu belirtmiştir. Konaklama hizmetlerinden memnun olmayanların oranı ise % 8,3'dür.

Şekil 16. konaklama hizmetlerinden memnuniyet

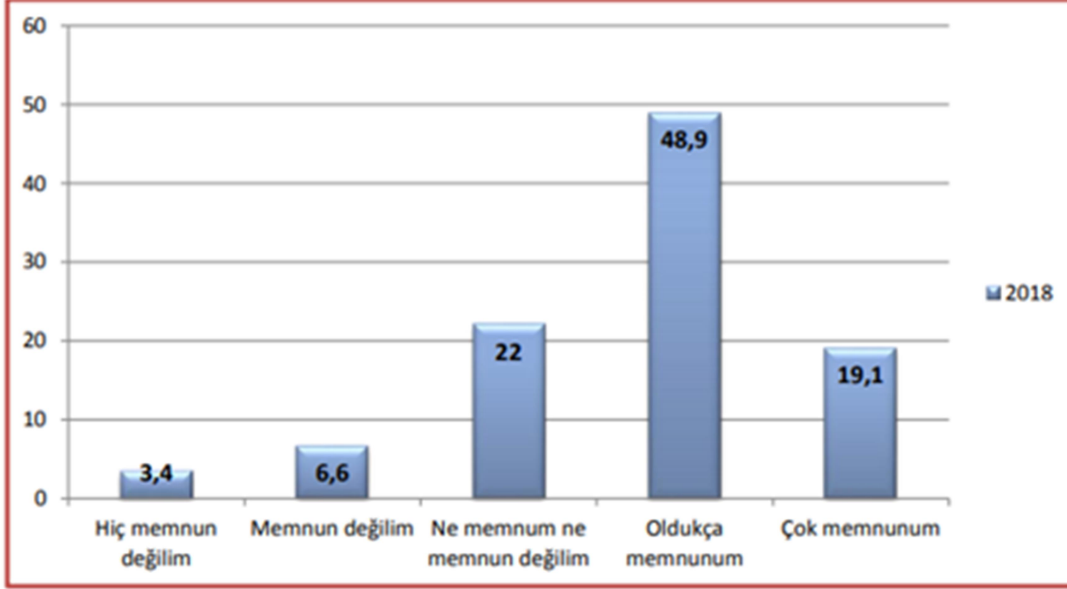

Şekil 25. Konaklama hizmetlerinden memnuniyet

i. Ulaştırma hizmetleri

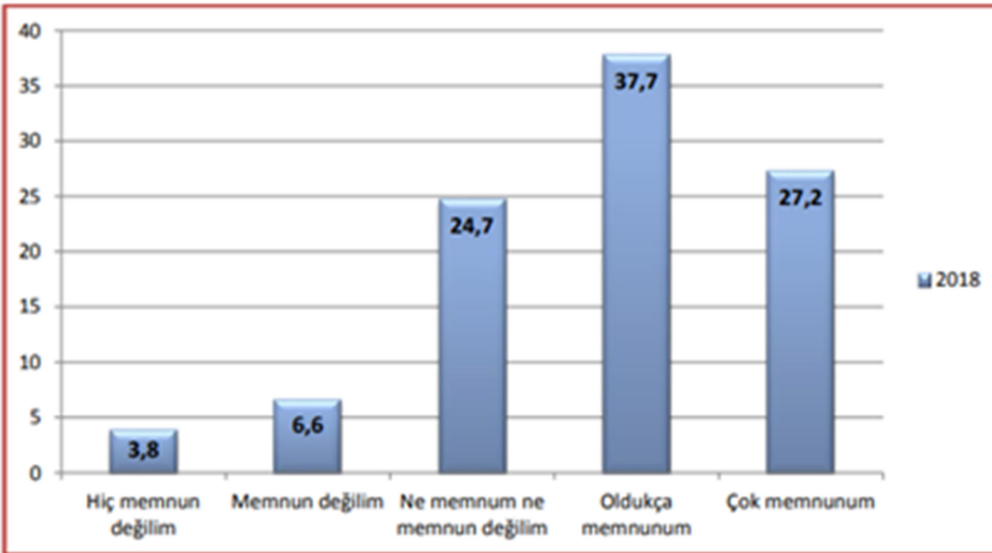
İranlı ziyaretçilerin %68'i Van'daki ulaştırma hizmetlerinden memnun olduğunu belirtmiştir. Ulaştırma hizmetlerinden memnun olmayanların oranı ise %10'dur.

Şekil 17.Ulaşım hizmetlerinden memnuniyet

j. Tur hizmetleri

İranlı ziyaretçilerin %64,9'u tur hizmetlerinden memnun olduğunu belirtmiştir. Tur hizmetlerinden memnun olmayanların oranı ise %10,4'tür

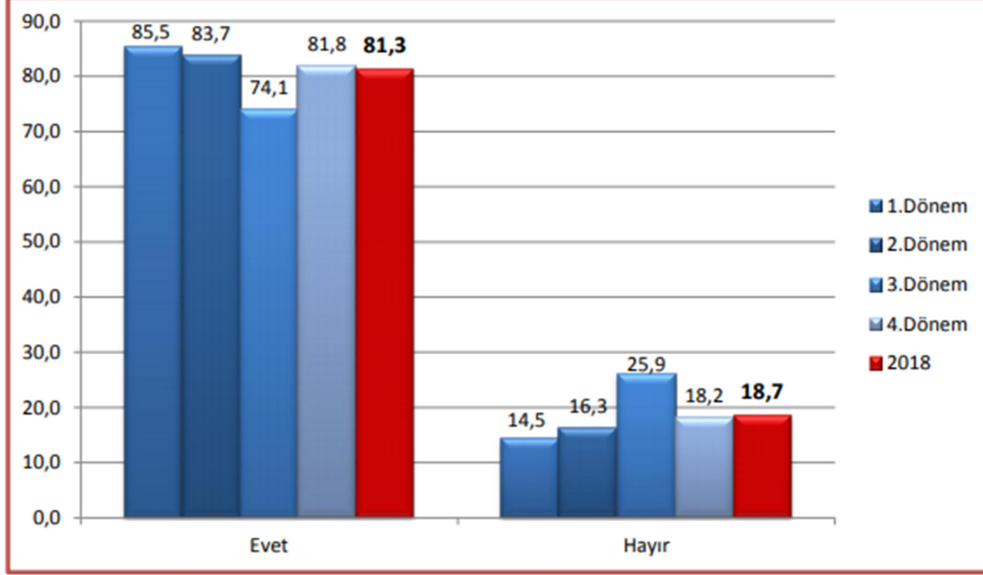
Şekil 18.Tur hizmetlerinden memnuniyet

5.14.4. Van'a Tekrar Gelmeyi Düşünüyor Musunuz?

İranlı ziyaretçilerin %81,3'ü Van'ı tekrar ziyaret etmeyi düşündüğünü ifade etmiştir.

Şekil 19. Van'ı tekrar ziyaret etme durumu

5.15. Sonuç ve Öneriler

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, Van'a gelen turistlerin %99,6'sını İranlılar oluşturmakta ve İranlıların neredeyse tamamı ise Van'a Kapıköy Sınır Kapısı üzerinden giriş-çıkış yapmaktadır. Son dönemlerde Van'da görülen İranlı turist sayısındaki artış, Van ekonomisine ve sosyal hayatına canlılık getirmiş ve vatandaşın yüzünü güldürmüştür. Bu durum, İranlı turist potansiyelinden azami düzeyde yararlanabilmek için bilimsel verilere olan ihtiyacı ön plana çıkarmıştır. İstatistiki veriler ışığında Van'ın turizm potansiyelini güçlendirmeye yönelik doğru kararların alınması ve doğru adımların atılması mümkün olabilecektir. TÜİK Van Bölge Müdürlüğü ile Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı arasında gerçekleştirilen bir işbirliği protokolüyle, Van'a gelen İranlı turistlerin yaptıkları harcamaların, Van'daki hizmetlerden memnuniyet düzeylerinin ve beklentilerinin belirlenmesine yönelik bir bölgesel araştırma projesi hayata geçirilmiştir. Bu araştırmanın 2018 yılında 4 dönem halinde Van'ı ziyaret edip Kapıköy Sınır Kapısı'ndan İran'a çıkış yapan İranlılar'la uygulanması kararlaştırılmıştır. Bu proje kapsamında, 2018 yılının 4 Dönemine ilişkin çalışmalar Kapıköy Sınır Kapısı'nda gerçekleştirilmiştir. Bu süre içerisinde Kapıköy Sınır Kapısı'ndan çıkış yapan İranlı turistlerle toplam 2.505 anket gerçekleştirilmiş ve bu anketlerde 6.148 kişinin verisi kapsanmıştır. 2018 yılı genelinde Kapıköy Gümrük Kapısı'ndan çıkış yapan İranlı sayısı 231.863 kişi olmuştur. Anket verilerinin toplam çıkış yapan İranlı sayısına genişletilmesi suretiyle elde edilen tahminlere göre, bu dönemde 181.452 İranlı Van'da en az bir gece konaklamış, 4.518 İranlı turist Van'ı günübirlik ziyaret etmiş ve 46.659 kişi ise diğer illerden gelerek Kapıköy Gümrük Kapısı'ndan İran'a transit geçiş yapmıştır. Van'ı günübirlik ve gecelemler olarak ziyaret eden 185.970 İranlının Van ekonomisine turizm geliri olarak katkısı toplam 231.942.605 TL olarak tahmin edilmiştir. İranlı ziyaretçilerin Van'da gerçekleştirdikleri kişi başına ortalama harcama ise 1.247 TL olarak hesaplanmıştır. İranlı turistlerin Van'da gerçekleştirdikleri harcamaların %55,2'si giyecek ve ayakkabı, %12,7'si yeme-içme ve yine %11,7'si konaklama harcamasıdır. 2018 yılında Van'a gelen İranlıların

%28,4'ü Tahran'da, %21,7'si Tebriz'de, %9,9'u Urmiye kentinde ve %7'si Hoy'da ikamet etmektedir. Ziyaretçilerin yarısından fazlası (%63'ü) üniversite mezunu ve %73,6'sı bir işte çalışmakta olup, %71,4'ü orta gelir düzeyine sahiptir. İranlı turistlerin %48'i gezi amacıyla ve %18'i alışveriş amacıyla Van'a gelmiştir. Van'a gelmeden önce kaygı veya korku yaşayan turist oranı %2,9 düzeyindedir. Van'da geceleme yapan İranlı turistlerin %87,8'i otel, pansiyon vb. yerlerde, %9,4'ü arkadaş/akraba evinde konaklamıştır. Otel ve pansiyonlarda yapılan konaklamaların sayısı toplam konaklama sayısının %62,7'sini oluşturmaktadır. İranlıların Van seyahatlerinde en çok memnun oldukları hizmetler %83,1 ile esnafa/vatandaşa karşı duydukları güven ve %81,8 misafirperverlik olmuştur. Memnuniyet düzeyi en düşük olan hizmetler ise %52,3 ile fiyatlar ve %64,9 ile tur hizmetleri olmuştur. Görüşme yapılan İranlı turistlerin %9,2'si Van seyahatlerinde bir sorunla karşılaştıklarını ifade etmiştir. En sık karşılaşılan sorunlar içerisinde, esnafın ve halkın turistlere karşı davranışları (%20,6), ulaştırma hizmetlerinde fiyatların yüksekliği ve şoförlerin davranışlarıyla ilgili sorunlar (%20,5), pahalılık (%19) ve sınır kapısında yaşanan sorunlar (%12,6) öne çıkmıştır. İranlı turistlerin %43,9'u Van'da sunulan hizmetlerde eksiklik/yetersizlik olduğunu düşünmektedir. Eksik görülen hizmetler içerisinde, sınır kapısı hizmetleri (%28,7), ürün ve hizmetlerin pahalılığının kontrol edilmemesi (%15,5), belediye hizmetlerinde görülen eksiklikler (%12,4) (park, bahçe ve yeşil alanların azlığı), konaklama hizmetleri (%10,1) ile görülen eksiklikler içerisinde öne çıkmıştır. İranlılar içerisinde Van'ı ilk kez ziyaret edenlerin oranı %46,4 iken 4'ten fazla kez ziyaret edenlerin oranı ise %24,6'dır. Turistlerin %81,3'ü Van'a tekrar gelmeyi düşündüğünü belirtirken, bunların neredeyse tamamı Van'ı hiç gelmeyenlere önerebileceklerini ifade etmişlerdir. Van'ın turizm açısından çekiciliğini artırabilmek için turistlerin yaşadıkları sorunların asgari düzeye indirilmesi önem arz etmektedir. Öncelikle çözülmesi gereken sorunların başında, Van'a ulaşım ve şehir içi ulaşım da yaşanan sıkıntılar gelmektedir.

İranlılar özellikle fiyatların yüksekliğinden ve şoförlerin turistlere karşı davranışlarından şikayetçi olmuşlardır. İranlıların fiyatların yüksekliğiyle ilgili şikayeti sadece ulaştırma üzerine değil, konaklama ücretlerinin yüksekliğinden ve esnafın ürünleri yüksek fiyattan satmaya çalıştıklarından dem vurmaktadırlar. Konunun muhataplarına yönelik eğitim ve bilgilendirme toplantıları düzenlenerek, fiyatların şişirilmemesi ve İranlı ziyaretçilere karşı pozitif yaklaşımlar sergilenmesi konularında farkındalık yaratılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, özellikle İranlıların yoğun geldiği dönemlerde sahada fiyat denetimlerine ağırlık verilmelidir. İranlıların Van'a çeken en önemli unsurların başında Van'ın güzelliğinin ve yakınlığının yanı sıra fiyatların uygunluğunun geldiği akıldan çıkarılmamalıdır. Fiyatlar gereğinden fazla yükseltildiği takdirde Van turizmi bundan ciddi yara alabilecektir. Alan uygulaması sırasında, birçok ziyaretçi sınırdan giriş-çıkış yapan turistlere yönlendirme yapabilecek Farsça bilen görevlilerin olması ve turistlere broşür, harita vb. materyallerin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Kapıköy Gümrük Kapisında tuvalet ve temizlik hizmetlerinin çok yetersiz kaldığı hususu da önemli şikayet konularından biri olmuştur. Yeni tesislerin hizmete girmesiyle birlikte tuvalet ve temizlik sorunlarının çözümlenmiş olduğu düşünülmektedir. İranlıların Van'da gördükleri önemli eksiklerden biri, park ve bahçe gibi yeşil alanların yetersiz olmasıdır. Bu konuda belediyelere büyük işler düşmektedir. Hem Van'da yerleşik halkın hem de turistlerin şehrin keşmekeşinden sıyrılarak stres atabilmeleri için uygun yerlere geniş mesire alanları, parklar yapılmalıdır. Şehir içinde kullanılan ulaşım araçları içerisinde gemi/bot/vapur kullanım oranının %1,9 olması dikkat çekicidir. Bu durum, Van'a gelen İranlıların çok büyük bölümünün Akdamar Adası'na gitmediklerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, İranlılara yönelik Akdamar Adası'nın tanıtımına öncelik verilmesi gerektiği açıktır. Van'ın merkezinde bulunan vapur iskelesinden düzenlenecek hızlı seferler ile

Akdamar Adası'na ziyaret teşvik edilerek turizm gelirleri arttırılabilir. Akdamar Adası'nın yanı sıra diğer müze ve ören yerlerinin tanıtımına ağırlık verilerek, Van'ın kültür turizmi potansiyelinin canlandırılması yararlı olacaktır. Bunun yanında, kar örtüsünün uzun süre kaldığı yerlere kayak merkezi vb. tesisler inşa edilebilir ve böylelikle kış turizmi potansiyelinden yararlanılabilir.(DAKA İran Turizm Raporu-2018)

5.16. Van Turizm Açısından GZFT ANALİZİ

Tablo 19. Van turizmine ait GZFT analizi (DAKA Spor Raporu-2020)

GÜÇLÜ YÖNLER
Turizmin hizmetine sunulacak jeotermal su kaynaklarının varlığı
Rafting, yelkenli, trekking, tırmanış, yamaç paraşütü vb. doğa ve macera sporları potansiyelinin bulunması
Niteliği arttırılabilecek 0-25 yaş arası genç nüfusun yüksek oranı
Artos Dağının yüksek tanınırlığı
Deniz - kum - güneş turizmi potansiyeli
Farklı ulaşım alternatiflerinin (hava, kara ve demir yolunun; yüksek erişilebilirliğin) oluşu
Türkiye'nin en büyük gölünün varlığı
İran bağlantılı demiryolu güzergahının varlığı
İran ile sınır ticaretinin varlığı
Kadın nüfusun girişimciliğinin yüksek olması
Köklü ve çoklu kültürel geçmişinin bulunması
Kuş gözlemciliğine uygun alanların olması
Kültür turizmine hizmet edecek potansiyelin bulunması
Sınır kenti olmasından kaynaklanan stratejik konumu
Turizme hizmet edecek su kaynaklarının olması
Ters lale, ince kefal, Van kedisi, Van kahvaltısı, otlu peynir, gümüş işlemeciliği ve meyve / sebze kurutma gibi marka değeri taşıyan ve turizme hizmet edecek yerel ürünlerin varlığı
Derin bir Urartu tarihi kimliğinin kente yerleşmiş olması
Üniversitenin ve teknokentin varlığı
Van gölünün suyunun şifalı özelliği
Yatırımlarda Van'ın 6. Teşvik Bölgesinde yer alması
Turizmin farklı tipleri için zengin flora ve fauna çeşitliliği
İranlı turistlerden kaynaklı turizm hareketliliği nedeniyle kentin turizmi biliyor olması
Turizme yönelik fiziki altyapının iyi derecede var olması (konaklama, yeme – içme)
Turizme yönelik sosyal altyapının gittikçe iyileşiyor olması (halkın turizmi benimsemesi)
Van'ın birçok turizm rotası, kuşağı, koridoru ve teması üzerinde bulunması
Devlet desteklerinden yararlanma imkanlarının bulunması
Doğal ve arkeolojik açıdan keşfedilmemiş alanların olması
Demiryolu bağlantısının bulunması
Deniz yolunun bulunması

Eğitilebilecek genç nüfusun varlığı
Farklı etnik yapıların bir arada bulunması
Fiziksel ve sosyal anlamda değişim ve dönüşüme açık olması
İnsanlarda sosyo-kültürel aktivite yapma isteğinin bulunması

ZAYIF YÖNLER

Turizmle ilgili il genelinde hala alt yapı eksikliğinin var olması (yatak kapasitesinin yetersizliği)
Turizme yönelik olarak beşeri sermayenin etkin biçimde kullanılamaması
Hizmetler sektöründe çalışabilecek çağdaki genç nüfusun göçle kaybedilmesi
Demiryolu alt yapısının yeterince gelişmemiş olması
Demiryolunda turistik yolcu taşımacılığının olmaması
Turizme hizmet edecek şekilde deniz tabiat bütünlüğünün bulunmaması
Gölden sosyoekonomik olarak yeterince yararlanamaması
Depreme karşı dirençliliğin geliştirilememesi
Devlet teşviklerinden yeterince faydalanılamaması
Yoğun göç alıp vermesi nedeniyle sürdürülebilirliğin zayıflaması
Hizmetler sektöründe istihdam edilen nüfusun eğitim seviyesinin düşük olması
Jeotermal kaynaklardan turizm amaçlı faydalanılamaması
Kadınlarda düşük okuma – yazma oranı
Kadınların iş gücüne katılım oranının düşük olması
Kent içi erişimin zayıf olması
Göl kıyısının günlük hayatta yeterince kullanılmaması
Deniz turizminin gelişmesi için uygun dönemin kısıllığı
Nüfusun büyük bir bölümünün deprem kuşağı üzerinde bulunması
Yerel aktörlerin ortak hareket etmesinin zorluğu ve STK'ların zayıf oluşu
Tarihi ve kültürel değerlere sahip çıkılamaması
Turizmde kalifiye iş gücünün az olması
Uluslararası uçuş hizmetlerinin olmaması
Üniversite - kent etkileşiminin zayıf olması
Van'ın üretim ve pazar merkezlerine uzak olması
Yeşil alanların il genelinde yetersizliği
Yüksek işsizlik oranı
Bilinçsiz arazi kullanımı
Kent kimliğinin olmaması
Nüfusun büyük yoğunluğunun göl çevresinde bulunması
Teknik altyapının yetersiz olması
Yerel üretimin yetersizliği

FIRSATLAR

Van'ın yeni yükselen turizm kavramlarından olan İpekyolu üzerinde bulunması
Van gölünün kıyılarına şu ana kadar fonksiyon yüklenmemiş olması

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması
Altyapıya yönelik yatırımların ülke genelinde artırılması
Başta İran olmak üzere turist çekebilecek ülkelere yakın olması
Türkiye'nin doğu sınırından Asya'ya açılma noktası olması
Van YYÜ'nün bölge üniversitesi konumunda bulunması
Yüksek irtifa kampları için potansiyelinin bulunması

TEHDİTLER
Deprem kuşağında bulunması
Göç vermesi
Mesleki eğitimlerin yetersizliği
Van Gölü'nün kirletilmesi
Yaşanabilirlik göstergelerinin düşük olması.
Güvenlik sorunu varmış algısı

6.VAN ÇATAK BELEDİYESİ RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ

*DAKA Çatak İlçe Raporu

Giriş

6.1 İlçeye Genel Bakış

Çatak 645'te yöreye gelen Araplar tarafından kurulmuştur. Daha sonra Bizans İmparatorluğu'nun eline geçen Çatak 1071 Malazgirt Meydan Muharebesiyle Anadolu'ya gelen Türkler tarafından fethedilmiştir. Selçuklu Devleti'nin idaresinde bir müddet kaldıktan sonra 1100 yılında Sökmenli Devleti'nin yönetimine geçmiştir. Köseadağ Savaşı (1243) ile Moğolistilasinuğramışolan Çatak 1350 yılından sonra Hakkâri Beyliği'nin eline geçmiştir. Timur'un Anadolu Seferine kadar Hakkâri Beyliği'nin idaresinde kalan ilçe, daha sonra İran'da bulunan Safevi Devleti'nin hâkimiyeti altına girmiştir. 1548 yılında Kanuni Sultan Süleyman tarafından Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altına girmiştir.

Çatak, Osmanlı İmparatorluğu tarafından 1830'lu yıllarda büyük bir kasaba haline getirilmiş olup, uzun süre Hakkâri Derebeyliğine bağlı olarak kalmıştır. İlçenin eski adı "ŞAĞI HAKKÂRİ" olup, 1865 yılında ilçe teşkilatına kayıt edilirken "ŞİTAK" adını almıştır. Cumhuriyet İdaresi kurulduktan sonra İlçenin adı Çatak olarak değiştirilmiştir.

1914-1915 yıllarında Çatak ilçesi Rus işgaline uğramıştır. İmparatorluk zamanında Şark Vilayetlerinin birçoğunda olduğu gibi Çatak merkez ve köylerinde azınlık halinde Ermeniler yaşamaktaydı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında (1914-1915) Van Vilayeti ve civarı Ruslar tarafından işgal edilince Çatak İlçesi de bu işgalden kurtulamamıştır. İşgal sırasında Ruslarla birlik olan Ermeniler, Rusların himayesi ile Türklere çok zulüm ve işkence yapmış, birçok Türk'ü şehit etmişlerdir. Bu nedenle o zamanlarda Ermenilerin saldırısına biraz olsun karşı koymak için belli sayıdaki Çataklı Türk, şimdiki Karşıyaka ile Alaçam

Mahallelerini inşa ederek İlçe merkezini işgal eden Ermenilerin İlçeyi terk etmeleri için zemin hazırlamışlardır.

1917 yılında Rusya'da çıkan ihtilal ile Çarlık idaresi devrilip yerine Bolşevik idaresi kurulunca, Rusya yurdumuzdaki askeri birliklerini çektiği sırada Ermenilerin bir kısmı İran'a bir kısmı Rusya'ya, bir kısmı da Irak'a giderek Çatak'ı terk etmişlerdir.

Çatak'ın sınırlarında tarihi eser olarak üç kemer köprü vardır. Bu köprülerden birisi ilçenin içerisinde olup Sortkin Çayı üzerinde geçit vermekte ve halen kullanılmaktadır. Diğer iki köprü "Holkan" ve "Zırlı" köprüleri, Norduz Deresi üzerinde olup, dere üzerinde halen geçit veren yerlerdir. Köprülerin Selçuklulardan kaldığı sanılmaktadır. İlçe mıntıkasında milattan önce 330 senesinde Doğu Hun İmparatorluğu'nun Alanlıların Kuzey Kafkasya'daki yerlerini almaları üzerine gerek Alanlılar ve gerekse Orta Asya'daki dağlık mıntıkada bulunan "Artuş Şehri" civarındaki yerleri Doğu Hunların eline geçen Türk aşiretleri, Hunlar ile birlikte Mezopotamya'ya gelmişlerdir.

Öz vatanları olduklarını söyledikleri Kuzey Kafkas ve Artuş Şehri ile iklim ve doğa şartları aynı olan Çatak'ın Narlı Nahiyesi mıntikasına o zaman geldikleri ve Alanlılar ile Artuş aşiretleri olarak yerleştiklerini ve halen Alanlılar Yaylası olan Tırşın'da büyük taşlar üzerine yapılmış ağaç resimlerine ilaveten bu ağacın dalına ön ayağını uzatmış keçi resmi ile taş üzerindeki keçinin arkasında kurt resmi bulunan birkaç taş eser ile atalarını izaha çalışmışlardır. Bu taşlar üzerindeki resimlerin dedelerinden (atalarından) kalma eserler olduğunu söylemektedirler.

6.2 İlçe'nin Coğrafi Yapısı

6.2.1 Coğrafi Konum ve İdari Sınırlar¹

Çatak ilçesi 38°01'30.1" - 37°59'54.6" kuzey paralelleri ile 43°03'13.6" - 43°03'32.4" doğu meridyenleri arasında yer alır. Çatak doğuda Başkale, batıda Bahcesaray, kuzey doğuda Gürpınar, kuzey batıda Gevaş, güney doğuda Beytüşşebap, güney batı da ise Pervari ilçeleri ile sınırdadır. Çatak il merkezine 87 Km. uzaklıktadır. Van ili, Türkiye topraklarının %2,65'lik kısmını oluştururken; Çatak'ta bu oran neredeyse onda biri olup %0.28'dir. İdari olarak ilçeye bağlı Cumhuriyet Mahallesi, Adnan Menderes Mahallesi, Karşıyaka Mahallesi, Bahçelievler Mahallesi ve Hacı Osman Mahallesi olmak üzere toplam beş mahalle, 27 köy ve 96 mezrası mevcuttur. İlçe merkezinden Bahcesaray ilçesine ikinci yol, Şırnak İline bağlı Beytüşşebap ve Siirt iline bağlı Pervari ilçelerine ulaşımı sağlayan kara yolu çalışmaları Çatak sınırlarında bitirilmiş olup faaliyete geçmemiştir. Bu yol yapımı bitirildiğinde Çatak'a ekonomik ve sosyal yaşamda canlılık getirecektir. Çatakta on binlerce büyük ve küçükbaş hayvanın yayılabileceği geniş alanlara sahip yaylalar mevcuttur. Bunlardan bazıları: Takuh, Melkuşan, Aruh, Kirapit, Pip, Karabulak, Golcebel, Kalüt ve Tırşın yaylarıdır. İlçe içinden biri Gürpınar ilçesinin Yalınca (Norduz) Köyü'nden, diğeri Çatak Işınlı Köyü'ne bağlı Elmacı Mezrasından doğup gelen iki Çay Belediye sınırları içinde birleşip Çatak Çayı adını alarak, güneyde Dicle Nehri'nin bir kolu olan Botan ırmağına (Botan Çayı) karışmaktadır.

¹Çatak Belediyesi Web Sitesi (<http://www.catak.bel.tr>) Erişim 01.11.2020

Harita 1: İlçe İdari Yapısı

6.2.2 Dağlar

Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Murat-Van Bölümü'nde yer alan Van ilinin kuzey ve güneyinde yüksek dağlar, doğu bölümünde ise yüksek platolar bulunurken, il toprakları genellikle yüksek dağlık alanlardan

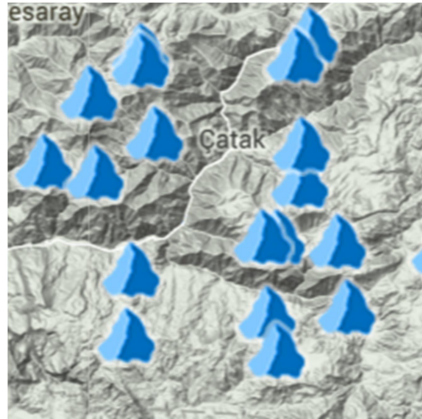
oluşmaktadır. Van ili alanının %53'ünü kaplayan dağlar, genelde yüksek sıradağlar ve volkanik kökenli dağlar şeklindedir. Van il sınırları içinde dorukları 3.000 metreyi aşan birçok dağ bulunmaktadır. Eğim yüzdeleri ilin güneybatısında yer alan Bahçesaray ve Çatak ilçesinde %50'lere kadar çıkarken; güneydoğu kesimine, Gürpınar ve Başkale ilçelerine doğru azalmaktadır.

İlin kuzey kesimini dorukları il sınırları dışında kalan Aladağ (3.255 m) ve Tendürek Dağı (3.542 m) engebelendirmektedir. Bu kesimden, Tendürek Dağı'nın doğusundan güneye, İran sınırına doğru uzanan dağlar yer almaktadır. Bu dağların yükseltisi 2.600 m civarında olup daha güneydoğuda 2.900 metre düzeyinde yükseltiler görülmektedir. Bu bölgedeki başlıca yükseltiler; Dumanlıdağ, Elegan dağları, Kırklar dağı, Tavor dağı ve Kotur Tepesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çatak deniz yüzeyinden 1512 metre yükseklikte olup sarp ve dağlarla çevrili bir araziye sahiptir. Dağların yüksekliği ise 3000 metre civarındadır. İlçenin kuzeyinde sınırları Çatak ilçesi Derebaşı köyü ile Gevaş ilçesinin İliköy (Dağyöre) köyü arasında kalan Çatak'a 27 km uzaklıktaki Çadır(Artos)Dağı (3,554 m) bulunmaktadır. İlçenin kuzey doğusunda Çatak ilçesi Onağıl Köyü sınırlarında bulunan ve Çatak'a 31 km mesafedeki Mevzi Dağı (3,363 m) bulunmaktadır. İlçenin doğusunda Çatak ilçesi ile Bahçesaray Kaşıkçılar köyü arasında bulunan Çatak'a 15 km mesafedeki Kepçe Dağı (3,450 m) bulunmaktadır. İlçenin güneydoğusunda Beytüşşebap'ın Doğanyol köyüne bağlı, Çatak'a 53 km uzaklıkta bulunan Damla Dağı (2,981 m) bulunmaktadır. Bu dağların haricinde İhtiyarşahap Dağı (3,583 m) , Karlıdağ (3,192 m), Kavussahapdağı (3,021 m) gibi dağları da bulunmaktadır.

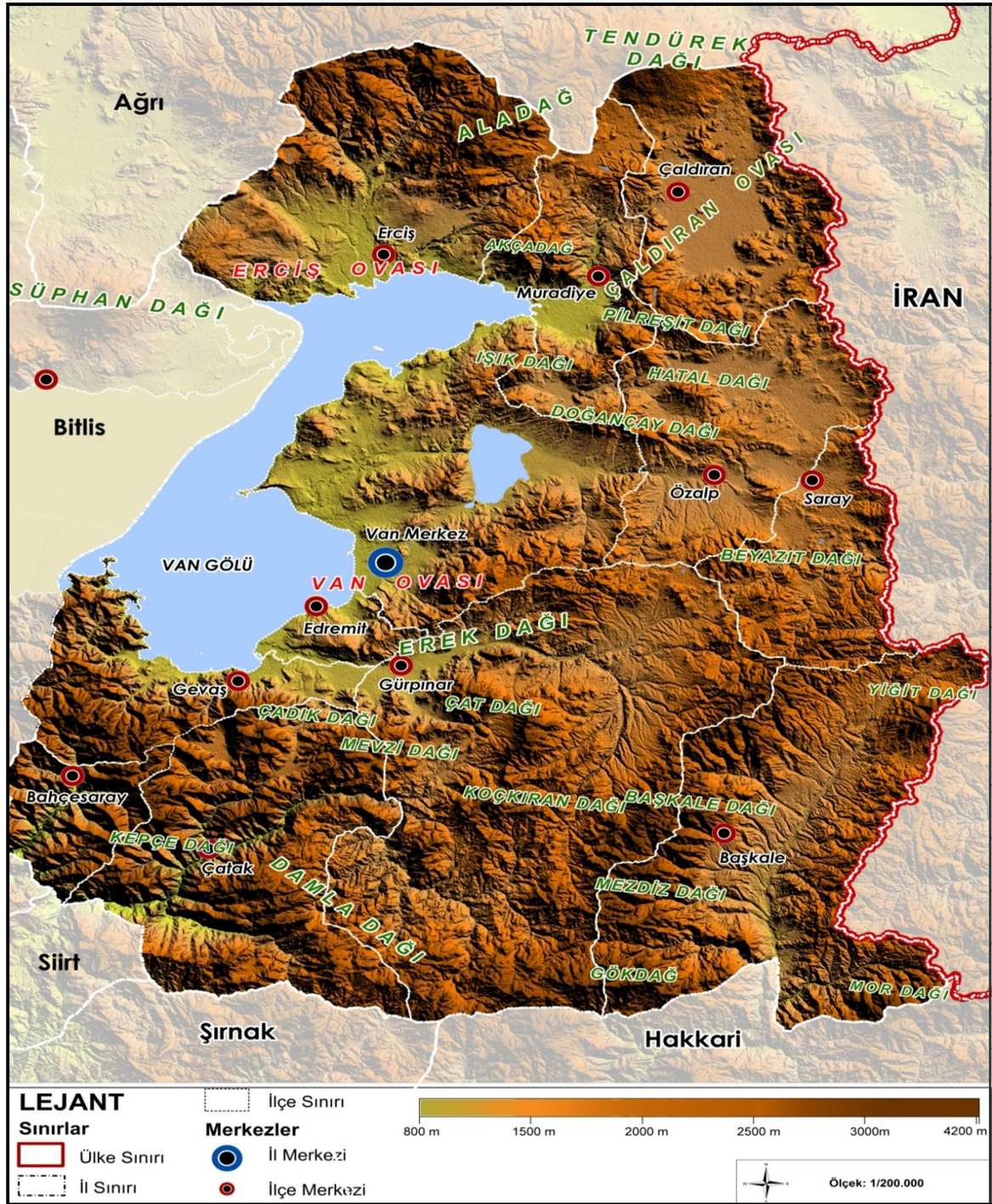
Arnos dağında yılın belli zamanlarında çığ düşmesi görülmektedir. Artos Dağı fazla avlanmadan dolayı doğal hayvan varlığını büyük ölçüde kaybetmiştir, ancak ayı, tavşan, keklik ve kurt gibi hayvanlar halen yaşamaktadır.

Şekil 20: Çatak Dağ Yapısı

Kaynak: <http://peakery.com/>

Yukarıdaki şekilden de anlaşılacağı üzere Çatak ilçesi dağların arasında kurulmuş bir ilçedir. Çatak'ı çevreleyen 15'ten fazla dağ bulunmaktadır.

Harita 2: Van İli Topoğrafyası

6.2.3 Ovalar

Van ili genelinde ovalar, Van ili genelindeki alanlarında %14'ünü kapsamaktadır. Van ili sınırları içinde yer alan başlıca ovalar, Van, Erciş, Hoşap, Çaldıran, Muradiye ve Saray ovalarıdır. Bunun yanında ilin Tarhani gibi tarımsal faaliyetler açısından önem taşıyan düzlükleri bulunmaktadır.(AVA)

Çatak İlçesi daha önce de bahsedildiği üzere dağlık alanda kurulmuştur. İçenin tek düzlüğü Çatak Deresi boyunca doğuya doğru genişleyen küçük bir bölgedir.

6.2.4 Vadiler, Plato ve Yaylalar

Vadi, akarsuyun içinde aktığı, kaynaktan ağıza doğru sürekli inişi bulunan ve birkaç kilometre ya da binlerce km. olabilen coğrafi alandır. Kısaca vadi, iki dağın arasında zamanla oluşan çukurluktur. Vadiler, akarsuların yaptığı aşınmayla yanlamasına, derinlemesine gelişir. Bu tanıma bakıldığında dağların yoğun olduğu Çatak ilçesi vadiler bakımından çok zengin bir ilçe olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çatak ile aynı ada sahip olan Çatak vadisi, Van'ın güneyinde bulunan Çadır Dağı'nın güney ve doğu kısımlarından başlayıp, Çatak Çayı istikameti boyunca ilerler. Bitki çeşitliliği bakımından oldukça zengin olan vadi harika bir doğa alanıdır. Vadi halkının en önemli geçim kaynakları bal ve ceviz yetiştiriciliğidir. Çatak'ta gelişmiş olan bal yetiştiriciliğinin sebebi vadideki çiçekli bitkilerin çeşitliliğidir. Ceviz yetiştiriciliğinden ötürü vadiye bulunan cevizlikler geniş alanlar oluşturmaktadır. Sıcak yaz günlerinde halk serinlemek için Kanisipi Çağlayan'ında piknik yapmaktadır. Kışın kuruyan bu çağlayan, mayıs ayı ile tekrar gürül gürül akmaya başlar. Çağlayanın etrafında bulunan tesisler, yazın piknikçiler tarafından çokça ziyaret edilmektedir. Çatak Vadisi'nde bulunan eski taş köprülere ve manastırlara bakılınca, eski çağlardan beri Çatak Vadisi'nin popüleritesinin bulunduğu anlaşılmaktadır. İlçe merkezinde bulunan taş köprü ve Çatak Narlı yolu kenarındaki Hurkan Köprüsü halen geçit vermeye devam etmektedir.

Çatak Vadisi'nin bir diğer özelliği de vadiye yaşayan 190 tür kelebeğin varlığının ortaya konulmasıdır. Türkiye'de yaşayan kelebek türlerinin sayısı 410 civarı olduğu düşünüldüğünde Çatak Vadisi'nde, neredeyse Türkiye'de yaşayan kelebek türlerinin yarısı yaşamaktadır. Bu özelliği ile Çatak Vadisi, kelebekler vadisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlçede on binlerce büyük ve küçükbaş hayvanın yayılabileceği geniş alanlara sahip yaylalar mevcuttur. Bunlardan bazıları: Takuh, Melkuşan, Aruh, Kirapit, Pip, Karabulak, Golcebel. Kalüt ve Tirşin yaylalarıdır.

6.2.5 Riskli Alanlar

Topraklarının %53'ü dağlardan oluşan Van ili, yükseltileri 3.000 metreyi aşan volkanik dağlarla çevrilidir. Bunun yanında Van ilinin %59,93 gibi büyük bir kısmının %12'den fazla eğime sahip alanlardan oluştuğu görülmektedir. Van ili genelinde % 12'den az eğime sahip alanlar ise % 24,94'lük bir orana sahiptir. Yüksek derecede eğime sahip yerlerde riskli alanlardan bahsedilmektedir.

Riskli alanlar, erozyon, deprem vb. doğal afet riski taşıyan bölgeleri kapsamaktadır. Nitekim bu bölgeler, gerek yerleşim gerekse de tarım vb. ekonomik faaliyetler açısından risk oluşturduğu gibi diğer faktörler için de önem taşımaktadır. Bu bağlamda topografya ve jeomorfoloji kapsamında bu konulara da yer verilmiştir.

Çatak ilçesi her ne kadar dağlık bir alanda kurulmuş olsa da 1. derece deprem bölgesi içerisinde yer almaktadır. İlçenin güneydoğu ve güneybatı bölümlerinden diri fay hatları geçmektedir. Nitekim 1945 yılında merkez üssü Çatak olan 5,8büyüklüğünde acı hasarlar oluşturan deprem meydana gelmiştir.

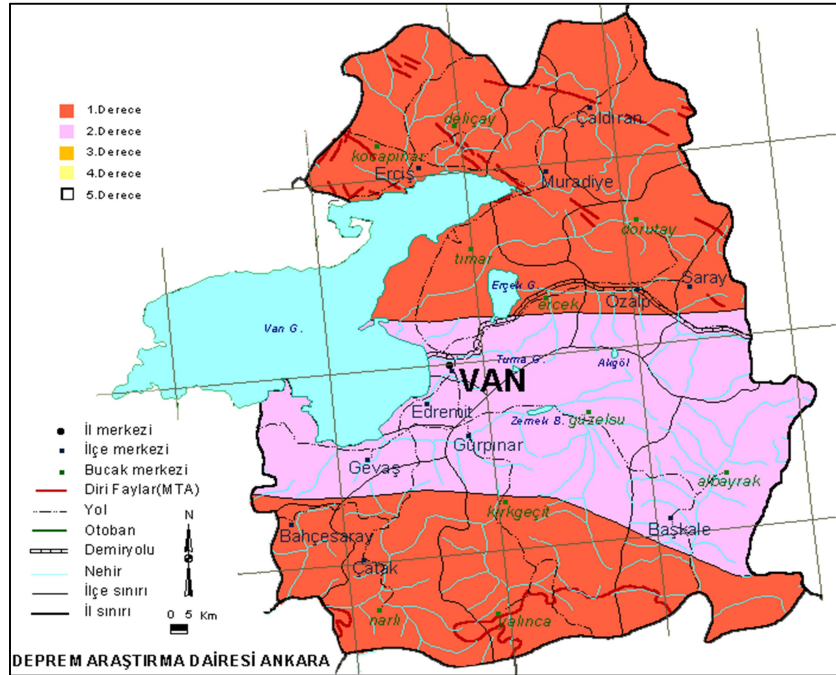
Van ilinin güney kısmında eğimin yüksek olduğu dağlık alanlarda erozyon riski yüksektir. Bu bağlamda Gevaş, Bahcesaray ve Çatak ilçeleri topraklarının geneli ile Başkale ilçesinin kuzey ve doğusu, Gürpınar ilçesinin kuzeyi ve Erciş ilçesinin kuzeyi erozyon şiddetinin en yüksek olduğu alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

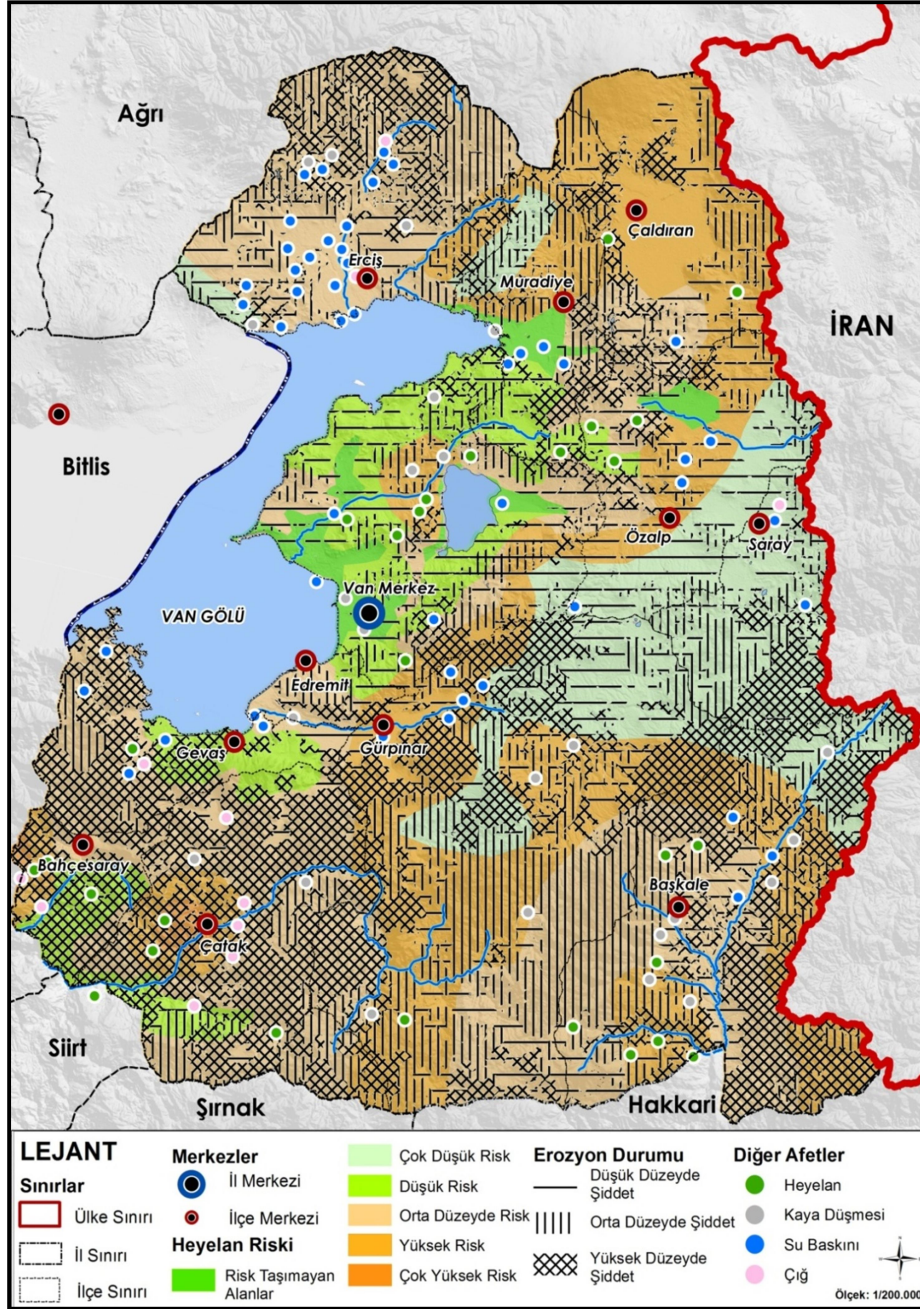
İlçedeki çığ olayları yoğun olarak Çatak ilçesinin doğusunda yaşanmaktadır. İlçe sınırları içerisindeki Sak Mezra altı, Gökçedal Mezrası, Çılga Köyü, eski Konalga Köy üstü, Çılga Köyü Karadana Deresi, Bilgi Kanimaran Mevkii, Korulu Köyü Gelenler Mezrası, Yuvalıçam Deresi ve Çılga Köyü Bölmetaş Altı'nda ortalama her yıl çığ olayları yaşanmaktadır. Bazı mevkilerde yılda birden fazla çığ olayı yaşanabilmektedir. Bu çığ olaylarında genellikle can ve mal kaybı yaşanmamaktadır.

Çatak ilçesi genelindeki heyelan olayları yüksek eğimli olan ilçe merkezinin batı ve güney kesimlerinde meydana gelmektedir. Ayrıca ilçenin kuzey kesimlerinde kaya düşmesi olayı görülebilmektedir.

2007 yılında Van Merkez ve ilçelerinde genişçaplı sel baskını meydana gelmiş ve Bölgesel Afet Etkililik oluru alınmıştır. Sel baskını riski olan yerler incelendiğinde Van merkezde Topaktaş Köyü, Çatak ilçesinde de Işınlı Elmacı Mezrası ve Yukarı Narlıca Köyü bu kapsamda incelenebilir.

Harita 3: Van Deprem ve Fay Hattı Haritası

Harita 4: Çatak İlçesi Riskli Bölgeler

6.2.6 Genel Toprak Yapısı

Topografya, iklim ve ana madde farklılıkları nedeni ile Çatak ilçesinde çeşitli büyüklükte toprak grupları oluşmuştur. Büyük toprak gruplarının yanı sıra Çatak ilçesinde toprak örtüsünden yoksun bazı arazi tipleri de görülmektedir.

Çatak'ta oransal olarak büyükten küçüğe doğru kestane rengi topraklar, kireçsiz kahverengi orman toprakları, kahverengi topraklar, alüvyal topraklar ve kireçsiz kahverengi topraklar bulunmaktadır.

6.2.7 Akarsular, Göller ve Sulak Alanlar

İlçe içinden biri Gürpınar ilçesinin Yalınca (Norduz) Köyü'nden, diğeri Çatak Işınlı Köyü'ne bağlı Elmacı Mezrasından doğup gelen iki Çay Belediye sınırları içinde birleşip Çatak Çayı adını alarak, güneyde Botan ırmağına karışmaktadır. Çatak Çayı Dicle nehrinin en büyük kollarından biridir. Çatak Çayı 161 hektarlık yüzey alanına sahiptir. Çatak Çayının debisi 43.34m³/sn.dir. Çatak dereleri ve Botan Çayı'nın rafting için çok elverişlidir. Çatak Çayı ve Sortkin Çayında kırmızı benekli alabalıklar yaşamaktadır.

Çatak'ın kuzeyinde Çatak Çayı'nın sağ kıyısında küçük iki kilise bulunmaktadır. Işınlı Köyünden doğan Sortkin Çayı üzerinde Hurkan(Holkan) Köprüsü bulunmaktadır. Hurkan Köprüsü Çatak'a 7 km uzaklıktadır. Çatak ilçe merkezinde, Alayer Köyü'nde ve Bilgi Köyü'nde taşkın tesisleri bulunmaktadır.

Kanisipi Şelalesi Van iline 75 km, Çatak İlçe merkezine 5 km uzaklıkta olup, Van Çatak yolu üzerinde yer almaktadır. Bu şelale Nisan ayı sonunda çok gür bir şekilde akmaya başlar ve ağustos ayı ortalarında azalmaya başlar ve en son Eylül ayı başında tamamen biter. Çok güzel bir mesire yeri olup yaz aylarında sıkça ziyaretçi akınına uğramaktadır.(<https://van.ktb.gov.tr/TR-91599/kanispi-caglayani.html>lerişim: 02.11.2020)

Rafting yapılacak bölgeye ilişkin DSI verileri. Saniyede dökülen su debisi ve yağın alanının genişliği ile sürekliliği sayesinde Türkiye'de yılın 12 ayı rafting yapılmaya müsait ender yerlerden biridir.

Enlem: 38:00:24 K		Boylam: 43 :03:34 D	
İstasyon No	: D26A033 (DSI, AGI)		
İstasyon/Su Adı	: ÇATAK/ÇATAK S.		
Havzası	:26. Dicle Havzası		
Bölgesi	:XVII. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ VAN		
İli/İlçesi	:VAN/Çatak	Durumu	: AÇIK
Kot	: 1488.00 m	Yağış Alanı	: 2408.54 km2
Sediment Numunesi	: ALINIYOR	İlgili Proje	: BAZ
Adresi	: VAN ÇATAK İLÇESİ İÇERSİNDE KÖPRÜNÜN SAĞ SAHİLİNDEDİR. (PAFTA L50-D4)		
Notlar	: BARAJ PROJESİ AMAÇLI ÖLÇÜMLERİ YAPILMAKTADIR. MODEMLİ AGİ DİR.		

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

Çatak Çayı Debisi (DSİ ölçüm noktası)													
YIL	EKİ	KAS	ARA	OCA	ŞUB	MAR	NİS	MAY	HAZ	TEM	AĞU	EYL	Yıllık toplam debi
2010	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	
2011	9,92	8,86	8,38	8,20	8,31	10,30	53,10	87,80	60,10	25,30	18,20	16,20	2325,67
2012	16,20	10,50	9,37	10,20	8,85	11,90	44,80	58,50	31,00	17,50	10,30	8,47	2249,59
2013	9,06	8,71	8,33	8,33	8,33	25,80	67,50	95,20	59,10	30,50	13,00	8,64	2355,5
2014	8,80	8,34	7,01	6,53	7,07	15,50	46,70	55,10	22,30	10,80	9,12	8,68	2219,95
2015	8,79	9,98	9,57	8,33	8,11	11,60	41,00	70,90	42,30	25,10	17,40	16,60	2284,68
2016	16,80	20,70	12,50	11,30	11,70	23,40	67,00	106,00	53,90	30,40	17,80	14,20	2401,7
2017	13,20	12,00	9,85	9,42	9,46	14,20	64,10	90,30	44,50	21,70	12,40	10,30	2328,43
2018	9,17	9,72	10,10	9,34	10,10	20,70	43,70	63,50	34,60	17,70	11,70	13,00	2271,33

Enlem: 37:54:59 K Boylam: 42 :58:47 D

İstasyon No : D26A055 (DSİ, AGİ)

İstasyon/Su Adı : DALBASTI KÖP./ÇATAK S..

Havzası :26. Dicle Havzası

Bölgesi :XVII. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ VAN

İli/İlçesi :VAN/Çatak Durumu : AÇIK

Kot : 1350.00 m Yağış Alanı : 3069.00 km²

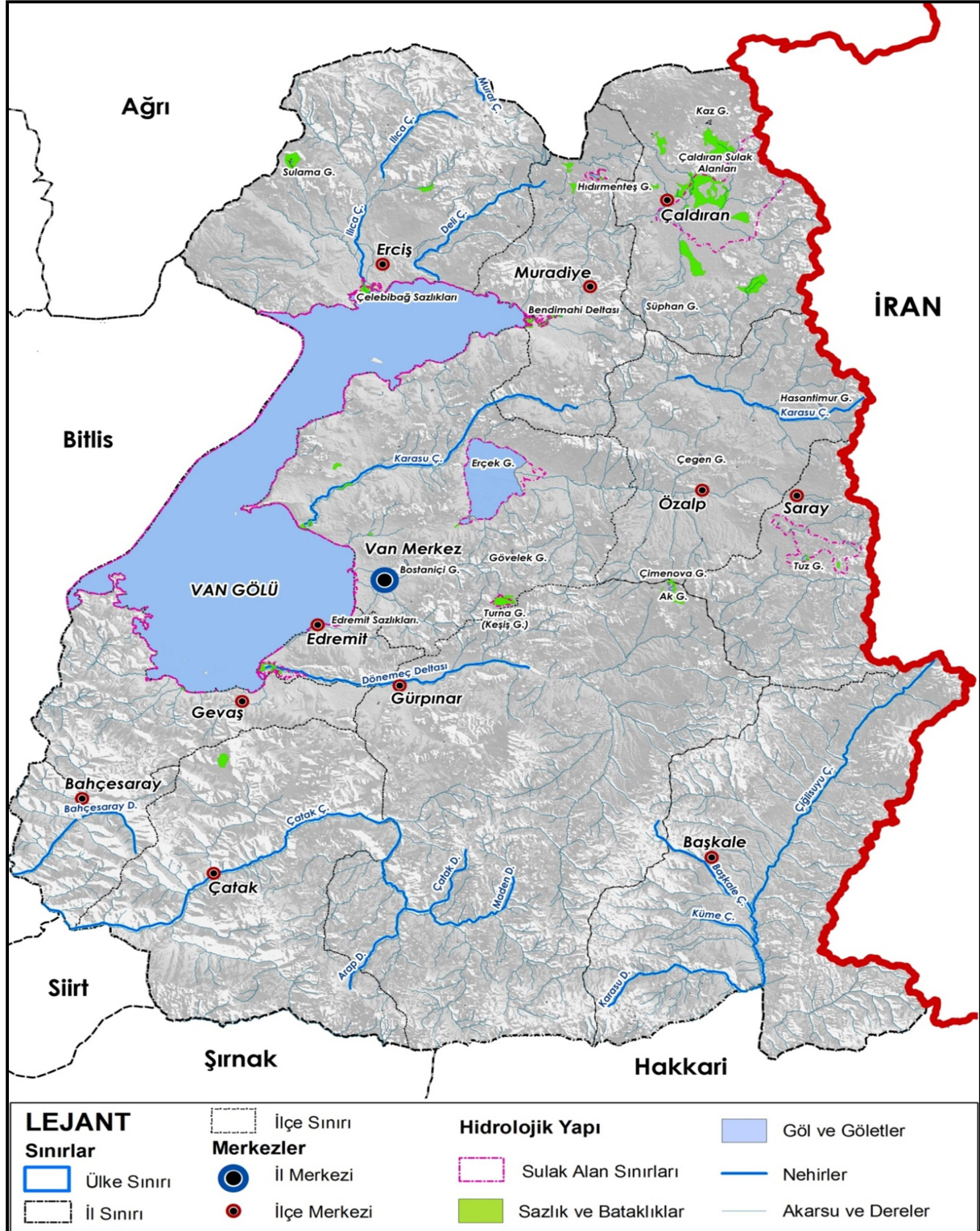
Sediment Numunesi : -- İlgili Proje : BAZ

Adresi : ÇATAK - NARLI YOLUNUN 15 KM SİNDEKİ KÖPRÜNÜN 20 M MANSABINDA SAĞ SAHİLDEDİR. (PAFTA M49-B2)

Notlar :LİMNİGRAF

Çatak Çayı Dalbast Bölgesi Debisi (DSİ ölçüm noktası)													
YIL	EKİ	KAS	ARA	OCA	ŞUB	MAR	NİS	MAY	HAZ	TEM	AĞU	EYL	Yıllık Debi Toplamı
2010	13,40	23,20	10,30	11,60	17,20	53,60	80,10	130,00	78,50	32,80	15,20	9,32	2485,22
2011	13,50	12,40	12,30	12,00	11,90	14,90	118,00	196,00	105,00	32,10	18,40	12,90	2570,4
2012	12,50	12,50	12,40	12,10	12,20	17,40	108,00	127,00	65,90	21,70	13,30	13,10	2440,1
2013	13,80	14,00	12,60	9,52	36,50	59,60	141,00	170,00	94,80	41,90	24,30	15,00	2646,02
2014	14,00	12,20	11,10	10,70	11,30	33,20	89,00	94,70	47,30	21,60	12,90	12,00	2384
2015	11,20	12,80	14,30	11,30	11,30	25,50	95,70	145,00	90,70	42,00	24,40	20,10	2519,3

Harita 5: Çatak İlçesi Hidrolojik Yapı

6.2.8 Çayır ve Mera Alanları

Çatak ilçesinin toplam yüzölçümü 182.598 ha olup, çayır ve meralar 140.406 hektarlık bir alan ile ilçenin toplam arazi varlığının %76.89'unu oluşturmaktadır. Çatak ilçesinin arazi dağılımı incelendiğinde, çayır mera alanı oranının yüksek (%76.89); tarım arazilerinin 20.443 ha ile düşük (%11.19) ve orman fundalık alanlarının 17.743 ha ile (%9.71) oranın ise Van'a göre yüksek Türkiye'ye göre düşük olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken nokta Van'da bulunan toplam orman fundalık alanlarının %67.47'sinin Çatak'ta bulunmasıdır. (Van İl Çevre Durum Raporu 2014)

Tablo20: Van İli Çayır ve Mera Alanları, 2015 (ha olarak)

	Yüzölçümü	Çayır	Mera	TarımArazisi	Orman
Çatak	182.598	9.314	131.092	20.443,1	17.743
Van	1.906.900	119.733	1.239.289	372.196,3	26.294

Kaynak (Van İl Çevre Durum Raporu 2014)

İlçedeki çayır alanları genellikle sulak araziler etrafında yoğunlaşmaktadır. Mera alanları ise güney kesimlerde yoğunlaşmakla birlikte ilçenin genelinde yaygındır. Yağışların az olduğu yerlerde, ilkbahar yağışlarıyla gelişen ve yazın kuraklığın etkisiyle sararan ot topluluğu olan bozkır kaplar.

6.2.9 Sıcaklık²

Çatak ilçesindeki yirmi yıllık sıcaklık ortalamaları (1988-2007) esas alındığında, yıllık ortalama sıcaklık 8,65°C'dir. En yüksek değerler temmuz ayında ölçülmektedir. İlçede görülen en yüksek sıcaklık 21,45°C olarak ölçülmüştür. En düşük değer ölçülmesi kriterinde ise ocak ayı görülmektedir. Minimum değer - 4,63 °C olarak ölçülmüştür. En yüksek sıcaklıklar temmuz ve ağustos aylarında, en düşük sıcaklıklar ise aralık, ocak ve şubat aylarında görülmektedir (AVA=>Muş Bitlis Van Çevre Düzeni Planı, 2009; Van İli Çevre Durum Raporu, 2011).

Tablo 11: Van'ın İlçelerinin 1988-2017 Yılları Arası Uzun Dönem İklim Verileri

İlçe	Aylar											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Muradiye	-5.55	-4.68	0.29	7.0 3	12.6 8	17.8 0	22.45	21.9 1	16.6 0	9.77	3.1 8	-2.62
Özalp	-10.1 3	-8.68	-2.04	5.5 3	10.8 2	16.0 8	20.69	20.1 7	14.7 9	7.92	0.9 9	-6.31
Gevaş	-3.63	-3.14	1.21	8.1 6	12.9 2	17.8 9	21.69	20.9 1	16.5 0	10.1 0	3.8 3	-1.12
Merkez	-3.58	-3.13	1.03	7.4 8	13.0 3	18.0 6	22.21	21.8 3	17.1 8	10.6 5	4.4 2	-0.89
Erciş	-5.70	-4.96	0.19	6.6 9	12.3 9	17.4 8	21.71	20.9 7	15.5 3	9.21	2.9 3	-2.71

² Çatak'ta meteoroloji istasyonu olmadığı için Çatak'a yakın olması hasebiyle Bahcesaray'ın verileri kullanılmıştır.

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

Çatak	-4.63	-1.83	3.27	8.4 3	11.3 3	16.5 0	21.45	19.4 5	15.4 0	10.5 0	4.1 7	-0.23
Gürpınar	-4.39	-3.45	1.01	7.7 5	12.5 4	17.2 6	20.76	19.9 6	15.5 3	9.94	3.2 2	-2.62
Çaldıran	- 11.9 5	- 11.0 2	- 4.26	4.3 3	10.1 5	14.8 1	19.25	18.8 3	14.32	7.28	0.3 7	-8.16
Başkale	-6.92	-6.11	- 1.77	4.7 2	9.67	15.2 5	19.67	19.5 7	15.2 7	8.22	1.1 0	-4.50
Ortalama	-6.28	-5.22	- 0.12	6.6 8	11.7 3	16.7 9	21.10	20.4 0	15.6 8	9.29	2.6 1	-3.24

(Çatak'ta meteoroloji istasyonu olmadığı için Çatak'a yakın olması hasebiyle Bahçeşarayı'nın verileri kullanılmıştır.)

Aşağıdaki tabloda ise 2016 yılına kadar olan uzun dönem iklim verileri mevcuttur. Yukarıdaki tablo ile aşağıdaki tablo karşılaştırıldığında aradan geçen 9 yılla birlikte kışların ılıklaştığı ve yazların da daha sıcak geçtiği görülmektedir. 2016 yılı itibarıyla elde edilen iklim verilerine göre yıllık ortalama sıcaklık değeri 1,4 °C artarak 10,05 °C değerine gelmiştir. Yukarıdaki tablo incelendiğinde kış ayında ortalama sıcaklık değeri -2,23 °C ve yaz ayında ise 19,13 °C olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değerler 2016 yılına gelindiğinde kış ayında ortalama sıcaklığın 0,83 °C artışla -1,4 °C'ye geldiği ve yaz ayında ise 2,67 °C artışla 21,8 °C'ye geldiği görülmektedir.

Tablo 22: Çatak'ın 2016 Yılına Kadar Olan Uzun Dönem İklim Verileri

	Aylar											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Maksimum	11,0	13,4	22,7	27,2	28,1	31,1	33,8	35,2	35,0	25,4	17,3	15,5
Minimum	-15,3	-14,3	-11,9	-7,7	0,0	4	9,6	9,6	-0,1	-1,3	-9	-15
Ortalama	-2,6	-0,9	3,3	8,8	14	19,6	22,9	22,9	17,9	11,3	4,2	-0,7

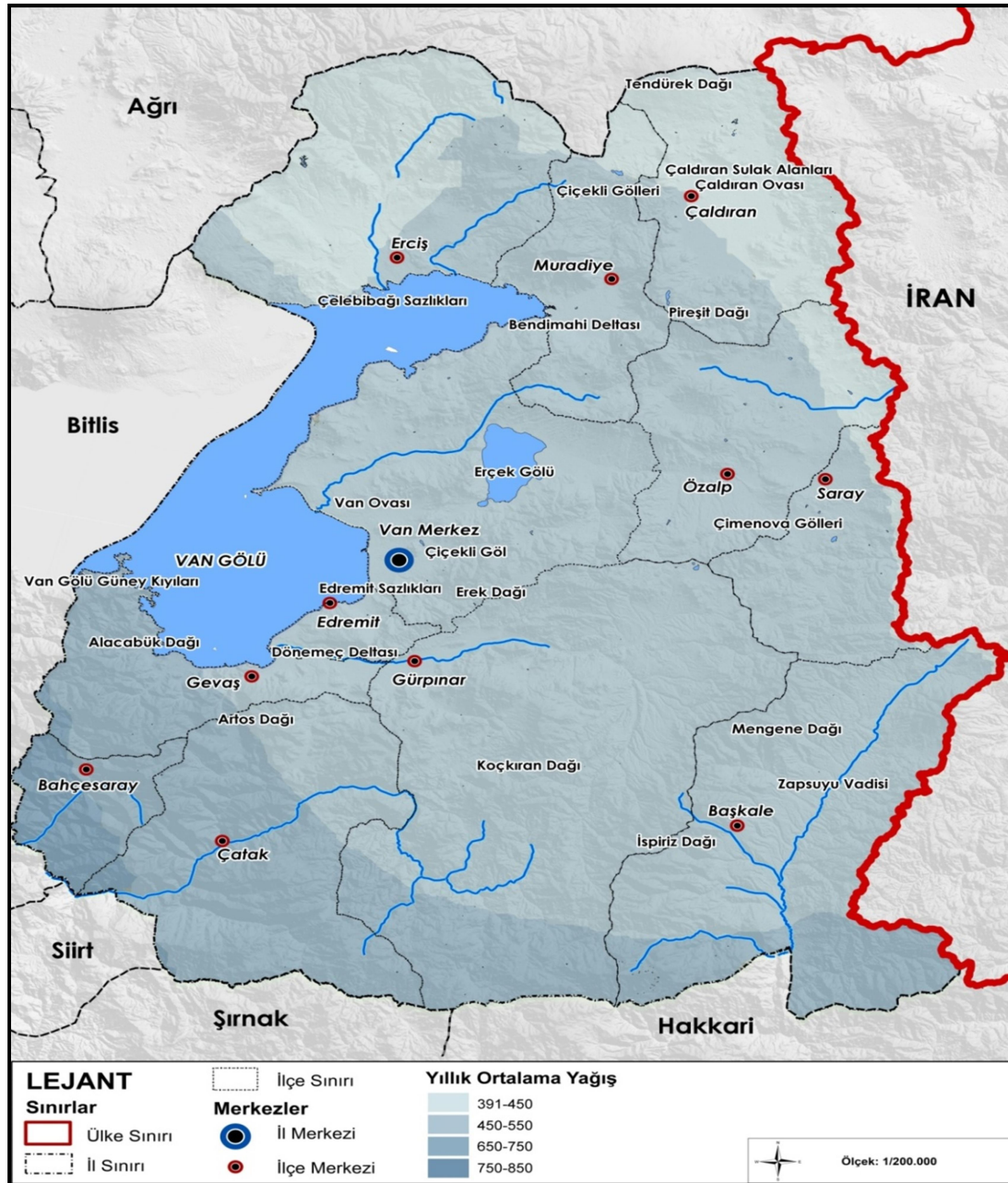

ÇATAK RAFTİNG EĞİTİM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU
Tablo 23: Van İli 1988-2007 Yılları Arası Uzun

Dönem İklim Verileri

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	-3,0	-2,3	2,0	8,2	13,5	18,7	22,7	22,5	17,5	11,6	4,6	-0,3	9,6
Ortalama Yüksek Sıcaklık (°C)	2,1	2,7	6,7	12,9	18,3	23,8	27,9	28,2	23,8	17,6	9,9	4,6	14,9
Ortalama Düşük Sıcaklık (°C)	6,8	-6,3	-1,9	3,5	7,8	12,0	15,9	16,0	11,6	6,8	0,8	-3,8	4,6
En Yüksek Sıcaklık (°C)	9,4	10,2	19,8	24,0	28,3	33,2	37,0	35,1	33,1	27,0	17,2	14,9	37,0
En Düşük Sıcaklık (°C)	-22,6	-21,0	-17,0	-9,8	0,0	4,6	8,4	7,0	1,4	-3,0	-12,0	-20,3	-22,6
Ortalama Bağıl Nem (%)	65	65	65	60	54	48	45	43	46	57	64	66	56
Ortalama Buhar Basıncı (hPa)	3,4	3,6	4,8	6,5	8,5	10,6	12,8	12,1	9,4	7,9	5,6	4,2	7,5
Ortalama Bulutluluk (0-10)	5,0	4,9	5,1	5,0	3,8	2,1	1,7	1,3	1,3	3,5	4,5	5,3	3,6
Ortalama Açık Günler Sayısı (bult.0,0-1,9)	6,5	5,9	6,2	5,6	9,2	17,3	19,5	22,9	22,1	10,8	7,8	5,5	139,3
Günlük Ort. Güneşlenme Şiddeti (cal/c m ² . dak.)	241,0	332,8	420,2	491,7	589,1	671,2	649,5	590,1	506,1	353,9	250,7	202,2	441,6
Ortalama Toplam Yağış Miktarı (mm)	32,8	26,3	49,0	59,6	41,0	18,3	6,4	3,7	15,2	41,9	53,6	46,6	394,4
Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	9,6	9,4	9,0	2,0	0,2	-	-	-	0,1	0,1	3,2	7,7	41,1
41,1En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	72,0	60,0	32,0	15,0	4,0	-	-	-	-	3,0	34,0	120,0	120,0
Ortalama Rüzgâr Hızı (m/s)	2,2	2,3	2,4	2,6	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,4	2,4	2,1	2,4
En Hızlı Esen Rüzgârın Yönü ve Hızı (m/s)	SE 26,0	S 32,0	SE 26,6	SSW 25,6	SW 32,2	S 26,7	ENE 24,8	SSE 22,7	WNW 25,0	SW 23,6	SSE 29,7	SSE 26,8	SW 32,2

6.3.İlçe'nin İdari Yapısı

Çatak İlçesi'nde 27 köy bulunmaktadır. Van'daki köylerin %4,68'i ve bölgedeki köylerin %1,88'i Çatak'ta bulunmaktadır.

Tablo 24: Bölgede Yer Alan İlçe, Mahalle ile Bölgenin Yüzölçümüne İlişkin Genel Bilgiler, 2016

	İlçeSayısı	MahalleSayısı	Köy Sayısı ³	Yüzölçümü (Göl Hariç-km ²)
Çatak	-	6	27	1.858
Van	13	114	576	19.300
TRB2	30	397	1429	41.558
Türkiye	970	31.389	18.938	769.604

Kaynak: <https://www.e-icisleri.gov.tr> -<http://www.koylerimiz.info> - <http://www.tuik.gov.tr/> (erişim 10.02.2016)

Aşağıda Mahallerin tablosu gösterilmiştir. Mahallerin tablosu incelendiğinde ilçeye en yakın mahallerin 5 km mesafelerle Toyga, Akçabük, Sözveren mahallerin olduğu görülmektedir. İle yakınlık baz alındığında 47 Km.'lik mesafe ile Onağıl köyü başı çekmektedir. Nüfus verisi olarak bakıldığı takdirde 1535 nüfus ile Alacayar Köyü en kalabalık köy olma statüsüne sahiptir.

Tablo 25: Bölgede Yer Alan Mahallerin İlçeye Uzaklığı İle Uzaklığı ve Nüfus Bilgileri

KöyünAdı	İlçeyeUzaklık	İle Uzaklık	Nüfus
AğaçlıkKöyü	28 km	59 km	359
AkçabükKöyü	5 km	82 km	499
AlacayarKöyü	10 km	97 km	1535
AşağınarlıcaKöyü	28 km	107 km	218
AtlıhanKöyü	42 km	129 km	1353
BilgiKöyü	35 km	122 km	1254
BoyunpınarKöyü	30 km	57 km	296
ÇılgaKöyü	26 km	113 km	296
DalbastıKöyü	20 km	107 km	73
DerebaşıKöyü	35 km	52 km	163
DokuzdamKöyü	66 km	153 km	165
EliaçıkKöyü	26 km	61 km	264
GörentaşKöyü	26 km	61 km	784
IşınlıKöyü	10 km	97 km	305
KaçıtKöyü	20 km	107 km	811
KonalgaKöyü	56 km	143 km	1193
KoruluKöyü	25 km	112 km	1039
NarlıKöyü	26 km	113 km	632
OnağılKöyü	40 km	47 km	488
ÖvecekKöyü	42 km	129 km	931
SırmalıKöyü	76 km	163 km	426

³ İdari statü açısından 12.11.2012 yılında resmi gazetede yayımlanan Kanun Hükmünde Kararname'nin 6360 kanun numarasının 1. Maddenin 1. Fıkrası gereği; Van ilinin sınırları il mülki sınırları olmuş olup aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve il belediyesi, büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Böylelikle köyler ortadan kalkmıştır fakat biz burada yine de köy olarak belirtiyoruz.

SözverenKöyü	5 km	92 km	528
SugeldiKöyü	31 km	118 km	331
TeknecikKöyü	33 km	55 km	373
ToygaKöyü	5 km	92 km	424
UzuntekneKöyü	27 km	121 km	410
YukarınarlıcaKöyü	38 km	125 km	483

Kaynak:<http://www.yerelnet.org.tr/> - <http://www.tuik.gov.tr/> (erişim 10.02.2016)

6.4. Sosyo-Kültürel Yapı

6.4.1 Nüfus

Çatak, Van, TRB2 Bölgesi ve Türkiye için 2007 yılından 2019 yılına kadar 13 yıllık toplam nüfus değerleri aşağıda gösterilmiştir (Bkz. Tablo 8).

Tablo 26: 2007-2019 Yılları Arası Bölge Nüfusu, 2019

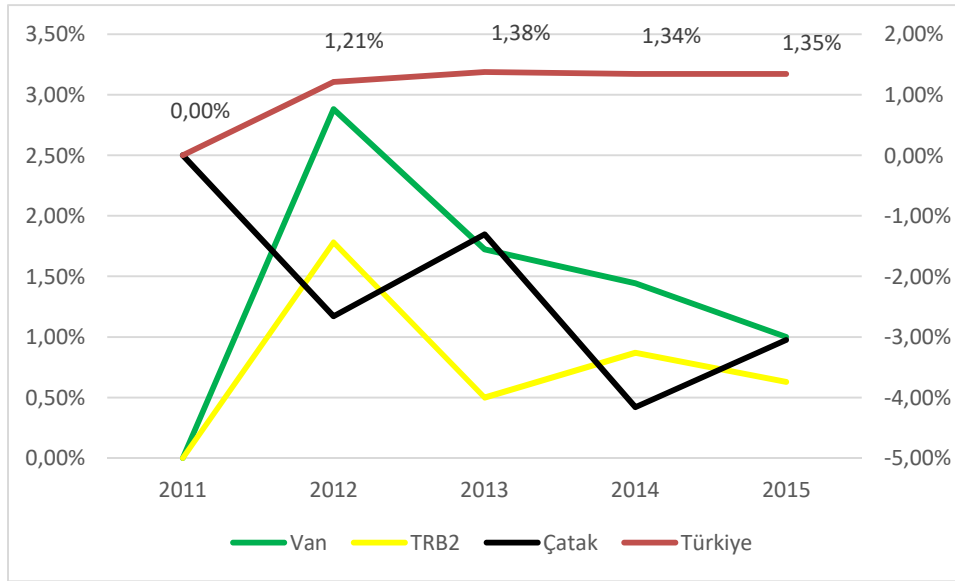
Yıllara Göre Çatak Nüfusu

Yıl	Çatak Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2019	20.592	10.860	9.732
2018	20.937	11.013	9.924
2017	20.696	10.787	9.909
2016	21.251	11.077	10.174
2015	21.780	11.293	10.487
2014	22.465	11.679	10.786
2013	23.440	12.111	11.329
2012	23.750	12.287	11.463
2011	24.398	12.424	11.974
2010	25.127	12.938	12.189
2009	24.875	12.750	12.125
2008	25.716	13.349	12.367
2007	24.152	12.496	11.656

https://www.nufusu.com/ilce/catak_van-nufusu

Bölgedeki nüfus değişim hızı Grafik-x yardımıyla görülebilir. Grafiğin sol tarafta bulunan eksen Van ve TRB2 bölgesini gösterirken, sağ taraftaki eksen Çatak ve Türkiye'yi göstermektedir. Grafiğin okunabilirliğini arttırmak amacı ile Türkiye eğrisinin üzerine etiketler eklenmiştir. Grafikte dikkat çeken nokta Van, TRB2 ve Türkiye'nin nüfuslarının her geçen yılda artışına karşılık Çatak'ın her geçen yılda azalmasıdır. Grafik incelendiğinde Türkiye'nin nüfus artışı neredeyse lineer olarak artıyorken, Çatak'taki çizginin zikzak çizmesi henüz bir dengeye ulaşamadığını göstermektedir. Van ve TRB2 bölgesinin değerleri incelendiğinde birbirine paralel bir durum söz konusudur.

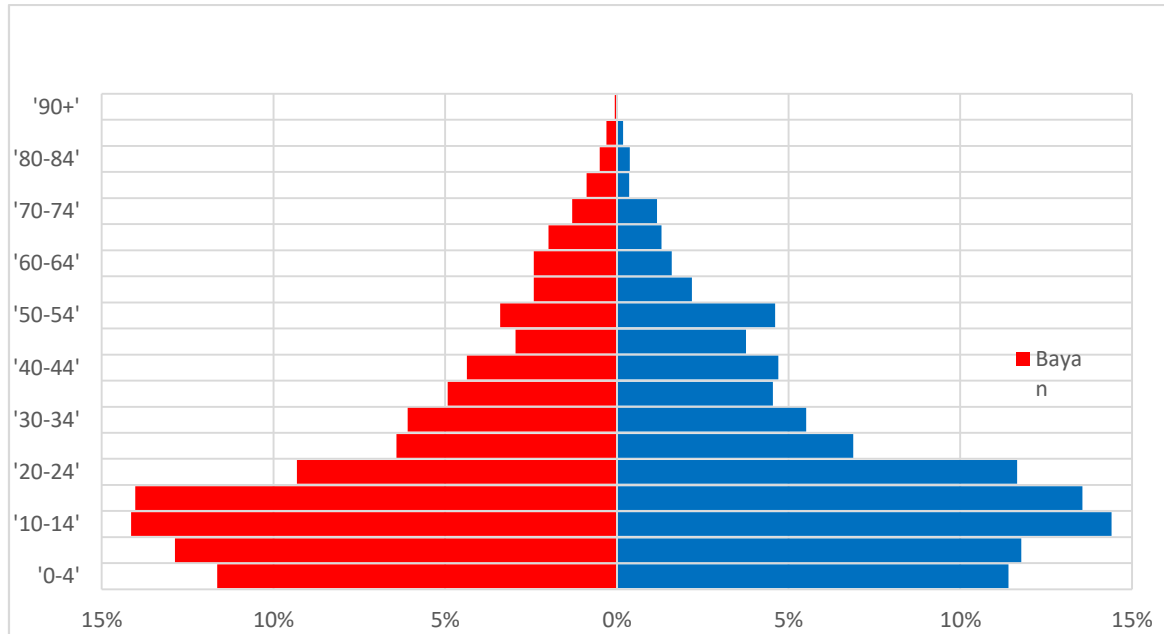
Grafik 4: İlçede Nüfus Artış Hızının Değişimi, 2015

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (erişim 09.03.2016)

*TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Çatak'ta beşerli yaş grubuna göre nüfus piramidi Grafik-2 ile gösterilmiştir. Grafik yorumlandığı zaman 10-14 ve 15-19 yaş grubunun fazlalığı göze çarpmaktadır. Nüfus Piramidi olarak Gerileyen Nüfus Piramidi (Asimetrik Şekilli Nüfus Piramidi) şeklinde olan piramit doğum oranı fazla ancak son yıllarda doğum oranını azaldığını göstermektedir. Yaş gruplarına göre değişik yaşlarda cinsiyet oranları değişse de özellikle 50'li yaşlardan sonra bayan nüfus oranının erkek nüfus oranı üstünlüğü de ayrıca araştırılması gereken bir konudur. Grafik 5: Çatak'ın Nüfus Piramidi, 2019

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (Erişim Tarihi: 09.03.2019).

* TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Nüfus bağımlılığı kavramı “15-64” yaş grubundaki her 100 kişi için “0-14” ve “65 ve daha yukarı” yaş gruplarındaki bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısıdır. ISAC’a göre tekli yaşlar ve 5’erli yaş grupları (0-4, 5-9, 10-14, ..., 85+) kullanılmıştır. “15-64” yaş grubundaki nüfus üretime katkı sağladığından, “üretken nüfus” olarak tanımlanmaktadır. “0-14” yaş grubundaki nüfus “genç nüfus”, “65+” yaş grubundaki nüfus ise “yaşlı nüfus” olarak tanımlanmakta ve bu iki grup genel olarak ekonomik anlamda bağımlı nüfus olarak kabul edilmektedir.(Kaynak TÜİK - Veri: Kapsam, Dönem ve Zamanlama). Çatak, Van, TRB2 ve Türkiye’de bağımlılık oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tablodaki en dikkat çekici nokta Çatak, Van ve TRB2 bölgelerindeki genç bağımlılık oranlarındaki Türkiye ile karşılaştırılınca elde edilen yüksek değer ve aynı şekilde yaşlı bağımlılık oranının da Türkiye seviyesinin altında kalmasıdır. Bunun sebebi Çatak, Van ve TRB2 bölgelerinde Türkiye ortalamasına nispeten genç nüfusun fazla, üretken nüfusun az ve yaşlı nüfusun az olmasıdır.

6.4.2. Eğitim

İlçenin eğitim altyapısı, okulöncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve dengi okullar olarak incelenmiştir. İlçede herhangi bir fakülte veya yüksekokul bulunmamaktadır. Bu yüzden bir bölgenin eğitim altyapısı incelenirken, incelemeye dâhil edilen üniversite, fakülte, yüksekokul verileri burada mevcut olmadığından yazılmamıştır.

Üniversitelerin veya yüksekokulların kurulduğu bölgelere sağladığı ekonomik ve kültürel katkılar düşünüldüğünde ilçeye bir yüksekokulun taşınması veya kurulması ilçeye büyük faydalar sağlayacaktır.

Genel olarak okul sayısı, derslik sayısı, öğretmen sayısı öğrenci sayısı ele alınarak incelendiğinde Çatak ilçesinde eğitim altyapısının Van ili geneline göre yetersiz kaldığı görülmektedir.

İlçede 2 anaokulu, 53 ilköğretim, 2’si meslek lisesi olmak üzere 3 tane de lise bulunmaktadır. Bu okullarda okuyan öğrencilerin toplam sayısı 6035 iken toplam öğretmen sayısı ise 380’dir.

Tablo 27: Çatak, Van, TRB2 Genel Eğitim Verileri

		Okulsayısı	Öğrencisayısı	Öğretmensayısı	Dersliksayısı
Çatak	Anaokulu	2	181	8	7
	İlköğretim	53	4875	319	215
	Genelortaöğretim	1	521	24	18
	MeslekiveTeknik Ortaöğretim	2	458	29	23
VAN	Anaokulu	661	22.182	1.126	1.019
	İlköğretim	1 232	237.548	10.501	7.398
	Genelortaöğretim	42	37.671	1.324	856
	MeslekiveTeknik Ortaöğretim	76	44.476	2.218	1.399
TRB2	Anaokulu	1.283	39.457	2.039	1.846
	İlköğretim	2.872	467.523	21.174	15.684
	Genelortaöğretim	90	79.734	2.560	1.556

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	155	85.620	4.425	2.474
-------------------------------	-----	--------	-------	-------

Kaynak: TÜİK Veri tabanı, Çatak İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

6.4.3 Sağlık

İlçede 2016 yılı itibarıyla hastane, yatak, hekim, hasta, yatak başına hasta, hekim başına hasta, toplum sağlığı merkezi ve eczane sayıları aşağıda gösterilmiştir (Bkz. Tablo-8).

İlçedeki tek hastane olan Çatak Devlet Hastanesi 17 yatak kapasitesi ile hizmet vermektedir. Hastanede acil, dış hastalıkları ve iç hastalıklar bölümleri bulunmaktadır.

6.4.4 Spor

İlçedeki spor kulübü, lisanslı sporcu sayısı ve ilçede aktif faaliyet gösteren spor dalları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Bkz. Tablo-9). Van'da spor kulübü sayısı 163 olup, toplam lisanslı sporcu sayısı 31.196'dır. Çatak'ta ise toplamda 2 spor kulübü ve 130 lisanslı sporcu bulunmaktadır.

Tablo 28: Spor Tesisi ve Toplam Lisanslı Sporcu Sayıları, 2020

	Spor Kulübü Sayısı	Toplam Lisanslı Sporcu Sayısı	İlçede aktif olarak faaliyet gösteren spordalları
Çatak	6	265	Voleybol, futbol, rafting, tekvando, kayak

6.5 Ekonomik Yapı

6.5.1 Tarım ve Hayvancılık

6.5.1.1 Tarımsal Yapı ve Alan

Tarım Arazileri

Tarım arazileri bakımından Çatak sınırları içerisinde bulunan toplam tarım arazi miktarının 204.431 dekar olduğu görülmektedir. Çatak ilçesinde mera alanlarından sonra en geniş alanı kaplayan tarım arazileri, ilçe genelindeki toplam arazi varlığının %11' ini oluşturmaktadır. Tarım alanı kullanımına bakıldığında ise toplamda 204.431 dekar olan tarım alanlarının yarısından fazlası sulanan tarım arazisidir. Sulanmayan arazi ise toplam tarım arazisinin %24,06'sını oluşturmaktadır.

Çatak ilçesi genelindeki toplam tarım arazisinin 49.200 dekarında kuru tarım, 107.084 dekarında ise sulu tarım yapılmaktadır (Bkz. Tablo-19)(Ver) Bir diğer tür olan fundalık araziler ise ağırlıklı olarak Van ilinin güneyinde yer alan Çatak ilçesinde yer almakta, Bahçesaray ve Gürpınar ilçeleri de kısmen fundalık arazi barındırmaktadır.(AVA->Çed 2011)

Tablo 2: Çatak, Van ve TRB2'de Tarım Alanları, 2015 (Dekar olarak)

	Toplam	TarımArazisiAlanı (Dekar)						
		İşlenenTarımArazisi					NadasAl anı	TarımaElve rişliOlupKul lanılmayan Arazi
		Sulanan	Sulanm ayan	Örtüaltı	Meyve	sebze		
Çatak	204.431	107.084	49.200	-	8.690	160	16.801	22.496
Van	3.743.842	1.164.202	965.162	50	52.643	17.385	981.384	563.016
Çatak/Van(%)	5.5	9.2	5.1	-	16.5	0.9	1.7	4

Kaynak: VİGTHM (Erişim Tarihi: 21.03.2016)

6.5.1.2 Bitkisel Üretim

Tarla Ürünleri

Çatak tarla bitkileri üretimi bakımından değerlendirildiğinde tahıllar, yem bitkileri ve yumru bitkilerinin ekimi ve üretimi ihtiyaca yönelik yapıldığı ve son derece düşük olduğu gözlemlenmektedir. Yalnızca yem bitkilerinde gözlü görülür bir yoğunluk söz konusudur.

İlçede üretilen tarımsal ürünlere detaylı bir şekilde bakıldığında; tahıllardan arpa ve buğday, yem bitkilerinden ise Korunga ve yonca; yumru bitkilerden ise ilçede tek olarak üretilen patates öne çıkmaktadır.

Türkiye’de en çok üretilen tahıl ürünü olan soğuk ve kurak şartlarda ve nispeten mineral oranı az olan topraklarda yetişen arpa ve buğday ilçede üretilen tek tahıl çeşitleridir.

İlçede diğer öne çıkan tarla bitkileri yem bitkileri olan yonca ve korungadır. Hayvancılıkta ana yem maddesi olan yonca 146.853 dekar ile ilçede en fazla ekim alanına sahip yem bitkisidir.

Sebze üretimi ülkenin hemen her bölgesinde yapılmakla birlikte bölgelerin ekolojik yapısına ve büyüklüğüne bağlı olmak kaydıyla toplam tarımsal üretim alanı içindeki oranı değişmektedir.

Van ilinde toplam tarım alanlarının % 0,46’sında sebze üretimi yapılmaktadır. Bölgede 2015 yılı itibari ile 17.385 da alandan toplamda 36.402 ton sebze üretimi gerçekleşmiştir. Çatak ilçesinde sebze üretimine bakıldığında ilçede çok farklı çeşitte sebze üretimi olduğu görülmektedir. Özellikle 93 tonluk üretimle salatalık ve 78 tonluk üretimle domates birinci sırada gelmektedir. İlçede, ilde ve TRB2 bölgesi genelinde öne çıkan sebzeler tabloda gösterilmiştir (Tablo-23).

Meyve Ürünleri

TRB2 Bölgesi’ndeki meyve üretimi Türkiye toplam meyve üretimi içerisinde düşük düzeydedir. İllere göre meyve üretimi incelendiğinde en fazla meyve üretimi Hakkâri’de olup bu ili sırasıyla Bitlis, Van ve Muş izlemektedir.

Ceviz üretim miktarının bölge üretimi içindeki payı %37’dir. Ayrıca, Van ilinde üretilen ceviz yoğunlukla Çatak ve Bahçesaray ilçelerinde yetiştirilmektedir. (K)

İlçe düzeyinde bakıldığında da toplamda 5 çeşit meyvenin üretildiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde ceviz üretiminin 2.677,5 tonluk değeri ilçe için çok önem arz etmektedir. Van'ın genelinde toplamda üretilen 6.144,292 ton cevizin yüzde 43,57'si Çatak'ta üretilmektedir. İlçede üretilen cevizi 36 ve 30 tonla elma ve kayısı takip etmektedir.(Ver)

6.5.2 Hayvansal Üretim

6.5.2.1 Büyükbaş Hayvan Varlığı

2015 Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre bölgemizde 189.023' i yerli ırk, 248.146'sı melez ırk, 101.806'sı kültür ırkı ve 14.170'i manda olmak üzere toplam 553.145 baş büyükbaş hayvan bulunmaktadır. İlçede yerli 2.818, melez 126 büyükbaş hayvan olup kültür ırkından büyükbaş hayvan yoktur.

Çatak ilçesi büyükbaş hayvan sayısı bakımından bölgenin % 0,53'ünü, Van'ın ise %1,75'ini karşılamaktadır. İlçedeki geniş çayır ve mera alanlarına rağmen hayvancılık yeterince gelişmemiştir.

6.5.2.2 Küçükbaş Hayvan Varlığı

Van ilinde toplam çayır mera varlığı 13.620.767,93 dekar olup bunun 1.404.060 dekar lık alanını Çatak ilçesi oluşturur. Aslında bu durum Çatak için bir avantajdır.

Bölgede 2015 yılı itibariyle küçükbaş hayvan varlığı 5.225.823 adettir. Ülke geneline bakıldığında TRB2 Bölgesi sahip olduğu küçükbaş hayvan varlığı açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Bölgenin küçükbaş hayvan varlığının % 83'ünü koyun, % 17'sini ise keçi oluşturmaktadır.

Çatak ilçesi 2015 yılı itibariyle küçükbaş hayvan varlığı 170.180 adettir. Bunlardan 131.800 adeti koyun geri kalanı ise keçidir. İlçede bulunan koyunların hepsi yerli ırk olan; Doğu Anadolu Bölgesi'nin soğuk ve uzun kış koşullarına ve dağlık yapısına çok iyi uyum sağlayabilen, yüksek rakımlı ve fakir meraları iyi değerlendirip kış aylarında ise normal bir besleme ile kapalı veya bir tarafı açık ağıllarda barındırılabilen Akkaraman ve Morkaraman koyunlarıdır.

İlçedeki keçi varlığına bakıldığında sayısı 38.380 olan keçilerin hepsinin kıl keçisi olduğu görülmektedir. Bu rakam ilçe için gerçekten çok önemlidir. 2015 yılı itibariyle Van genelinde Erciş ve Gürpınar'dan sonra en fazla keçi varlığı Çatak'ta bulunmaktadır. İlçede koyun ve keçi sayısı yıldan yıla artmaktadır. İlçe Van ilinin koyun varlığının % 5,36'sını karşılarken, keçi varlığının %15,53'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 30: Yıllar İtibariyle Küçükbaş Hayvan Varlığı (Adet olarak)

	HAYVAN SAYISI	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Çatak	Koyun	Merinos	-	-	-	-	-
		Yerli	72.592	90.352	100.000	100.000	131.800
	Keçi	Kıl	6.805	26.164	25.000	25.800	35.310
		Tiftik	-	-	-	-	-
	Toplam		79.397	116.516	125.000	125.800	160.310
Van	Koyun	Merinos	-	-	-	-	-
		Yerli	2.182.011	2.101.382	2.147.139	2.236.603	2.443.392
	Keçi	Kıl	150.686	203.143	225.360	247.054	248.527
		Tiftik	-	-	-	-	15
	Toplam		2.332.6	2.304.52	2.372.499	2.483.6	2.691.93

			97	5		57	4	1
TRB2	Koyun	Merinos	-	-	-	-	11	503
		Yerli	3.904.415	3.913.294	3.940.154	4.128.098	4.464.005	4.376.944
	Keçi	Kıl	649.031	769.702	799.481	835.816	925.474	848.376
		Tiftik	-	-	-	-	102	-
	Toplam		1.298.062	4.682.996	4.739.635	4.963.914	5.389.479	5.225.823
Çatak/Van	Koyun	Merinos	-	-	-	-	-	-
		Yerli	3,33	4,30	4,66	4,47	5,12	5,37
	Keçi	Kıl	4,52	12,88	11,09	10,44	14,21	15,53
		Tiftik	-	-	-	-	-	-
	Toplam		3,40	5,06	5,27	5,07	5,96	6,29
Çatak/TRB2	Koyun	Merinos	-	-	-	-	-	-
		Yerli	1,86	2,31	2,54	2,42	2,80	3,01
	Keçi	Kıl	1,05	3,40	3,13	3,09	3,82	4,52
		Tiftik	-	-	-	-	-	-
	Toplam		1,74	2,49	2,64	2,53	2,97	3,26

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 23.03.2016)

6.5.2.3. Arıcılık

Arıcılık TRB2 Bölgesi'nde dezavantaj olarak nitelendirilen engebeli arazi yapısını bölge için avantaja dönüştüren önemli bir sektördür. Çünkü bölge arazi yapısının engebeli oluşu topografik farklılıklar oluşturmakta, bu ise arıcılık sezonunu diğer bölgelere nispeten daha uzun sürdürmektedir. Bölgemizin bitki örtüsü bakımından zengin bir flora'ya sahip olması, bitkilerin farklı zamanlarda çiçek açması, arıcılık sezonunun uzun sürmesi ve bölgeye has çiçeklerin bolluğu, arıcılığın bölge ekonomisinde yüksek potansiyelini göstermektedir. Ayrıca, TRB2 Bölgesi'nin zengin bitki florası ve yüksek rakımlı yaylaları, arıcıların doğal ve katkısız kara kovan balı üretmesine olanak sağlamaktadır.

Özellikle Bahçesaray ve Çatak ilçeleri olmak üzere bölgenin fauna ve flora özellikleri, arıcılık ve arıcılık ürünleri yetiştiriciliği için önemli bir avantaj sağlamaktadır. 2015 yılı itibariyle Çatak'ta toplamda 507,008 ton bal üretimiyle Çatak, Van'da bal üretimi açısından birinci sıradadır. Çatak, Van ve TRB2'nin bal üretiminin sırasıyla %23,99 ve %8,36'sını karşılamaktadır.

Tablo 3: Bölgede Arı Kovanı, Arıcılık Yapan İşletme Sayısı, Balmumu Ve Bal Üretimi 2015

	Kovan Sayısı	Bal Üretimi(ton)	Balmumu (ton)	Arıcılık Yapan İşletme
Çatak	29.824	507,008	44,736	146
Van	125.246	2.113,082	188,518	536
TRB2	461.218	6.066,988	574,690	2.658

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 23.03.2016)

6.5.3. Hayvansal Üretim Miktarları

Süt üretimi yıllara göre ilçede sürekli arttığı görülmektedir. TRB2 ve Çatak'ta genel itibariyle büyükbaş süt üretimi her yıl artarken Van'da ise azalma eğilimine girmiştir.

Küçükbaş süt üretiminin Çatak için her geçen yıl düzenli şekilde arttığı görülmektedir. Özellikle 2013 yılından 2014 yılına geçerken büyük bir artış yaşanmıştır.

6.5.4. Sanayi

Van ilinde 2 adet sicil almış OSB bulunmakta olup, doluluk oranı %70'tır. Van Organize Sanayi Bölgesi 2006 yılında tamamlanmıştır. Bölgedeki; 186 adet sanayi parselinin, tamamı tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 87 adedi üretim, 35 adedi inşaat, 19 adedi proje aşamasındadır. Üretime geçen parsellerde yaklaşık 1.160 kişi istihdam edilmektedir. Ağırlıklı sektör grubu; gıda ürünlerinin imalatı, mobilya imalatı ve kauçuk-plastik ürünlerinin imalatı sanayidir

6.5.4.1 Küçük Sanayi Siteleri

Van ilinde 1.825'i dolu olmak üzere toplam 2290 iş yeri kapasiteli 8 adet Küçük Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Bu KSS'lerin yerleri, doluluk oranları ve buralarda istihdam edilen kişi sayısı aşağıdaki tablodan görülebilir.

Tablo 324: Van İli Sanayi Siteleri Bilgileri

Küçük Sanayi Sitesi Sayısı	8
Küçük Sanayi Sitelerinde Yer Alan İşyeri Sayısı	2290
Küçük Sanayi Sitelerinde Yer Alan Dolu İşyeri Sayısı	1825
Küçük Sanayi Sitelerinde Yer Alan Boş İşyeri Sayısı	465
Küçük Sanayi Siteleri Alan Büyüklüğü (hektar)	161
Küçük Sanayi Sitelerindeki İşyerlerinde İstihdam Sayısı	5.315
Organize Sanayi Bölgesi Sayısı	2
Organize Sanayi Bölgelerinde Yer Alan Parsel Sayısı	186
Organize Sanayi Bölgelerinde Yer Alan Firma Sayısı	145
Organize Sanayi Bölgesi Alan Büyüklüğü (hektar)	569
Organize Sanayi Bölgelerindeki Firmalardaki İstihdam Sayısı	2700
İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Sayısı	1
İş Geliştirme Merkezinde Yer Alan İşlik Sayısı	58
İş Geliştirme Merkezinde Yer Alan Dolu İşlik Sayısı	55
İş Geliştirme Merkezinde Yer Alan Boş İşlik Sayısı	3
İş Geliştirme Merkezi Alan Büyüklüğü (metrekare)	16550
İş Geliştirme Merkezindeki İşletmelerdeki İstihdam Sayısı	238
Teknokent Sayısı	1
Teknokentte Yer Alan Firma Sayısı	41
Teknokent Alan Büyüklüğü (metrekare)	3820
Teknokentlerdeki Firmalarda İstihdam Sayısı	71

Kaynak: Bilim Sanayi İl Müdürlüğü-2020

6.5.5 İlçede Öne Çıkan Sektörler

Ekonomisinin temeli tarım ve hayvancılığa dayanan ilçe de hayvancılık ön plana çıkmaktadır. Küçükbaş hayvancılık yoğun bir şekilde yapılmaktadır. İklim şartları nedeniyle tarım fazla gelişme gösterememiştir. Bunun yanında en önemli tarımsal ürün ceviz meyvesidir. Ceviz ağaçları ilçenin büyük bir kısmında bulunmaktadır. İlçe ekonomisinin en önemli kaynaklarından biri de Çatak balıdır. Tablo-35'deki veriler değerlendirildiğinde ise Çatak'taki işletmelerde sektörel yoğunlaşmanın daha çok; temel olarak inşaat sanayinde kullanılması amaçlanan inşaat malzemesi imalatı ve gıda ürünleri imalatı olduğu görülmektedir. (Van TSO ilçe analizi)

İlçede mıcır, traverten, ekosin, granit, porfir (somaki taşı), bazalt, kumtaşı ve diğer anıt taşlarının granül, mıcır ve tozları malzeme üreten ilçe ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Tablo 33 : Çatak'ta İmalat Alanında Faaliyet Gösteren İşletmelerin Dağılımı, 2015

FaaliyetAdı	İşletmeSayıları
Traverten, ekosin, granit, porfir (somakitaşı), bazalt, kumtaşıve diğer anıt taşlarının granül, mıcırve tozları	5
Mıcır	4

Kaynak: TOBB

6.6.İstihdam ve Sosyal Güvenlik

İstihdam

Van ili içerisinde istihdamın sektörlere göre oranlarına 1985-2013 yılları arasında bakıldığında ülke geneline paralel olarak tarım sektörünün payının düzenli olarak düştüğü hizmetler ve sanayi sektörünün payının düzenli olarak arttığı görülmektedir. Fakat sanayi ve hizmetler sektörünün payının düzenli olarak ülke genelinin altında kalması bölgede sanayileşmenin yeterli ölçüde gelişmediği, ekonomik kalkınmanın belirli bir düzeyde kalması da beraberinde hizmetler sektörünün ülke genelinde kalmasına sebep olmaktadır.(AVA)

İlçe ekonomisi daha çok tarım ve hayvancılığa dayandığı ve nüfusun çoğunluğu geçimini bu yoldan sağladığı için ilçede diğer sektörler gelişme imkânı bulamamıştır. (Bkz. Tablo 22)

6.7. İklim Ve Turizm

Turizm, yerel ve ulusal ekonomilere doğrudan girdi sağlaması, istihdam oluşturmaları, yatırımların artırılması, diğer sektörler üzerindeki pozitif çarpan etkisi ve ülke ekonomilerinde dış cari açıkların giderilmesinde etkin rol oynayan ve pazar payı sürekli artan bir sektördür

Verilen bir alanın turizm için uygunluğunun belirlenmesi konusunda iklim özellikleri, topoğrafya ve biyoçeşitlilik gibi temel bileşenler arasındadır. İklim bir alandaki turizm aktiviteleri için son derece önemli potansiyeller oluşturmakta hatta başlı başına o turizm tipinin yapılmasına neden olmaktadır bazı durumlarda ise tamamen engelleyici ya da zorlaştırıcı bir rol de oynamaktadır. İnsanların turizm aktivitelerini gerçekleştirecekleri bir alanın iklimi konusunda sahip oldukları fikirler o alanı tercih etmeleri konusunda etkili olmaktadır. Bu konuda son 50 yıllık dönemde yapılan çalışmalarda iklimin

özellikle turistlerin gidecekleri yere ve zamanına karar vermeleri açısından önemli bir faktör olduğu ve turistlerin beklentileri arasında hava durumu ve iklim şartlarının iyi olmasının da yer aldığı belirlenmiştir. Yine yapılan çalışmalarda mevsimsel sıcaklık artış ve düşüşlerinin sonraki dönemde dışarıya giden turist sayısını ve yapılan harcamaları etkilediği belirtilmiştir. Turistler dış mekanda bütün iklim elemanlarının doğrudan etkisine maruz kalmaktadırlar. İklim elemanları söz konusu aktivitelerin yerinin ve zamanının kararlaştırılmasına, bu aktiviteler sırasında oluşabilecek aksaklıklara ve bu aktivelerde yaşanacak tecrübenin kalitesine etki edebilirler. Turizm aktiviteleri üzerinde en etkili iklim elemanları; ortalama, maksimum ve minimum hava sıcaklığı, nispi nem değerleri, toplam yağış miktarları, güneşlenme şiddeti ve süresi, ortalama rüzgar hızı ve güneş radyasyonu şeklinde sıralanabilir. Sıralaması yapılan bu iklim özellikleri son yıllarda iklim değişikliği nedeniyle beklenmedik davranışlar gösterdikleri için direkt engelleyici faktörler haline de dönüşebilmektedir (Süleyman Toy, Ahmet Koç-2010)

Çatak İlçesi iklim, yağış ve sıcaklık açısından rafting ve diğer doğa sporlarını yapmaya uygun bir alanı teşkil etmektedir.

Tablo 34. Van Kent Merkezi Ve Çatak temsil eden meteorolojik veriler

VAN	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	-3.1	-2.6	1.5	7.7	13.1	18.2	22.2	22.1	17.8	11.2	4.9	-0.5	9.4
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	1.8	2.5	6.4	12.7	18.4	23.8	28.1	28.4	24.2	17.3	10.2	4.3	14.8
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	-7.6	-7.2	-2.9	2.5	6.9	10.7	14.5	14.5	10.6	5.6	0.3	-4.6	3.6
Ortalama Güneşlenme Süresi(Saat)	4.5	5.3	6	7.2	9.3	11.7	12.1	11.4	9.8	7	5.5	4.3	94.1
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	9.9	9.7	11.9	12	10.7	5.1	1.9	1.2	2.3	8.1	8.6	9.4	90.8
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması	34.6	33.6	46.7	55.9	45.8	18.1	5.4	3.7	13.6	46.8	47	36	387.2
En Yüksek Sıcaklık (°C)	12.6	14.3	22.7	27.2	28.3	33.5	37.5	36.7	34	28.8	20.1	15.4	37.5
En Düşük Sıcaklık (°C)	-28.7	-28.2	-22.7	-17.5	-3.5	-2.6	3.6	5	0.9	-14	-20.5	-21.3	-28.7
Ortalama rüzgar hızı (m/sn)	1,2	1,6	2	1,9	1,6	2	2,1	2,3	1,8	1,5	1,1	1,2	1,7
Hâkim Rüzgâr Yönü	SW		SSW	S	SSE	SSE		ENE	SSE	SE	SSW	S	SSE
En Kuvvetli Rüzgâr Hızı	10,7	17,1	17,1	15	12,7	19,5	15,3	13,2	14,3	12,5	9,8	17,1	17,1
En Kuvvetli Rüzgâr Yönü	SSE		SSE	WNW	WNE	WNW		ENE	SE	SSW	S	WSW	WNW

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

6.8. Tarihi ve Turistik Mekânlar

Çatak tarihi ve turistik açıdan önemli merkezlere sahiptir. Eski medeniyetlere ait bir çok kiliseler, köprüler, mekanlar, geçiş yolları, vs. bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle mistik havası, bal yetiştiriciliğinin fazlalığı, ceviz yetiştiriciliğinin fazlalığı, Çatak Çayı'nda rafting/kano sporu yapılabilmesi, DAĞ YÜRÜYÜŞÜ - Doğa Yürüyüşü (Hiking), amplı etkinlik (trekking), kanyoning, pazar doğa yürüyüşü, macera sporları, balık avcılığı, konumu vs. gibi etkenler düşünüldüğünde Alternatif (Macera) Turizme, konaklama açısından da butik ve yamaç bungalov evler turizmi açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Ayrıca su sporları bağlamında rafting sporu kapsamında ilçenin turizm sektöründeki yerine tekrar değinilecektir.

6.8.1 Kanisipi Çağlayanı

Van'ın Çatak İlçesinde bulunan çağlayan, Van'a 75 km, Çatak'a 5 km mesafede yer almaktadır. İsmi akarken oluşturmuş olduğu bembeyaz renkten almış olup beyaz şelale anlamına gelmektedir. Genellikle havaların ısınmasıyla eriyen karlar mayıs ayı başlarında akmaya başlar. Ağustos ayına gelindiğinde ise yavaş yavaş kurumaya başlar. Yaklaşık olarak 250-300 metre yükseklikten düşen sular Sortkin Deresi ile birleşir. Çevresinin doğal piknik alanı olması ile ve eşsiz görüntüsü ile yazın birçok yerli ve yabancı turistin uğrak mekânıdır. Gelen turistlerin rahatlıkla balıklarını satın alabilecekleri yanı başındaki alabalık tesisleri ile Kanisipi Çağlayanı, Çatak için büyük önem arz etmektedir.

Resim 9: Çatak Kanisipi Çağlayanı

Kaynak: <http://www.vanguzel.com/turizmrehberi/> (ilçe ziyaretinde kendi çekeceğimiz foto ile değişecek)

İlçede görülmeye değer köprüler arasında Taş Köprü, Hurkan ve Zeril köprüleri bulunmaktadır. Bu köprüler Çatak Çayı üzerinde geçit vermektedir. Rivayetlere göre 1400'lü yıllarda yapıldığı söylenmektedir. Bölgede bunların dışında bir diğer önemli tarihi eser de Tırşın yaylasında bulunan av ve hayvan figürleridir. Bu figürler yayladaki taşların ve kayaların üzerine çizilmiştir.

İlçede bir diğer önem arz eden Meryem Ana Kilisesi, ilçenin kuzey batısında Bilgi Köyünde bulunmaktadır. Bu kilisede 360-370 civarı oda olduğu rivayetler arasındadır. Atlıhan köyü yolu üzerindeki Şeyh Curüğ kaplıcasının da cilt hastalıklarına iyi geldiği söylenmektedir.

Resim 10: Çatak Çayında Rafting

Bunların dışında ilçenin ormanlık alanı ve doğal güzellikleri düşünüldüğünde, Çatak kamp kurmak için eşsiz bir doğa mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır.

6.9. İlçede Konaklama İmkanları

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2011 Yılı Turizm İstatistiklerine göre, Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Van, Bitlis, Muş ve Hakkâri illerinden oluşan Ortadoğu Anadolu'da turizm belgeli konaklama tesis sayısı bakımından Van, sahip olduğu birçok turizm yatırım belgeli ve turizm işletmesi belgeli tesis sayısı ile bölgede en çok konaklama kapasitesine sahip il konumundadır (Turizm Sektörü MDA).

Tablo 35. Van İli İşletme Belgeli Oteller

NO	TESİSİN ADI	TESİSİN SINIFI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
1	Elite Word Oteli	*****	230	460
2	Doubletree By Hilton	*****	94	190
3	Valeria Apart Otel	Apart otel	20	40
4	B. Urartu Oteli	****	75	150
5	SCF MENUA OTEL	****	50	100
6	Yakut Oteli	***	56	112
7	Akdamar Oteli	***	66	147
8	B. Asur Oteli	**	52	108
9	Mirava River Suits	***	35	87
10	Grand Otel Van	***	44	88
11	Özalp Grand Otel	***	52	120
12	Asvan Otel	***	25	50
13	Haldi Otel	***	75	156
14	Nevan süit Otel	***	75	166
15	Aliğa Apart Otel	Apart Otel	22	44
16	Gökdem Royal Otel	***	25	50
17	Di-met PARK Otel	***	49	98
18	Tamara Otel	****	68	136
		Toplam:	1113	2302

TABLO 36: Van İli Turizm Yatırım Belgeli Oteller

NO	TESİSİN ADI	TESİSİN SINIFI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
1	Aşanlar Otel	****	40	80
2	Dimet-Park Otel	***	32	64
3	RBR	****	81	162
4	Lâçin Otel	***	39	78
5	Van Life Otel	***	48	96
6	The Van Otel	***	36	72
7	Hotem Golden City Van	***	70	140
8	Çaldıran Termal Otel	***	50	100
9	Van Kervan Otel	***	28	56
10	Tuşba Otel	***	40	80
11	Rönesans Life Otel	***	66	147
12	Şahmaran Otel	****	89	180
13	Hotel Fuat	****	53	106
TOPLAM:			672	1361

Ayrıca bir çok ruhsatlı otel ve apart işletmeler ile il büyük bir konaklama sektörü oluşturmaktadır. Kaynak: Turizm Sektörü MDA

Çatak ilçesi turizmine bakıldığında ilçede turizmin ve konaklama kapasitesinin yeterince gelişmediği gözlemlenmektedir. Konaklama kapasitesi ilçede otel bazında Mirava Otel ve apart birkaç otel sağlamaktadır. Bunun dışında özellikle Rafting, Bal Festivali, Kanisipi Festivali vs. etkinliklerinin yada konaklama amaçlı dönemlerde KYK Yurtları, yatılı lise yurtları ve 2 adet öğretmen evi tarafından

ayrıca konaklama sağlanmaktadır. Bunun yanında ilçede yapılacak rafting eğitim merkezi binası ile toplam takım sporculara ve VIP konuklara yönelik 193 adet yataklı konaklama sağlanacaktır.

Tablo37: Çatak'ta Konaklama Kapasitesi, 2020

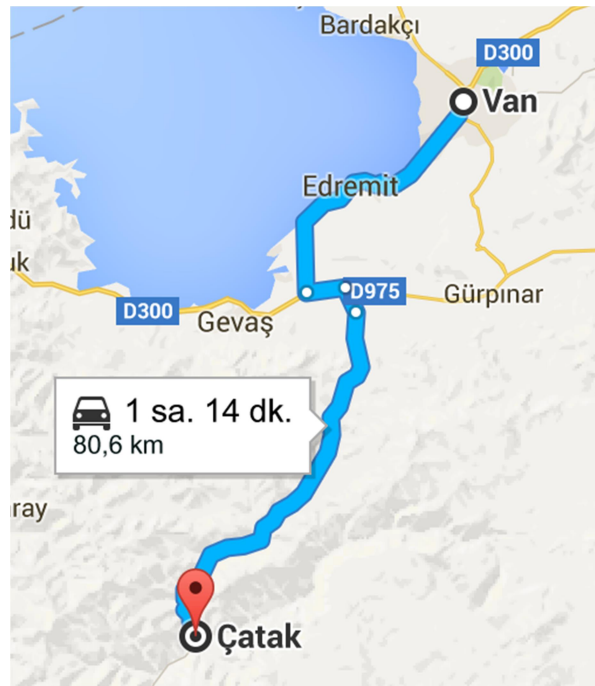
İşletmeAdı	İşletmeBelgesiTürü	OdaSayısı	YatakSayısı	YıldızKategorisi
Otel	TURİZM BAKANLIĞI	31	70	3
Pansiyon	-	8	10	-
Misafirhane	ÖĞRETMEN EVİ	18	35	-
	ÖĞRETMEN EVİ 2	49	98	
Yurt (Devlet)	ÖĞRENCİ YURDU(LİSE)-1	60	150	-
	ÖĞRENCİ YURDU(LİSE)-2	80	180	
	ÖĞRENCİ YURDU(LİSE)-3	420	450	
Yurt (Özel)	-	-	-	-

6.10. Altyapı ve Ulaşım

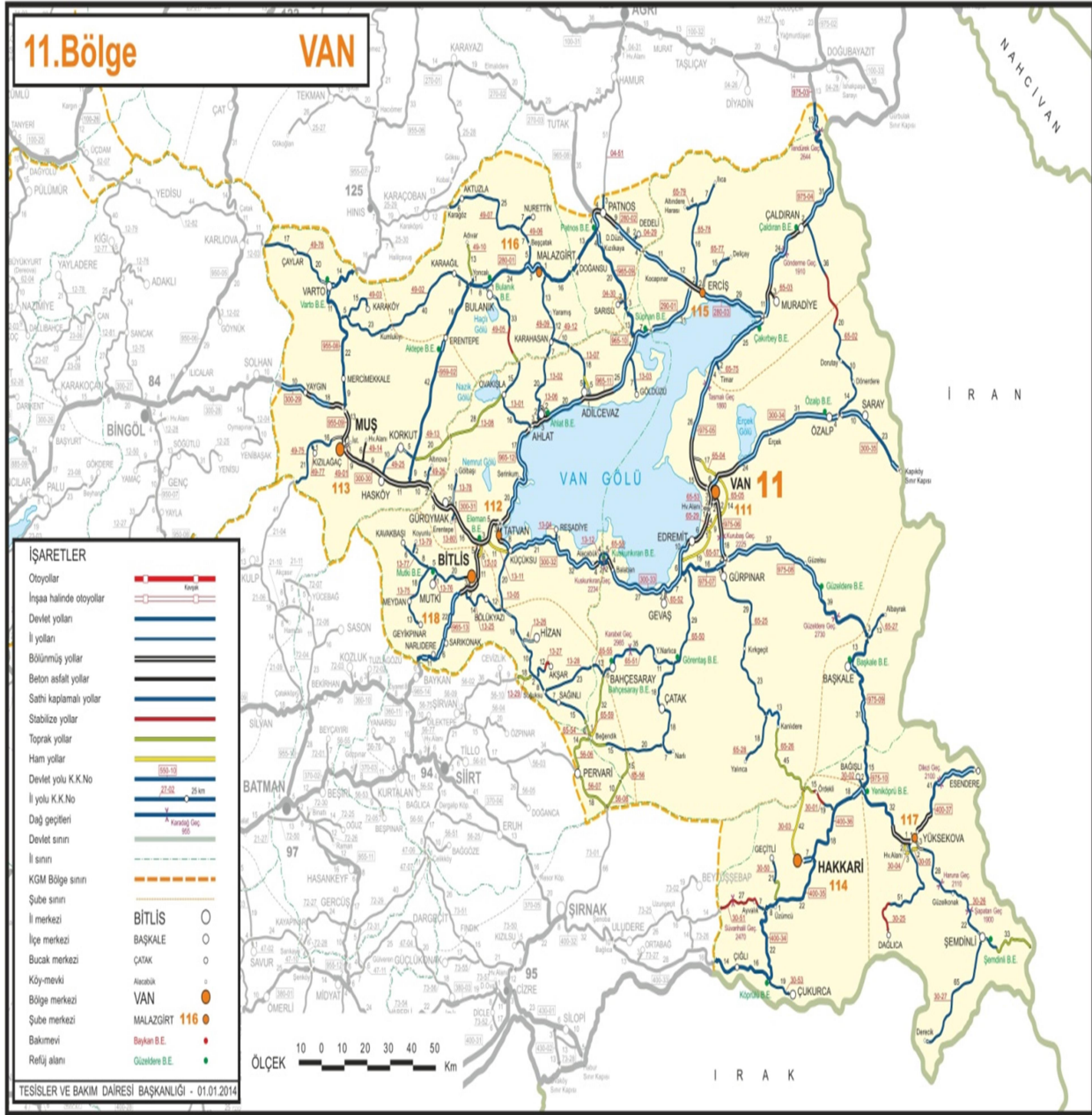
Karayolları

TRB2 Bölgesi içinde bulunan Van ili, bölgenin genel özelliklerini yansıtan bir coğrafyaya sahip olup yüksek eğitim ve rakımlara yerleşmiş yerleşimlerden oluşmaktadır. Bu nedenle bölgenin karayolu ulaşımı diğer ulaşım türlerinde olduğu gibi coğrafi kısıtlayıcılar nedeni ile oldukça zorlayıcı bir ağ yapısı ile gelişmiştir.Çatak ile Van arasındaki mesafe 81 km'dir. Yol şartları düşünüldüğünde normal bir araçla 1 saat 14dk'da ulaşılmaktadır. Şu anda gündemde olan Van-Şırnak karayolu bitirildiği zaman Çatak'a olan ulaşım çok daha elverişli duruma gelecektir. Çatak'a gitmek için, Van ili kent merkezine ulaşan D-300 karayolu ve D-975 karayolunun Van'ın güneyinde birleştiği yerden güneye doğru olan Gevaş-Çatak yolu istikameti kullanılır.(Bkz. şekil x)

Şekil 21: Van-Çatak Arası Karayolu Güzergâhı

Harita 7: Karayolları 11. Bölge Müdürlüğü Karayolları Haritası

Kaynak: Karayolları 11. Bölge Müdürlüğü

Van ilinde bulunan 1.112 kilometrelik karayolu ağının 564 kilometresi (%51) Devlet Yolu, 548 kilometresi (%49) ise İl Yolu statüsündedir. Bunun yanında il genelindeki Devlet Yolları'nın tamamı Asfalt olup üst sınıf karayollarından oluşmaktadır. Bununla birlikte Van ilinde otoyol ya da çevreyolu bulunmamaktadır. İl Yolları'nın ise 304 kilometrelik bölümü (%55) asfalttır. İl Yolları'nın kalanı ise 89 kilometre (%16) berkitme yol, 96 kilometre (%18) ham yol ve 59 kilometre (%11) geçit vermeyen yol şeklinde sıralanmaktadır (KGM, 2014; TÜİK, 2014).

Van'a 81 km uzaklıkta olan Çatak ilçesi konumuna bakıldığında İran'a 189 km , Irak'a 301 km , Ağrı' ya 333 km, Hakkari' ye 248 km ve Bitlis' e 186 km'dir.

Tablo 38: Çatak İlçe Merkezinden Bazı illere Karayolu Uzaklıkları

İl Merkezi	Uzaklık (Km)
İstanbul	1722
Ankara	1256
İzmir	1786
Bitlis	186
Hakkari	248
Muş	243
Ağrı	333
Siirt	284

Kaynak: KGM

Van ili sınırları içerisinde geçen demiryolu İran'a kadar uzanır. Türkiye ile İran arasındaki demiryolu ile yolcu bağlantısı Ankara – Tahran – Ankara arasında haftada bir gün çalışan ve 1. mevki kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş Trans Asya treni ve Van – Tahran – Van arasında haftada bir gün çalışan ve 1. mevki kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş tren ile sağlanmaktadır. TCDD Taşımacılık ve İran Demiryolları Transasya Ekspresi seferlerinde anlaşma sağlayarak 14 Ağustos 2019 tarihinde Ankara – Tahran arasında seferlerine başlamıştır (Şekil 21)²⁰. Ankara – Tatvan – Ankara arasında haftada 2 gün işleyen Van Gölü Ekspresi Ankara'dan Salı ve Pazar günleri, Tatvan'dan ise Salı ve Perşembe günleri hareket etmektedir. Van Gölü Ekspresi 300 kişi taşıma kapasitesine sahip olup, 4 Pulman, 1 Yemekli, 1 Kuşetli ve 1 Yataklı olmak üzere 7 vagona oluşmaktadır. 1 Pulman vagona 60, 1 kuşetli vagona 40 yolcu seyahat edebilmektedir. Kuşetli vagonlarda 10 kompartıman bulunmakta her kompartımanda 4 kişi yolculuk yapabilmektedir. Ankara - Tatvan arası seferini yaklaşık 24 saatte tamamlamaktadır.

Şekil 22. Vangölü Ekspresi Güzergâhı

6.11. Çevre ve Enerji

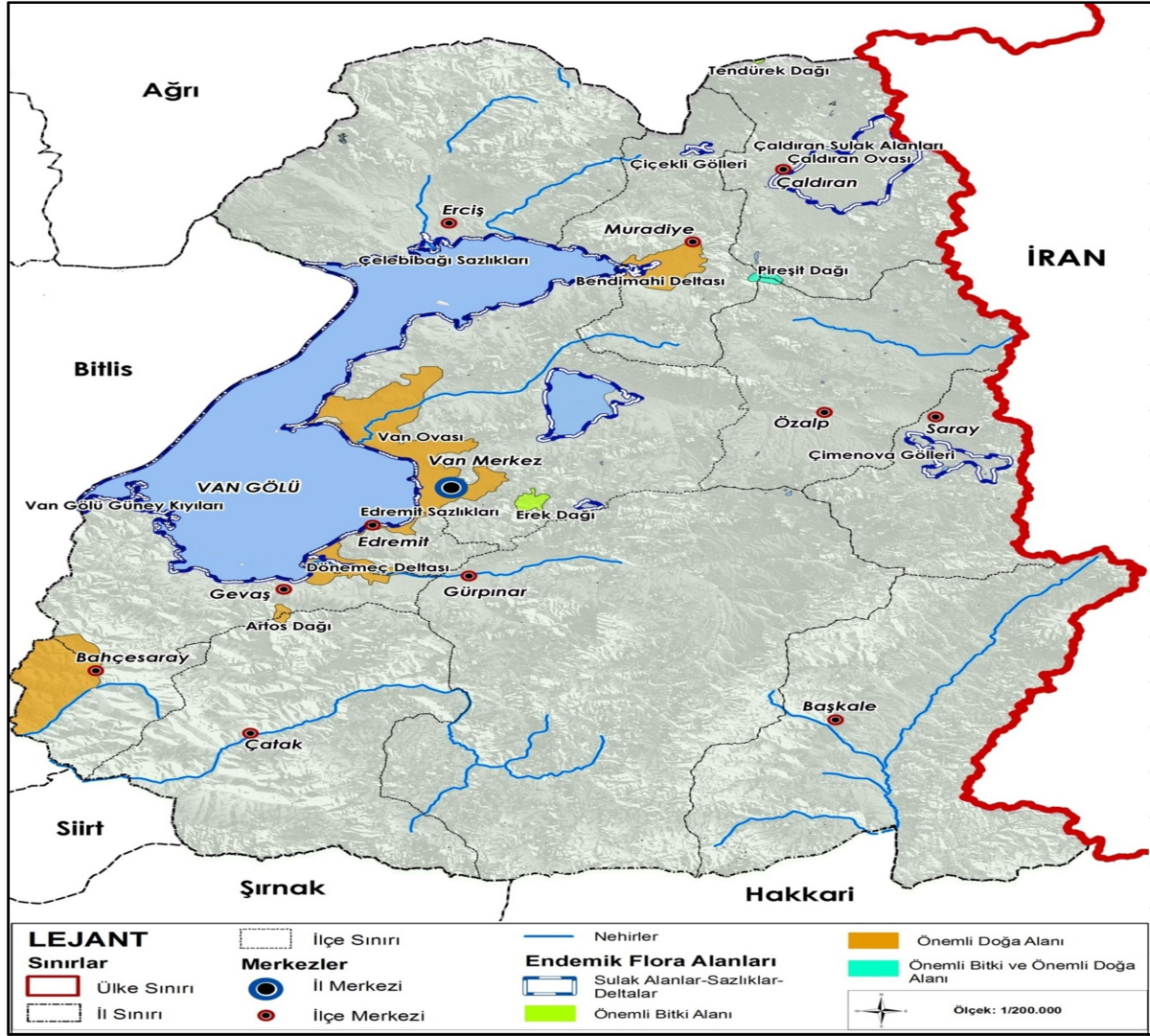
6.11.1.Çevre

Endemik Flora

Ekolojik şartlar göz önüne alındığında Van ilinin güney kesimleri dışında kalan yörelerde, geçmişteki doğal bitki örtüsünün ağaçlı step olduğu söylenebilir. Step içindeki başlıca türler, çeşitli meşe türleri ve bodur ardıçlardır. Bu ormanlarda meşe ve ardıç türlerinin yanı sıra Kavak, Çınar, Dişbudak ve Karaağaç gibi ağaç ve çalı türleri de bulunmaktadır (Muş Bitlis Van Çevre Düzeni Planı, 2009).

Orman kalıntıları genellikle ilin güney kesimlerinde bulunan Çatak ve Bahçesaray ilçelerinde yer almakta ve bu kesimlerde bitki örtüsü genellikle meşelerden oluşmaktadır. Meşeler, bozulmuş ve birçok yerde çalılık halini almıştır. Ağaçlık sahalara Gevaş ilçesinin güneyinde de rastlanmaktadır. Bu alanlarda meşelerin yanı sıra seyrek de olsa sakız, bodur ardıç, kızılçık, doğu çınarı, ceviz, titrek kavak ve yabancı meyve ağaçları da görülmektedir. Van ilinin güneyinde steplere de rastlanmakla birlikte bunların en önemli elemanı geven otudur (Muş-Bitlis-Van Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Araştırma ve Sentez Raporu, 2009).

Harita 8: Van İli Endemik Flora Alanları

Kaynak: AVA Raporu

6.11.2. Enerji

6.11.2.1. Doğalgaz

İlde doğalgaz kullanımı amacıyla son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar devam etmekte olup şehir merkezinde doğalgaz hatları döşenmektedir. BOTAS'a ait Van doğalgaz iletim hattı mevcut olup Van Doğalgaz İşletmesi (VANDAŞ) tarafından dağıtım işlemleri yürütülmektedir. İlçeyede doğal gaz mevcut olmayıp ısıtma kömür, tezek, odun, çalı vs sağlanmaktadır.

6.11.2.2. Elektrik

Van ilinde bütün yerleşim merkezlerinin elektrik altyapısı bulunmaktadır. İlçede elektrik sorunu olmayıp kanisipi çayı üzerinde ayrıca kanal tipi HES mevcuttur.

6.11.2.3. Yenilenebilir Enerji

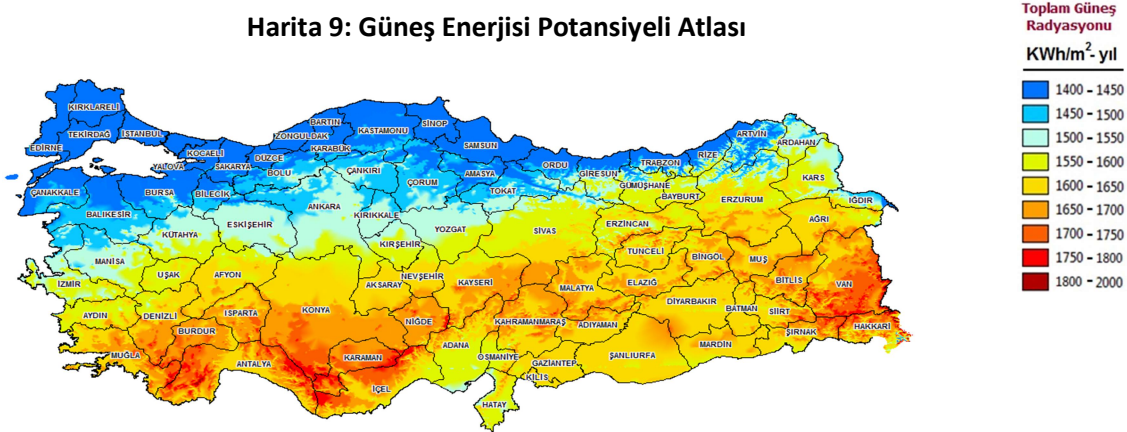
Van da ilk yenilenebilir enerji kapsamında yapılan güneş enerji santrali çatakta bulunmaktadır. Belediye tarafından yapılan GES belediyeye gelir sağlamaktadır.

Güneş

TRB2 Bölgesi güneş enerjisinden elektrik üretme potansiyeli yüksek olan bir bölgedir. Aşağıdaki tabloda Türkiye ve TRB2 Bölgesi'nde bulunan iller için günlük ve yıllık olmak üzere ortalama güneşlenme süreleri ve radyasyon değerleri verilmiştir. Tablodan da görüldüğü üzere TRB2 Bölgesi'nde bulunan dört ilin de günlük ortalama radyasyon değerleri Türkiye ortalamasının üzerindedir. Van ili Karaman ve Antalya illerinden sonra en yüksek radyasyon değerine ve Hakkâri ilinden sonra en yüksek güneşlenme süresine sahip ilidir.

Güneş enerjisi santrallerinde elektrik üretimini etkileyen faktörler sadece güneşlenme süresi ve radyasyon değerleri değildir. Santralin kurulum yerinin seçimi, maliyet ve güç üretim verimliliği açısından çok önemlidir. Kurulum yeri seçilirken radyasyon değerleri ve güneşlenme süresine ek olarak iklim, rüzgâr hızı, bulutlanma miktarı, gölgelendirme etkisi (etrafta ağaç, bina vb. bulunmaması), arazinin eğimi (eğim olmaması ve güneye eğimli olması), trafo merkezine yakın olması, ulaşılabilir olması vb. gibi faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır. Rakım arttıkça sisteme gelen radyasyon miktarı artmakta, dolayısıyla sistemin verimi artmaktadır. Ayrıca, su kaynaklarına yakın yerlerde de (deniz, göl vb.) (suyun yansıtma özelliğinden dolayı) sisteme gelen radyasyon miktarı artmaktadır (küresel radyasyon). Tüm bu teknik veriler göz önünde bulundurulduğunda, TRB2 Bölge illeri ve özelde Van ili, GES yatırımları açısından Türkiye'de bir mükemmeliyet merkezidir (MDA).

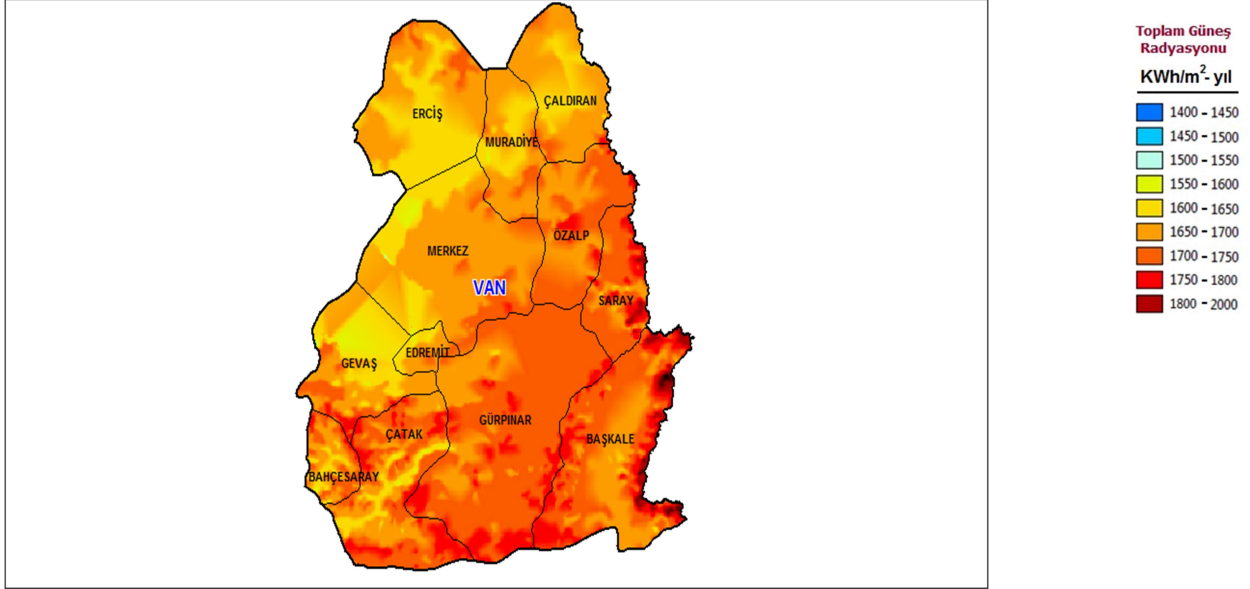
Harita 9: Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

İlçe düzeyinde bakıldığında ise Çatak ilçesinin güneş radyasyon değerinin Van Gölü kenarındaki ilçelere nazaran yüksek değerde olduğu görülmektedir.

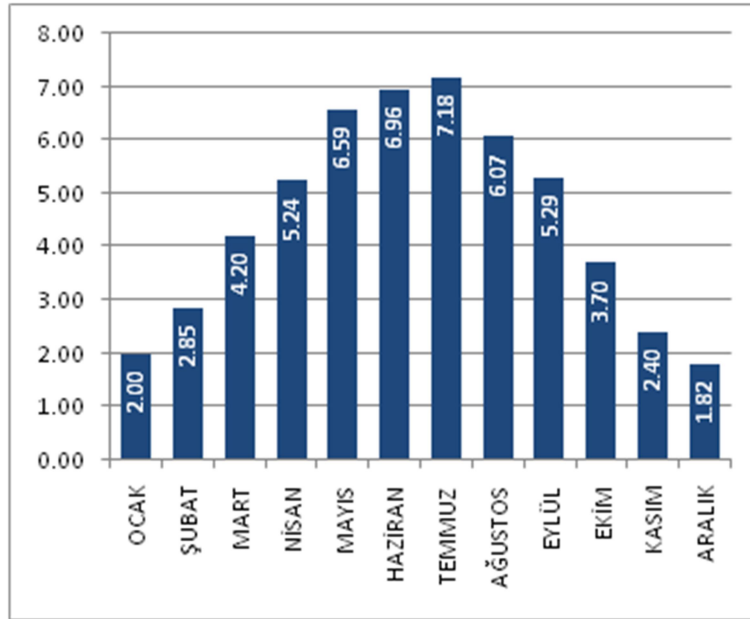
Harita 10: TRB2’de Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası

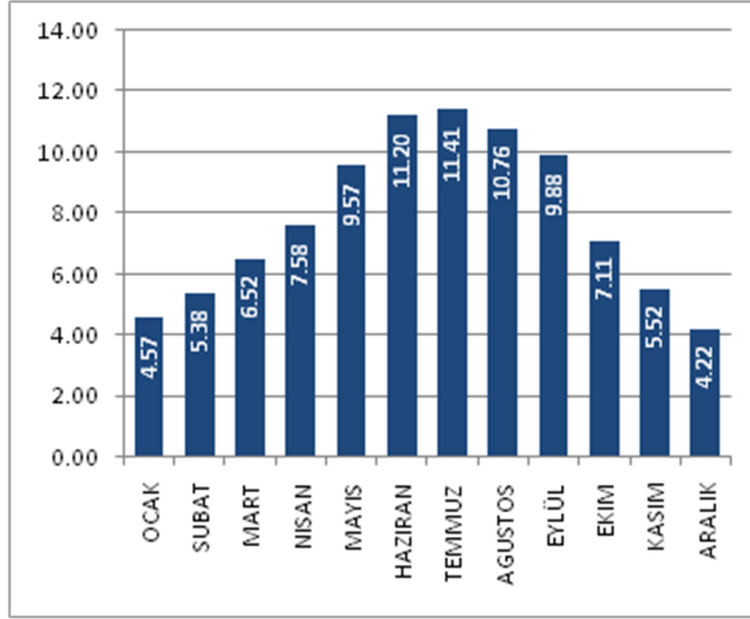
Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Yukarıdaki haritada Van iline ait koyu ve açık kırmızı alanların yaygın olduğu görülmektedir. Bu tonlarla boyanmış bölgelerde güneş enerjisi global radyasyon değerleri yüksektir. Van ilinin güney bölgesine doğru inildikçe güneş radyasyon değeri artmaktadır.

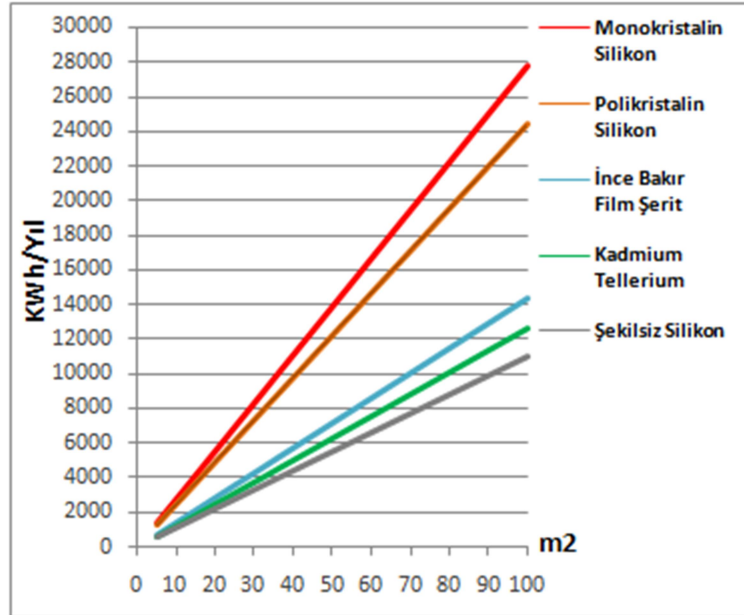
Grafik6: Çatak Global Radyasyon Değeri (KWh/m2-gün)

Grafik 10’da gösterilen veriler Çatak ilçesinin aylık bazda ortalama günlük global radyasyon değerlerini göstermektedir. Global radyasyon değerinin en yüksek olduğu yıl içi süre Temmuz ayına aittir. Çatak ilçesinin aylık bazda ortalama günlük ışıınım şiddetinin 3,98 kWh/m²-gün, yıllık ortalama toplam global radyasyon değerinin ise 1452,7 kWh/m²-yıl (3,98x365) olduğu görülmektedir. Bu değerler Van ilinin, Türkiye’de güneş enerjisi global radyasyon değerinin en yüksek olduğu bölge olduğunu göstermektedir.

Grafik 7: Çatak Güneşlenme Süreleri (saat)

Yukarıdaki grafikte Çatak ilçesinin aylık bazda ortalama güneşlenme süreleri saat süre olarak gösterilmiştir. Güneşlenme süresinin en yüksek olduğu yıl içi süre Temmuz ayına aittir. Çatak ilçesinin aylık bazda ortalama günlük güneşlenme süresinin 7,81 saat-gün, yıllık ortalama toplam güneşlenme süresinin ise 2.850,65 saat-yıl (7,81x365) olduğu görülmektedir. Bu değerler Çatak'ın güneşlenme süresi bakımından Türkiye ortalamasının çok üzerinde bir değere sahip olduğunu göstermektedir.

Grafik 8: Çatak PV Tipi-Alan-Üretilebilecek Enerji (Kwh-Yıl)

Güneş enerjisi yatırımlarında elde edilecek fayda, kullanılacak teknolojiye göre değişkenlik göstermekle birlikte, ülkemiz koşullarında fotovoltaik teknolojinin halen yaygın olarak kullanıldığı ve gelecek dönemde santral projelerinde de yaygın olarak kullanılacağı öngörülmektedir. Grafik 12'de farklı fotovoltaik teknolojilerine göre elde edilecek yıllık enerji miktarlarının ilçe ortalamaları gösterilmiştir. Grafikte görüldüğü gibi Çatak'ta en etkin fotovoltaik teknolojisi "Monokristalin Silikon" teknolojisidir ve bu teknoloji ile elde edilebilecek enerji miktarı 28.000 kWh/yıl'a yaklaşmaktadır.

6.12.Hidrolik

TRB2 Bölgesi, hidrolik enerjiden elektrik üretme potansiyeli yüksek bir bölgedir. Önemli su kaynakları ise Zap Suyu, Murat Nehri, Engil Çayı, Zilan Deresi ve Karasu Irmağı'dır. Bölgenin toplam enerji potansiyeli 3 654,24 MW yıllık üretim potansiyeli ise 11 968,42 GWh/yıl değerlerindedir. İşletmede olan tesislerimizin yıllık gücü 19,8 MW ve yıllık üretimi 58,7 MWh/yıldır. İşletmede olan enerji amaçlı baraj sayımız henüz 2 tanedir. Bunlar Koçköprü, Zernekarajlarıdır (MDA => DSİ).

Tablo 5: Van İli Su Kaynakları Potansiyeli

VAN İLİ SU KAYNAKLARI POTANSİYELİ	İL ÇIKIŞI TOPLAM ORTALAMA AKIM ($hm^3/yıl$)
Karasu Çayı	150,77
Gevaş Suyu	30,07
Deliçay	104,48
Memedik Deresi	20,81
Güzelsu Deresi	138,6
Zilan Çayı	327,97
Çatak Çayı	1.367,30
Müküs Çayı	480,77
Bendimahı Çayı	301,2
Toplam Yerüstü Su Potansiyeli	2.921,97
Yeraltı Su Potansiyeli	138,69
TOPLAM POTANSİYEL	3.060,66

(DSİ 17. Bölge Müdürlüğü, 2015)

Ayrıca son yıllarda kanal tipi HES projeleri de bölgenin eğimi, su debisi vs göz önünde bulundurulduğunda artmaya başlamıştır. Başlıca Van Merkez, Çatak, Erçiş, Muradiye vs yapılmış HES'ler mevcuttur.

6.13. Sonuç ve Değerlendirme

Tarım ve hayvancılık ve Turizmin ön planda olduğu Çatak İlçemiz özellikle gelecek açısından Van ili ekonomisinin sürdürülebilir gelişimi açısından stratejik bir konuma sahiptir.

Çatak İlçesinin Potansiyel Alanları

Çatak ilçemiz Tarım, Su Ürünleri ve Eko Turizm sektöründe önemli bir potansiyele sahiptir. Bunun yanı sıra Van-Çatak-Şırnak-Habur karayolunun tamamlanması durumunda önemli bir ticaret merkezi olabilecek konumdadır.

Çatak İlçesinde Öne çıkan Sektörler

Çatak ilçemiz Tarım ve Hayvancılık ile Macera Turizm sektörlerinde ön plana çıkmaktadır

Çatak İlçesi 2023 Vizyonu:

“Van İli Ceviz Yetiştiriciliği, Arıcılık, Spor Turizmi, Doğa Turizmi, Gelişim Koridoru Olmak”

Çatak ilçesi için Hedefler

- Tarımsal üretimdeki rekabet gücünün artırılması
- Tarımda Kaynakların Etkin Kullanılması
- Turizm Gelirlerinin Sürdürülebilir bir şekilde artırılması

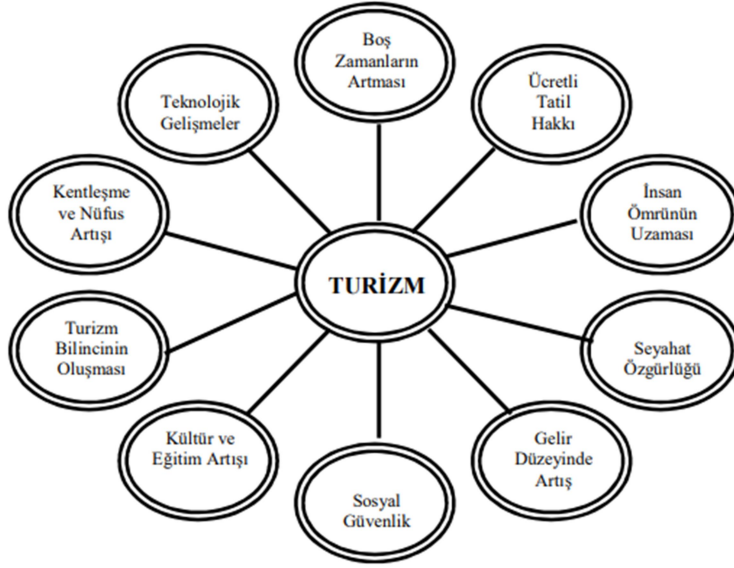
Çatak İlçesinin Önemli Projeleri

- Başta alternatif macera turizmi, doğa turizm, rafting akarsu turizmi geliştirilme.
- Van-Çatak-Habur Karayolu projesi hayata geçirilmesi,
- Dağ, yayla, vadi gibi doğal güzelliklerin yanı sıra birçok habitata ve endemik türlere ev sahipliği yapan ilçemiz, bu açıdan doğa turizmi gelişim koridoru ilan edilmesi,
- Rafting, kayak, trekking gibi sporlar ile İlçenin turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi,
- Kamping alanları oluşturularak çadır ve karavan turizminin de geliştirilmesi,
- Alabalık üretimi desteklenmesi,
- “Kanisipi Ceviz, Bal, Alabalık, Doğa Festivali” her yıl düzenli olarak desteklenmesi,
- Çatak İlçemizin verimli ve ölçek ekonomiye geçmesine yönelik ceviz yetiştiriciliğine odaklanması ve ceviz üretimini artırması sağlanması,
- Ceviz üretiminde iyi bir işbirliği ve örgütlenme ile ürünün toplanması, depolanması, ambalajlanması, paketlenmesi, işlenmesi, nakliyesi vb. aşamaların iyileştirilmesi ve bu altyapıların geliştirilmesi,
- Ceviz yetiştiriciliği, bölgedeki ve kırsal kesimlerdeki ceviz oymacılığı vb. el sanatlarının gelişmesi, buradaki kişilere istihdam sağlanması, bu ürünlerin turizm vb. sektörlerde kullanılmasının sağlanması,
- Ayrıca iklimsel ve coğrafi özelliklere uygun bitkilerin araştırılması ve pilot uygulamalarının yapılması,
- Çatak ilçesi Bahçesaray ilçesi ile birlikte Van ilinde arıcılığın merkezi olarak geliştirilmesi, ve arıcılık faaliyetleri bu bölgede yoğunlaştırılması
- Mevcut kovan sayısının artırılması amacıyla bölgede arı kovanı üretimi yapılacak işletmelerin kurulması,
- Çatak İlçemizde yoğunlaşan eşsiz doğal yapıyı ve endemik florayı tehdit edici yapılaşma ile kirliliğe neden olabilecek diğer faktörler engellenmesi,
- Depolama, ambalajlama, paketlenme ve işleme olmak üzere destekleyici hizmet ve tesislerin yapılması ve geliştirilmesi,
- Hastalıklar ile mücadele bakımından veterinerlik hizmetleri geliştirilmesi,
- Bölgeye adaptasyon sağlayan arı ırkının belirlenmesi ve geliştirilmesi, diğer bölgelerdeki yerli ve yabancı arı ırkları ile melezleme çalışmalarının yapılarak kraliçe arı üretilmesi vb. eylemler uygulanması,
- Temeli bal üretimine dayanan arıcılıkta çeşitlendirmeye gidilecek ve balmumu, arı sütü, propolis gibi diğer arıcılık ürünlerinin üretilmesi teşvik edilmesi,
- Yerli ve yabancı arı ırkları ile melezleme çalışmaları yapılarak kraliçe arı üretilmesi çalışmaları teşvik edilmesi,

7. DÜNYA VE TÜRKİYE DE ALTERNATİF (MACERA) TURİZMİ KAPSAMINDA AKARSU RAFTİNG TURİZMİ

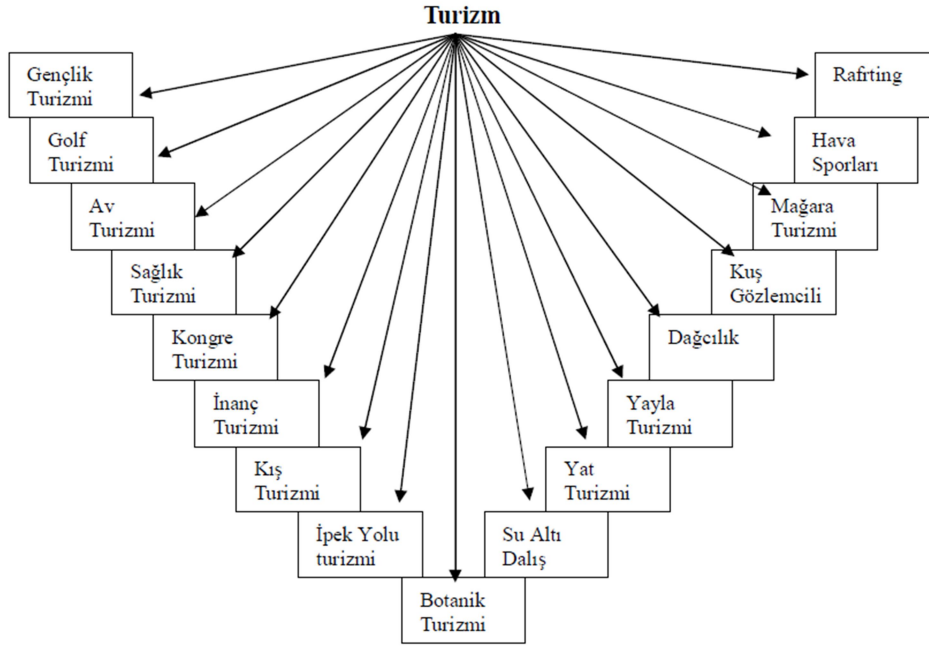
Turizm dünyanın en çok gelişen endüstrilerinden biridir ve dünya GSYİH'sine önemli bir katkı sağlamaktadır. Her yıl, dünyanın dört bir yanından gelen milyonlarca insan uzak diyarları görmek ve kültürlerini deneyimlemek için evlerinden kilometrelerce mesafe kat etmektedir. Turizm, bir kavram olarak, bu gün çok yol kat etti ve aktivite çeşitli tiplere (ve hala saymaya) ayrıldı. Yeni turizm altyapısının gelişmesi ve sektördeki aşırı rekabet nedeniyle, turizmi teşvik eden yeni fikirler ortaya çıkıyor. Günümüzde turizm sektörü, her türden turistin ihtiyaç ve tercihlerine hitap etmeyi amaçlamakta ve bu nedenle, ilgi alanlarının belirli alanlarını göz önünde bulundurmaktadır. Bu nedenle bugün çok sayıda turizm türü ve seçim yapabileceğiniz sayısız seçenek vardır. Farklı turizm kategorileri aşağıdaki gibidir.

Modern dönem insanı bireyselliğinden kurtulmak, grup içinde yeni arkadaşlıklar edinmek, yalnızlığa düşmeme içgüdüğü ve heyecan dolu deneyimler yaşamak amacı ile yeni alternatifler peşinde koşmaya başladı. Geleneksel kitle turizmin haltan ve heyecansız atmosferinden uzaklaşmak, çevreci ve ekolojik turizm açısından farklı heyecanlar yaşamak isteyen turistler, yeni alternatif turizm alanları arzını oluşturdu. Sektör bu arza karşılık yeni alanlar, alternatif heyecanlar, macera dolu yenilikler ve adrenalin ağırlıklı alanları keşfetmeye başladı. Çatak ilçemizde yapmayı düşündüğümüz akarsu sporlarından biri olan rafting eğitim merkezi ve rafting sporu nedeni ile **Alternatif Turizm (Macera Turizmi)** bağlamında rafting turizmi inceleyip, konun gelişmekte olan sektördeki önemine vurguda bulunacağız.

Şekil 2.1: Turizmin Gelişmesine Etki Eden Unsurlar ((Kozak ve Diğerleri, 2001:35)

(Uğurlu-2005)

Şekil 2.6: Turizm Çeşitleri

(Uğurlu-2005)

7.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

7.1. 1. Alternatif Turizm (Macera Turizmi)

Turizm, ülke ekonomilerinin canlanması ve kalkınmasında rol oynayan önemli bir gelir kaynağıdır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2018 yılında yayınlanan rapora göre, ortalama 647 \$ harcama ile toplamda ülke ekonomisine 29,5 milyar \$'lık bir katkı sağlamıştır (Turizm İstatistikleri Genel Değerlendirme Raporu, 2018). Ayrıca turizm ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel nitelikte girdiler gerektirdiğinden (LickorishandJenkins, 1997:1) ve müşteri davranışları, turistik mekânların yapıları, sunulan ürün ve hizmetlerin yapısı ile yakından ilişkili olduğundan dolayı hem ticari bir endüstri hem de sosyal bir fenomen olarak değerlendirilmektedir (Buckley, 2007:1428). Literatür incelendiğinde “**Alternatif Turizm**” çeşitleri olarak, yayla turizmi, eko turizm, golf turizmi, inanç turizmi vb., olmasına rağmen açık hava rekreasyon faaliyetlerinin ticarileşmeye başlaması ile birlikte bir başka alternatif turizm çeşidi olarak “**macera turizmi**” son yıllarda hızla büyüyen bir turizm faaliyeti olarak ortaya çıkmıştır (Buckley, 2007:1428). (Gülmez-2019)

Macera turizmi, uluslararası turizm endüstrisinde gelişen bir sektör olarak ortaya çıkan, açık ortamlarda takip edilen, macera, heyecan kombinasyonlarını içeren ve ticari olarak yürütülen çok çeşitli aktiviteleri kapsayan, yüksek riskli macera aktivitelerinden (akarsu raftingi vb.) düşük riskli aktivitelere (doğa yürüyüşü vb.) kadar geniş bir yelpazede yapılan faaliyetleri içermektedir (Bentley vd., 2001:32). Bundan dolayı macera turizmi bireylere eşsiz bir turizm deneyimi sunmakta ve “yeni” turizm uygulamaları yelpazesinin bir parçası olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca geleneksel “kitle” turizminin aksine, macera turizminin farklı bir hedef kitlesi vardır (Wu ve Liang, 2011:317). Çünkü macera risk, korku ve eylem kelimeleri ile eş anlamlı olan ve pasif bir deneyimi kabul etmeyen, doğada fiziksel, entelektüel, duygusal, ruhsal olarak davranabilmeyi, dokunabilmeyi, görebilmeyi ve hissedebilmeyi içeren bir unsurdur (Carnicelli-Filho vd., 2010:954). Bundan dolayı macera turizmi kapsamında yapılan sportif faaliyetler bireylerin yeni ve önemli deneyimler, özellikle de duygusal deneyimler kazanmalarını sağlamaktadır (Carnicelli-Filho vd., 2010:953). Çünkü macera, katılımının

öngörülemeyen bir ortamda bazı görevleri başarma çabalarını içerdiğinden dolayı kazalara sebep olabilmekte veya kişisel eşyaların kaybını içerebilmekte olmasına rağmen son derece heyecan verici bir unsurdur (Wu ve Liang, 2011:318). Macera turizmi kapsamında yapılan aktiviteler arasında ise tırmanma, mağara gezisi, kaya tırmanış ve inişleri, deniz kanosu, rafting, dalış, kayak yapma, sörf yapma, paraşütle atlama, binicilik, bisikletle dağa tırmanma, kar kayağı ve off-road arazi yarışları yer almaktadır (Buckley, 2007:1428). Macera turizmi yapacak olan turistler, yapacakları turizm faaliyeti hakkında bilgi toplarlarken, önceki deneyimleri, fiyat aralığı ve bireysel becerilerine göre değerlendirmelerde bulunmaktadır (Buckley, 2011:6). (Gülmez-2019)

Macera turizminde her geçen gün kitle turizm alternatiflerinin önüne büyük bir heyecan ile geçtiğini görmekteyiz. Farklı heyecan ve deneyimlerin yaşandığı, sosyalitenin arttığı, takım ruhunun öne çıkıp bireyselleşmenin önüne geçildiği, sert şartların üstesinden ancak beraberlikle aşılabileceği bilincinin öne çıktığı, unutulmaz arkadaşlıkların temelini oluşturması nedeni ile macera turizmi her geçen gün daha da popüler olmaya devam ediyor. Tam bir takım ruhunun sergilendiği, sert şartlarla mücadele ruhunun geliştiği, doğa ile iç içe ve adrenalin dolu bir spora dönüşen rafting su sporu tüm dünyada gün geçtikçe önemli bir konuma gelmektedir. Bu cümleden hareketle çalışmamızın yoğunlaştığı, Ülkemiz ve özellikle Çatak İlçemiz için raftingin ön plana çıkarılması ile beraber elde edilecek yeni alternatiflerin önemini vurgulayacağız. (Gülmez-2019)

Tablo 2.7. : Turizm ve Rekreasyona Katılma Etki Eden Unsurlar

Turizm	Rekreasyon		
	Sosyo-Ekonomik Etkiler	Kişisel Nedenler	Toplumsal Nedenler
Boş Zamanların Artması	Ekonomik Verimlilik ve Çalışma Koşullarındaki Gelişmeler (boş zamanların artışı)	Fiziki Sağlık Gelişimi yaratır	Toplumsal Dayanışma ve bütünleşmeyi sağlar
Teknolojik Gelişmeler	Teknoloji	Ruh sağlığı kazandırır	Demokratik toplumun yaratılmasına imkan sağlar
Kentleşme	Şehirleşme	İnsanı sosyalleştirir	
Nüfus Artışı	Nüfus Artışı ve Hareketliliği	Kişisel beceri ve yeteneğin gelişmesini sağlar	
Kültür Artışı	Kültürel Etki	Yaratıcı gücü geliştirir	
Eğitim Artışı	Eğitim Düzeyi	Çalışma başarısı ve iş verimini artırır	
Gelir Düzeyinde Artış	Harcanabilir Gelirin Artması	Ekonomik hareketi geliştirir	
Turizm Bilincinin Oluşması	Çevre Bilinci	İnsanı mutlu eder	
Seyahat Özgürlüğü	Değişen yeni sağlık bilinci ve isteklerin değişimi		
İnsan Ömrünün Uzaması	Değerlerdeki değişimler		
Ücretli Tatil Hakkı	Rekreasyonel merkezler		
Sosyal Güvenlik	Siyasal otorite ve diğer kuruluşların etkisi		
	Eğlence hareketinin etkisi		
	Doğal zenginliklerin etkisi		
	Sosyal hareketliliğin (mobilité) etkisi		
	Araç gereç malzemenin teşviki		

(Uğurlu-2005)

7.1.2. Akarsu Turizmi

Akarsular insan tüketimi için ulaşım ve temel bir su kaynağı olmanın yanında kıyı şeridi manzaraları ile muhteşem ortamlar sunan, eğlence amaçlı büyük bir turizm kaynağıdır. Kırsal kesimde Akarsular insanlara hitap eder, çünkü doğal güzelliklerinin çoğunu korurlar ve balıkçılık, tekne ve diğer rekreasyon türleri için bir fırsat sunarlar. Genel olarak, Akarsu turizmi, akarsularda yapılan turizm amaçlı sportif aktiviteleri içeren faaliyetlerin tümü şeklinde tanımlanabilir. Dünyanın büyük Akarsuları uzun süredir gezginler ve hatta eski çağlarda bile seyahat için zemin sağladı. Turizm ve Akarsular arasında birkaç doğrudan ilişki tespit edilmiştir. Birincisi, Akarsular turistler için zengin bir cazibe merkezi ve estetik çekicilik ve turizmin gerçekleştiği eşsiz bir mekan sağlar. İkincisi ise, Akarsu turizmin ana özelliği, dinlenme ve eğlence için en popüler doğal ortamlardan biri olan sudur. Genel olarak, Turizm açısından bakıldığında, seyahat yazıları kitle toplu taşımacılığı ve görsel medyadan

önceki çağlarda okuyucuların hayal gücünü ateşleyen bir mekanizma olmuştur (Cooper, 2009:76-78)- (Koç, 2019:27). (Gülmez-2019)

Ziyaretçilerin bir su yolunu ve arazi ara yüzünü kullanabileceği birçok yol vardır. Bir ana cazibe merkezlerinin, başka türlü olmayan manzaralara erişim imkanı verir. Yavaş hareket eden bir seyir teknesinden doğal ortamı izlemek ve vahşi hayatı gözlemlemek bir keşif duygusu yaratabilir. Aksi halde akarsu ortamının erişilemeyen kısımlarını gözlemlemek hem heyecan verici hem de eğitici olabilir. Akarsu yolculukları büyük ölçüde değişir ve birkaç saat, öğleden sonra, tam bir gün veya birçok gün sürebilir. Akarsu yolculukları, seyahat deneyimini optimize etmek için genellikle diğer ulaşım modlarıyla birleştirilir. Akarsular, muhteşem ortamlar, rekreasyon tesisleri, ulaşım araçları, miras ve macera duygusu, çevre ve doğal dünya ile bağlantılar sağlayan büyük bir turizm imkanı oluşturmaktadır. Nehrin kıyısındaki turizm, örneğin otel, kumarhane ve restoranı temsil ederken, nehrin turizm turu, su yolu taşımacılığı ve kano gibi bir kaçını temsil etmektedir. Akarsu turizmi, dünya turizmi tüketiminin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Turizmi destekleyen Akarsu sistemlerinin sürdürülebilirliği önemlidir. ama şimdiye kadar ihmal edilmiş bir turizm araştırması alanı olmuştur. Akarsular, küresel turizm endüstrisinin önemli ama şaşırtıcı derecede ihmal edilmiş bir yönüdür ve görünüşe göre turizm akademisyenlerine çok az ilgi göstermişlerdir (Sonoda, 2013:39-40 /Koç, 2019:27).

Ülkemizdeki akarsular, doğal ve kültürel özellikleri bakımından farklı özellikler arz ederek, değişik rekreasyonel kullanım olanakları sunmaktadır. Akarsu turizminin önemli bir bileşeni de akarsu sporlarıdır. Akarsu sporları denildiğinde akla akarsularda yapılan rafting, kano ve akarsu kayağı gibi spor türleri gelmektedir. Ülkemizde ki akarsularımızın büyük bölümü “akarsu turizmi” olarak adlandırılan rafting, kano ve nehir kayağı için çok elverişlidir. (Koç, 2019:27).

7.1.3. Rafting Su Sporları

Destinasyon pazarlaması pazardaki doygunluk nedeniyle giderek daha rekabetçi hale gelmiştir (Sato vd., 2018:74). Bundan dolayı turistlere önerilen hizmetler de farklılık gösterebilmektedir. Bu amaçla turizm işletmeleri ziyaretçilerinin macera arayışları ve heyecanlı olma isteklerini yerine getirmek amacıyla dağ yürüyüşü, balık tutma, beyaz su kayağı, su kanosu, buggy safari ve rafting gibi çok çeşitli macera aktiviteleri sunmaktadır (Wu ve Liang,2011:317).

Tarihçesi; Nehirleri bol olan topraklarda yaşayan ve sulardan olabildiğince çok faydalanan Amerikan Kızı Iderilileri, ilk olarak kayak ve kanoyu keşfetmişler. Kanoları da Kızı Iderili filmlerinde gördüğümüz türdendir. Kanoları zaman içinde nehirlerin zorluk derecelerini geçemez duruma gelmiştir ve omurgasız olduğundan çabuk kırıldığından rafta göre yetersizdi. Böylece şişme bot, raft ortaya çıkmıştır. Rafting'in spor olarak yapılmaya başlanması ve normal şartlar altında ancak son derece tecrübeli profesyonellerin geçebileceği nehirlerde turistlere eğlence olsun diye tur düzenlenebilmesi, bugün kullanılan özel botların yani “raft”ın sayesinde olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerikan Donanması'nın Pasifik Adaları'na çıkartma yaparken kullanması için şişme bir “saldırı salı” geliştirildi. “on adam” (Ten – man) olarak da bilinen, siyah neoprenden yapılan bu botlar beş metre uzunluğunda ve iki buçuk metre genişliğindeydi. Savaş sırasında binlerce üretildiği için, sonradan ikinci el ordu malzemesi olarak satışa çıkarılmıştır. Kısa bir süre sonra ABD'nin batısındaki tüm nehirlerde kullanılmaya başlanmıştır. ABD'de doğan ve yaklaşık 60 yıllık bir geçmişi olan rafting, tahmin edilenden çok daha kısa bir sürede yayıldı. Ancak bu sporun Türkiye'de keşfedilmesi oldukça zaman aldı. Rafting, Türkiye'de 1990 y ılı nda Çoruh Festivali ile ilk defa duyuldu. 1993'te 4. Dünya

Akarsu Şampiyonası 28 ülkeden 300 sporcunun katılımı ile Çoruh Nehri'nde gerçekleştirilmiş, 1994 yılında ise Turizm Bakanlığı Artvin'in Çevreli köyüne bağlı Kortlar mevkiinde dinlenme ve barınma tesisleri yaptırmıştır. İklim ve doğa şartlarının en elverişli olduğu Kuzey Amerika, Avustralya ve Güney Afrika'da yaygınlaşan bu spor, ardı ardına yapılan organizasyonlarla Türkiye'de de çok sevilmiş ve ilgi görmüştür. (<http://www.barhal.com>) (<http://members.lycos.co.uk>). Kuzey Amerika'da özellikle Kanada'da çok yaygın olan "Akarsu Krosu" Rafting, son zamanlarda bütün dünyada hızla gelişen sporlardan biridir. İlk kez 1869 yılında Colorado Nehri üzerinde Büyük Kanyonda gerçekleştirilen rafting, daha sonra 70 yıl unutulmuştur. 1939 yılında Colorado Nehri'nde yeniden organize edilen ikinci rafting büyük ilgi çekmiş ve o tarihten itibaren yapılan elen organizasyonlarla da vazgeçilmesi zor bir spor olmuştur. Rafting Türkiye'de ilk kez 1992 yılında İspir'de başlayarak Artvin'de sona eren 335 km'lik güzergahta, 6 şişme botla yapılmıştır. Yurdumuzda, rafting yapılabilen diğer önemli bölgeler; güneyde Dalaman - Köprüçay, Göksu, Marmara Bölgesi'nde Melen ve Sakarya nehirleridir. Doğaya zarar vermeden direnç gösterme ilkesine dayanan bu sporda akarsular; suyun akış hızı , hacmi, nehir yatağının genişliği, suyun düşüş yükseklikleri gibi zorluk kriterlerine göre 6 sınıfa ayrılır. (<http://members.lycos.co.uk>) (Uğurlu-2005)

Çok çeşitli macera turizmi faaliyetleri arasında yer alan faaliyetlerden birisi de akarsu raftingidir ve bireylere olağanüstü ve heyecan verici deneyimler sunarak bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilen farklı bir aktivite olarak kabul edilmektedir (Sato vd., 2018:74). Rafting aktivitesi rafting botu, can yeleği ve kask ile yapılan, katılımcıların rafting sırasında karşılaşabilecekleri çeşitli durumlar hakkında bilgilendirildiği, bot rehberleri tarafından temel rafting becerilerinin verildiği (örneğin, bir kürek çekmek) ve güvenlik kontrollerinin yapıldığı (örneğin can yeleklerinin şişirilmesini sağlamak) 3-4 saat süren bir aktivitedir (WuandLiang, 2011:318). Rafting sporunun popüleritesinin ve raftinge katılmak isteyen bireylerin sayılarının artmasından dolayı, ciddi çevresel ve sosyal etki olanağı olan bu faaliyet (Farooquee vd., 2008:587) pek çok ülkede genellikle ulusal parklarda veya korunan alanlarda gerçekleştirilmektedir (Tirasatayapitak vd., 2015:211). Ancak akarsu rafting, jet boating ve su kayağı gibi popüler macera aktiviteleri, güvenlik konusunda riskli olan aktiviteler arasında yer almaktadır (Bentley ve Page, 2001:716). Çünkü rafting su sporlarının diğer macera turizmi faaliyetlerinden tamamen farklı yönleri olabilmekte ve nehrin yapısına bağlı olarak farklı tehlikeler ve risk durumları ortaya çıkabilmekte dolayısıyla bot rehberlerinin tehlike ve risk durumlarına çok iyi hazırlanmaları ve faaliyetin gerçekleştirileceği alanlara aşina olmaları gerekmektedir (Carnicelli-Filho vd., 2010:954). Çünkü turistler, tatil yapmak veya eğlenmek amacıyla bir yer seçerlerken güvenlik hususundaki konulara önem vermektedir (Bentley ve Page, 2001:705). Bundan dolayı işletmelerde artan rekabet ile birlikte sadakat programları (indirim üzerinden yeniden yapılan indirim) ve rafting ekipmanlarının kalitesinin iyileştirilmesi (örneğin, daha rahat ve uygun can yelekleri ve kask tasarlama) gibi pazar geliştirme stratejilerine odaklanmaktadır (Wu ve Liang, 2011:318). Böylece bu işletmeler, tüketicilerin rafting deneyimlerinin heyecan verici ve olağanüstü şekilde gerçekleşebilmesi için (Wu ve Liang, 2011:319) en üstün değeri elde etmelerini sağlamaya çalışmaktadır.(Gülmez,Büyükdağ, Soysal;2019:4)

Rafting; sprint, slalom ve nehir iniş olarak 3 disiplinden oluşur. Sprint yarışlarında takımlar zamana karşı yarışır. Slalom yarışları iki denemeden oluşur ve en hızlı deneme geçerli olur. Nehir iniş yarışları nehrin durumuna bağlı olarak 4 ile 8 kişilik takımın oluşturduğu gruplar halinde yapılır. Nehir iniş yarışlarının toplam süresini rapidlerin durumu ve nehre ulaşımına bağlı olarak 20 ile 40 dakika arasında değişir . Akarsu yatağı içerisinde suyun yolunu kesen, akış hızını engelleyen, suda türbülanslar, dalgalar ve akışta ani süratlenmelerin olduğu, köpüklü görüntüler sergileyen bölgelerde rapid adı verilen doğal engeller bulunur (Bektaş vd., 2012)

7.1.4. Rafting Turizmi

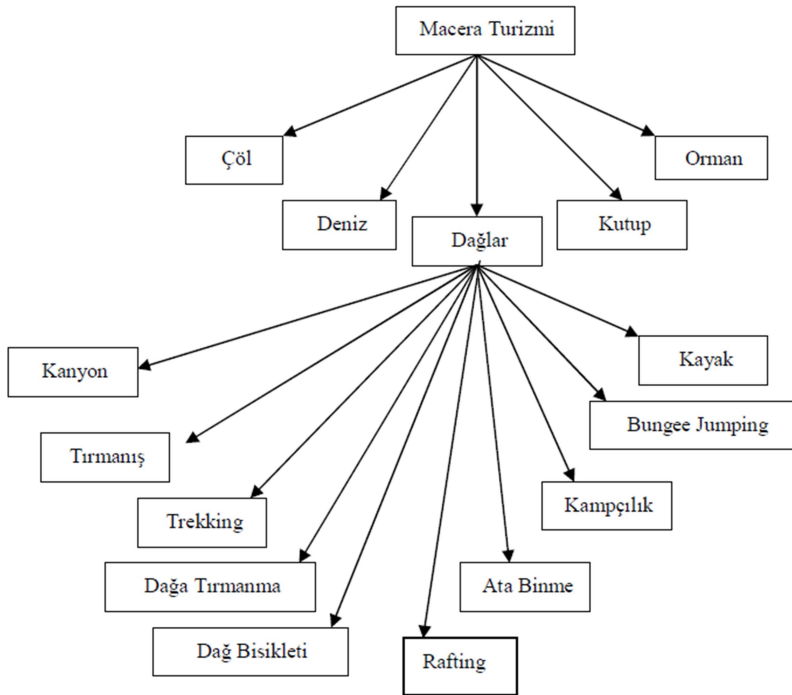
Rafting, günümüzde en büyük turizm çeşitlerinden biri haline gelmiştir. Amerika da, Amerika Seyahat Endüstrisi Birliği'ne göre 1990'ların ikinci yarısında 98 milyon kişi macera turizminin içerisinde yer almıştır. (<http://europa.eu.int>). Günümüz de bir çok insan sürekli olarak dört duvar arasında çalışmaları, işe gidiş geliş süresince yaşadığı sıkıntılar, zorluklar, problemler, geçinme sıkıntısı, stres ve benzeri olaylar insanları boş zamanlarında yaşadıkları ortamın dışına çıkmaya itmektedir. Bunun sonucunda insanlar rahatlamak, dinlenmek, eğlenmek için yüksek yoğunlukla tatile çıkmaktadırlar. Tatil denilince herkesin aklına denize girmek, kumsal da dinlenmek ve güneşlenmek gelirdi. Bireyler artık boş zamanlarını yatarak geçirmektense daha aktif, çeşitli spor organizasyonlarının içerisinde rol alarak, çeşitli deneyimler kazandığı ve tatmin duyduğu aktivitelerle değerlendirmektedirler ve doğadan uzak olarak geçen yaşamları boyunca doğaya duydukları özlem ve şehir yaşantısının üzerlerinde yarattığı stres, bireylerin boş zamanlarını otellerde, kumsallarda geçirmek yerine doğa içerisinde geçirmelerini desteklemektedir. Dünya Turizm Örgütü'nün (WTO) sonuçlarını 1999 yılında yayınladığı Eğlence/Dinlenme Zamanındaki Gelişmeler (Changes in Leisure Time) isimli araştırmasında, turizmde talebin daha aktif tatillere kayacağına ve geleneksel güneş-deniz-kum tatillerinin toplamdaki payının azalacağına işaret etmektedir. (<http://www.tursab.org.tr>). UNEP'in(Birleşmiş Milletler Çevre Programı) araştırmasına göre, doğal ortamlara dayalı turizmi, bugün turizm endüstrisinin en hızlı büyüyen segmentlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Dünya Turizm Örgütü'nün (WTO) uzun dönemli tahminlerine göre doğa turizmi hem turist sayısında hem de toplamdaki payı itibarı ile yüksek bir hızla yükselmeye devam edecek. Dünya Turizm Örgütü'nün 1997 yılında yaptığı bir araştırma doğa turizminin bir formu olarak kabul edilen doğa seyahatlerinin bütün uluslararası turizm harcamalarının içinde yüzde 7 civarında bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir. Dünya Kaynakları Enstitüsü'ne göre 1990'lı yıllarda turizmin genel büyüme hızı yıllık ortalama yüzde 4 iken bu hız doğa seyahatleri segmentinde yüzde 10 ile 30 arasındadır. WTO, doğa sporlarına dayalı turizm de yapılan seyahat harcamalarının dünya ortalamalarının 5 katı kadar fazla olduğunu belirtmektedir. Bu artış hızı yıllık yüzde 20'ye tekabül etmektedir. Doğaya temelli turizme yönelik talebi etkileyen bir unsur da dünya çapında giderek artan çevre bilincidir. Doğaya belgeselleri ve yayınları birçok destinasyonu eskisinden çok daha fazla tanınır kılmaktadır(<http://www.tursab.org.tr>). (Uğurlu-2005)

Rafting, akıntıyı kullanarak, bir şişme bota akıntıya giden, seyahat etmekten oluşan bir eğlence spordur. Rafting için kullanılan nehirler, akıntının hızına, suyun türbülansına, girdapların mevcudiyetine ve gücüne, rotadaki kayaların varlığına göre belirlenmiş bir zorluk seviyesine sahiptir. Kısacası, bu doğa ile eğlenceli bir deneyim yaşamınızı sağlayan heyecan verici bir spordur. Rafting tehlikeyle ilişkilendirilir, bu da onu macera turizminin bir parçası haline getirerek fiziksel yaşam ve ekstrem riski ile ilişkilendirilmesi ile tanımlanır. "Rafting" terimi "raft" kelimesinden gelmektedir. "Raft" ise rafting için imal edilmiş, gerekli standartları taşıyan şişme bota verilen isimdir (Keleş vd.,2014:811).

Rafting 1984'te Fransız AventureNovelle tarafından Avrupa'ya ithal edildi ve kıtada hızla yayılmaya başladı, ilk yarışmalar 1984'ten beri Fransa'da düzenlenmektedir. 1989 yılında Amerikan ve Rus vakfı PeaceFound, birkaç hayır kurumu ve eğitim projesi bağlamında, ilk uluslararası rafting etkinliği olan "Project Raft" 'ı düzenledi. Raft Projesi'nin amacı, iki ulus arasındaki ilişkileri geliştirmektir. O zaman

bile rafting toplu ve kapsayıcı bir faaliyet olarak kabul edildi. İlk Rafting Yarışması Chuya Nehri üzerindeki Sibiryâ'da (Rusya); sonraki yıllarda Nantahala Nehri üzerinde Kuzey Carolina'da (ABD) organize edildi. Proje burada bitmedi, ancak daha sonra dünya çapında bir dizi uluslararası şampiyona haline geldi. Birkaç yıl boyunca, tüm olumlu sonuçlarla Camel ve G&B gibi önemli sponsorlar çekmeyi başardı. Rafting su sporları altında gelişmektedir. Bu sporun farklı ülkeler tarafından popülaritesi ve talebi, Uluslararası Rafting Federasyonu'nun kuruluş tarihi olan 1997 yılından katlanarak artmaktadır. ABD'de kısa sürede popüler bir spor haline gelen rafting bugün milyonlarca kişi tarafından icra ediliyor. Bugün ABD'nin 15'e yakın önemli nehirinde her yıl 2 milyona yakın rafting turu yapılıyor ve bu nehirlerin çoğunda her yıl yapılan rafting turu sayısı 200-300 bin arasında. Bir rafting botunda yaklaşık 8 kişi olduğu hesaba katıldığında bu ülkede yılda 15 milyona yakın kişinin rafting turuna katıldığını göstermektedir.

Türkiye zengin tabii kaynaklara sahip olduğundan Turizm aktiveleri arasında su sporları ön plana çıkmaktadır. Özellikle rafting, kano ve nehir kayağı gibi su sporları için önemli bir akarsu potansiyeline sahiptir. Başta rafting olmak üzere Akarsu sporları, ülkemizdeki, arkeolojik, otantik, kültürel ve tarihi değerlerine entegre bir şekilde turizme hizmet etmektedir. İlk defa 1990'da Çoruh festivali etkinliklerinde Türkiye'de ismini duyuran rafting, zaman içinde popülaritesini artırmış, günümüzde adrenalin tutkunları için önemli bir rekreatif etkinlik haline dönüşmüştür. Ülkemizde, rafting yapılabilen nehirler şunlardır; Artvin Çoruh nehri, Antalya Köprüçay, Rize Fırtına deresi, Artvin Altıparmak çayı, Antalya Manavgat çayı, Mersin Göksu nehri, Mersin Dragon Çayı, Dalaman çayının bir kısmıdır. Türkiye'de nehirlerde 15 yıldan fazla bir süredir rafting yapılmakta yıllık katılımcı sayısının 600.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Doğayla barışık bir şekilde ona zarar vermeden suyun akışına direnç gösterme prensibine dayanan bu sporda akarsular; hacmi, nehir yatağının genişliği, suyun akış hızı, suyun düşüş yükseklikleri gibi zorluk kriterlerine göre tasnif edilebilmektedir (Keleş vd.,2014:811).

Şekil 2.7: Macera Turizminde Çeşitlilik (Hudson, 2003:204)

(Uğurlu-2005)

7.1.4.1. Rafting’te Kullanılan Malzemeler

Rafting sporunda kullanılan en önemli malzemeler botlar ve can yelekleridir. Botlar, su geçirmez kauçuk malzemeden yapılmıştır, havayla şişirilir ve içine dolan suyun tahliyesi için tabanında delikler yer alır(Dougherty, 1998:4) ve en az 5 değişik hava bölmesine sahiptir. Botun boyu yaklaşık 3,5-5 m arasındadır ve 6 ila 8 kişi alabilir. Genelde kullanılan bu bot türünün yanı sıra daha deneyimli raftingciler için tek veya çift kişilik hava ile şişirilebilen Kayaklar (inflatable kayaks – Resim 1) ayrıca tek kişilik yarışma botları olan solo kataraft ve hard shell kayaklar(resim 2) mevcuttur(Küçüktopuzlu, 2003:77).(Uğurlu-2005)

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Dış Katman; içerisine çabuk kuruyan, sentetik, nefes alabilen ve sıcak tutan bir giysi üzerine balık adam(neopren) giysisi (bu kıyafet iki türlü olmaktadır. Bunlar Islak (Wet Suit) ve Kuru (Dry Suit) elbiselerdir. Islak elbise içerisine su alır ve bu su vücut ısısı ile ısınarak soğuk su ile vücudunuzun arasında bir izolasyon alanı oluşmasını sağlar. Kuru elbise ise en iyi ama en pahalı malzemedir. İçeriye kesinlikle su almaz, rüzgar geçirmez ayrıca yüzerliliği artırıcı özelliğe sahiptir. Rafting sı rasında, eğer bottan düşme ve ayakta durma durumlarında kişiye zarar verebilecek nehir zeminine karşı ayakları korumak için neopren Çorap(patik) veya spor ayakkabı, yine düşmelerde başı koruyabilmek için kask, rafting sporunda olmazsa olmaz olan can yeleği, isteğe bağlı olarak neopren eldiven, bıçak(sadece eğitmenler için), tehlike ve yardıma ihtiyacınız olduğu zaman kullanmanız için düdük kullanılan malzemelerdendir

7.1.4.2. Rafting Zorluk Dereceleri ve Sınıflandırmaları

Rafting yapılan nehirler çok değişik türlerde sınıflandırılmaktadır. Amerika’da Orta batı’da 1 ile 10 dereceler arasında en kolaydan en zora doğru sınıflandırılmaktadır. Avrupa’da ve Sovyetler Birliği’nde daha değişik sınıflamalar yapılmaktaydı. Fakat yıllar sonra uluslararası bir sınıflama/derecelendirme sistemine ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Nehirler ve rapidler(çağlayan); akış hızı, akan suyun hacmi,

içerdikleri engeller ve yatağın eğimine bağlı olarak çeşitli geçiş zorluklarındadır. Nehirler dünyaca uygulanan ve kabul gören 6'lık sisteme göre 1 den 6 ya kadar derecelendirilirler (<http://www.ecoraft.com>). (Uğurlu-2005)

Nehirler taşıdıkları su seviyesi eğimleri ve rafting yapma zorluklarına göre class adı verilen sınıflara ayrılmıştır. Bu sınıflandırma AW(Amerikan Whitewater Topluluğu) tarafından yapılmıştır. Neden Amerikalılar tarafından yapılmış diye soracak olursanız Dünyanın En büyük rafting kanyonları Amerikan kıtasında yer almaktadır.

Bu sınıflandırma uluslararası bir geçerliliğe sahiptir. Belli kriterler oluşturulmuş ve bu kriterlere uyan nehirler class atanmıştır.

Nehri Sınıflandırmak için Seviyeler

Nehirler 1 ile 6 arasında sınıflama yapılmaktadır. Sayılar büyüdükçe nehrin zorluk derecesi de artmaktadır. Rafting yapmak için kriterler değişmektedir. Şimdi bu sınıfların anlamlarını inceleyelim.

1. Derece (Kolay) Bu nehirler taşıdığı su yönünden zengin olsa da eğim az ve düşüşler olmadığı için tehlike oluşturmazlar. Dalgalar varla yok arasındadır. Suya düşme riski çok düşüktür. Düşseniz dahi yüzmek kolaydır.

2. Derece(Başlangıç) Bu tarz nehirlerde rafting yapmak için önceden keşif yapmaya gerek yoktur. Nehir akış esnasında okunabilir. Tehlike az ve çok fazla engel yoktur. Nehir okuma kavramı iniş yapacağınız nehrin daha önceden incelenmesi ve engellerin haritalanması anlamına gelmektedir.

3. Derece (Orta Seviye) Bu tarz nehirlerde akış hızlı ve ani manevralar yapmak gerekebilmektedir. Dalga boyları yüksek olsa da rafting botunu alabora etmek için yeterli değildir. Suya düşen kişilerin sakatlanma olasılığı çok yoktur. Bota hemen çıkarmak kolay olmayacaktır. Sporcular bir miktar yüzmeyi göze almalı.

4. Derece(İleri Düzey) Yoğun ve güçlü bir akış vardır. Nehri iyi okumak gerekir. Rehber ani manevralarda bulunmalıdır. Bunun için takım içinde uyum olması gerekir. Suya inmeden nehir keşfinin yapılması gerekir. Botun alabora olma ihtimali yüksektir. Bu yüzden tam konsantre olmak gerekmektedir. Suya düşerseniz uzunca bir süre yüzmeyi göze almalısınız.

5. Derece (Uzman) Şimdiye kadar anlattığımız dereceler amatör sporcular için uygun classlardı. 5.derece uzmanlık gerektiren ve rafting konusunda gerçek deneyim isteyen sınıflardır. Ölüm ve kaza riski çok yüksektir. Dar kanyonlar, deli gibi köpüren nehir adeta sizi yutmak için üzerinize gelmektedir.

6. Derece(Keşfedilmemiş Nehirler) Bu tür nehirler aslında ölüm tuzağıdır. Kurtarma işlemi yapılması çok zordur. Bu nehirler spor amacıyla kullanılmaz. Rekorlar kitabına girmek. Adını ya mezar taşına ya da rafting camiasına yazdırmak için çok kapsamlı güvenlik önlemleriyle günlerce süren keşiflerle geçilebilmektedir.

Evet rafting derecelerinin sınıflandırmalarını yaptık. Ülkemizde 3 ve 4 derece nehirler vardır. Rafting turları bu nehirlerde yapılmaktadır. Çatak Botan Çayı, Düzce Melen çayı, Fırtına Deresi, Dalaman Çayı, Antalya Köprülü Kanyon en çok rafting yapılan nehirlerimizdir. 5ve 6 çoruh nehrinin bazı kısımlarında vardır fakat rafting yapılmamaktadır.

Tablo 2.10: Uluslar arası Nehir Zorlukları Dereceleri
(Dougherty, 1998:174 – Ellison, 1991:23)

SINIF	NEHİR VE ÇAĞLAYAN TANIMLAMALARI	AKTİVİTEYİ GERÇEKLEŞTİREN KİŞİ TANIMLAMALARI
I	Kolay: Küçük dalgalar, bir-iki veya hiç engel	Yeni Başlayanlar: Yeni Kürek kullanmayı öğrenecek kişiler için
II	Orta: Sürekli akıntı, birkaç manevra, kolay rapidler, düzenli dalgalar	Acemi: I. Sınıf Nehirde başarılı kürek çekebilenler, Temel kürek çekmeyi öğrenmiş kişiler için
III	Zor: Yüksek ve düzensiz dalgalar, kompleks manevralar gerektiren dar pasajlar, bota su doldurabilen dalgalar	Orta: bütün genel manevralarda orta derece beceriye sahip, II.sınıf Nehirde Başarılı kürek kullanabilen kişiler için
IV	Çok zor: Uzun, zor ve devamlı rapidler, güçlü dalgalar, botun hareket etmesini engelleyen holler,	İleri seviye: Kıyıda veya bottan kurtarma konusunda deneyimli, III. Sınıf nehirlerde Liderlik yapmış kişiler
V	Son Derece Zor: Hassas manevralar gerektiren daralan pasajlarda Şiddetli, zor ve uzun rapidler, Turbulanslı sular. Kurtarma yapmak zordur.	Usta/Uzman: Orta derecedeki su seviyelerinde ki bütün nehirlerde engelleri aşabilme yeteneği, IV. Derecedeki nehirlerde başarılı liderlik yapmış kişileri için
VI	İlerlemenin Limit Noktası: Neredeyse İmkansız ve çok tehlikelidir. Bütün zorluklar limit noktalarına yükselir. Hayatınızı riske atmadan deneyemezsiniz. Tavsiye edilmez	Ustalar/Uzmanlar Takımı: Mümkün olan bütün önlemler tedbirler kullanılmalı.

7.1.4.3.Rafting Rehberliği

Rafting rehberi, aktiviteyi yapacak olan kişilere, nehre inmeden önce teorik bir ön brifing veren kişidir. Rehber, bu brifing de kullanılan malzemelerin tanıtımı, nasıl kullanılacağı, kıyafetlerin nasıl giyileceğini, botun nasıl taşınacağı, neresine oturulacağını, düşme anında ne yapılacağını, komutların ne anlama geldiğini ve ne yapılması gerektiğini, v.b. konuları anlatır. Daha sonra can yeleği, kask gibi malzemelerin giyilmesine yardımcı olur. Türkiye’de rafting rehber belgesi alabilmek için Türkiye Kano ve Rafting Federasyonu’nun açtığı kurslara katılmak ve başarılı olmak gerekmektedir. Fakat Turizm Bakanlığı “rehber” ibaresinin kullanılacağı bir dalda belgenin kendi bakanlığınca verilebileceği konusunda karşıt fikirler ve savunmalar öne sürmektedir. Bunun neticesinde federasyon kursların ismini “rafting spor rehberliği kursu” olarak değiştirmiştir(Onan, 2003:53). (Uğurlu-2005)

7.1.4.4.Rafting Sporunda Kaza

Riski ve Sigorta Diğer macera sporlarında olduğu gibi nehir sporlarında da kazalar ve ölümler vardır. Rafting, Akarsu kanosu ve Nehir kayağı yapan kişiler kı sa sürede “gözü pek” ve risk alıcılar olarak ün kazanmışlardır. Kazalar genellikle cahillik neticesinde ortaya çıkmakta ve nehir de ölenler ise bilgisiz/eğitimsiz kişilerden oluşturmaktadır. Amerika Kano Birliği ve Amerika Sahil Güvenliğinin Nehir de ölümle sonuçlanan kazaların profilini ç ı kartmak için yaptıkları istatistik çalışmalarına göre; Sürekli tekrarlayan beş problem ortaya çıkmıştır(Dougherty, 1998:169).

- a. Nehir de aktivite yapanlar yüzdürücü kıyafetlerini(neopren giysi) giymiyorlar. Can yeleği, giyilmemiş, unutulmuş veya kişiye uygun olamayan yelek kullanılmış.
- b. Soğuk su veya soğuk hava. Kazaların çoğu su seviyesinin yüksek olduğu ve suyun çok soğuk olduğu sezonda yani bahar da meydana gelmektedir. Genellikle Soğuk suyun uyuşukluk/uyuşturma etkisine karşı doğru giyinmemektedirler. Boğulmalar sıklıkla hipotermia(ısı kaybı) sonucunda oluşmaktadır. Soğuk hava ve Soğuk su kurtarma faaliyetlerini de engellemektedir.
- c. Kazazedeler genelde deneyimsizler. Birçok kazada biraz yada hiç eğitimi veya pratiğe sahip olan deneyimsiz kişiler hayatlarını kaybetmişlerdir.
- d. Alkol veya hapların da bu faktörlere katkısı vardır. Alkol veya uyuşturucu, tehlikeler karşısında akıllı ve çabuk tepki vermesi gereken uygulayıcının karar verme ve koordinasyonlarına etki etmektedir.
- e. Kazazedeler genelde yüzmeyenlerden oluşmaktadır. Yüzebilme yeteneği kişinin suda daha rahat olmasına yardımcı olur, buda zor durumlarda daha rahat karar vermesine yardımcı olur. (Uğurlu-2005)

8. YATIRIMIN FİNANSAL BÖLÜMÜ

Yapılacak yatırım kamu sektörü olup, ilçede özel sektöründe lokomotif olacağından fiyat politikası ilerde paydaş kurumların iyi analiz etmeleri lazım. Çünkü ulusal ve uluslararası rekabetler göz önünde bulundurulduğunda yapılan fiyat senaryoları özel sektöre göre daha uygun olmak zorundadır. Bu anlayışla yola çıkılarak yapılacak yatırım karlılık payı göz önünde bulundurularak, yatırımın, istihdamın ve dolaylı istihdamın sürekliliği göz önünde bulundurularak analiz senaryoları yapılmıştır. Her ne kadar doluluk ve etkinlik kapasitesi yüksek olsa da indirgenmiş kat sayı ile ziyaretçi sayısı yarıda tutularak hesaplamalar yapılmıştır. Yarın olası risklere karşı yatırımın sürekliliği ön planda tutulmuştur. Zaten yatırım iç verimlilik oranı (IRR) pozitif noktasında durması ve net bugünkü değer (Net Present Value - NPV) proje değerlemelerinde iskonto edilmemiş tutarlarla hesaplama yapmanın ortaya çıkaracağı olumsuzluklar üzerinden indirgenmiş nakit akışı minimum seviyede tutulmuştur. Finans değerlendirme bölümünde tekrar bahsedeceğimiz bu konu ziyaretçi sayısı, yatırımın maliyeti, vs konular belediye başkanlığı, kaymakamlık personeli ile istişare edilip risk analizine göre ziyaretçi sayısı ve gelir tablosu oluşturulmuştur.

8.1. Yapılacak Yatırım Organizasyon Durumu, İş Bölümü Ve Fon**8.1.1 Yapılacak Yatırım İçin Yapacağınız Pazarlama Çalışmalarının Aktivite Planı**

Tüm pazarlama çalışmalarınızı “işletme pazarlama aktivite planı (aylık) tablosuna kaydederek, zamanlamasını ve sorumluluklarını belirleyin.

Yıl																		
Faaliyetler	Aylar (*)																	Uygulayan Kurum
	1(**)	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		
1. Proje Uygulama hazırlıkları Yapmak																	Proje Sahibi Proje yetkilisi	
2. Bina ve Parkur İhalesini Gerçekleştirmek																	Proje yetkilisi Yüklenici	
2.1. Tefrişat Alımı İçin Hazırlık ve İhale																	Proje sahibi Proje yetkilisi	
2.2. Tefrişatın yerleştirilmesi ve hazırlık																	Proje sahibi Proje yetkilisi	
3. Personel İstihdam Etmek ve Eğitimlerini Vermek																	Proje sahibi	
4. Raporlamaları Yapmak																	Danışman	

8.1.2 Finans Kaynakları ve Fonların Kullanılışı

Fon Kaynakları	Tesis		İşletme	
	İç	Dış	İç	Dış
1- Öz Sermaye	İller Bankası- projenin %20		İller Bankası	
2- Devlet Katkısı		Bakanlık İdaresi		Bakanlık İdaresi
3-Kredi		Bankalar		Bankalar

8.1.3.Yönetim Yapısı (Yönetim Kurulu, İdari Yöneticiler & Şirket Müdürleri Vb.)

Tesis ve işletme safhasında kaynakların planlanması

ORTAĞIN ADI SOYADI	POZİSYONU	HİSSE TUTARI	HİSSE ADEDİ	HİSSE ORANI
Çatak Belediyesi Adına Belediye Başkanı Abdurrahman ŞEYLAN	Belediye Başkanı	Tüm Tesis	100	100
Çatak Kaymakamlığı	Kaymakam			
Çatak Milli Eğitim İlçe Müdürlüğü	Müdür			
Çatak Gençlik Spor İlçe Müdürlüğü	Müdür			

8.2 GİDER FİNANSMAN VERİLERİ

Gider finansman kısmında yatırımın ortalama maliyeti, sabit giderleri, personel sayısı, sürekli giderleri, tanıtım, reklam, elektrik, yakıt, nakliye, promosyon, Amortisman, bakım onarım vs konularına değinilmiştir. Arsanın kuruma ait olması nedeni ile giderlere arsa eklenmemiştir. Ayrıca mobilya kısmı yani iç mekan döşeme kısmı kurumların Devlet Malzeme Ofisi (DMO) üzerinden karşılayacaklarını söylemeleri üzerine yatırım kısmına eklenmemiştir.

8.2.1 İşçilik ve Personel Giderleri

Personel Pozisyon	Personel İşçiler sayı	Birim Maaş	Çalış. Süresi (Ay)	Yıllık Tutar
İşçilik ve Personel Giderleri:				
Genel müdür (Belediye Başkanı)	1	0	12	₺0,00
Sorumlu yönetici	1	2800	12	₺33.600,00
Bina güvenlik	2	3500	12	₺84.000,00
Temizlik ve bakım	4	2850	10	₺114.000,00
Muhasebeci	1	2800	12	₺33.600,00
Eğitmen	6	3500	10	₺210.000,00
				₺0,00
Toplam Gider				₺475.200,00

8.2.2 Genel Yönetim Giderleri

Bu bölüme, kira ve sigorta (emlak, araç, makine v.s) giderleri, vergi (gelir ve kurumlar vergisi hariç), resim ve harçlar, kırtasiye, iletişim, eğitim v.s. gibi giderler belirtilmelidir.

	Miktar	Birim	Fiyat	Tutar
Genel Yönetim Giderleri				126.600,00
Sigorta	12x14	ay	700,00	117.600,00
Kırtasiye	12	ay	150,00	1.800,00
İletişim	12	ay	500,00	6.000,00

8.2.3 Satış ve Pazarlama Giderleri

Satış faaliyetlerinin gerektirdiği, taşıma, depolama, promosyon, eğitim, reklam ve ambalajlama giderleri bu bölümde verilmelidir.

	Miktar	Birim	Fiyat	Tutar
Satış ve Pazarlama Giderleri				66.000,00
Nakliye (bot taşıma)	10	Ay	5.000,00	50.000,00
Depolama				
Promosyon			2.000,00	2.000,00
Reklam	10	Ay	1400,00	14.000,00

8.2.4 Amortisman Giderleri

İşletmeye ait amortisman giderleri için aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Amortisman Tablosu

Amortisman Tabi Sabit Kıymet	Sabit Kıymet Gider T. (TL)	Amortisman Oranı %	Amortisman Süresi (Yıl)	Yıllık Amortisman Miktarı (TL)
İnşaat		2%	120.000,00	-
Makine Ekipman	700.000,00	5%	10,00	70.000,00
Tesisat		5%	20,00	-
Toplam				70.000,00

8.2.5 Elektrik, Su, Yakıt Giderleri

İşletmenin gerek üretim gerekse diğer amaçlı gerçekleştireceği yıllık elektrik, su ve yakıt giderleri bu bölümde hesaplanmalıdır.

	Miktar	Birim	Fiyat	Tutar
Elektrik, Su, Yakıt Giderleri				130.000,00
Elektrik	12	Ay	6.000,00	72.000,00
Su	12	Ay	----	-----
Yakıt	5	Ay	11.600,00	58.000,00

8.2.6 Bakım-Onarım Giderleri

İşletmede ki bina, makine, ekipman, demirbaş, taşıt vb. ait yıllık bakım ve onarım giderleri bu bölümde verilmelidir. (Yıllık oranlar= İnşaat:%0,5, Makine: % 2, Tesisat: % 3)

		Fiyat	Tutar
Bakım-Onarım Giderleri			110.330,00
İnşaat ve parkur bakım	0,5%	5.266.000,00	26.330,00
Makine	2%	4.200.000,00	84.000,00
			-

8.2.7 Yatırım Maliyetleri

İnşaat Giderleri	Miktar (m2)	Birim	Fiyat	Tutar
Ana eğitim konaklama bina ve tesisi	3400	m2	1560	5,226,000.00
Parkur	850m	m2	10500	8.925.000
Spor Malzemeleri	395.000,00	Birim	1	395.000,00
Toplam				14.546.000,00

8.2.8. Yıllık İşletme Giderleri Tablosu

Yıllık İşletme Giderleri Tablosu						
Yıl	0	1	2	3	4	5
Kapasite	Yatırımın ilk yılı	100%	100%	100%	100%	100%
GİDERLER						
1. Bina Yapımı-3400m2 Kapalı Alan	5.226.000,00	525.000,00	250.000,00	90.000,00	120.000,00	90.000,00
2.Parkur Yapımı-750m Parkur Alanı	8.925.000,00	400.000,00	150.000,00	100.000,00	130.000,00	35.000,00
3.Elektrik, Su, Yakıt	0,00	130.000,00	140.000,00	145.000,00	155.000,00	161.100,00
4.Bakım-Onarım	0,00	110.330,00	140.000,00	150.000,00	155.000,00	165.000,00
5.Tekn. Ödemeleri (Lisans vs)	0,00	120.000,00	35.000,00	42.000,00	45.000,00	10.000,00
6. İşçilik ve Personel	0,00	475.200,00	514.316,16	620.726,40	709.401,60	793.643,04
7. Kira Giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8. Genel Yönetim	0,00	126.600,00	136.160,00	142.640,00	145.160,00	147.554,00
9-Reklam	0,00	66.000,00	5.500,00	60.000,00	70.000,00	70.000,00
10.Amortisman	0,00	70.000,00	120.000,00	130.000,00	155.000,00	180.000,00
11. Spor mazlemeleri	395.000,00	185.000,00	210.000,00	230.000,00	260.000,00	290.000,00
Toplam	14.546.000,00	2.208.130,00	1.700.976,16	1.710.366,40	1.944.561,60	1.942.297,04

8.3. GELİR FİNANSMAN VERİLERİ:

Gelir finansman verileri hazırlama aşamasında dünya rafting federasyon başkan yardımcısı fikret yardımcısı, Çatak İlçe Proje Ekibi Bölge Fedarasyon Başkanı Ve Belediye Başkan Yardımcısı Cihan YALÇIN, Kulüp Yöneticisi ve Fen İşleri Müdürü Erdoğan BABUR, Kulüp Başkanı ve SYDV Müdürü Aydın BABUR, İlçe Proje Koordinatörü Fatma ÇELEBİ ve proje ekibimizin yaptığı görüşmeler neticesinde ilçenin geçmiş yıllardaki tecrübesi göz önünde bulundurularak yıllık ziyaretçi sayısı, gelir

gider tablosu oluşturulmuştur. Ziyaretçi sayısını belirleyen en büyük etkenler yapılacak tesisin bulunduğu van ilinin jeopolitik ve jeostratejik konumu, 1.4 milyona varan İranlı ve diğer yabancı uyruklu ziyaretçi sayısı, Doğu, Güneydoğu, İç Anadolu, Karadeniz'in bir kısmı da dahil böyle bir tesisin olmaması, en yakın yerlerin uzaklığı, Türkiye çapında en uzun parkurlu eğitim merkezi olması, saydığımız bölgelerin doğa/macera sporu gibi yeni sporlarla tanışması, yıllık ortalama yağış oranı, çayın sürekliliği, farklı sporlara ve etkinliklere açık bir il ve ilçe olması vs etkenler göz önünde bulundurularak ziyaretçi sayısı belirlenmiştir. Ziyaretçi sayısı sadece rafting üzerinden belirlenmemiş olup ilerde rafting sporu yanında kano, doğa gezileri, macera turizmi, kamp alanları, festivaller vs diğer alanlarda da tesis çeşitlendirilip aktiflendirilecektir. Ayrıca milli eğitim ve bağlı okullar, üniversiteler, tur firmaları ve tur grupları, gençlik spor bakanlığı etkinlikleri ebetteki tesis ziyaretçi sayısını sürekliliğini sağlayacak ve tesis rafting dışındaki etkinliklere açık olacaktır.

8.3.1.Yıllık Ziyaretçi Senaryosu

Yıllık Ziyaretçi Senaryosu						
(8 Ay ve 30 Gün Verimli Rafting Yapma Gün Sayısı Baz Alınmıştır)						
Günlük Ziyaretçi Hedefi (Hafta Sonları Ziyaretçi Çoğunluğu Ortalama Olarak Haftanın Diğer Günlerine Dağıtılmıştır)	325 Kişi					
Sezon Verimli Gün Sayısı 30 Gün	30 Gün					
Sezon Verimli Ay Sayısı	8 Ay					
Yıllık Sportif Ve Turizm Amaçlı Gelecek Ziyaretçi Sayısı	325 Kişi	X	30 Gün	X	8 Ay	78.000 Kişi

8.3.2. Kişi Başı Ortalama Harcamalar Senaryosu:

1-Turizm Amaçlı Rafting Ortalama Finansal Gelirler Senaryosu			
Kişi Başı Ortalama Konaklamalı Harcamalar:	Kişi Sayısı Fiyatları	Birim Miktar	Kişi Başı Ücretler
Konaklama	50.00 TL	1	50.00 TL
Parkur (2 Km+3km) + Kiralamalar (Bot, Yelek Vs)	60.00 TL	1	60.00 TL
Öğle Ve Akşam Yemekleri	70.00 TL	1	70.00 TL
Alış Veriş	30.00 TL	1	30.00 TL
Kişi Başına Toplam Harcama	210.00 TL		

Konaklamalı Harcamalar da Hedeflenen Yıllık Ciro (Eğitim Merkezinin Ortalama Günlük Doluluk Oranı %52 Seçilmiştir)	Ziyaretçi Sayısı	Kişi Başı Harcama	Toplam Yıllık Tutar
	24000	210.00 TL	5,040,000.00 TL

2-Turizm Amaçlı Rafting Ortalama Finansal Gelirler Senaryosu

Kişi Başı Ortalama Konaklamasız Harcamalar:	Kişi Sayısı Fiyatları	Birim Miktar	Kişi Başı Ücretler
Parkur (2 Km+3km) + Kiralamalar (Bot, Yelek Vs)	60.00 TL	1	60.00 TL
Öğle Yemekleri	25.00 TL	1	25.00 TL
Alış Veriş	30.00 TL	1	30.00 TL
Kişi Başına Toplam Harcama	115.00 TL		

Hedeflenen Yıllık Ciro	Ziyaretçi Sayısı	Kişi Başı Harcama	Toplam Yıllık Tutar
	40000	115.00 TL	4,600,000.00 TL

3-Temel Rafting Eğitimini Almak İsteyen Ziyaretçi Yıllık Ciro	Ziyaretçi Sayısı	Kişi Başı Harcama	Toplam Yıllık Tutar
	15000	50	750,000.00 TL

4-Ulusal Sportif Amaçlı Rafting Ortalama Finansal Gelirler Senaryosu

Kişi Başı Ortalama Konaklamalı Harcamalar:	Kişi Sayısı Fiyatları	Birim Miktar	Kişi Başı Ücretler
Konaklama	30.00 TL	1	30.00 TL
Öğle Ve Akşam Yemekleri	80.00 TL	1	80.00 TL
Alış Veriş	30.00 TL	1	30.00 TL
Kişi Başına Toplam Harcama	140.00 TL		

Hedeflenen Yıllık Ciro	Ziyaretçi Sayısı	Kişi Başı Harcama	Toplam Yıllık Tutar
	10000	140.00 TL	1,400,000.00 TL

5-Uluslar Arası Sportif Amaçlı Rafting Ortalama Finansal Gelirler Senaryosu

Kişi Başı Ortalama Konaklamalı Harcamalar:	Kişi Sayısı Fiyatları	Birim Miktar	Kişi Başı Ücretler
Konaklama	20.00 TL	1	20.00 TL
Öğle Ve Akşam Yemekleri	80.00 TL	1	80.00 TL
Alış Veriş	30.00 TL	1	30.00 TL
Kişi Başına Toplam Harcama	130.00 TL		

Hedeflenen Yıllık Ciro	Ziyaretçi Sayısı	Kişi Başı Harcama	Toplam Yıllık Tutar
	10000	130.00 TL	1,300,000.00 TL

6-Eğitim Merkezinin Rafting Dışında Sadece Konaklama+Diğer Sporlar(Kamp, Dağ Yürüyüşü, Toplu Geziler Vs.) Amaçlı Kullanımı Ortalama Finansal Gelirler Senaryosu			
Kişi Başı Ortalama Konaklamalı Harcamalar:	Kişi Sayısı Fiyatları	Birim Miktar	Kişi Başı Ücretler
Konaklama (Sabah Kahvaltısı Dâhil)	120.00 TL	1	120.00 TL
Alış Veriş	10.00 TL	1	10.00 TL
Kişi Başına Toplam Harcama	130.00 TL		

Hedeflenen Yıllık Ciro	Ziyaretçi Sayısı	Kişi Başı Harcama	Toplam Yıllık Tutar
	2500	130.00 TL	325,000.00 TL

8.3.3. TOPLAM YILLIK CİRO

TOPLAM YILLIK CİRO	
1-Kişi Başı Ortalama Konaklamalı Harcamalar:	5,040,000.00
2-Kişi Başı Ortalama Konaklamasız Harcamalar:	4,600,000.00
3-Temel Rafting Eğitimini Almak İsteyen Ziyaretçi Yıllık Ciro	750,000.00
4-Ulusal Sportif Amaçlı Rafting Ortalama Finansal Gelirleri Senaryosu	1,400,000.00
5-Uluslararası Sportif Amaçlı Rafting Ortalama Finansal Gelirleri Senaryosu	1,300,000.00
6-Eğitim Merkezinin Rafting Dışında Sadece Konaklama+Diğer Sporlar(Kamp, Dağ Yürüyüşü, Toplu Geziler Vs.) Amaçlı Kullanımı Ortalama Finansal Gelirler Senaryosu	325,000.00
TOPLAM YILLIK CİRO	13.415.000,00

9. FİNANSAL ANALİZ DEĞERLENDİRME

Fizibilite çalışmasında temel amaç yatırımın, kamu ve özel sektör yatırımlarını teşvik etmek, cesaretlendirmek, ilçeye katma değer kazandırmak, istihdam oluşturmak, kente doğru olan göçü engellemek, il/ilçe tanıtımını sağlamak, kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesine, bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik projelerin fizibilite çalışmalarına destek sağlamaktır. Diğer bir ifadeyle, bölgenin ve bölge turizminin rekabet gücünü artırmak, bölgenin sosyoekonomik gelişmişliğini yükseltmek amacıyla bölgede yapılması düşünülen alternatif/macera doğa turizmi ve buna bağlı Çatak/Botan Çayı akarsu rafting sporu, Türkiye'nin en uzun parkurlu rafting eğitim merkezi ve diğer doğa turizm teknik, ekonomik ve finansal araştırmalarının yapılarak söz konusu yatırımın getirisinin ölçülmesi ve bu doğrultuda karar verilmesi amacıyla işbu fizibilite çalışması yürütülmüştür. Tabii ki temel amacımız il ve ilçeye maddi katma değer kazandırmakla beraber Yatırımda kar amacı güdülmediğinden kamu yatırımı olarak öngörülmektedir.

Yatırım için gerekli kaynağın öz kaynaklardan ve hibe kaynaklarından sağlanması öngörülmektedir. Kredi kullanımı öngörülmediğinden faiz ve kredi ödemeleri hesaplama kapsamı dışında bırakılmıştır. Uygulama projeleri, ruhsat işlemleri yatırımın 2021 yılı içinde tamamlanması öngörülmüştür. Yatırımın dolaylı faydaları ilçeye katma değer kazandırmak, istihdam yaratılması, turizmin ve ticaretin faaliyetlerin gelişmesi, yan sektörlerin gelişmesi ve bölgenin kalkınmasıdır. Yan faydaların parasal olarak ölçülmesi olanaklı olmadığından doğrudan parasal gelirler hesaplanmıştır.

Amortisman, maddi bir varlığın maliyetini tahmini ömür süresi üzerinden tahsis etmeye yarayan bir muhasebe yöntemidir. Amortisman; duran bir varlığın aşınma, yıpranma ya da eskime payını ölçer. Burada amortisman oranı yatırıma konu tesislere göre 0,02-0,05 arasında değişmektedir. Toplamda bu kapsamdaki sağlık ve sosyal hizmetlerinde kullandıkları binalar ve tesislerde işletme ömrü 50 yıl, amortisman değeri ortalama 0,02 olmaktadır. Eğitim parkuru da ömrü ortalama 30 yıl, amortisman değeri ortalama 0,033 olmaktadır. Amortisman değeri yatırımlara, kira gelirlerine ve diğer gelirlere yansıtılmıştır (GİB-Amortisman Oranı). Para birimi olarak Türk Lirası üzerinden hesaplama yapılmıştır. Paranın değer kaybını ve zamana yayılan yatırımların ve gelirlerin net bugünkü değerini hesaplamak için çeşitli parametreler kullanılmaktadır. Bu çalışmada gelecek yıllarda elde edilecek gelirlerin net bugünkü değerini (NBD) hesaplamak için yatırımcı, bir kamu kurumu olan Belediye, kaymakamlık ve diğer ilgili müdürlükler olduğu için “beklenen getiri (iskonto) oranı” olarak T.C. Merkez Bankası “Kamu Bankalarınca Mevduatlara Fiilen Uygulanan Azami Faiz Oranı” kullanılmıştır. İlgili oran 2020-11 dönemi 1 Yıl ve Daha Uzun Vadeli (TL) Oranı olan %16,50 olarak uygulanmıştır. Hesaplamalarda KDV dâhil edilmemiştir. (<https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/portlet/qh1gwojhm%2Bw%3D/tr>).

Net bugünkü değer (NBD) ve iç karlılık oranı (İKO veya IRR) yöntemleri, paranın zaman değerini, yani bugünkü ve gelecekteki tüketime ilişkin tercihleri göz önünde bulunduran proje değerlendirme yöntemleridir. Bir projenin net bugünkü değeri, ekonomik ömrü boyunca oluşan net nakit akımlarının önceden belirlenen bir iskonto oranına göre bugünkü değere indirgenmiş değerleri toplamıdır. Net bugünkü değeri sıfıra eşitleyen iskonto oranı ise İKO olarak adlandırılır. İç karlılık oranıyla bir yatırımın getirisi oran ile ifade edilirken, net bugünkü değer yönteminde karlılık düzeyi mutlak bir büyüklük olarak belirlenir. (Demirbugan-2008)

İç Verimlilik Oranı (The Internal Rate of Return - IRR): İç verimlilik oranı (IRR), bir yatırım projesinin net bugünkü değerini sıfıra eşitleyen diğer bir deyişle nakit girişlerinin bugünkü değerini nakit çıkışlarının bugünkü değerine eşitleyen iskonto oranı olarak tanımlanır. İç verim oranı aynı zamanda yatırımın ne oranda katma değer yaratacağını ifade eder. Bulunan bu oran projenin gerektirdiği giderlere katlanması durumunda yatırımın getirisini ortaya koymaktadır ve yatırımın karlılığını ifade etmede kullanılabilecek önemli bir göstergedir. Bu oran sayesinde yatırımcılar, iç verimlilik oranlarını karşılaştırarak en iyi alternatif projenin hangisi olduğuna sayısal verilerden yararlanarak kolaylıkla karar verebilmektedirler. Zira diğer yatırım proje değerlendirme yöntemlerini de dikkate almak kaydıyla, en karlı alternatif iç verimlilik oranı en büyük olan alternatiftir. İç verimlilik oranının hesaplanmasında kullanılan iskonto edilmiş nakit akışları projenin hayata geçirilmesi düşünüldüğünde dikkate alınacak temel verilerdir. İç verimlilik oranı aynı zamanda yatırım için gerekli olan fonlar için katlanılabilecek maksimum faiz oranı olarak da tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle, yatırımın gerçekleştirilmesi için gerekli olan fonların bulunması sırasında söz konusu fonların ortalama maliyeti iç verimlilik oranına eşit olana kadar yatırımcı bu söz konusu yatırım kararından herhangi bir zarara uğramayacaktır. Bu oranın üzerinde bir maliyette fon bulunması yatırımcıyı zarara uğratacaktır. (DAKA-2020)

$$\sum_{t=1}^n \frac{\Delta NG_{a,t}}{(1+r)^t} = \sum_{t=0}^n \frac{\Delta N\mathcal{C}_{a,t}}{(1+r)^t}$$

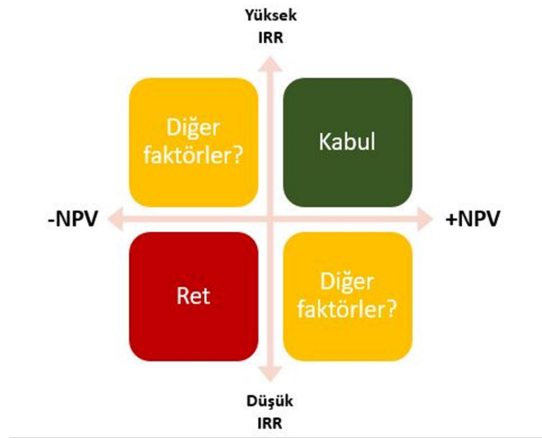
$\Delta NG_{a,t}$ = a projesinin t zamanındaki net nakit girişı,

$\Delta N\mathcal{C}_{a,t}$ = a projesinin t zamanındaki net nakit çıkışı,

n = projenin ekonomik ömrü,

r = iç verim oranı.

Net Bugünkü Değer (Net Present Value - NPV); Projenin nakit akımlarının bugünkü değeri eksi başlangıç yatırımı. Proje değerlemelerde iskonto edilmemiş tutarlarla hesaplama yapmanın ortaya çıkaracağı olumsuzlukları gidermektedir. Bu yöntemde projenin ömrü boyunca ortaya çıkaracağı nakit girişleri ve nakit çıkışlarının belirli bir iskonto oranıyla bugüne indirgenmiş değerlerinin toplamı hesaplanmaktadır. Net bugünkü değeri pozitif olan projeler kabul edilebilir negatif olanlar ise kabul edilemez projeler şeklinde tanımlanabilir. Buradan hareketle net bugünkü değeri pozitif olan alternatif yatırım projelerinden en büyük net bugünkü değere sahip olan projenin tercih edilmesi gerekmektedir. (DAKA-2020)

Geri Ödeme Süresi (The Payback Period); Geri Ödeme Süresi, bir projenin net kar (vergiden sonraki) ve amortismanlar toplamından oluşan nakit girişlerinin, toplam ilk yatırım tutarını tamamen geri ödemesi için gerekli olan süredir. Bu yöntem ile; Yatırımcının kabul ettiği asgari bir geri ödeme süresiyle söz konusu projenin geri ödeme süresinin karşılaştırılması yoluyla projenin ret veya kabulü hakkında karar verilebilir. Proje için katlanılan yatırım giderlerinin geri döndüğü zamanı ifade etmektedir. Geri ödeme süresinin hesaplanmasında ilk yıldan başlayarak her yıl beklenen nakit akışlarının yıllar itibarıyla kümülatif olarak toplanmakta ve bu toplam değer pozitif değere ulaştığı nokta belirlenmektedir. Geri ödeme süresi yöntemi projenin riski, karlılığı vb. konularda sonuçlar içermediğinden diğer proje değerlendirme yöntemleriyle birlikte dikkate alınmalıdır.

Net bugünkü değer(NBD) ve iç karlılık oranı(İKO) yöntemleri arasındaki farklılık, optimum yatırım miktarının belirlenmesi sürecinde belirgindir. Kaynak kısıtlaması koşullarında, alternatif projeler

arasındaki seçimin NBD yöntemine göre yapılmasıyla dönemler arası tüketimin maksimize edilmesi sağlanmaktadır. Dolayısıyla kaynakların etkin kullanımı göz önünde bulundurulduğunda yatırım kararının NBD ölçütüne göre verilmesi önem taşımaktadır. (Demirbugan-2008)

9.1. FİNANSAL ANALİZ SONUÇLAR

1.Net Bugünkü Değer

Belli bir iskonto oranına göre indirgenmiş nakit giriş ve çıkışları arasındaki fark (eğer pozitif ise proje kabul edilir)

n

$$NBD = G - Y = \sum_{t=1}^n \frac{A_t}{(1+r)^t} + \frac{H}{(1+r)^n} - Y \geq 0$$

$t=1$

G, Projenin sağlayacağı nakit giriş ile çıkışları arasındaki farkların indirgenmiş değerlerinin toplamı

A, Projenin her bir t'inci ($t=1,2,3,\dots,n$) yılda sağlayacağı nakit girişi ile nakit çıkışı arasındaki fark (net kar + amortisman)

n, Projenin faydalı ömrü

Y, Yatırım maliyeti

H, Projenin faydalı ömrü sonundaki hurda değeri

r, iskonto oranı

Yıllar	Nakit Girişleri	Nakit Çıkışları	İndg.Nakit Girişleri Kat sayı	İndirgenmiş Nakit Girişleri	İndg.Nakit Çıkışı Kat sayı	İndirgenmiş Nakit Çıkışları
			-40%		-3%	
0	15.343.400,00	15.343.400,00	İlk yıl yatırım	0,00	0,00	0,00
1	13.415.000	2.208.130	0,31	4.158.650,00	0,990	2.186.048,70
2	13.511.000	1.700.976	0,42	5.674.620,00	0,981	1.668.657,61
3	13.584.000	1.710.366	0,4	5.433.600,00	0,950	1.624.848,08
4	13.625.000	1.944.562	0,41	5.586.250,00	0,990	1.925.115,98
5	13.525.000	1.942.297	0,43	5.815.750,00	0,990	1.922.874,07
	69.478.400	22.907.434		26.668.870,00		7.404.670,38

Net Bugünkü Değer = İndirgenmiş Nakit Girişleri - İndirgenmiş Nakit Çıkışları

26.668.870,00-7.404.670,38=19.264.199,62>0 proje pozitif göstergededir.

Ekonomik Ömür

$\text{Ekonomik Ömür} = (\text{Sabit Yatırım Tutarı} - \text{Arsa Tutarı}) / \text{amortisman tutarı}$

Sabit Yatırım Tutarı = 16.041.000,00 (Yıllara Göre Yapılacak Yatırım)

Arsa = 0

Amortisman Tutarı = 655.000,00

Ekonomik Ömür = 25 Yıl

5. Yatırım Karlılığı

$\text{Yatırım Karlılığı} = (\text{İndirgenmiş Nakit Girişleri} / \text{Toplam Yatırım Tutarı}) \times 100$

İndirgenmiş Nakit Giriş : 4.158.650,00

Toplam yatırım tutarı : 15.343.400,00

Yatırım Karlılığı = 29

6. Yatırımın Geri Dönüş Süresi

Projenin Geri Ödeme Süresi hesaplanırken, **Gelir-Gider Tablosu** verilerini kullanınız. Gelir-Gider Tablosu'ndan **Net kar + Amortisman + Faiz Gideri** yıllar itibariyle toplamalarının yatırım tutarına eşit olduğu yıl, projenin geri ödeme süresini göstermektedir.

$\text{Yatırımın Geri Dönüş Süresi} = \text{Toplam Yatırım Tutarı} / (\text{İndirgenmiş Nakit Girişleri} + \text{Amortisman} + \text{Faiz})$

Sabit Yatırım Tutarı	=	15.343.400,00
İndirgenmiş Nakit Girişleri	=	4.158.650,00
Amortisman Tutarı	=	70.000,00

Yatırımın Geri Dönüş Süresi = 3,6 Yıl

İstihdam Katkısı

İstihdam katkısı, birim istihdam için gerçekleştirilen yatırım tutarını ifade etmektedir.

$\text{İstihdam Katkısı} = \text{Toplam Yatırım Tutarı} / \text{Toplam İstihdam}$

Toplam Yatırım tutarı	:	14.546.000,00	
İstihdam ve dolaylı istihdam	:	664	
İstihdam katkısı	:	21.906,62	TL/istihdam

Doğrudan Sağlanan İstidam : 14 Kişi (Yıllara göre istihdam sayısı artacaktır.)
Dolaylı İstihdam: 650 kişi

9.3. SONUÇ, GÖRÜŞ, ÖNERİLER ile PROJEDE RİSK OLARAK GÖRÜLEBİLECEK DURUMLAR

Çatal ilçesinin dezavantajlı gelir grubunda olması nedeni ile pozitif tanınımı önemlidir. Bu yüzden projenin ilk yılları sıkıntılı geçebilir. Bu sıkıntıyı kamu kurumlarının paydaş olarak beraber iyi kanalize olup il, bölge ve ulusal düzeyde tanıtımı, destekleri, reklamı, lobisi, pozitif ayrımcılığı ve pazarlama aşamaların vs çabalarla aşılabilecektir.

Rafting için parkur uzunluğu, güvenliği ve suyun debisi, ziyaretçilerin doğa ile iç içe olması, farklı maceralar yaşaması, ilk yardımın hazır olması, eğitmen ve antrenörlerin tecrübesi, temsil ve ağırlamadan sorumlu personelin tutumu ziyaretçi sayısında belirleyici etkindir.

Projenin sadece ilçe projesi olmadığını, tüm ili ve bölgeyi ilgilendiren bir destinasyon olarak lanse edilmesi önemli bir tanıtım noktasıdır. Çünkü bu tarz dezavantajlı bölgelerde kamu ve ilgili kurumlar ile özel sektör müteşebbisleri beraber hareket etmeleri hayati önem taşımaktadır. Kaymakamlık, Belediye, İlçe MEB, Gençlik Spor İl Müdürlüğü başta paydaş kurumlar olarak ayrıca Valilik, Büyükşehir Belediyesi Ev İlçe Belediyeler, Üniversite vs ve özel sektör turizm federasyonları, tur firmaları, reklam ajansları, VAN TSO, TURSAB vs harekete geçirmek zorundadır. DAKA, VanTSO, Kültür Turizm İl Müdürlüğü, İran delegasyonu, rafting federasyonu yapacakları tanıtım ve destekleri önemlidir.

- Çatal ilçesinin daha önce rafting alanında tecrübesi ve dereceler alması ilçeye ayrı bir öz güven ve cesaret vermektedir. Şuana kadar raftingde sağlanana başarılar tamamen kıt imkânlar ve dağınık bir vaziyette yapılmışken daha profesyonel olması durumunda ilçenin büyük başarıları imza atması anlamına gelecektir.
- Farklı dağlık coğrafyası macera turizmine yönelik farklı bir adrenalin sunacaktır.
- Kamp alanlarının varlığı Bilgin Bölgesinin güvenliği ayrıca toplu şekildeki turizm için önemlidir.
- Güneşlenme süresi, yağış oranı, yağış oranı genişliği, iklim koşulları ve biyoklimatik konfor şartlarına sahip olan bir ilçedir.
- Suyun sürekliliği, debisinin coşkusu, uzun parkurda maceralı bölgeler, girdaplar, şelaleler, atlama yerleri, doğal ve tarihi köprü geçişleri ve yağış oranı ile rafting için çok uygun bir tabii parkur mevcuttur.
- Abalı kayak tesisleri, Gevaş ve Bahçesaray güzellikleri ile bölgeye zaten bir turizm akışı ardı. Buraya da doğa ev tarihi mekanlarla ile bütünleşmiş rafting merkezi ayrıca cazibe merkezi oluşturmaktadır. Yerli ve yabancı turizmin uğrak alanı olacaktır.
- Turizm destinasyonunun dışında yerel ve ulusal müsabakaların burada yapılması, farklı grupsal yapılacak sporlara kiraya verilmesi ayrıca yatırımın sürekliliğini arz edecektir.

Tesisin sürekliliği ve karlılığı için;

- Tesisten sürekli faydalanma için iyi bir tanıtım ekibi ve lobisinin olması gerekmektedir.
- Rafting ve macera turizmine yönelik gündemler oluşturup, turizmin destinasyonunu buraya kanallandırmak gerekmektedir.
- Tesis, kısa ve uzun parkur altyapısının her dönemde tamam ve bakımlı olmasının sağlanması
- Uzmanlaşmış bir bakım ve onarım ekibinin oluşturulması
- Anterörör ve eğitmenlerin ile can güvenliği ekiplerinin sürekli olması
- Yılın tüm zamanlarında tesislerin açık kalabilmesi için yaz ve kış koşullarına uygun bakım şartlarının uygulanması
- Özellikle paydaş kurumlar dışında Valilik, Van Büyükşehir, DAKA, Üniversite, TURSAB, Van TSO, İl Turizm Müdürlüğü, STK'lar vs gibi kurumlarla beraber ayrı bir komite kurulması önerilmektedir.
- İlçeye dolaylı katkı sunacak tesisi ilçe ile bütünleşmiş yeni yatırımlara ön ayak olacak projeler geliştirilmeli. İlçedeki ekonomik hareketlilik bu yöne verilmeli.
- İlk tanıtım etkinliği olarak tesislerin yapım aşamasında ünlü bir sporcu, federasyon başkanları ve ulusal basının Van'a davet edilmeli ve ulusal düzeyde röportajlar alınmalı.
- Tesis bilgilerinin kataloglarının basılması ve materyallerin ilgili yerler ve kurumlara dağıtılmalı.
- Sosyal medya ayağı sürekli canlı tutulmalı ev kendisine ait web site hazırlanmalı
- Turizm sektöründe yer alan diğer paydaşlardan yararlanılmalı.

10. KAYNAKÇA

- Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı(DAKA)-www.daka.org.tr
 - DAKA TRB2 / 2014 - 2023 BÖLGE PLANI
 - https://www.daka.org.tr/panel/files/files/yayinlar/trb2_2014_2023_bp.pdf
 - TRB2 Bölgesi Ar-Ge Yenilikçilik ve Girişimcilik Mevcut Durum Analizi
 - TRB2 Bölgesi Çevre ve Altyapı Mevcut Durum Analizi
 - TRB2 Bölgesi Dış Ticaret Mevcut Durum Analizi
 - TRB2 Bölgesi İstihdam Mevcut Durum Analizi
 - TRB2 Bölgesi Kentsel Büyüme ve Planlama Mevcut Durum Analizi
 - TRB2 Bölgesi Sanayi Mevcut Durum Analizi
 - TRB2 Bölgesi Sosyal Yapı Mevcut Durum Analizi
 - TRB2 Bölgesi Tarım Mevcut Durum Analizi
 - TRB2 Bölgesi Turizm Mevcut Durum Analizi
 - DAKA Van İli sosyal Analiz Raporu
 - DAKA Çaldıran Termal Kayak Merkezi Fizibilite Raporu
 - DAKA Van (Edremit İlçesi) Futbol Yüksek İrtifa Kampı Fizibilite Raporu
 - DAKA Sınır Ticareti Raporu
 - DAKAVan Vizyon 2023 Stratejik Eylem Planı
 - DAKAVan İli İlçe Analizi Raporları(Çatak, Gevaş Ve Bahçesaray)
 - DAKAVan Turizmi Geleceğini Arıyor Çalıştay Raporu
 - DAKATRB2 Bölgesi İlçeleri Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

- DAKAGüneş Enerjisi Sektörel Analiz Raporu
- DAKA Ayağa Kalk Güzelsu (Hoşap) Altında Tarih Yatıyor Fizibilite Raporu

- Avcıkurt, C. (2009). Turizm Sosyolojisi: Genel ve Yapısal Yaklaşım. 3. Baskı, Ankara: Detay
- Yayıncılık.
- Avrupa Olimpiyat Komitesi, 2019.
- Çetintaş, H. ve Bektaş, Ç. (2008). Türkiye’de Turizm ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Kısa ve Uzun Dönemli İlişkiler. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi. Cilt 19, Sayı 1, Bahar 2008.
- Değer, M.K. (2006). Turizme ve İhracata Dayalı Büyüme:1980-2005 Türkiye Deneyimi.
- İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. Cilt: 20, Sayı: 2.
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, www.dmi.gov.tr
- Van İl Çevre ve Orman Müdürlüğü.
- Van İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2011). Turizm
- <https://van.ktb.gov.tr/>
- Orman Bölge Müdürlüğü (2011)
- Van Ticaret Borsası, www.elazigtb.org.tr
- Van Ticaret Ve Sanayi Odası- www.vantso.org.tr
- Van Organize Sanayi-<http://www.vanosb.org.tr/>
- Van Valiliği, <http://www.van.gov.tr/>
- Çatak Belediyesi-www.catak.bel.tr
- Çatak Kaymakamlığı, www.catak.gov.tr
- Van Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, www.kultur.gov.tr
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). Türkiye Turizm Stratejisi (2023)- Eylem Planı (2007-2013).Ankara
- Mavi Bayrak Türkiye, www.mavibayrak.org.tr
- On Birinci Kalkınma Planı, www.onbirinciplan.gov.tr
- TUİK.(Tüik Van Bölge Müdürlüğü)
- Van yüzüncü yıl Üniversitesi internet sitesi, www.atauni.edu.tr
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, www.dmi.gov.tr
- World Tourism and Trade Council (WTTC), www.wttc.org
- Yavşan Yaylası Tabiat Parkı Fizibilite Raporu-2019
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Erzurum Konaklı Bölgesi’nde Finansal Fizibilite Raporu Yapılması Planlanan Yatırımlar Konusunda
- DSİ 17. Bölge Müdürlüğü-<https://bolge17.dsi.gov.tr/>
- 2020 Yılı Turizmde Destinasyon Yönetimi Fizibilite
- Büyük Melen Barajının Rafting Sporuna Etkileri Raporu
- Rafting Su Sporları İşletmelerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri (Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ-Öğr. Gör. Ayşe Nur SOYSAL-Arş. Gör. Naci BÜYÜKDAĞ)
- Rafting Turizminin Bölgesel Ekonomiye Etkileri: Antalya Köprülü Kanyon Örneği -Durmuş KOÇ-Yüksek Lisans Tezi
- Türkiye’de Rafting Akıntıya Kürek Çekiyor -Cengiz Yücel, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, Kasım 2006

- Van Bitlis Turizm Odaklı Tanıtım Ve Markalaşma Eylem Planı
- Van Tso Turizm Sektör Raporu 2019
- Yürüyüş Deneyimine Yönelik Akış Durumunun Algılanan Değere Ve Davranışsal Niyete Etkisi (Doktora Tezi Nihat Çeşmeci)
- Turizm İstatistikler RAPORU-2019
- Alternatif Turizm (Alternative Tourism)-Selahattin Çelik
- DAKA Van İranlı Ziyaretçilerin Van Ekonomisine Katkısı Ve Beklentileri Araştırılması Raporu-2018
- VAN TSO Turizm Sektör Raporu
- International Rafting Federation (IRF)- <https://www.internationalrafting.com/>
- Doğu Anadolu Bölgesinin Biyoklimatik Konfor Değerlerinin Turizm Açısından Zamansal Ve Mekansal Dağılımlarının Belirlenmesi -Süleyman Toy, Ahmet Koç
- CBSBB 2019. 11. Kalkınma Planı. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, www.dmi.gov.tr,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, www.kultur.gov.tr
- Levine BD, Stray-Gundersen J. 1997. Living high-training Low: Effect of moderate-altitude acclimatization with low-altitude training on performance. Journal of Applied Physiology, 83: 102-112.
- Mavi Bayrak Türkiye, www.mavibayrak.org.tr
- TTS 2023. <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), www.tuik.gov.tr
- Türkiye Otelciler Federasyonu, www.turofed.org.tr
- UNWTO 2019. <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>
- World Tourism and Trade Council (WTTC), www.wttc.org
- Rekreatyoneel Amaçlı Doğa Sporlarının Turizm'de Kullanılması Antalya Köprülü Kanyon Rafting Uygulaması-(Alkan Uğurlu-2005-Yüksek Lisans Tezi)